

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β', τεύχος 353, Παρασκευή 14 Αυγούστου 1987

Δρχ. 100

Ι XENOGLOSSES EPIGRAFES STIN ELLADA

- Τα μυστικά του βάλτου μας ● Τα φανερά των προμηθειών
- Η κρίση στον Περσικό ● Μπενζαμίν Κοριά: ο νεοφιλευθερισμός
- Οικολογική καταστροφή στον Έβρο ● Τα πολιτικά δικαιώματα

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟ ΔΗΜΑΡΧΟ ΜΙΛΤΙΑΔΗ ΕΒΕΡΤ

από τις εκδόσεις «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΥΓΕΙΑ • ΚΟΙΝΩΝΙΑ • ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Τα πρακτικά του Συμποσίου για το Εθνικό Σύστημα Υγείας που οργάνωσε τον Απρίλη του 1984 το περιοδικό «ΑΝΤΙ».

Περιλαμβάνονται οι εισηγήσεις των: Γ. Τούντα, Γ. Κριμπά, Ν. Μανιού, Ν. Φίλια, Σπ. Δοξιάδη, Γερ. Πεντόγαλου, Άγγ. Χατζάκη, Έφης Λεοντίδου, Μ. Μυλωνάκη, Στ. Καφαντάρη, Ηλ. Κούβελα, Γ. Ευδοκίμиду, Θ. Χατζόπουλου, Άλκη Βατόπουλου, Φ. Σαλαρινίου, Γ. Κυριόπουλου, Δ. Τριχοπούλου, Κ. Στεφανή και του υπουργού Γ. Γεννηματά.

Ο πλούσιος προβληματισμός που καταγράφεται όπως έχει αναπτυχθεί στο Συμπόσιο, ενδιαφέρει κάθε πολίτη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ:

Ο «γνωστός - άγνωστος» της Πολιτικής Ιστορίας μας και η επικαιρότητα του ελληνικού μεσοπολέμου

Τα 50 χρόνια από το θάνατο του Αλ. Παπαναστασίου είναι μια καλή ευκαιρία για να ξεπεράσουμε λίγο τις στερεότυπες επιφανειακές αναδρομές και τους μεγαλόστομους χαρακτηρισμούς του τύπου: «ο πατέρας της δημοκρατίας», κ.τ.λ. και να γνωρίσουμε από πιο κοντά όχι μόνο αυτόν τον «γνωστό - άγνωστο» της πολιτικής ιστορίας μας αλλά και την εποχή του δηλ. κυρίως την *κοινωνία*, την *πολιτική*, τους *θεσμούς* και την *ιδεολογία* του μεσοπολέμου στη χώρα μας για να συνδεθούμε έτσι γόνιμα με τη *σημερινή πολιτική πραγματικότητα*, καθώς αρκετά από τα προβλήματα της εποχής εκείνης δεν είναι καθόλου άσχετα με τα σημερινά: Το *εκλογικό σύστημα* της απλής αναλογικής είναι ένα χαρακτηριστικό αλλά όχι και το μόνο παράδειγμα.

Ευκαιρία λοιπόν για δημιουργικό προβληματισμό και εποικοδομητικές αναζητήσεις πάνω στα *ουσιώδη* της ιστορίας μας που είτε δεν έχουν επαρκώς ερευνηθεί είτε δεν έχουν διατυπωθεί με τον απαιτούμενο επιστημονικό λόγο. Αυτές τις μέρες θα κυκλοφορήσει από το «ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ένας τόμος αφιερωμένος στον Αλ. Παπαναστασίου και την εποχή του, με τίτλο: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ - Θεσμοί, ιδεολογία και πολιτική στο Μεσοπόλεμο.

Περιέχει εκτός από σπάνιο φωτογραφικό υλικό και ντοκουμέντα, τα κείμενα που ανακοινώθηκαν από ειδικούς πανεπιστημιακούς της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης στο επιστημονικό συνέδριο που τον Απρίλιο του 1983 οργανώθηκε στη Θεσσαλονίκη από τους διδάσκοντες πολιτική και συνταγματική ιστορία στη Νομική Σχολή της, Παύλο Πετρίδη και Γιώργο Αναστασιάδη καθώς και τους καθηγητές Αρ. Μάνεση και Δ. Τσάτσο.

Ο τόμος αυτός φαίνεται ότι έρχεται στην κατάλληλη ώρα και για να καλύψει ένα αναμφισβήτητο κενό στο χώρο της ιστορίας των νεοελληνικών πολιτικών και συνταγματικών θεσμών, εμπλουτίζοντας τη σχετική βιβλιογραφία και για να αναζωογονήσει την τόσο εξουθενωμένη σήμερα ιστορική μνήμη και για να προσφέρει εναύσματα και ερείσματα για βαθύτερη έρευνα και ευρύτερο στόχασμό.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Κείμενα
• Ν. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ
• Γ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ
• Τ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ
• ΕΥ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
• Θ. ΒΕΡΕΜΗΣ
• Θ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
• Η. ΗΛΙΟΥ
• Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ
• Γ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ
• Γ. ΚΟΥΚΙΑΔΗΣ
• Γ. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ
• Δ. ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ
• Ν. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ
• Χ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ
• Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ
• ΑΛ. ΡΗΓΟΣ
• ΧΡ. ΡΟΖΑΚΗΣ
• Κ. ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
• ΑΛ. ΣΒΩΛΟΣ
• ΑΝ. ΤΑΧΟΣ

Θεσμοί, Ιδεολογία
και Πολιτική
στο Μεσοπόλεμο

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ:

Θεσμοί, ιδεολογία και πολιτική στο Μεσοπόλεμο.

Με επιμέλεια των καθηγητών Γ. Αναστασιάδη, Π. Πετρίδη και Γ. Κοντογιώργη. Ο τόμος περιλαμβάνει στις 450 σελίδες του, ανέκδοτα ντοκουμέντα, φωτογραφίες και μελέτες για το μεγάλο έλληνα πολιτικό από τους:

• Ν. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ
• Γ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ
• Τ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ
• ΕΥ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
• Θ. ΒΕΡΕΜΗΣ
• Θ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
• Η. ΗΛΙΟΥ
• Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ
• Γ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ
• Γ. ΚΟΥΚΙΑΔΗΣ
• Γ. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ
• Δ. ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ
• Ν. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ
• Χ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ
• Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ
• ΑΛ. ΡΗΓΟΣ
• ΧΡ. ΡΟΖΑΚΗΣ
• Κ. ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
• ΑΛ. ΣΒΩΛΟΣ
• ΑΝ. ΤΑΧΟΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

Περίοδος Β'
• Χρόνος 14ος
• Τεύχος 353
Παρασκευή 14 Αυγούστου 1987
δρχ. 100

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Β. ΖΗΣΗΣ	
Η κρίση στον Περσικό	11
ΑΝΤ. ΡΟΛΟΓΑ	
Το κρυφό χαρτί του Ανδρέα	12
Β. ΓΙΑΧΝΗΣ	
Ο κ. Παπανδρέου επαναπροεδρεύει	14
ΡΕΠΟΡΤΕΡ	
Το σκάνδαλο της ΑΓΡΕΞ	15
Β. ΖΗΣΗΣ	
Τα σκάνδαλα στο Υπουργείο Άμυνας	16
Π. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ	
Συνέντευξη με τον Μ. Έμπερτ	18
Ν.Σ. ΜΑΡΓΑΡΗΣ	
Η έξοδος από την κρίση	22
Θ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ	
Έβρος: καταστροφή βιότοπου	26
Κ. ΛΕΒΟΓΙΑΝΝΗΣ	
Β. ΦΡΑΓΚΟΥΛΟΠΟΥΛΟΣ	
Ξενόγλωσσες επιγραφές στη Νάξο	28
Μ. ΠΙΚΡΑΜΕΝΟΣ	
Πολιτικά δικαιώματα στο Δημόσιο	33
ΕΛ. ΚΑΡΑΝΤΖΟΛΑ	
Ολλανδία: Ατομικά δικαιώματα και δημοκρατία	36
ΛΙΛΙΑΝ ΑΡΓΥΡΑΚΗ	
Η κρατικοποίηση των ανθρώπινων δικαιωμάτων	37
ΕΛΕΝΗ ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ	
Συνέντευξη με τον Μπενζαμίν Κοριά	38
ΒΑΣ. ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ	
Αμφιβολές εκπροσωπήσεις	47
Δ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ	
Η συλλεκτική οικονομία	48
Ν. ΒΡΑΤΣΑΝΟΣ	
Τα ταπεινά δεν θα κληρονομήσουν	51
Η. ΓΚΡΗΣ	
Ποίηση και TV	52
ΗΛΙΑΣ ΚΑΝΕΛΛΗΣ	
Όσιμα των τελετών	55
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
Σ. ΕΚΤΑΚΤΟΣ	
Όταν η χώρα χάνει και το χιούμορ	4
ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ	6
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	8
ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ	24
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	44
ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΕΣ	
ΗΛΙΑΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ	
Π. ΚΑΜΠΙΤΗΣ	46
ΒΙΒΛΙΟ	54
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	57

Εξώφυλλο: Α.Α. σε φωτογραφίες των
Κ. ΛΕΒΟΓΙΑΝΝΗ -
Β. ΦΡΑΓΚΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΕΤΑΞΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ «ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ»

ΑΝ ΕΞΑΙΡΕΘΕΙ ο Γκάλης, μας μένουν προσωρινά για φέτος: Παπαδόπουλοι, Σταματελάτοι και Σακελλάρηδες· παγετώνες, πλημμύρες, καύσωνες και πυρκαγιές· «βυθίσατε το Χόρα» σε νέα εκδοχή και περισσή «υπερηφάνεια» για τον Άρμακοστ, που τα ψέλνει όπως και όπου δει· σήριαλ «Άγγελου - Λαζόπουλου» και «Έλληνες του Αιγαίου, της Μακεδονίας, του Πόντου και της Μικρασίας»· «εγώ απλώς προήδρευσα» και «πού θα κάνει διακοπές;». Και τελευταίο, πλην όμως διόλου ελάχιστο, η «τρομοκρατία»: πυκνότητα και συχνότητα οσημέραι βελτιούμενη, μέσα σε τέσσερεις μήνες η παράσταση αρτιώνεται σε τρεις πράξεις.

ΑΝ ΟΛΑ αυτά, σε διάταξη σχεδόν σωρευτική και επάλληλη, απεικονίζουν τον «κατήφορο του εθνικού βίου» που αρέσκει να επισημαίνει ο κύριος Πρόεδρος της Δημοκρατίας, η τελευταία «επίδοση» της 17ης Νοέμβρη αποκτά, για κάποιους λόγους, ξεχωριστή διάσταση σε σύγκριση με τις μέχρι τώρα αντίστοιχες· συμπυκνώνει μείζονα σημεία της πολιτικής κρίσης και παραπέμπει σε κάποιες γεννεσιουργές της πράξεις. Και παραπέρα, είναι ίσως η πρώτη φορά που η επιχείρηση της οδού Ακτής συγκροτεί σε κατοπτρικό σχήμα τις σχέσεις νομιμότητας - ανομίας, κράτους - τρομοκρατίας: για όσους αρέσκονται σε τεχνήματα, οι δύο αυτοί πόλοι θα μπορούσαν κάπως να συναρμοσθούν στα πλαίσια μιας «κυβερνητικής μηχανής», με τις εισροές, τις εκροές και την ανατροφοδότησή της.

ΠΕΡΑ από προσφιλείς, σε ορισμένους, ψυχοπαθολογικές αναλύσεις, οι ομάδες, που επιλέγουν ως αιτία ύπαρξής τους μια σειρά ενέργειες αποκαλούμενες τρομοκρατικές, έλκουν την καταγωγή τους από την κρίση του κλασικού αντιπροσωπευτικού μοντέλου στο σύνολό του και από τον συναφή προς αυτήν την κρίση γιγαντισμό της κρατικής εξουσίας· και οι δύο αυτοί παράγοντες αναπαράγουν διευρυνόμενους περιθωριακούς θύλακες, οι οποίοι εγκατοικούνται από άνομους ζηλωτές συμπεριφορών, κωδίκων και αξιών, που θυμίζουν πρωτόγονες φάσεις ανάπτυξης στο κοινωνικό κίνημα των υποτελών τάξεων.

ΣΤΗ «ΝΟΜΙΚΗ ΧΩΡΑ» απομένουν ως μόνοι δέκτες της κοινωνικής συναίνεσης το Κράτος, η Κυβέρνηση, η Βουλή. Αν η τελευταία πράξη της 17N έθεσε διαφορετικά τους όρους του νόμιμου και του νομιμοποιητικού είναι γιατί οι ίδιοι οι θέσμιοι εκφραστές των δύο αυτών ακρογωνιαίων αρχών της σύγχρονης Πολιτείας, η δράση και η συμπεριφορά τους λειτούργησε πρόσφατα μακράν της εξ ιδίων θεσμισμένης νομιμότητας· η «κρατική δράσις» εκτυλίχθηκε κρυφίως, ωσει παρανόμως, ωσει τρομοκρατικώς.

ΓΙΑΤΙ, τι άλλο έγινε άραγε, τη νύχτα της 6ης Αυγούστου 1987, όταν η νόμιμη κυβέρνηση της χώρας εξήλωσε τους «ανομούντες τρομοκράτες» και, νύκτωρ, με την επικουρία των εκλεκτότερων κατασταλτικών ομάδων, έστηνε ξανά στα πόδια του τον τρομοκράτη των λαών —πράξη κρυφίως προαποφασισμένη από τον ίδιο τον επικεφαλής της και προαναφερμένη από τον ίδιο, όχι βέβαια στους πολίτες της χώρας αλλά στους ακόλουθους του Σπάνος; Περισσότερο από την τροφοδότηση του «Υστερόγραφου» της 17 N, ο τρόπος εκτέλεσης του σχεδίου για το ξαναστήσιμο του Τρούμαν είναι που νομιμοποιεί τον απολύτως ψύχραιμο συλλογισμό περί εμφανούς κρατικής τρομοκρατίας.

ΣΥΜΦΩΝΟΥΜΕ με την κυβέρνηση ότι η επιχείρησή της αυτή δεν είναι «ιδεολογικο-πολιτική υπόθεση». Με την απαραίτητη υπόμνηση ότι η αμιγής έκφραση της τρομοκρατίας δεν διέπεται από ιστορία και ιδεολογία αλλά μόνο από το φετίχ του σχεδίου και της εκτέλεσής του, μπορούμε να θέσουμε το ερώτημα: όταν μια κυβέρνηση αναιρεί όλες τις νόμιμες και νομιμοποιητικές αρχές· όταν έχει αναγάγει την απάτη και τη στρέβλωση σε μόνο κανόνα του βίου της· όταν με την παραμικρότερη κίνησή της αναπαράγει πολλαπλά την κρίση, τότε, ποιά νομιμότητα θα ενδυθεί για τον κολασμό των ανόμων;

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ απευθύνεται στους πολίτες τούτης της χώρας.

αντί

πολιτικό δεκαπενθήμερο

Όταν μια χώρα χάνει και το χιούμορ της

ΠΟΥ ΒΑΔΙΖΕΙ μια χώρα, που έχει χάσει μεταξύ των άλλων και το χιούμορ της; Το ερώτημα τέθηκε ξανά πριν από δεκαπέντε μέρες, όταν κάποιος εισαγγελέας, εφοδιασμένος με το μαγνητόφωνό του και δύο ζευγάρια χειροπέδες, συνελάμβανε το Λάκη Λαζόπουλο και την Άννα Παναγιωτοπούλου, για προσβολή του Προέδρου της Δημοκρατίας. Και βεβαίως η όλη ενέργεια όχι μόνο δεν είχε το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, αλλά στράφηκε εν είδει μπουμπεραγκ εναντίον των εμπνευστών της: όλη η Ελλάδα μάθαινε ότι στη θεατρική επιθεώρηση «τι είδε ο Γιαπωνέζος», ένας ρωτούσε πως «όταν βλέπεις αυτή την μουτράκλα — εννοείται του κ. Χρήστου Σαρτζετάκη — μπορείς να μη γελάσεις», ενώ μέχρι τώρα την αττάκα δεν είχαν ακούσει παρά οι θεατές της παράστασης. Επί πλέον τα εισιτήρια της τελευταίας πολλαπλασιάστηκαν μετά την εισαγγελική δίωξη, και το κυριότερο οι δύο ηθοποιοί αποχώρησαν ελεύθεροι από το Αυτόφωρο Πλημμελειοδικείο Αθηνών, με μια αθωωτική απόφαση που εξέθετε ανεπανόρθωτα τον ή τους ηθικούς αυτουργούς της μισο-φασιστοειδούς, μισο-γελοίας ενέργειας.

Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ φυσικά δεν άργησε να φτάσει ακριβώς σε αυτό το σημείο: ποιός ήταν ο υποκινητής; Η κυβέρνηση είχε βέβαια φροντίσει ήδη από την πρώτη μέρα του σκανδάλου να διαχωρίσει τη θέση της, αποδεχόμενη διά του εκπροσώπου της το δικαίωμα της δημόσιας κριτικής, και η δήλωση λειτούργησε σαν το πράσινο φως για μια μερίδα του — φιλοκυβερνητικού — τύπου, που επετέθη εναντίον του προέδρου της Δημοκρατίας. Ο τελευταίος, με καθυστέρηση δύο ολόκληρων ημερών, αποφάσισε να απαντήσει με το γνωστό τρόπο, που μας έχει συνηθίσει η Προεδρία των δύο τελευταίων ετών. Αλαζονικό αυτοκρατορικό στυλ, βαθύτατη ανασφάλεια, ολομέτωπη επίθεση εναντίον του Τύπου και αναφορές στην «ηθική κατάπτωση» και τον «εκχυδαισμό» του δημοσίου βίου.

Η ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ της Προεδρίας αρνείται φυσικά την οποιαδήποτε σχέση με την δίωξη, πετώντας το μπαλλάκι με το επιχείρημα των νομικών αρμοδιοτήτων στον υπουργό της Δικαιοσύνης και την κυβέρνηση ή στον αρμόδιο εισαγγελέα. Η ανακοίνωση έδωσε την ευκαιρία σε μερίδα του αντιπολιτευόμενου τύπου να κατηγορήσει την κυβέρνηση ότι έστησε προβοκάτσια, ο υπουργός Δικαιοσύνης αρνήθηκε με τη σειρά του κάθε ανάμιξη, και η όλη υπόθεση παραπέμφθηκε όπως όλες οι αμφιλεγόμενες υποθέσεις των τελευταίων χρόνων, στις (νέο) Ελληνικές καλένδες: δεν υπάρχει κανείς υπεύθυνος και φυσικά κανείς δεν θα τιμωρηθεί για μία πράξη, που εξέθεσε σοβαρότατα την κυβέρνηση, τον πρόεδρο της Δημοκρατίας και ολόκληρη τη χώρα στο εξωτερικό. Και χρειάζεται εδώ να επισημανθεί ότι αυτή η γενικευμένη

αντίληψη της ανευθυνότητας και της ατιμωρησίας προκύπτει από τη συμπεριφορά των ιδίων των κυβερνώντων. Ποιος φταίει επιτέλους και ποιος τιμωρήθηκε για τα σκάνδαλα που απασχόλησαν την κοινή γνώμη ολόκληρο το χειμώνα, καταφέροντας μεταξύ των άλλων και ένα συντριπτικό χτύπημα στην όποια αξιοπιστία είχε απομείνει στο ΠΑΣΟΚ; ποιος ευθύνεται για την διεθνή μας γελοιοποίηση με την πρόσφατη ανακάλυψη του... Κολοσσού της Ρόδου; Και ποιον ακριβώς κατηγορούν ο πρόεδρος της Δημοκρατίας και τα κόμματα συμπολίτευσης και αντιπολίτευσης, όταν καταγγέλλουν κάθε τόσο τον εκχυδαισμό της πολιτικής ζωής; μήπως ο λαός εκτύπωνε τα πρασινο-μπλε ψηφοδέλτια, στοιχίζε τους βουλευτές στην Βουλή, ή εξέλεγε τον κ. Μητσotάκη αρχηγό της Νέας Δημοκρατίας; Μήπως δεν είναι αυτοί οι ίδιοι πολιτικοί που μας κυβερνούν όλα αυτά τα χρόνια υποσχόμενοι συνεχώς καλύτερες μέρες; Επιτέλους, ποιος κυβερνά αυτόν τον τόπο;

Ο νυχτερινός Σοσιαλισμός

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ αυτό ερώτημα έθεσαν πολλοί Αθηναίοι, όταν περνώντας την προηγούμενη εβδομάδα από την οδό Αμαλίας έβλεπαν τον πρόεδρο Τρούμαν να έχει ξανακαταλάβει, αγέρωχος τη θέση που κατέχει από το 1963, με το μικρό διάλειμμα που χρειάστηκε για να επιδιωρθωθεί μετά την άτυχη πτώση του — αποτέλεσμα της βομβιστικής ενέργειας της περασμένης χρονιάς.

ΑΥΤΟ ΠΟΥ ενόχλησε την κοινή γνώμη, των φιλοκυβερνητικών εφημερίδων συμπεριλαμβανομένων, δεν είναι η ίδια η απόφαση για την επανατοποθέτηση του αγάλματος στην αρχική του θέση, όσο ο τρόπος που αυτή η απόφαση υλοποιήθηκε. Σε μια έξαρση στρουθοκαμηλισμού, η κυβέρνηση αποφάσισε να ξαναστήσει το άγαλμα μετά τα μεσάνυχτα, λες και την άλλη μέρα οι Αθηναίοι θα προσπερνούσαν αντιδρώντας με τον ίδιο τρόπο που αντιδρά απέναντι στο πρόβλημα η κυβέρνηση: κλείνοντας δηλαδή τα μάτια, και αποφεύγοντας να το αντιμετωπίσει, λες και δεν υπάρχει. Στέκεται εκεί και τώρα πια μας θυμίζει το ΠΑΣΟΚ.

ΑΔΥΝΑΤΩΝΤΑΣ μάλιστα να χειρισθεί το πρόβλημα με την ειλικρίνεια που χρειάζεται, και λειτουργώντας με τη γνωστή κουτοπονηριά που έχει αναχθεί εδώ και καιρό σε μοντέλο διακυβέρνησης, η κυβέρνηση στη βιασύνη της να τοποθετήσει το άγαλμα στην άδεια λογω των διακοπών και του καύσωνος Αθήνα, αμέλησε να δει στο ημερολόγιο ότι επρόκειτο για την επέτειο της βόμβας στη Χιροσίμα, τη διαταγή για τη ρίψη της οποίας είχε δώσει τότε ο ίδιος ο πρόεδρος Τρούμαν!

Παιδότοπος παιδικός σταθμός νηπιαγωγείο

Ένας χώρος στην αποκλειστική διάθεση των παιδιών. Οι ανάγκες του παιδιού για επικοινωνία, παιδαγωγικό παιχνίδι, δημιουργική συλλογική δραστηριότητα, αντιμετωπίζονται με την αγάπη, τη ζεστασιά και με ξεχωριστή ευθύνη από ανθρώπους ειδικούς.

Ντίνα Καψάλη
Λεωφ. Πεντέλης 53 - Χαλάνδρι
Τηλ. 68.28.047

Τώρα -

ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ
φθηνά ΠΟΛΥ φθηνά βιβλία

Αυγουσιaticές εκπώσεις 20% - 30%

Έγκυκλοπαιδείες μισοτιμής
Ευκολίες πληρωμής

ΜΠΟΣΤΑΝΟΓΛΟΥ - ΓΙΑ ΤΟ ΦΘΗΝΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ 92. ΠΕΙΡΑΙΑΣ ΤΗΛ. 4112258

ΕΤΣΙ μια απόφαση που θα μπορούσε να είχε στοιχίσει ελάχιστα, μετατράπηε πάραυτα σε μείζον πολιτικό θέμα. Η αξιωματική αντιπολίτευση και ο δήμαρχος της Αθήνας Μ. Έβερτ βρήκαν την ευκαιρία να διακηρύξουν τη σοβαρότητά τους, διαφωνώντας με τους νυχτερινούς —και γελοιούς— χειρισμούς του ΠΑΣΟΚ, η Ελληνική Αριστερά δεν δίστασε να καταδικάσει αυτό το «δείγμα υποτέλειας», ενώ το ΚΚΕ ματαίωσε αμέσως την προγραμματισμένη για το απόγευμα της περασμένης Πέμπτης συνάντηση Παπανδρέου - Φλωράκη.

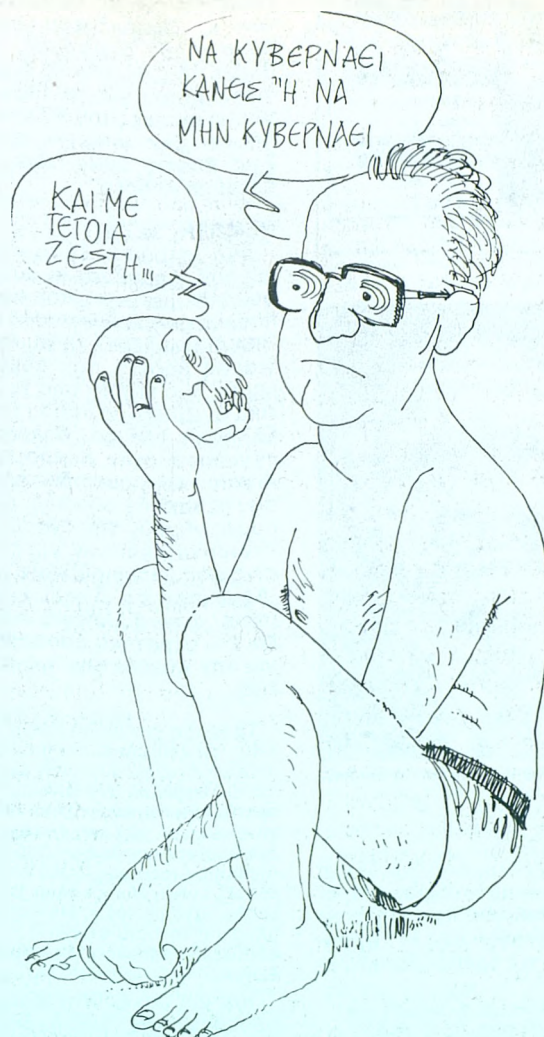
ΟΙ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΙΕΣ της κυβέρνησης περιστράφηκαν γύρω από τα οικονομικά ανταλλάγματα, που κερδίσουμε υποτίθεται μετά από αυτήν την «τακτική υποχώρηση». Η «Αυριανή» μάλιστα, που τις τελευταίες μέρες χρειάστηκε να επιστρατευθεί για να καλύψει και την προεδρία της Δημοκρατίας και την κυβέρνηση, πληροφορούσε τους αναγνώστες της ότι οι Αμερικανοί είναι τώρα διατεθειμένοι να αγοράσουν μέχρι και τις προβληματικές. Κανείς όμως από την κυβέρνηση, δεν φρόντισε να πει σε αυτούς που μεθόδευσαν τις όλες γελοιότητες, ότι οι —κατά τα άλλα ευπρόσδεκτες— επενδύσεις από το εξωτερικό, δεν θα εξασφαλίσουν με κινήσεις που τείνουν να ενώσουν τη γελοιότητα του Καραγκιόζη με τη δουλοπρέπεια του Χατζηαβάτη. Όσοι ντόπιοι ή από το εξωτερικό σκέπτονται να επενδύσουν τα χρήματά τους, θέλουν σοβαρούς συνεταιρείους και όχι φυσικά κολπατζήδες.

Η Οικονομία στο επίκεντρο

ΣΕ ΑΥΤΗ ΤΗΝ τελευταία κατηγορία, ανήκει χωρίς αμφιβολία ο διευθύνων σύμβουλος της ΑΓΡΕΞ που υποτίθεται ότι θα εξυπηρετούσε με τον καλύτερο τρόπο το μέγα θέμα των εξαγωγών ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό. Η δίκη που ξεκίνησε στο Λονδίνο εναντίον της υπαλλήλου της ΑΓΡΕΞ Υψηλάντη που κατηγορείται για κατάχρηση, αποκάλυψε ότι ο διευθύνων σύμβουλος μιας εταιρείας που διαχειρίζεται δισεκατομμύρια, είχε κάνει τρία χρόνια φυλακή για απάτη, στις αγροτικές φυλακές της Τίρυνθας! Σύμφωνα μάλιστα με τα όσα δήλωσε ο υπουργός Γεωργίας κ. Ποττάκης, η κυβέρνηση δεν βλέπει στην όλη υπόθεση κάποιο ιδιαίτερο πρόβλημα, αφού ο νόμος δεν προβλέπει την εξέταση του ποινικού μητρώου, όσων τοποθετούνται μέλη διοικητικών συμβουλίων ή και διευθύνοντες σύμβουλοι Ανωνύμων Εταιρειών! Μήπως με αυτό θέλει να προκαλέσει την κοινή γνώμη και για άλλους διευθύνοντες συμβούλους;

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ πάντως, το κυβερνητικό στρατόπεδο, εν πλήρη ηρεμία, ασχολήθηκε την προηγούμενη εβδομάδα με την χάραξη της νέας οικονομικής πολιτικής που θα ακολουθηθεί τη νέα χρονιά. Οι συζητήσεις που έγιναν υπό την προεδρία του πρωθυπουργού και με τη συμμετοχή των εξεχόντων μελών του ΕΓ (Κουτσόγιωργας, Τσοχατζόπουλος, Γεννηματάς, Β. Παπανδρέου) και των καθ' ύλην αρμοδίων υπουργών (Σημίτης, Τσοβόλας) κατέληξαν από ό,τι φαίνεται σε συμφωνία. Σύμφωνα μάλιστα με την «Εξόρμηση» στο «νέο πλαίσιο» για την οικονομία, προβλέπεται συνέχιση της ΑΤΑ χωρίς απώλεια εισοδήματος από νέους φόρους σε αγρότες και χαμηλόμισθους, κατάργηση της πράξης νομοθετικού περιεχομένου με ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις, αύξηση των δημοσίων επενδύσεων κλπ.

ΜΕ ΑΛΛΑ λόγια, το νέο πλαίσιο θα στηριχθεί σε μια πιο άνετη εισοδηματική πολιτική, με αναπτυξιακά στοιχεία. Αυτό που δεν διευκρινίζει το εβδομαδιαίο όργανο του ΠΑΣΟΚ είναι πώς θα γίνουν όλα αυτά, τη στιγμή που η οικονομία επιμένει να μην ανακάμπτει. Ακόμη περισσότερο αυτό που φαίνεται να υποτιμάται ξανά είναι ότι όλοι οι προηγούμενοι πολιτικοί παράγοντες, η ηθική κατάπτωση και η έλλειψη συναίνεσης, κάνουν αδύνατη την επιτυχία της οποιας οικονομικής πολιτικής, περισσότερο ή λιγότερο άνετης ή αναπτυξιακής. Με άλλα λόγια ο κ. Παπανδρέου θα πρέπει στο λόγο του στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης —που προβλέπεται «βαρυσήμαντος» και προετοιμάζεται ήδη

από τον κ. Σημίτη— να δώσει τα στοιχεία μιας νέας προοπτικής που να ξεπερνά τα ξερά οικονομικά στοιχεία έστω και «ανακουφιστικά». Αλλά όλα αυτά θα γίνουν στις αρχές Σεπτεμβρίου, και μέχρι τότε το ΑΝΤΙ θα επανέλθει ανανεωμένο, ξεκούραστο και δριμύτερο.

Σ. Έκτακτος

Υ.Γ. Η παρουσία και η υποδοχή της Τσιτσιολίνας, είναι ένα θέμα που αξίζει ιδιαίτερης προσοχής. Από μία άποψη, θα μπορούσε να ανατρέχει, όλο το προηγούμενο άρθρο, και δη τον τίτλο του. Μα πώς δεν υπάρχει χιούμορ; Εδώ μια ολόκληρη κοινωνία παρακολούθησε από κοντά την Τσιτσιολίνα, με αρκετή δόση χιούμορ και ακόμη μεγαλύτερη δόση ανεκτικότητας. Όλες σχεδόν οι εφημερίδες υπέκυψαν στον πειρασμό, και πληροφόρησαν την κοινή γνώμη για τις φανερές αρετές της Τσιτσιολίνας. Όταν δήλωνε ότι της αρέσει ο «τσιτσιολίνος» Παπανδρέου, ελάχιστοι έτρεξαν να το εκμεταλλευτούν πολιτικά, για να πουν ότι αρέσει ο πρωθυπουργός σε μια πορνοστάρ: οι περισσότεροι το αντιμετώπισαν με χιούμορ.

Μόνο που δεν πρόκειται γι' αυτό ακριβώς. Το ερώτημα είναι ποιά θα ήταν η αντίδραση των διαφόρων «παραγόντων» στην εμφάνιση της ελληνικής εκδοχής της Τσιτσιολίνας. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία, οι άνθρωποι θα έπαιρναν ξανά το σοβαρόφανές τους ύφος, εξομβελίζοντας το φαινόμενο. Απλώς στην περίπτωση της Ιταλίδας σταρ, το πράγμα είναι ανώδυνο και ευχάριστο. Ανώδυνο, γιατί είναι περαστικό. Ευχάριστο, γιατί βλέπουν κιόλας...

1. Όλα άρχισαν όταν πάτησε ο καταικο-πόδαρος...

ΤΡΙΤΗ, 28.7.87

Παρά τη ζέστη, όλη σχεδόν η δύναμη της αστυνομίας μας έχει κινητοποιηθεί, προκειμένου να προφυλάξει τον κ. **Άρμακοστ** από τις τρομοκρατικές επιθέσεις.

Το αποτέλεσμα; η αύξηση της εγκληματικότητας, σε βάρος ακόμη και των ηρώων - διεθνών μας. Έτσι έκλεψαν και την **Τζένη Γκάλλη**, που είχε αφαιρεθεί με τον άνδρα της σε ένα παγκάκι έξω από παραλιακή ντισκοτέκ, αφήνοντας στο πλάι την τσάντα της με κοσμήματα αξίας 2 εκατ. Τώρα γιατί η **Τζένη** κουβαλούσε μαζί της 2 εκατ. σε κοσμήματα —και μάλιστα στη τσάντα της— είναι κάτι που δεν καταλαβαίνω.

Ευτυχώς όμως εκτός από την Αστυνομία υπάρχουν και άλλα κινητοποιημένα σώματα του Ελληνικού δημοσίου: οι **πυροσβέστες** που βγάζουν από τα σπίτια τους νεκρούς του καύσωνος και οι **βατραχάνθρωποι** που ψάχνουν για τα θύματα του δυστυχήματος με το ελικόπτερο, έξω από τη Σάμο.

ΤΕΤΑΡΤΗ, 29.7.87

Παρά τη δροσιά, μαζεύουνε ακόμη θύματα του καύσωνος, μας πληροφορούν οι εφημερίδες. Βρέθηκαν και τα θύματα από την πτώση του ελικοπτήρου και κάποιοι αξιωματικοί της πολεμικής αεροπορίας, δεν αποκλείουν να χτυπήθηκε από Τουρκικό πύραυλο!

Εν τω μεταξύ, έφθασε σώος και αβλαβής ο **Άρμακοστ**, και όρεξη που την είχε, είδε διαδο-

χικώς **Παπούλια, Καψή** και **Μητσotάκη**.

Ο τελευταίος, σε τακτική συνέντευξη τύπου, χαρακτήρισε τον κ. Παπανδρέου **πρωθυπουργό της συμφοράς**, προέβλεψε νέες θεομηνίες φορολογικού τύπου για το 1988, ενώ για τις φυσικές του '87 απεφάνθη ότι δεν υπάρχει κράτος. Στις βάσεις όμως είπε, συμπλέει με **Ανδρέα**.

ΠΕΜΠΤΗ, 30.7.87

Ψυχρολουσία. Τόσα κάναμε για τον **Άρμακοστ** κι αυτός αφού είδε μέχρι και τον πρωθυπουργό μας, έκανε σαφές ότι οι ΗΠΑ διαχωρίζουν τη συμφωνία για τις βάσεις, που συμφέρει και τις δύο χώρες, από τα πολιτικά ανταλλάγματα που ζητεί η Ελληνική πλευρά, δηλαδή τις εγγυήσεις στην **Κύπρο** και το **Αιγαίο**. Όλα αυτά δεν εμπόδισαν βέβαια τις δύο πλευρές να συμφωνήσουν την έναρξη των διαπραγματεύσεων για τις βάσεις στις 2 Ιουνίου, ούτε τον κ. Άρμακοστ να δώσει εύφημο μνεία στην Ελληνική πλευρά και τον στρατηγό **Δροσογιάννη** για την πάταξη της τρομοκρατίας.

Τα κέρδη των βιομηχανιών το 1986, ανακοινώθηκε ότι ήταν 120% ανεβασμένα, σε σύγκριση με το '85. Ο **Τσοβόλας** ανακοινώσε την αμετάκλητη απόφασή του να μην γίνεται καμία πώληση χωρίς θεωρημένες αποδείξεις από την εφορία (μεταξύ μας, πολύ καλά έκανε), ενώ η «Ακρόπολις» τα έβαλε ξανά με τον κ. Μητσotάκη, αλλά και την ίδια στιγμή η εφημερίδα μηνύθηκε από την ΕΣΗΕΑ.

Και μια ευχάριστη είδηση: ο **πρόεδρος της ΓΣΕΕ** βγήκε από το νοσοκομείο.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 31.7.87

Πω, πω ειδήσεις σήμερα. Η **Τσιτσιολίνα** ήρθε στην Αθήνα και είπε να κάνει στους πεινασμένους Έλληνες ένα δωράκι. Όλες οι εφημερίδες δημοσίευσαν το στήθος της **Τσιτσιολίνα** στην πρώτη σελίδα και δεν είναι τυχαίο ότι την ίδια μέρα 5 εκδότες έστειλαν επιστολή στον **πρωθυπουργό** τασομένοι *υπέρ της διαφάνειας*. Είπαμε διαφάνεια, αλλά όχι κι έτσι...

3. Αλλά μας ανακούφισε η εθνική πορνιστάρ της γείτονας.

Η ΟΛΜΕ εν τω μεταξύ τάχθηκε εναντίον των Αρχαίων, οι Αθηναίοι το σκάνε από την Αθήνα παρά τα μπουρίνια, αλλά τη μεγάλη είδηση την αφήσαμε στο τέλος:

Ο εισαγγελέας συνέλαβε μετὰ την παράσταση τον **Λάκη Λαζόπουλο** και λίγο αργότερα την **Άννα Παναγιωτοπούλου** για προσβολή του **Προέδρου της Δημοκρατίας**. Αναμένεται θύελλα...

ΣΑΒΒΑΤΟ 1.8.87

Το τι γίνεται δεν περιγράφεται, φυσικά με τη σύλληψη των δύο ηθοποιών, και ακόμη περισσότερο με την πανηγυρική τους αθώωση. **Βουγιουκλάκη** και **Ρεζαν** μάρτυρες υπερασπίσης, πρωτοσέλιδο θέμα σε όλο τον τύπο και στην μαύρη αγορά το εισητήριο της παράστασης.

Εν τω μεταξύ, κι ενώ η **Τσιτσιολίνα** που γδύνεται σε κάθε ευκαιρία, δηλώνει ότι θαυμάζει απεριόριστα τον **Ανδρέα Παπανδρέου** για την ειρηνιστική «πρωτοβουλία των 6», ο πρόεδρος της επιτροπής για το Αids διαπιστώνει ξαφνική έξαρση. Από τη μια η **Τσιτσιολίνα**, από την άλλη ο φόβος του Αιτίτς, είναι να μην παρανοεί κανείς, ακόμη κι αν είναι πρόεδρος;

ΚΥΡΙΑΚΗ, 2.8.87

Ο θόρυβος σχετικά με τον υποκινητή της δίωξης —και υποκινητής θεωρείται ο **Κύριος Πρόεδρος της Δημοκρατίας**— δε λείπει να κοπάσει. **Ράπισμα**, **έκθετοι οι λογοκριτές**, **εδικά-**

σθη ο κύριος λάκης λαζόπουλος για προσβολή του Κυρίου Χρήστου Σαρτζετάκη, είναι ορισμένοι τίτλοι.

Στο δικαστήριο φαίνεται ότι έπεσε και γέλιο, γιατί λέει ζήτησαν από τον εισαγγελέα να ορκισθεί, ότι δεν τον πιάνουν τα γέλια όταν βλέπει τον πρόεδρό μας στην τηλεόραση.

Εν τω μεταξύ, η κυβέρνηση έχει φροντίσει με δήλωσή της να διαφοροποιηθεί από τη δίωξη, υπερασπιζόμενη το δικαίωμα του κάθε πολίτη να ασκεί κριτική στο δημόσιο βίο. Όλα τα μάτια στρέφονται στον **Κύριο Σαρτζετάκη**.

ΔΕΥΤΕΡΑ, 3.8.87

Και ο πρόεδρος ωμίλησε. Δήλωσε ότι δεν έχει καμιά σχέση με τη δίωξη, χαρακτηρίζει **ψευδείς** και **χαλκευμένες τις πληροφορίες** που τον ήθελαν να την υποκινεί, καταγγέλλει την **κατάπτωση του εθνικού μας βίου**. Η κυβέρνηση δεν σχολιάζει —ως γνωστόν— τις ανακοινώσεις της Προεδρίας.

Η **Τσιτσιολίνα** έκανε την εμφάνισή της και στον σταθμό του Δήμου Αθηναίων, δηλώνοντας ότι πολεμά την υποκρισία με τις στάσεις της. Κι ενώ οι νεκροί έχουν φτάσει στην **Μέκκα** τους 800, στην Ελλάδα ασχολούμαστε με τον **Σαρτζετάκη** και την **Τσιτσιολίνα**.

ΤΡΙΤΗ, 4.8.87

Τα νέα είναι άσχημα. Έρχεται λείει νέος **καύσωνας**, που θα ξεσπάσει το Σαββατοκύριακο.

2. Μας στεναχώρησε λίγο η διαμάχη του **Κυρίου Χρήστου Σαρτζετάκη** με τον κύριο **Λάκη Λαζόπουλο** που κάθεται διαμετρικά αντίθετα του (αλλά σε άλλη φωτογραφία). Δίπλα στον Πρόεδρο η εθνική στάρ (αλλά σε άλλη φωτογραφία)...

4. Ζεσταθήκαμε μέχρι λιποθυμίας κατά τη διάρκεια της μέρας...

Ο υπουργός Δικαιοσύνης άρχισε έρευνα, για να δει λέει ποιος ευθύνεται για την δίωξη εναντίων των δύο ηθωποιών. Στοιχηματίζω ότι δεν θα τιμωρηθεί κανένας.

Εν τω μεταξύ έφτασε στην Κέρκυρα ο ηγέτης των Εργατικών **Νηλ Κίνγκ**, για να περάσει εκεί τις διακοπές του. Εύχομαι να μην μεταφέρει την εμπειρία του, για το πώς η Αριστερά χάνει συνεχώς τις εκλογές στην Μεγάλη Βρετανία. Κρίμα που δεν είναι στο νησί των Φαιάκων ο πρωθυπουργός Ανδρέας Παπανδρέου. Δεν πειράζει, θα τα πουν με τον Αλευρά, σαν σοσιαλιστές προς σοσιαλιστήν.

ΤΕΤΑΡΤΗ, 5.8.87

Συσκέψεις επί συσκέψεων στο Καστρί. Φήμες για εκλογές, ανασχηματισμούς, λιμούς και καταποντισμούς. Μάλλον

5. ...Ενώ κατά τη διάρκεια της νύχτας μπορέσαμε να κινηθούμε δραστηρίως.

όμως πρόκειται για τα **οικονομικά**, λένε στον αντικαταστάτη του ημεροδότηκη αποκλειστικές πηγές του.

Στο Λονδίνο σκάει η μπόμπα, ήδη από την πρώτη μέρα της δικής της υπαλλήλου της ΑΓΡΕΞ **Υψηλάντη**, που κατηγορείται για **κατάχρηση**. Ο διευθύνων σύμβουλος της ΑΓΡΕΞ, ήταν τρόφιμος των φυλακών επί 3 χρόνια! Μπράβο κοινωνική ανοχή το ΠΑΣΟΚ. Όχι επειδή ένας άνθρωπος είχε κάνει μίαν απάτη σε δύσκολους καιρούς θα τον αφήσουμε να βασανίζεται σε όλη του τη ζωή. Τον κάνουμε και πρόεδρο της μεγαλύτερης εξαγωγικής εταιρείας, άμα λάχει να 'ούμε.

Βόμβα σε εφορία, το Δημόσιο Ταμείο και το Δασονομείο του Λεωνιδίου, και κανείς δεν αναλαμβάνει την ευθύνη. Αν αρχίσουν να πέφτουν μπόμπες και στην επαρχία, πού θα πάω εγώ που θέλω να φύγω το Σαββατοκύριακο, γιατί έρχεται καύσωνας;

ΠΕΜΠΤΗ, 6.8.87

Μόλις είχα αποκοιμηθεί, και με ξυπνήσανε. Στήνουνε λέει, τρεις η ώρα το πρωί, το άγαλμα του Τρούμαν. Δεν είναι επάγγελμα αυτό, να μην μπορείς να κοιμηθείς με την ησυχία σου. Παίρνω τηλέφωνο του **Ρουμπάτη**, και τι μου λέει; «**Το στήσανε βράδυ, για να μην παρεμποδίσουν την κυκλοφορία. Και, εν πάσει περιπτώσει, η κυβέρνηση αναλαμβάνει την ευθύνη, την πίεζαν κιόλας οι ομογενείς ες Αμερικής**».

Το ΚΚΕ ματαίωσε τη συνάντηση **Φλωράκη - Παπανδρέου**, εξ αιτίας του Τρούμαν. Εν τω μεταξύ, η δίκη του Λονδίνου εξελίσσεται σε πρωτοφανή διασυρμό της χώρας. Ούτε και γω δεν ξέρω πόσα λεφτά λείπουν, είπε στο δικαστήριο η **Υψηλάντη**. Ο ποινικός **Σακελλάρης** ετοιμαζόταν να πουλήσει στη Μεγ. Βρετανία σταφίδα από το Αφγανιστάν για ελληνική. Είναι αυτό που λέμε το επιχειρηματικό δαιμόνιο του Έλληνα. Το είχε, λέει, κάνει και στο παρελθόν...

Βγήκε όμως και το πόρισμα για τη δίωξη Λαζόπουλου. Ή-

ταν σύμπτωση, είπε ο υπουργός Δικαιοσύνης κ. **Βερυβάκης**. Δικαιοσύνη μ' ακούς;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 7.8.87

Όλοι ετοιμάζονται να φύγουν από την Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη και τις μεγάλες πόλεις, για να μην τους βρει ο καύσωνας. Στο Λονδίνο, το διεθνές ρεζιλίκι συνεχίζεται με ακόμη μεγαλύτερη ένταση. Ο διευθύνων σύμβουλος της ΑΓΡΕΞ κ. **Σακελλάρης** ομολογεί, ότι εκτός από την τριετή φυλάκισή του, είχε και μία προφυλάκιση το 1972, όχι για **απάτη** εκείνη τη φορά, αλλά για **κατάχρηση**. Και τι είναι μία προφυλάκιση; Ένα τίποτα. Στην δική όμως ειπώθηκαν και άλλα ωραία. Όπως ότι ο **Σακελλάρης** είναι μέλος του **ΠΑΣΟΚ**. Ότι ο διορισμός της **Υψηλάντη** ήταν **τίτλος τιμής για την Ελλάδα, γιατί η οικογένειά της είναι κάτι αντίστοιχο με του Τσώρτσιλ στην Αγγλία**. Δέκα **Κούρδοι** κατέλαβαν χθες τα γραφεία της **Λουφτχάνσα** στην πλατεία **Συντάγματος**. Ο εισαγγελέας **ζήτησε έκδοση του Ιταλού Φολίνι**. Και μία καλή είδηση, επιτέλους. Αποφυλακίστηκε ο αντιρρησίας κ. **Μαραγκάκης**, ο πρώτος στην Ελλάδα.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 8.8.87

Έληξαν οι συσκέψεις στο Καστρί και ο **Σημίτης** εμφανίζεται να ξεπέρασε τελικά όλες τις δυσκολίες. Αναμένονται μέτρα που θα ελαφρύνουν πολύ ελαφριά όμως την πολιτική λιτότητα. Προφανώς, κανείς μέσα στο ΠΑΣΟΚ δεν είχε να πει τίποτα καλύτερο. Η **Τρόικα** του ΠΑΣΟΚ έγινε πάντως **τετράδα**, γιατί στις συσκέψεις εκτός από τους τρεις του ΕΓ (Μένιο, Γεννηματά, Άκη) πήρε μέρος και η **Βάσω Παπανδρέου**. Από την κυβέρνηση, **Σημίτης**, **Τσοβόλας**. Τα μέτρα θα εξαγγείλει στις αρχές Σεπτεμβρίου ο πρωθυπουργός στην Διεθνή Έκθεση. Όταν πρόκειται να κάνει φιλολαϊκές εξαγγελίες, παίρνει το πράγμα επάνω του.

Όλοι φεύγουν από την Αθήνα, αν και η ζέστη είναι υποφερτή. Καλύτερα λίγοι και καλοί, παρά πολλοί και... κρύσι, είναι το σλόγκαν του ημεροδότηκη. Έτσι μου 'ρχεται να φύγω και γω και να πάω στο Λονδίνο να παρακολουθήσω την δίκη.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 9.8.87

Τζάμπα η κρατική κινητοποίηση. Αυτή τη φορά είχαν παρθεί όλα τα μέτρα, αλλά ούτε καύσωνας προέκυψε, ούτε τίποτα. Πρόκειται για τη μοίρα του έθνους: όταν προετοιμάζεται, αναβάλλονται οι μάχες, όταν προκύπτουν ξαφνικές, το πιάνουν απροετοίμαστο. Παρ' όλα αυτά ο υπουργός Υγείας είπε ότι η επαγρύπνηση θα συνεχισθεί για παν ενδεχόμενο. Έτσι είναι αυτά... Είναι σαν να έχεις ετοιμάσει σπανακόπιττα για τους ξένους, και στο τέλος να μην έρθουν. Τι να κάνεις, να την πετάξεις; Και μόλις ησυχάσαμε λίγο με τον καύσωνα, άρχισαν οι **πυρκαγιές**, αυτή τη φορά από τη Ρόδο. Και τι είναι αυτό μετά από μία ανεπιτυχή εύρεση του Κολοσσού; Να μου το θυμηθείτε πάντως: αυτή τη φορά, θα έχει πυρκαγιές στην επικαιρότητα.

ΔΕΥΤΕΡΑ, 11.8.87

Ευτυχώς οι βομβιστές ξαναγύρισαν στην Αθήνα, και μπορούμε να φύγουμε άνετα για τις διακοπές μας. Η **«17 Νοέμβρη»** χτύπησε ξανά, αντίποινα στην επανοποθέτηση του αγάλματος Τρούμαν. Μέθοδος: αυτοκίνητο με εκρηκτικά, που πυροδοτείται εκ του μακρόθεν. Αποτέλεσμα: 10 τραυματίες, 9 Αμερικανοί στρατιωτικοί και ένας Έλληνας οδηγός.

Ήμουν και **εξακολουθώ να είμαι διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας**, είπε ο **Σακελλάρης** στη δίκη - ρεζιλίεμα της Ελλάδας στο Λονδίνο. Διαφεύδεται δηλαδή ο υπουργός, που τον ήθελε παραιτημένο. Γιατί τι έκανε ο άνθρωπος για να παραιτηθεί; Μήπως παραιτήθηκε, κανείς υπουργός, για να του δώσει το καλό παράδειγμα;

ΤΡΙΤΗ, 12.8.87

Ευτυχώς ο κ. **Ρουμπάτης**, που είναι από τους καλύτερους κυβερνητικούς εκπροσώπους, δεν μας είπε ότι η κυβέρνηση βρίσκεται στα ίχνη των τρομοκρατών. Άρχισαν όμως και Τουρκο-πακιστανικά γυμνάσια στο Αιγαίο. Τουρκία - Πακιστάν, συμμαχία.

Δεν σας το έλεγα ότι θα αρχίσουν οι φωτιές; Άρχισαν να καίγονται δύο από τα ωραιότερα Ελληνικά νησιά, η Ρόδος και η —ήδη καμμένη— Σάμος. Φεύγω για να συναντήσω τον πρωθυπουργό, που την έκανε προχθές στη Σίφνο.

6. Για να τελειώσουν όλα, έτσι όπως τελείωσαν...

ΠΡΟΣΕΧΩΣ: «Ο Κατήφορος»

Ο «εθνικός βίος κατηφορίζει», κι αν κά-
τσει κανείς να ψάξει την αρχή της κατηφό-
ρας θα αρχίσει να αλλοιθωρίζει, βλέπον-
τάς την διπλά και τριπλά. Γιατί δεν μπορεί
κανείς να συμφωνήσει εν γένει με τον κ.
Πρόεδρο της Δημοκρατίας ότι κάποιες
«χαλκευμένες» ειδήσεις (όχι ότι δεν υπάρ-
χουν...) είναι δείγμα της «κατηφόρας». Τα
σημεία και τη δείγματα της κατηφόρας εί-
ναι πλείονα, εκπορευόμενα από οσημέρας
αυξανόμενες πηγές. Και βέβαια για τον
μελλοδραματικό «κατήφορο» (που κοσμεί
και το πάνθεον της μεταπολεμικής κινημα-
τογραφίας μας), θα ήταν σκόπιμο, καθότι α-
κριβέστερο, να μιλάμε για κρίση θεσμών
και αξιών. Και να κάνουμε κι ένα οδοιπορι-
κό στους χρόνους που διέρρευσαν από το
'85 και μετά (τουλάχιστον), για να ορίσουμε
το εύρος, τα είδη, τα πεδία και τις μορφές
της κρίσης: ότι οι θεσμοί και η κρίση τους έ-
χουν και ιστορία και πολλαπλότητα.

Έτσι λοιπόν, στο ροκαμβολικό, πλέον,
σήριαλ Προεδρίας - Κυβέρνησης, είναι α-
πλώς κλασικά τραγελαφικό το τελευταίο ε-
πεισόδιο Λαζόπουλου, όπου η ενέργεια ε-
νός αντισταγγελέα τροφοδοτεί για μία
σχεδόν εβδομάδα τους πρώτους τίτλους
των εφημερίδων: ο κ. Πρόεδρος δεν έχει α-
νάμιξη στο επεισόδιο, το ίδιο και η κυβέρ-
νηση, ενώ αρκετές ημέρες μετά ο καθ' ύ-
λην αρμόδιος Υπουργός δηλώνει ότι θα «ε-
πιληφθεί προσωπικώς» του θέματος (!). Τε-
λικά ήρωας των πρωτοσέλιδων αναδεικνύ-
εται εκ των υστέρων ο κ. Ευθυμιάδης.

Τι υπάρχει πίσω από τον κ. Ευθυμιάδη; Ο
«κατήφορος του εθνικού βίου». Δηλαδή ο κ.
Μητσotάκης να υποστηρίζει τον κ. Πρόε-
δρο, που δεν αναγνώριζε· ο κ. Πρωθυπου-
ργός και η κυβέρνησή του να απεκδύνονται
της ευθύνης για τη δίωξη Λαζόπουλου α-
φήνοντας «έκθετο» (ΝΕΑ, 3-8) τον «έντιμο
δικαστή» Πρόεδρο, έκθετο να επικαλείται ο
ίδιος αυτό που άλλοτε ο κ. Παπανδρέου α-
νέφερε ως βασικό στοιχείο της επιλογής
του ως Προέδρου της Δημοκρατίας. Και,
τέλος, για να μην ξεχνάμε και την ιστορία:
πότε «κατηφορίζει ο εθνικός βίος»; όταν οι
εφημερίδες γράφουν για τους «Δύο επίορ-
κους» που αρνήθηκαν ψήφο στον «έντιμο
δικαστικό»; όταν η «πτέρυγα Αλλαγής» της
Βουλής παρουσιάζει σχήμα μπακλαβά (τό-
τε, στην Προεδρική εκλογή); όταν τα εγ-
χρώμα μετονομάζονται άχρωμα; όταν οι
πολιτειακοί θεσμοί μετατρέπονται σε α-
θύρματα χειρισμών τακτικής (ή πόκα); Και
όταν για όλα αυτά οι «έντιμοι» σιωπούν;

Ή όταν ο κ. Λαζόπουλος αυξάνει κατα-
κόρυφα την πώληση εισιτηρίων στο θέαμά
του, επωφελούμενος, ανουσιως, ενός ρο-
καμβολικού σήριαλ που προσμετρά πλέον
άπειρα επεισόδια και περίσσεια ύβρεων
προς την προεδρευόμενη ελληνική Δημο-
κρατία;

Αυτά και έπεται συνέχεια, ασφαλώς.
Γνωστή και κακόγουστη. Όπως τα σήριαλ
του «Δυναστείας».

Οι γελιογράφοι λείπουν σε άδεια...
Τους αντικαθιστούν οι φωτογράφοι

ΠΡΩΗΝ...

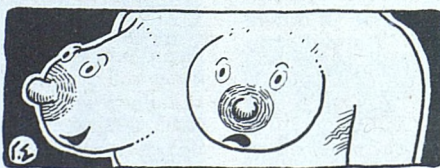

...ΚΑΙ ΝΥΝ

Αβάντι πόπολο...

Κασόγκι, Σπάνος, Τσιτσιολίνα. Έτσι, για να
δρoσιζόμαστε τα καλοκαίρια για ν' ανοί-
γουν κάποιες δουλειές για τους άνεργους
(Σπάνος, Κασόγκι), ή για τον κ. Λεφάκη
(Τσιτσιολίνα). Τουλάχιστον ο τελευταίος
θα καταφέρει να αποκομίσει κέρδη για τον
κορβανά του· οι άνεργοι ακόμα περιμένουν
τα ντόλαρς του Σπάνου —γι' αυτό ίσως
δεν είναι τόσο κακοί με την Τσιτσιολίνα, όσο
με το φίλο του Μπομπ Χοπ· έπειτα ο Σπά-
νος ήταν ένα κρεμανταλάδιο «μπον» της
δοξασμένης ομογένειας, ενώ η Ιλόνια ό,τι
είναι κι ότι πέτυχε —κι εδώ, και στην
Ιταλία— το χρωστάει στο βυζί της, «στην α-
ξία της κι όχι στις ξένες πλάτες».

Γι' αυτό, καθώς φαίνεται, οι καθ' ημάς
άρχοντες του «ταμπλόιντ» αφιέρωσαν τό-
σα πολλά σ' αυτό το «παράξενο φαινόμε-
νο», την «παράξενη δροσιά» της κυρίας
Στάλερ· γι' αυτό μελαγχόλησαν όταν τε-
λείωσε τη δουλειά της με τον κ. Λεφάκη
(καλά, εντάξει, επισκέφθηκε και τη
Βουλή...) και πρωί-πρωί επέστρεψε στην Ι-
ταλία για να μη λείψει από την ψηφοφορία
εμπιστοσύνης προς τη νέα κυβέρνηση (όχι
σαν κάτι δικούς μας που ξεχνιούνται στις
διακοπές τους!).

Εμείς θα συμβουλευάμε τον κ. Λεφάκη
να φτιάξει κόμμα τις άλλες εκλογές και να
δικδικήσει όλες τις μονοεδρικές και διε-
δρικές περιφέρειες, με υποψήφιους ισάριθ-
μες Τζουτζουκίνες· μακάρι να μπορούσε
και η Ιλόνια να έρθει στο κόμμα Λεφάκη: η Ι-
ταλία είναι «πολύ βαρειά» γι' αυτήν· ενώ ε-
δώ ο κόσμος έχει μπορούήσει με το θέαμα
των λογής - λογής σοβάρων και αποζητά
θέαμα αυθεντικότερο· ας το σκεφτούν λίγο
αυτό και τα μεγάλα κόμματα...

ΚΑΘΕ ΚΟΜΜΑ ΚΑΙ ΤΑ ΤΑΞΙ ΤΟΥ

Ευτυχώς συμβαίνουν κάθε τόσο διάφορα
αυθόρμητα πράγματα και έτσι πάνε περί-
πατο όλες οι διακηρύξεις της «συμφιλίω-
σης» του Κ. Μητσotάκη. Αυτή τη φορά το
κακό ξεκινά από την ιδιαίτερή του πατρίδα:
Στα Χανιά, λοιπόν, τα μέλη της κλαδικής ο-
δηγών ταξί της ΝΔ, αποφάσισαν να βάψουν
με διαφορετικό χρώμα τα αυτοκίνητά τους,
προκειμένου —προφανώς— να διαφέρουν
από αυτά των «πρασινοφρουρών». Έτσι
στην πόλη κυκλοφορούν σήμερα ταξί δύο
χρωμάτων: τα γκρί, που είναι τα κανονικά,
—και σύμφωνα με τους κανονισμούς— και
τα μπλε που είναι τα νεοδημοκρατικά.

Θα μπορούσε φυσικά κανείς να αποδώ-
σει την όλη κίνηση σε ένα χαριτωμένο
«δογματισμό» των «σωφέρ» - μελών της
ΝΔ, αλλά φοβούμαστε ότι τα πράγματα εί-
ναι πολύ χειρότερα. Φαίνεται ότι στη συμ-
παθή τάξη της περιοχής υπάρχουν αναδου-
λειές, και ορισμένοι σκέφθηκαν ότι θα ήταν
καλά να προσελκύσουν σε «πολιτική» βάση
τους πελάτες τους. Στην περίπτωση αυτή
είναι φανερό ότι η λέξη «αγοραίο» χαρα-
κτηρίζει θαυμάσια, όχι μόνο τα επαρχιακά
ταξί, αλλά και τις πολιτικές πεποιθήσεις
των μελών και στελεχών της ΝΔ Χανίων.

Συγχρόνως, το βάψιμο των ταξί, επιτρέπει
ένα διακριτικό «ξεδιάλεγμα» των πιστών
στην παράταξη οπαδών - πελατών. Όσοι α-
νήκουν στη ΝΔ δεν έχουν πια ούτε καν το
πρόσχημα να μισθώνουν ένα ταξί των μιση-
τών εχθρών. Και όσοι παραβούν τον κανό-
να, θα τιμωρηθούν, ιδίως αργότερα όταν
δηλαδή η μπλε ταξιαρχία αναλάβει την ε-
ξουσία και διαχειρισθεί τα καλά της, και δη
τους πόρους της.

Το φαινόμενο προσφέρεται για πολλα-

πλές κοινωνικές παρατηρήσεις. Κυρίως, όμως, κάνει ευδιάκριτο το γεγονός της πρόταξης των κομματικών προτιμήσεων σε σχέση και με τη συναδελφική αλληλεγγύη, αλλά και με τις ανθρώπινες σχέσεις των κατοίκων της ίδιας πόλης. Τι θα γίνει αν αίφνης κάποιος πελάτης αρνηθεί να ακολουθήσει τη σειρά στη πιάτσα των ταξί, επειδή θα θέλει να ναυλώσει το μπλε δικό του, που είναι τελευταίο στη σειρά. Ή, τι θα γίνει αν και τα υπόλοιπα κόμματα αρχίσουν να βάφουν με τα δικά τους χρώματα τα ταξί τους; Και, τέλος φανταστείτε να επεκταθεί το σύστημα σε όλους τους τομείς της κοινωνικής δραστηριότητας και σε όλα τα επαγγέλματα!

Έτσι, για να αποδειχθεί ότι στην Ελλάδα το οργουελιανό 1984 δεν θα είναι ολοκληρωτικό. Θα είναι απλώς κομματικό.

Η ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ και ο Κ. ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ

Πώς η αρχαιότερη Ελληνική εφημερίδα, —και από πολλές απόψεις η «συντηρητικότερη»— έχει βάλει ως κύριο στόχο της τον αρχηγό της συντηρητικής παράταξης κ. Μητσοτάκη; Στο ερώτημα, η ηγεσία της ΝΔ θα απαντούσε υπογραμμίζοντας τις οικονομικές δουλειές του εκδότη της εφημερίδας με την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Είναι αλήθεια ότι οι υπόλοιπες επιχειρήσεις του Αναστασόπουλου —και «υπουργού» της Χούντας διατελέσαντος— χρωστούν στις τράπεζες και σε μια σειρά άλλες δημόσιες επιχειρήσεις (ΔΕΗ κλπ.) αρκετά δις δραχμές, αλλά αυτό δε φτάνει να εξηγήσει την συμπεριφορά των υπευθύνων της εφημερίδας. Ούτε οι σχέσεις κυβέρνησης — προβληματικές επιχειρήσεων είναι μαυρόασπρο (δηλαδή η κυβέρνηση δεν θα ήθελε να αποτελειώσει εδώ και τώρα τις προβληματικές των Αναστασόπουλων), ούτε η εξυπηρέτηση του ΠΑΣΟΚ δια του Τύπου επιτυγχάνεται μόνο με τις δριμυείς επιθέσεις της «Ακρόπολης» κατά του αρχηγού της ΝΔ και του περιβάλλοντός του: υπάρχει και το μοντέλο της «Καθημερινής». Απλά και μόνο η διαφοροποίηση από τον κ. Μητσοτάκη, ευνοεί την κυβέρνηση.

Στη σφοδρή επίθεση της «Ακρόπολεως» —η οποία ειρήσθω εν παρόδω αποφέρει και κυκλοφοριακά ωφέλη— υπάρχει ένα προσωπικό στοιχείο εναντίον του αρχηγού της ΝΔ και των «κλαδικάριων» του κόμματος. Η απέχθεια προς τον κ. Μητσοτάκη οφείλεται και στο γεγονός ότι ο νέος ουσιαστικά κομματικός μηχανισμός και τα νέα στελέχη του κόμματος προσπάθησαν να ελέγξουν την εφημερίδα, και όταν δεν το κατάφεραν με αυτόν τον τρόπο, έπεισαν τον κ. Μητσοτάκη να την καταδικάσει πάραυτα.

Το μίσος δηλαδή της αρχαιότερης ελληνικής εφημερίδας, οφείλεται και στους νέους τρόπους πολιτικής που εισάγει ο επιτυχής συνδυασμός του αλαζόντος ρεβανσιστικού μηχανισμού της ΝΔ με την ανασφάλεια του αρχηγού της. Οι επιθέσεις της εφημερίδας αυξάνουν και το φανατισμό και την ανασφάλεια, με αποτέλεσμα ισχυρότερες επιθέσεις εναντίον της εφημερίδας, σε έναν φαύλο κύκλο. Δεν χρειάζεται να είναι κανείς μάντης, για να προβλέψει ότι ο πόλεμος μόλις τώρα άρχισε.

Και χυμούς ο κ. Τόμπρας; Ναι, ΚΑΙ χυμούς...

● Από τον κ. Παν. Τόμπρα πήραμε την ακόλουθη επιστολή.

Ηραίο Αργολίδας 6-8-1987

Κύριε Δ/ντή

Φαίνεται ότι υπάρχουν πολλά κατάλοιπα του παρελθόντος είτε στο δημόσιο τομέα είτε στο κύκλωμα της παραοικονομίας που είχαν σαν Κύριο επάγγελμά τους τις μίζες κι όχι μόνο δεν θα λησμονήσουν ποτέ τη δουλειά τους αυτή, αλλά η ένοχη συνειδήσή τους και η αμαρτωλή συγκρότησή τους δεν τους αφήνουν να δεχθούν ότι υπάρχουν και θνητοί που δεν είναι όμοιοί τους.

Άλλωστε οι άνθρωποι έχουν ανάγκη και από κάποια δικαίωση για να μην είναι σε όλη τους τη ζωή διωκόμενοι από τις ερινύες της συνειδήσεώς τους, γι' αυτό θέλουν να πιστεύουν ότι στη θέση τους τα ίδια θα έκανε και ο οποιοσδήποτε άλλος.

Κύριοι του «ΑΝΤΙ»

Το 1985 ο συμπυκνωμένος χυμός 60 BRIX είχε 320-350 δρχ., κατά συνέπεια το κόστος του φυσικού χυμού στα 12 BRIX βγαίνει περίπου $320:5 = 64$ δρχ. κατά την εποχή της συγκομιδής και εκχύμωσης.

Όταν όμως «κ. Λυρατζόπουλε» ένα εργοστάσιο κρατάει φυσικό χυμό στα Φυσικά 12 BRIX και μετά το χρόνο της εκχύμωσης και δεν τον συμπυκνώνει ώστε να τον πουλήσει Φυσικό, τότε για κάθε μήνα που τον κρατάει του κοστίζει 1,5%. Επομένως από το Δεκέμβριο του 1985 μέχρι τον Ιούλιο του 1986 που η SEKOBE αγόρασε 24 τόννους τέτοιου χυμού, έπρεπε να τιμολογηθεί με το ποσόν $60 + 1,5\% \times 60 = 60 + 7,2 = 67,2$.

Με την παραγωγή 1986/87 η τιμή του φυσικού χυμού έπεσε στις 40 δραχμές και κατά συνέπεια η τιμή του συμπυκνωμένου ανήλθε σε 220 δρχ. Υπάρχει βέβαια και συμπυκνωμα 60 BRIX με 125 και 110 δρχ. αλλά η SEKOBE σεβόμενη την πελατεία της αγοράζει φυσικούς χυμούς και όχι ζαχαροδιαλύματα.

Πάντως κύριε Λυρατζόπουλε από τους λογαριασμούς σας που δημοσιεύονται στο «ΑΝΤΙ» καταλαβαίνει κανένας πόσο ατελής είναι η λογική της αριθμητικής σας όταν $5 \times 60 = 725$, αντί του ορθού $5 \times 60 = 300$, γιατί τα 60 BRIX προκύπτουν από 5 φορές το φυσικό χυμό 12 BRIX που είχε 60 δραχμές το κιλό.

Επίσης σας πληροφορούμε ότι με την ΙΤCO δεν έχουμε κάνει απολύτως καμία δουλειά και επειδή όταν μας προσκαλούν στη Ρόδο εμείς

κατ' ευθείαν πάμε για το πήδημα, ορίστε ελάτε να εξετάσετε αμέσως όλα τα στοιχεία μας, δεν θα θέλαμε να σας πούμε το «σας προσκαλούμε» γιατί δεν αξίζει ούτε για εσάς ούτε για εμάς ο κόπος.

Όμως με το να δημοσιεύετε για τη δίωξη κάποιου Πλουμή εξ αιτίας τάχα της ΛΙΜΠΕΡΤΑ αυτό δεν το καταλαβαίνουμε αλλά έτσι όπως το αναφέρετε είναι σαν να επισημαίνετε ότι μεταξύ Λυρατζόπουλου και Πλουμή υπήρχε κάποιο κύκλωμα και η ΛΙΜΠΕΡΤΑ έγινε αιτία να σπάσει, εμείς όμως πρώτη φορά το πληροφορούμεθα από εσάς και λυπούμεθα πολύ περισσότερο από εσάς κύριοι, του «ΑΝΤΙ».

Παρακαλώ για τη δημοσίευση σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου περί Τύπου.

Τόμπρας Παν.

Πρόεδρος Δ. Συμβουλίου

ΣΣ. Σε σχόλιο του περασμένου τεύχους απαντά ο κ. Παν. Τόμπρας της ΛΙΜΠΕΡΤΑ των χυμών, προφανώς αδελφός του κ. Φάνη Τόμπρα του ΟΤΕ των υποκλοπών.

Η παραβολή της επιστολής με το σχόλιο θα ήταν πολύ χρήσιμη για όποιον ενδιαφέρεται για τα περαιτέρω.

Όμως αλλού είναι το πρόβλημα:

Ο κ. Φάνης έχει και εργοστάσιο χυμών!

Σε τηλεφωνική επικοινωνία που είχε —επιτέλους!— με τη διεύθυνση του περιοδικού ο κ. γενικός επανέλαβε όσα και η επιστολή. Όμως και στην τηλεφωνική επικοινωνία του κ. Φάνη και στην επιστολή του κ. Πάνου δεν υπήρχε ούτε μία νύξη για το πώς συμβιβάζεται η ιδιότητα του ελεύθερα εμπορεύμενου παραγωγού με την τόσο υπεύθυνη κρατική θέση. Οι αδελφοί Τόμπρα ούτε μια στιγμή δεν σκέφθηκαν να ψελίσουν κάποια εξήγηση για το ασυμβίβαστο: και έμποροι και γενικοί στον ΟΤΕ... Αυτό κι αν είναι παραοικονομία...

Λίγο ο καύσωνας, λίγο η δίκη της ΑΓΡΕΞ, λίγο η ΙΤCO, λίγο τα σκάνδαλα στις ένοπλες δυνάμεις μας έχουν αδρανοποιήσει πλήρως:

Όλοι μπορούν να κάνουν οτιδήποτε όλα είναι επιτρεπτά, κανένας δεν ενοχλείται με τίποτα. Τα μαστόδοντα κυριάρχησαν παντού.

Το γράμμα ήρθε την τελευταία στιγμή και EC-PRESS. Ουσιαστικά το παραδίδουμε ασχολίαστο. Από μόνο του λέει πολλά και μεις γι' αυτό το λόγο θα επανέλθουμε. Όταν επιστρέψουμε από την Ρόδο κ. Πάνο. Αλλά εκεί ούτε Κολοσσοί δεν υπάρχουν πια...

Ο χαμαλέων σε μωσαϊκό

Ένα μήνα μετά τη «διάρροη» των επιστολών Γκορμπασόφ - Παπανδρέου, η κυβέρνηση υποβλήθηκε εκ των πραγμάτων στη δοκιμασία του σκωτσέζικου ντους — σ' αυτήν που άδοξα και αδόκιμα επιχειρεί κάποιες φορές να υποβάλει άλλους... Η «Ελευθεροτυπία» της Κυριακής 2 Αυγούστου έφερε στη δημοσιότητα τα πρακτικά της συνομιλίας Αρμακοστ - Κήλυ, τον Οκτώβριο του 1985.

Το πνεύμα και το περιεχόμενο των θέσεων που διατυπώνει ο κ. Παπούλιας έχει τόση ομοιότητα με τα αντίστοιχα της επιστολής Παπανδρέου προς Γκορμπασόφ, όση μια υπόδουλη επαρχία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας με ένα κυρίαρχο εθνικό κράτος. Ο κ. Παπούλιας, βεβαίως, δεν εκφράζει κάποιες προσωπικές εκτιμήσεις του· αν θυμάστε καλά, λίγες ημέρες πριν τις εκλογές, στις στήλες των Τάιμς της Ν. Υόρκης υπήρχε μια ανταπόκριση από τα Ιωάννινα που έφερε τον κ. Παπανδρέου να εκφράζει την πεποίθησή του για το ότι οι σχέσεις μας με τις ΗΠΑ θα «μουν σε ήμερα νερά». Το πολύ-πολύ, λοιπόν, το μόνο που έκανε ο κ. Παπούλιας ήταν να πλειοδοτήσει στην κατεύθυνση αυτή, θυμίζοντας αρκετές φορές παροικιακό μεταπράτη σε περίοδο έκπτωσης και παρακμής (όπως, πχ., έλεγε στον Άρμακοστ ότι «η Ελλάδα είναι η Φλόριδα των σείχηδων», ή ότι «θέλαμε κι εμείς ένα κομμάτι της κατασκευής του μεγάλου αγωγού νερού», που ανέλαβαν οι Αμερικανοί στη Λιβύη, «όμως δεν τα καταφέραμε... Έχουμε, όμως, καλές συμφωνίες, ιδίως για μικρομεσαίες επιχειρήσεις».

Όμως, ο κ. ΥΠΕΞ δεν συμπεριφέρθηκε μόνον έτσι: θύμισε και υπουργό κάποιας από τις ψυχροπολεμικές μας κυβερνήσεις, την μακρινή (;) εκείνη εποχή του '50. Ο κ. Παπούλιας ανησυχεί για την «αποσταθεροποίηση των Βαλκανίων» που θα συνεπαχθεί η «διείσδυση της ΕΣΣΔ στην Αλβανία»· προβλέπει ότι, αν γίνει αυτό, θα υπάρξει «άμεση πίστη στην Ελλάδα»· πληροφορεί τον Αμερικανό υπουργό ότι πράκτορες της «σοβιετικής

διείσδυσης» στην Αλβανία είναι η Βουλγαρία και η Τσεχοσλοβακία· συμβουλεύει τους συμμάχους του να προλάβουν αυτοί να διεισδύσουν στην Αλβανία, «βέβαια δια του διαύλου επιχειρηματιών και εταιρειών». Για τη Γιουγκοσλαβία «ανησυχεί» γιατί είναι ο «ευαίσθητος κρίκος στη Βαλκανική» γι' αυτό και «προσωπικά δίνει ιδιαίτερη σημασία στις σχέσεις» με τη χώρα αυτή. Παραπέρα, ο κ. Παπούλιας ανησυχεί και για έναν άλλο βαλκανικό κρίκο (αυτός όχι «ευαίσθητος» αλλά «ασθενής»), τη Ρουμανία, για την οποία αναρωτιέται: «τι θα συμβεί όταν ο Τσαουσέσκου και η οικογένειά του απωλέσουν την εξουσία;».

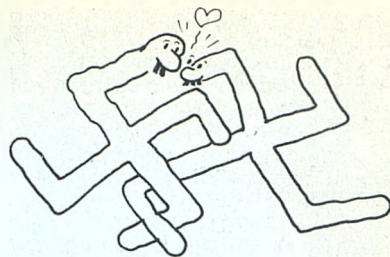
Όσο για τη χώρα του Γκορμπασόφ αναφέρει μεν ότι υπάρχει «ενδιαφέρον της ΕΣΣΔ για τη Β. Ελλάδα» αφού οι σοβιετικοί ζητούν να ανοιχτεί γενικό προξενείο στη Θεσσαλονίκη, όμως καθησυχάζει τον αμερικανό φίλο λέγοντάς του ότι οι σοβιετικοί «ξέρουν ότι δεν μπορούν να πάρουν τίποτα περισσότερο σε πολιτικό επίπεδο». Καλά, και ο κ. Παπανδρέου; που στην επιστολή του προς Γκορμπασόφ ομνύει πίστην αιωνίαν στην εξωτερική πολιτική της ΕΣΣΔ; (αυτήν την πολιτική για την οποία ο κ. Παπούλιας διαβεβαιώνει: «δεν είμαστε αφελείς να πιστεύουμε ότι άλλαξε»). Κι όλο αυτό το άνοιγμα, σε πολιτικό επίπεδο, που μαρτυρά η επιστολή Παπανδρέου;

Υπάρχει ίσως κάποια εξήγηση στο φαινόμενο· η εξήγηση βρίσκεται στην ίδια την ομιλία Παπούλια προς Άρμακοστ, όπου ο κ. ΥΠΕΞ λέει κάποια στιγμή: «προσπαθούμε να εξισορροπήσουμε πολλά πράγματα κι αυτό είναι επικίνδυνο».

Για να το πούμε αλλιώς: αν δεν μπορείς να είσαι κλόουν πάνω στο σκονίι ισορροπίας κάποιου τσίρκου, μοιραία γίνεσαι Χατζήπαπάς. Ή αλλιώς: τα πρακτικά συνομιλίας Παπούλια - Άρμακοστ είναι γνήσια και η επιστολή Ανδρέα προς Γκορμπασόφ επίσης (κατά κυβερνητικό εκπρόσωπο). Δηλαδή, τύποις υπάρχουν· διαλέγετε και παίρνετε.

Μην παίζετε πολλήν ώρα μαζί τους, όμως, γιατί θα γίνετε σαν τον χαμαλέοντα που τον έβαλαν στο μωσαϊκό, και ξέρετε τι έπαθε...

Υ.Γ. Έσχατη αλλά όχι ελάχιστη παρατήρηση: Ο κ. ΥΠΕΞ, λαλίστατος και ευρυμαθέστατος και αφού περιηγήθηκε την υψηλή στην ενημέρωση που έκανε στον κ. Άρμακοστ, δεν βρήκε ούτε μια λέξη να πει για μια μικρή κουκιδίτσα που υπάρχει κάπου στην υδρόγειο με την τοπωνυμία ΚΥΠΡΟΣ.

Ο Πινοςέτ «επεμβαίνει» στη Γερμανία

Ο Πινοςέτ της μακρινής Χιλής αποδεικνύεται ικανός να δράσει με εμβέλεια διηπειρωτική και κατά τρόπο καταλυτικό. Αυτό το συμπέρασμα εξάγεται για το «δυναμικό» του καθεστώ, αν κοιτάξει κανείς τι γίνεται σήμερα στο εσωτερικό της ευτάκτου και σιδηράς ομοσπονδίου Δημοκρατίας της Γερμανίας.

Το ιστορικό είναι απλό: 15 Χιλιανοί καταδικασμένοι σε θάνατο ως «τρομοκράτες» από τη Χούντα του Πινοςέτ ζητούν άσυλο από την κυβέρνηση του κ. Κολ. Κι εδώ αρχίζουν τα προβλήματα. Ο ίδιος ο Κολ λέει ότι πρώτα πρέπει να ερευνηθεί αν είναι «τρομοκράτες» και σε περίπτωση που δεν είναι, τότε μόνον να τους χορηγηθεί άσυλο. Υπέρ της χορήγησης ασύλου είναι ο Υπουργός Εργασίας Μπλουμ, που κατηγορείται όμως ότι με τον τρόπο αυτό πάει να μετατρέψει τη Δ. Γερμανία σε «τόπο συνάντησης των τρομοκρατών»· αυτά τα λένε οι έτεροι του κυβερνητικού συνασπισμού, οι Χριστιανοκοινωνιστές του βαυαρού Στράους. Ο τελευταίος μάλιστα θεωρεί ότι η Χιλή είναι «δημοκρατικό καθεστώς» και τα περί αντιθέτου είναι απλώς προπαγάνδα των «ερυθρών»· ακούει αυτά από τον αρχηγό του ο Υπουργός Εσωτερικών Τσίμερμαν και τάσσεται αναφανδόν κατά του αιτήματος για χορήγηση ασύλου. Και έχει και άλλους λόγους να επιμένει στην άρνησή του αυτή, καθώς απειλείται με αποπομπή από την κυβέρνηση του κ. Κολ ως πρόσωπο μειωμένης σοβαρότητας.

Δεν λέμε: ο Στράους έχει δείξει αδιάλειπτη συνέπεια και συνέχεια στην αλληλεγγύη του προς τους τρομοκράτες της Μαύρης Διεθνούς· και οι Χριστιανοδημοκράτες του κ. Κολ έχουν επανειλημμένα αποδείξει την πίστη τους στο παλιό καλό πνεύμα του γερμανικού κρατισμού και νομικισμού, που έχει τόση σχέση με τον ουμανισμό όση είχε η Δημοκρατία της Βαϊμάρης με το Τρίτο Ράιχ.

Το πρόβλημα βρίσκεται αλλού: το άσυλο θα ήταν ήδη υπόθεση ρουτίνας οι τριβές στη συνοχή του κυβερνητικού συνασπισμού δεν θα υπήρχαν· και ο Πινοςέτ δεν θα «επενέβαινε» στα εσωτερικά μιας δημοκρατίας, αν πράγματι από την τελευταία δεν είχαν μείνει μόνον τα τυπικά, εξωτερικά, της γνωρίσματα.

Δυστυχώς για τους Χιλιανούς πρόσφυγες, το μοντέλο «πολιτικού Κράτους» που ανδρώθηκε και μέστωσε στη μεταπολεμική πατρίδα μιας Λούξεμπουργκ κι ενός Λήμπκεχτ, δεν είναι το κατάλληλο πεδίο για να εκφραστεί ο ουμανισμός και η δημοκρατική αλληλεγγύη.

Σε άλλες κοινωνίες, όπου το κράτος δεν είναι η πολιτική αιτία ύπαρξής τους, η άσκηση πίεσης για χορήγηση ασύλου στους Χιλιανούς θα ήταν αποτελεσματικότερη...

Υ.Γ. Τα τελευταία τηλεγραφήματα μας πληροφορούν ότι η ιταλική κυβέρνηση παρέσχε άσυλο στους χιλιανούς. Στην Ιταλία η κοινωνική ανοχή είναι ουσιαστική και τα αισθήματα αλληλεγγύης είναι υπαρκτά.

Ένας είναι ο Χομεϊνί και Ρήγκαν ο προφήτης αυτού

του Βασίλη Ζήση

Τι θα γίνει τελικά στον Περσικό Κόλπο; Θα εισβάλουν οι ΗΠΑ στο Ιράν; Θα εισβάλουν οι Ιρανοί στη Σαουδική Αραβία; Εκεί θα ξεσπάσει μια νέα παγκόσμια σύρραξη; Τα ερωτήματα αυτά βρίσκονται για μια ακόμα φορά στο επίκεντρο της διεθνούς επικαιρότητας. Αφορμή η απόφαση των ΗΠΑ να εμπλακούν, για πρώτη φορά στρατιωτικά, στον πόλεμο Ιράν - Ιράκ (στέλνοντας πολεμικά τους να προστατεύσουν τάνκερ του Κουβέιτ) και η σφαγή στη Μέκκα. Η πρόβλεψη των εξελίξεων δεν είναι βέβαια εύκολη: όχι μόνο γιατί, ως συνήθως, η ερμηνεία των όσων συμβαίνουν στη Μέση Ανατολή είναι τόσο δύσκολη, όσο και η ερμηνεία του Κορανίου για έναν μη αραβομαθητή· αλλά κυρίως, επειδή τα ίδια τα γεγονότα που οδηγούν στην «ένταση» και την «κλιμάκωση» είναι αντιφατικά και επιδέχονται πολλές ερμηνείες.

Και πρώτα-πρώτα, η απόφαση των ΗΠΑ να στείλουν τα πολεμικά τους για προστασία των πετρελαιοφόρων του Κουβέιτ, από τους Ιρανούς. Αλλά, αν δεν κάνουμε λάθος, τα πετρελαιοφόρα που διαπλέουν τον Περσικό δεν χρειάζονται προστασία από τους Ιρανούς αλλά από τους Ιρακινούς, οι οποίοι και ευθύνονται για τις περισσότερες επιθέσεις εναντίον τους. Άλλωστε, ιρακινός δεν ήταν και ο πύραυλος που, πριν από λίγες ημέρες, έπληξε ένα αμερικανικό αντιτορπιλικό;

Οι ισχυρισμοί της Ουάσινγκτον για τους λόγους που την οδήγησαν να στείλει τα πολεμικά της στον Περσικό καταρρίπτονται και από ένα άλλο γεγονός: τα πολεμικά αυτά δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τις νάρκες που είναι ένας από τους μεγαλύτερους κινδύνους για τα τάνκερ. Το «Τάιμ» μάλιστα έγραψε ότι όταν το κουβεϊτιανό τάνκερ «Bridgeton» έπεσε σε νάρκη, τα τρία αντιτορπιλικά που το συνόδευαν έσπευσαν να ...καλυφθούν πίσω του, κάνοντας έναν αμερικανό βουλευτή να αναρωτηθεί: «ποιός προστατεύει ποιόν?».

Το άλλο αντιφατικό γεγονός είναι η σφαγή της Μέκκα. Σύμφωνα με το διεθνή Τύπο, κατά τη διάρκεια του εφετινού προσκυνήματος στον ιερότερο τόπο των μωαμεθανών κάποιοι Ιρανοί δημιούργησαν επεισόδια πιο εκτεταμένα του συνήθους. Το αποτέλεσμα ήταν να επέμβει η σαουδαραβική αστυνομία —βλ. πραιτωριανοί του καθεστώτος— με έναν τρόπο πιο δυναμικό από το συνηθισμένο και να στείλει στον Αλλάχ εκατοντάδες προσκυνητές. Πολλοί έσπευσαν να δουν πίσω από το αιματηρό επεισόδιο το χέρι του Χομεϊνί.

Αλλά ο ιμάμης δεν έχει δείξει, μέχρι σήμερα τουλάχιστον, σημάδια ανοησίας. Γιατί να προκαλέσει λοιπόν τη σφαγή της Μέκκας, ό-

ταν τα μόνα μέχρι στιγμής ορατά αποτελέσματά της στρέφονται εναντίον του; Επειδή, πρώτον, το «μήνυμα» που έλαβε ο βασιλιάς Φαχρτ από τα επεισόδια ήταν ότι «ο Χομεϊνί τον απειλεί», άρα τώρα τον φοβάται πιο πολύ από πριν, άρα θα στραφεί για προστασία στους Αμερικανούς και θα είναι πιο δεκτικός στις απαιτήσεις του, για να τους δώσει βάσεις, λόγου χάριν. Δεύτερον, τα επεισόδια στη Μέκκα προκαλούν τους ίδιους φόβους και στους άλλους αντιδραστικούς εμίρηδες - ιδιοκτήτες των πετρελαιοπηγών και τους στρέφουν και αυτούς περισσότερο προς τη Δύση. Τρίτον, δημιουργείται δυσανεμία σε βάρος των Ιρανών, σε όλο το μετριοπαθή αραβικό Κόσμο, από την προσβολή του ιερού τόπου της Μέκκας.

Ο κύριος, λοιπόν, στόχος των ΗΠΑ δεν φαίνεται να είναι ο Χομεϊνί και οι μουλάδες του. Μπορεί να τον φοβούνται, μπορεί να τον εκτιμούν ως τον σοβαρότερο αποσταθεροποιητικό παράγοντα της περιοχής, αλλά πολλά γεγονότα —και κυρίως το «Ιρανγκάιτ»— έχουν δείξει ότι, για την ώρα, τον χρησιμοποιούν σαν πιόνι στον κυριότερο ελιγμό τους: την παγκόσμια «προβολή δυνάμεως» σε βάρος της Σοβιετικής Ένωσης.

Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, ότι την εποχή που άρχιζε η τελευταία κλιμάκωση της έντασης στον Περσικό άρχιζαν και στη Γενεύη οι συνομιλίες «χαμηλού επιπέδου» των δύο υπερδυνάμεων για την εξεύρεση λύσης στο Μεσανατολικό. Όπως έγινε γνωστό, η διεξαγωγή των συνομιλιών αυτών αποφασίστηκε στη συνάντηση κορυφής Ρήγκαν - Γκορμπατσόφ στη Γενεύη. Και όπως επίσης έχει γίνει γνωστό, στη συνάντηση εκείνη το κύριο πρόβλημα διαφωνίας των δύο μεγάλων δεν ήταν τα πυρηνικά, αλλά οι περιφερειακές διενέξεις, το μοίρασμα του Κόσμου δηλαδή. Σήμερα, η διένεξη στην Κεντρική Αμερική βαίνει προς μια λύση με το προτεινόμενο σχέδιο Ρήγκαν, η κατάσταση στην Ασία έχει εξομαλυνθεί με τη διέξοδο που δόθηκε στις κρίσεις των Φιλιππίνων και της Κορέας. Και μένει, όπως πάντα, προς λύση μόνο το Μεσανατολικό. Για τον τρόπο με τον οποίο οι μεγάλες δυνάμεις εκμεταλλεύονται τον πόλεμο Ιράν - Ιράκ πολύ διαφωτιστικά είναι τα παρακάτω παραδείγματα:

- Γράφτηκε στο διεθνή Τύπο ότι ο πρόεδρος Ρήγκαν ζήτησε από τους μουλάδες, τις παραμονές των προεδρικών εκλογών του 1980, να καθυστερήσουν την απελευθέρωση των Αμερικανών ομήρων στην Τεχεράνη. Ο λόγος; Ήθελε, φυσικά, να φθείρει τον τότε πρόεδρο και αντίπαλό του Τζίμμι Κάρτερ και να εισπράξει αυτός τις δάφνες για την απελευθέρωση των ομήρων. Ακολούθησαν, βέβαια, το «Ιρανγκάιτ» και οι πωλήσεις αμερικανικών όπλων στους Ιρανούς. Πέρα από τον αμοραλισμό της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ τα γεγονότα αυτά αποδεικνύουν και κάτι άλλο: τη δυνατότητα που έχει η Ουάσινγκτον να επηρεάζει, έμμεσα ή άμεσα, την πολιτική και των πιο φανατικών αντιπάλων της. Έτσι οι Ιρανοί συνεχίζουν να αλληλοσπαράσσονται με τους Ιρακινούς, εξασθενώντας το αραβικό μέτωπο εναντίον του Ισραήλ και δίνοντας τη δυνατότητα στις δύο υπερδυνάμεις να τους χειρίζονται για τη δική τους ΡΑΧ.

- Οι αποκαλύψεις για το «Ιρανγκάιτ» ξεκίνησαν από το σωματείο ναυτεργατών της Δανίας. Ένα αρκετά ισχυρό συνδικάτο που τα στελέχη του είναι φιλοσοβιετικοί, πρώην μέλη του «ευρωκομμουνιστικού» Κ.Κ. Δανίας. Αυτό που δεν γράφτηκε είναι η πληροφορία ότι, όπως φαίνεται, το σωματείο αυτό ενισχύεται οικονομικά από την ΕΣΣΔ με την οποία διατηρεί άριστες σχέσεις. Οι δημοσιογραφικές πηγές της Δανίας που μας αποκάλυψαν αυτήν τη λεπτομέρεια, εκτιμούν ότι όλα τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν αρχικά για το Ιρανγκάιτ προέρχονται από τις σοβιετικές μυστικές υπηρεσίες, οι οποίες θέλησαν με τον τρόπο αυτό να «στριμώξουν» τον Ρήγκαν. Και πράγματι το πέτυχαν. Για να έλθει στη συνέχεια ο Γκορμπατσόφ και να του προσφέρει τη δυνατότητα «εξαγνισμού» μέσω μιας συμφωνίας για τον έλεγχο των πυρηνικών όπλων. Που κι αυτό φαίνεται ότι θα το επιτύχει.

Κυκλοφορεί ο 23ος τόμος του ΑΝΤΙ

(τεύχη 294-307 • Β' εξάμηνο του 1985)

Το κρυφό χαρτί του Ανδρέα και η άγνοια των αναλυτών για τα μυστικά του Βάλτου

Οι πολιτικοί αναλυτές στον ημερήσιο και δεκαπενθήμερο τύπο της πατρίδας μας έχουν τελευταία πολλά προβλήματα: Όπου σταθούν και όπου βρεθούν αυτές τις ημέρες των καλοκαιρινών διακοπών απολαμβάνοντας την άδειά τους «ανά τους καφενέδες της επικράτειας» —κατά την προσφιλή έκφραση ενός από αυτούς— ερωτώνται για το πώς κρίνουν και για το πώς βλέπουν τις εξελίξεις: Πρέπει να αναζητήσουν έναν λογικό ειρμό στα γεγονότα και να δώσουν απαντήσεις σε καταιγισμό ερωτημάτων:

- για το χρόνο και την έκταση του ανασχηματισμού,
- για τους στόχους της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής,
- για τις μεθοδεύσεις του σταθεροποιητικού προγράμματος,
- για τη στρατηγική της ΝΔ,
- για το πρόγραμμα του ΕΣΥ σε σχέση με το ασφαλιστικό,
- για την συνάφεια των προτάσεων περί εισαγωγής των αρχαίων με το νόμο για τα ΑΕΙ
- για τα όρια πρωτοβουλιών του Κυρίου Προέδρου της Δημοκρατίας μας και για άλλα πολλά. Περί ανέμων και υδάτων θλαδή, πράγμα ευχάριστο ίσως εν μέσω του καύσωνος.

Η αμηχανία μεγάλη. Για όσους από αυτούς διατηρούν ακόμα αίσθηση της πραγματικότητας. Επαγγελματίες καθώς είναι και άνθρωποι οικογενειάρχες οι πιο πολλοί, έχουν να δώσουν λόγο όχι μόνο στο εθνικό τους ακροατήριο και τους διευθυντές τους αλλά και στα παιδιά και την σύζυγο ή την ερωμένη τους — κάποτε σε όλους μαζί συγχρόνως. Και οι απαντήσεις που θα δώσουν πρέπει να αντιστοιχούν με την αποδεδειγμένη επαγγελματική τους επάρκεια και την νοημοσύνη τους αλλά χωρίς να προκαλούν και τη δική μας νοημοσύνη.

Τους περιβάλλω με σεβασμό και εντρυφώ πάντοτε στις αναλύσεις τους και παρόλο που ευκαιριακά εκλήθηκα να καλύψω αυτή τη στήλη, επωφελομαι της απουσίας τους για να μεταφέρω τη δική μου πείρα και γνώση από το επάγγελμά μου προκειμένου να συμβάλω και εγώ στη διαλεύκανση των «τεκταινομένων» στη χώρα μας.

Οφείλω όμως να σας αποκαλύψω εξ αρχής τα επαγγελματικά μου προσόντα: Συντάσσω ημερολόγια και ημεροδείκτες από αυτά που κυκλοφορούν τις ημέρες

Τι πράγματι συνέβη
τη νύκτα μεταξύ
9ης και 10ης
Αυγούστου 1987;

Μια επίκαιρη ανάλυση
του Αντ. Ρολογά

των Χριστουγέννων. Αυτόν τον καιρό, εμείς δουλεύουμε εντατικά γιατί πρέπει να ετοιμάσουμε τα πάντα ώστε εγκαίρως να υπάρχουν τα προϊόντα μας σε όλα τα χαρτοπωλεία και τα ψιλικάτζιδικα. Ο χρόνος είναι αποφασιστικής σημασίας για μας. Εξ ανάγκης λοιπόν βρίσκομαι στην Αθήνα και μάλιστα εργάζομαι εντατικά τις ημέρες αυτές. Ξέχασα να σας πω επίσης ότι ο πατέρας μου ήταν ρολογάς και ίσως εκεί να βρίσκεται η απόφασή μου ότι επέλεξα τελικώς να συντάσσω ημερολόγια. Το ρολογάδικο φαγόθηκε κάποτε από αναδουλείς και κακοδιαχείριση όταν εμφανίστηκαν τα Rolex και τώρα

κάνω δουλειές του ποδαριού. Μια από αυτές που μου έτυχε είναι και η ανά χειρρας πολιτική ανάλυση. Θεωρώ όμως ότι θέτει κάτω από νέες προϋποθέσεις τη δυσεξήγηση ερμηνεία των γεγονότων. Γίνονται σαφείς χωρίς άλλες μακρηγορίες:

Το καίριο και πιο σημαντικό πρόβλημα των ημερών μας είναι το πρόβλημα του ΧΡΟΝΟΥ ή πιο σωστά το TIMING. Ο πρωθυπουργός και πρόεδρος του γνωστού Κινήματος της 3ης Σεπτεμβρη έχει αδρανοποιήσει τους πάντες και τα πάντα γιατί γνωρίζει καλύτερα από οποιονδήποτε άλλον τι σημαίνει *Χρόνος* και τι *Timing*. Κινητήριος δύναμη και κλειδί για την ερμηνεία των εξελίξεων είναι ο Χρόνος. Επί παραδείγματι όλο αυτόν τον καιρό έγινε σπέκουλα μεγάλη περί του αν ο πρόεδρος θα πραγματοποιήσει ανασχηματισμό και ποιούς θα τοποθετούσε. Λάθος η αφετηρία όλων των αναλύσεων που επιδίωκε να συνδέσει άσχετα γεγονότα ενώ δεν έπαιρνε υπόψη το timing. Το πρόβλημα έπρεπε να τεθεί διαφορετικά: ο ανασχηματισμός δεν εξαρτάται από τη συνάντηση του προέδρου με τον κ. Γιάννη Αλευρά. Το ότι δεν πήγε στην Κέρκυρα δεν έχει καμιά απολύτως σχέση με τις προσεχείς επιλογές και αποφάσεις του. Άλλοι πάλι ισχυρίστηκαν ότι η ματαιώση της μετάβασής του στην Ελούντα —όπου είχε πάρει τις αποφάσεις του για την οικονομική στροφή του '85— σημαίνει ότι ο κ. Σημίτης μπορεί ανενόχλητα να υλοποιεί τις σταθεροποιητικές του συλλήψεις. Κάποιοι άλλοι τέλος εθεώρησαν ότι η επί ένα μήνα απομόνωση του ΥΠΕΞ κ. Κάρουλου Παπούλια στην Κέρκυρα ενώ επικρέμαται η συζήτηση με τους αμερικανούς για την τύχη των βάσεων, σημαίνει ρήξη με το ΝΑΤΟ, τα γεράκια του Πενταγώνου κλπ. Πλάνη οικτρά. Πίσω από τα πολύπλοκα και δυσερμήνευτα αυτά σενάρια κρύβονται μερικές απλές αλήθειες, όπου το μόνο συνδετικό στοιχείο είναι το Timing.

Και ιδού:

Ο πρωθυπουργός και πρόεδρος του Κινήματος που σας έλεγα, δεν πήγε στην Κέρκυρα όχι γιατί τα χάλασε με τον πρόεδρο της Βουλής ο οποίος μάλιστα του είχε υποσχεθεί δελεαστική και ανέμελη παραμονή στο «Μεντιτερανέ» αλλά γιατί το timing δεν τον έβγαине. Έπρεπε (ήθελε δηλαδή) τις ίδιες εκείνες ημέρες και ώρες να βρίσκεται στην Αθήνα όπου

θα έκανε ακριβώς τα ίδια με την Κέρκυρα: μια νόστιμη μακαρονάδα μπορεί να γίνει νοστιμότερη στην Αθήνα ενώ στα μεγάλα ξενοδοχεία, ως γνωστόν, τρωσ ξαναξισταμένα μακαρόνια. Και η παρασκευή μιας ορεκτικής μακαρονάδας είναι πρόβλημα timing: χρειάζονται ακριβώς δεκατέσσερα λεπτά.

Κάθε εργένης γνωρίζει αυτό το απλό πράγμα. Πώς διέφυγε του κ. Γ. Αλευρά και πώς δεν εκτιμήθηκε δεόντως από τους πολιτικούς μας αναλυτές; Ένας ρολογάς πρέπει να τα λέει όλα;

Όταν ο πρωθυπουργός κ. Αντρέας Παπανδρέου πήγε στην Σόφια και γύρισε αυθημερόν πολλοί έδωσαν την ερμηνεία ότι δεν ήθελε να δηλώσει πιο έντονα τη σχέση του με τον κ. Ζίφκωφ από όσο με τον κ. Τσαουσέσκου επειδή ο τελευταίος τιμά ως γνωστόν τις εσωοικογενειακές σχέσεις και ρυθμίσεις και δεν ήθελε ο έλληνας πρωθυπουργός να νομίζει ο ρουμάνος ομολογός του ότι είναι φτυσμένος. Πλάνη οικτρά:

Η μη παραμονή του στη Σόφια και η ρύθμιση διαφορετικού timing οφείλεται στο ότι ο κ. Μπρισίμ εκώφευσε στις επίμονες εκκλήσεις του προσωπικού συνοδείας του αεροσκάφους που εκλιπαρούσε:

— Έλα βρε Τάσο, πες του και συ να μείνουμε απόψε στη Σόφια...

Όμως ο κ. Μπρισίμ έπρεπε να παραδώσει την βιντεοκασέτα στην ώρα του γιατί το timing της EPT -I είναι αυστηρώς καθορισμένο από εποχής Χαλάτση ακόμη, και ο άνθρωπος δεν είναι μισό επαγγελματίας και μισό ταξιδιώτης. Αν όμως υπήρξε στις επίμονες παρακλήσεις και έλεγε κι αυτός τον καλό του λόγο, το timing του πρωθυπουργού θα ετίθετο επί διαφορετικής βάσεως και η ανάβασις επί του αεροσκάφους θα μετατίθενταν για λίγες μόνον ώρες. Και τότε πάλι οι πολιτικοί αναλυτές θα διέπρατταν την αντίστροφη γκάφα στην προσπάθειά τους να ερμηνεύσουν τα ανερμήνευτα.

Άβυσσος η ψυχή του ανθρώπου αγαπητοί μου και μην νομίζετε ότι όλα τα ξέρετε.

Γιατί αν τα ξέρατε όλα θα μπορούσατε, απλώς συμβουλευόμενοι τα επιτραπέζια ημερολόγια που εκδίδει ο έγκριτος οίκος μας, να καθορίσετε ακριβώς τις ημέρες απουσίας του πρωθυπουργού από την πρωτεύουσα και μετά ας δίνετε και τις ερμηνείες σας για τις προσεχείς εξελίξεις και το τι σημαίνει που ανεβοκατέβηκε μια - δυό φορές ο Άκης στη βίλα «Γαλήνη».

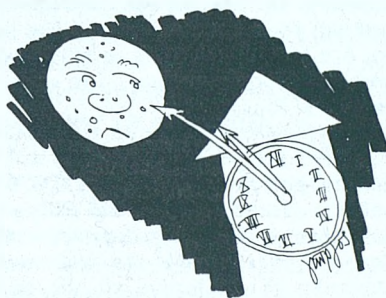
Ενώ λοιπόν γίνονταν μεγάλη συζήτηση περί του πού και πότε και γιατί «όχι Κέρκυρα» και «όχι Ελούντα» εφέτος, αν ήσασταν καλώς πληροφορημένοι περί τα ημερολογιακά, αλλού θα πήγαινε ο νους σας.

Γιατί ενώ ελέγετο ότι ο Πρόεδρος του Κινήματος θα έφευγε από την Αθήνα στις 14 Αυγούστου αρχικά, και μεταγενέστερα ότι θα αναχωρούσε το απόγευμα της Δευτέρας 10 Αυγούστου και οι πολιτικοί συντάκτες ζάλιζαν ασκόπως στο προέξοχο κυβερνητικό εκπρόσωπο για το timing των αφιξοαναχωρήσεων του προέδρου, θα έφτανε να φυλλομετρήσουν τα ημερολόγια του εγκρίτου οίκου μας και θα απαντούσαν στο εξής απλούστατο:

● Ποιος άνθρωπος με σώας τας φρένας θα έφευγε από την Αθήνα τη Δευτέρα το απόγευμα της 10 Αυγούστου ενώ η πανσέληνος ήταν το βράδυ της Κυριακής 9 Αυγούστου;

Εγώ ήμουν βέβαιος ότι ο πρόεδρος μου είχε δει το ημερολόγιο και είχε κανονίσει τα timings του. Έπρεπε να βρίσκεται όπου βρίσκεται και όπως βρίσκεται και σήμερα, τουλάχιστον από το απόγευμα της 9 Αυγούστου ημέρα Κυριακή. Η σελήνη δεν αστειεύεται και είναι πάντοτε στον καθορισμένο τόπο όπου πρέπει να βρίσκεται. Η πανσέληνος έχει αυστηρώς καθορισμένο timing και όποιος προλάβει.

Στη Ραφήνα λοιπόν, σε βίλα που τη μοιράζεται μισό - μισό με έναν καλό του φίλο...

ΕΠΙΜΥΘΙΟ

Τόσο απλά είναι τα πολιτικά μας πράγματα αγαπητοί μου φίλοι. Αναλύσεις, τη σημερινή ημέραν διαπραττουν μόνον οι ανόητοι. Ο Γιώργος Κατσιφάρας που όλοι σας ειρωνεύεστε, αγόρασε κάποτε ένα ρολόι ROLEX: δεν το έχει αποχωριστεί έκτοτε γιατί ξέρει ότι για να παίξεις με τον Πρόεδρό μας πρέπει να τα πηγαίνεις καλά με τον χρόνο.

Αποτέλεσμα: τον Γιώργο Κατσιφάρα τον έμαθαν και οι θυρωροί και οι πολιτικοί αναλυτές και οι υπουργοί άλλων χωρών και ο Νίκου Τσαουσέσκου. Αλλά εσάς αγαπητοί και σεβαστοί μου πολιτικοί αναλυτές όπως πάτε στο τέλος δεν θα σας προσέχει ούτε ο θυρωρός σας και δεν θα σας διαβάξει ούτε η ερωμένη σας.

Ο Γιώργος Κατσιφάρας λέει ένα ρητό: «ο έρωας χρόνον δεν κυττά αλλά το ROLEX τον μετρά».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΣΕΙΡΑ: «ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ»
Επιμέλεια: Νίκος Γιανναδάκης

ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ CHARLES KAHN

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ, 1982

ΠΡΟΚΛΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΩΣΙΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ E.R.DODDS

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ, 1982

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗ VLADIMIR LOSSKY

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ, 1983

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

Πάλι «απλώς προεδρεύει» ο κ. Παπανδρέου

ΑΤΕΡΜΟΝΕΣ ΣΥΣΚΕΨΕΙΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

«Αυτό όμως που είναι ιδιαίτερης σημασίας είναι ότι αυτή η προεργασία βρίσκεται κάτω από την άμεση πρωθυπουργική εποπτεία. Ο πρωθυπουργικός έλεγχος και η πρωθυπουργική κατευθυντήρια γραμμή (σ.σ., υπογράμμιση δική μας) αποτελούν την ασφαλέστερη εγγύηση ότι η οικονομική πολιτική που τελικά θα διαμορφωθεί θα είναι η άριστη δυνατή κάτω από τις σημερινές συνθήκες». «ΒΗΜΑ» 9-8-87.

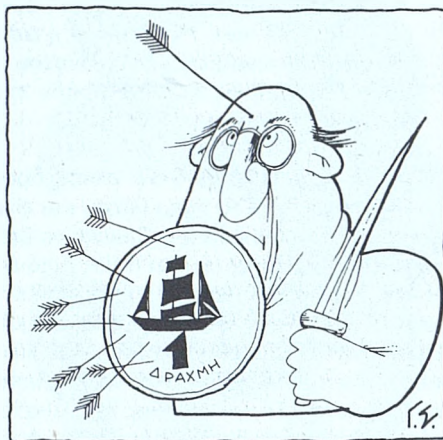
Μακάρι να ήταν τα πράγματα έτσι όπως ακριβώς διατείνεται ότι είναι το κύριο άρθρο του «ΒΗΜΑΤΟΣ» της περασμένης Κυριακής. Να πληροφορηθούν επιτέλους οι πανέλληνες ΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ του κ. Παπανδρέου για την οικονομία. Επί έξι συναπτά έτη καταφέρνει —σκορπίζοντας πολύχρωμες θεωρητικές πομφόλυγες— να βρίσκεται στο απυρόβλητο, χρεώνοντας τις αποτυχίες στους, προθύμως, προσφερόμενους «αποδιοπομπαίους τράγους». Δυστυχώς όμως κι αυτή τη φορά, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, δεν πρόκειται να αναλάβει τις προσωπικές του ευθύνες. Και πάλι «θα προεδρεύει απλώς» συμβιβάζοντας και εξισορροπώντας τις αντιθέσεις στο κόμμα του.

Ο λαός αυτής της χώρας δεν θα έχει ποτέ —φευ— τη χαρά να γνωρίσει τις προσωπικές οικονομικές απόψεις του διεθνούς φήμης και εμβέλειας, οικονομολόγου κ. Παπανδρέου. Γνώρισε όμως —προς δυστυχία του— τα έντονα μακιαβελλικά του χαρακτηριστικά και τις άριστες επιδόσεις του σε μεταμορφώσεις (τρικ τα ονόμασε ο κ. Κίνος) στο σούλ του θεάτρου «Νο».

Αλλά πότε ο κ. Παπανδρέου είχε οικονομική άποψη; Όσο κι αν ψάξει κανένας στα προσωπικά του κείμενα ή στους προφορικούς του λόγους, δεν πρόκειται να βρει κάτι το συγκεκριμένο. Ακόμη κι αυτή η γενικότερη και ιδιότυπη αντικαπιταλιστική του φιλολογία, δεν ήταν παρά συρραφή επιρροών από τους νεομαρξιστές της δεκαετίας του '60, όπως των Σουήζυ, Μάγκντοφ, Σαμίρ Αμίν κ.ά. Και είναι σε όλους γνωστό ότι τα περιβόητα οικονομικά προγράμματα του ΠΑΣΟΚ έχουν γραφεί από τα μέλη του «άτυπου οικονομικού συμβουλίου» που είχε συγκροτηθεί πριν από το 1981.

Ας τελειώνουμε λοιπόν με το μύθο του «φήμισημένου οικονομολόγου πρωθυπουργού». Αν είχε κάτι να πει, θα το έλεγε και κυρίως θα το έκανε πράξη στην, κατ' αποκλειστικότητα, εξαιτη διακυβέρνηση της χώρας. Η πρώτη τετραετία δεν χρεώθηκε απλώς στον κ. Αρσένη, αλλά χαρακτηρίστηκε σαν «τραγικά λαθεμένη», όχι μόνο από τον κ. Σημίτη, αλλά και από τον ίδιο τον πρωθυπουργό στην πρόσφατη συνέντευξή του στον «Οικονομικό Ταχυδρόμο». Το βάρος της ευθύνης για τη «σταθεροποιητική πολιτική» το φέρνει στους ώμους του, όπως είναι γνωστό, ο κ. Σημίτης. Ο πρωθυ-

του Βαγγέλη Γιαχνή

πουργός, άλλοτε αποστασιοποιούμενος, ασκεί κριτική με την ελευθεριάζουσα γλώσσα της αντιπολίτευσης και άλλοτε, διαλογιζόμενος «τα μέγιστα», οραματίζεται τις συγκλονιστικές αλλαγές που θα προκληθούν από την έλευση του 2000 μΧ. και την εισβολή του «τρίτου κύματος». Στο μεταξύ και όταν οι συσχετισμοί το επιτρέψουν υπάρχει έτοιμο το σχέδιο για το «λάκτισμα» και του κ. Σημίτη.

Η «νέα πολιτική» που θα εξαγγελθεί πανηγυρικά από τον πρωθυπουργό στις 5 του Σεπτέμβρη στα εγκαίνια της Δ.Ε.Θ. θα ονομάζεται «σταθεροποίηση δια μέσου της ανάπτυξης» ή «ανάπτυξη δια μέσου της σταθεροποίησης». Διαλέγετε και παίρνετε. Μια πολιτική που θα είναι και πάλι συμβιβασμός και εξισορρόπηση των αντιθέσεων, ενώ διασφαλίζει τη διακριτική υποστήριξη —όπως έχει γραφεί— της ΕΟΚ, του Δ.Ν.Τ. και του ΟΟΣΑ. Αυτό σημαίνει ότι θα συνεχιστεί μεν η λιτότητα αλλά αυτή τη φορά θα πλήξει και άλλες κοινωνικές κατηγορίες που δεν έχουν θιγεί τόσο άμεσα όσο οι μισθωτοί, τα τελευταία δύο χρόνια. Πρόκειται, όπως καλά καταλάβατε, για τους αγρότες και τους μικρομεσαίους. Με τη «διεύρυνση της φορολογικής βάσης» για τους πρώτους, και «την πιστωτική πολιτική και απελευθέρωση των επιτοκίων» για τους δεύτερους, επιχειρείται μια νέα μείωση της ζήτησης για την «ολοκλήρωση του σταθεροποιητικού προγράμματος».

Δεν είναι του παρόντος, αλλά κάποια στιγμή πρέπει να δοθεί μια απάντηση, σε όλους αυτούς τους «υποκριτές του δικαίου», που με το επιχειρήμα ότι «όλοι οι εργαζόμενοι φορολογούνται, γιατί να μην φορολογηθούν και οι αγρότες» προσπαθούν να μετατοπίσουν τις ευθύνες για το βουκολικό χαρακτήρα της ελληνικής οικονομίας, από τις υπεύθυνες κυβερνητικές ηγεσίες, στους ίδιους τους αγρότες.

Η «νέα πολιτική» δεν θα προβλέπει, αυξήσεις για τους μισθωτούς, όπως παραπλανητικά ήδη διατυμπανίζεται, αλλά απλώς το εισόδημά τους το '88 θα διατηρηθεί στα ίδια επίπεδα με αυτό του '87. Δηλαδή η κατά 14% απώλεια του εισοδήματος σε σύγκριση με το '85 δεν πρόκειται να αναπληρωθεί παρά μόνο αν αποδώσουν κάποιο αποτέλεσμα οι «αναπτυξιακές πρωτοβουλίες»... Αλλά ποιές θα είναι αυτές; Κανένας δεν γνωρίζει.

Οι καλά πληροφορημένοι διατείνονται ότι ο «σκληρός πυρήνας του Ε.Γ.» (Γεννηματάς, Β. Παπανδρέου, Κουτσόγιωργας) προτείνει την ανάληψη επιθετικής επενδυτικής πρωτοβουλίας από το Δημόσιο, ενώ οι «μετριοπαθείς» (Σημίτης, Χαλικιάς, Τσοχατζόπουλος κλπ.) επιμένουν ότι μόνον η ιδιωτική πρωτοβουλία μπορεί να βγάλει τη χώρα από το αδιέξοδο της οικονομικής κρίσης, καθώς το Δημόσιο αποδείχθηκε, κατά την πρώτη τετραετία, ανεπαρκές.

Η ουσία του προβλήματος βέβαια δεν βρίσκεται ούτε στη μία, ούτε στην άλλη άποψη. Η ουσία είναι ότι στη συγκεκριμένη συγκυρία (διεθνή και εγχώρια) κανένας δεν τολμά να προχωρήσει σε επενδύσεις. Ούτε το Δημόσιο, ούτε η ιδιωτική πρωτοβουλία, παρά την, από 20% μέχρι 500%, αύξηση των κερδών της στον περσινό χρόνο. Οι λόγοι είναι πολλοί. Ο βασικότερος όμως είναι η αδυναμία επιλογής εκείνης της παραγωγικής μορφής, που θα διασφαλίζει ικανοποιητικές εγγυήσεις για το χρόνο απορρόφησης των προϊόντων.

Όπως είναι γνωστό, με την ταχύτατη ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών, ένα σημερινό τέλει από τεχνολογική άποψη εργοστάσιο, μπορεί να κριθεί απαρχαιωμένο μέσα σε ελάχιστο χρονικό διάστημα. Αυτό είναι ένα πρόβλημα που δεν είναι δυνατό να μην απασχολεί τον όποιο υποψήφιο επενδυτή.

Όταν στην Αμερική έχει κάνει ήδη την εμφάνισή του, το ολοκληρωμένο σύστημα (κομπιούτερ - ρομπότ) κατασκευής ενδυμάτων, κατά προσωπική παραγγελία, με φτηνότερο κόστος και πολύ καλύτερο ποιοτικό αποτέλεσμα, σε σύγκριση ακόμη και με τις επώνυμες βιομηχανίες ενδυμάτων (Καρντέν, Υβ Σαιν Λωράν κλπ.), τι είδους βιομηχανία θα πρέπει να στηθεί στη χώρα μας; Όταν ήδη στη Γαλλία το «ηλεκτρονικό θερμκήπιο», σε σύνδεση με τη βιοτεχνολογία, αποδίδει 20 φορές περισσότερα και καλύτερα αγροτικά προϊόντα σε σύγκριση με την απόδοση —ίδιας έκτασης— της ευφορότερης περιοχής της χώρας, τι είδους γεωργικός εκσυγχρονισμός θα προωθηθεί;

Ιδού κάποια προβλήματα που ελάχιστα απασχολούν, είτε τους κατά λογιστικό τρόπο διαχειριζόμενους την οικονομία, είτε τους ευδαιμονούντες αντιπολιτευόμενους.

Θα πρέπει ίσως να αρχίσουμε κάποτε να συζητάμε, αυτά που πρέπει να συζητάμε.

Για ποιούς αγρεύει η ΑΓΡΕΞ;

του Ρεπόρτερ

Τα βασικά ερωτήματα της υπόθεσης ΑΓΡΕΞ δεν προκύπτουν, κατά τη γνώμη μας, από το «πώς» και «γιατί» η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ τοποθέτησε στη θέση του διευθύνοντος συμβούλου της εταιρείας ένα πρώην τρόφιμο των φυλακών της Τίρυνθας για κατάχρηση, τον κ. Μ. Σακελλάρη. Δεν είναι η πρώτη φορά που αυτή η κυβέρνηση τοποθετεί σε υπεύθυνη θέση κάποιον που δεν έχει τα απαραίτητα ουσιαστικά και τυπικά προσόντα αλλά και είναι έκθετος στην κοινή γνώμη. Ούτε και θα επροκαλείτο «μεγάλο σκάνδαλο» αν κάποιος αντάλλαζε το ύποπτο παρελθόν του κ. Σακελλάρη με κάποιο «πράσινο» πιστοποιητικό νομιμοφροσύνης. Έχουμε συνηθίσει και σε αυτό. Τα «καυτά» ερωτήματα είναι άλλα:

- Γιατί η κυβέρνηση άφησε τον κ. Σακελλάρη να διευθύνει την ΑΓΡΕΞ και μετά την αποκάλυψη του παρελθόντος του, το 1983; Τι ήταν αυτό που τον έκανε τόσο απαραίτητο στην εταιρεία, ώστε η κυβέρνηση να αγνοήσει όσα καταγγέλλθηκαν τότε στη Βουλή και να πληρώνει σήμερα το «πολιτικό κόστος» εκείνης της «αδιαφορίας» της;

- Γιατί οι κκ. Σημίτης, Καφίρης, Ποττάκης και Κατσιφάρας, εκώφευαν συστηματικά στις καταγγελίες που έφταναν στα γραφεία τους για τις παρανομίες, τις παρατυπίες, το παραεμπόριο και όλα τα συναφή, στα οποία επιδίδονταν όχι μόνο ο κ. Σακελλάρης και η κ. Υψηλάντη, αλλά και άλλοι διευθύνοντες της ΑΓΡΕΞ εδώ και στην Ευρώπη;

- Τι ή ποιός ήταν αυτός που προστάτευε τους δράστες της ΑΓΡΕΞ τόσο αποτελεσματικά ώστε κανένας υπουργός και κανένα στέλεχος του ΠΑΣΟΚ, όσο ισχυρός κι αν ήταν, να μην μπορεί ούτε να «αγγίξει» την εταιρεία και τα στελέχη της;

- Τι ήταν αυτό που επέτρεπε τη συγκατοίκηση στην ΑΓΡΕΞ ανθρώπων με χουντικό παρελθόν, όπως η κ. Υψηλάντη (αναφέρεται ότι ήταν ευνοούμενη του χουντικού «υπουργού» Χολέβα και του δικτάτορα Ιωαννίδη), με πρώην καταδίκους, όπως ο κ. Σακελλάρης, και «στελέχη» της «ευρύτερης αριστεράς», όπως είναι αρκετοί από τους υπεύθυνους της εταιρείας;

Όλες σχεδόν οι εφημερίδες της συμπολίτευσης και της αντιπολίτευσης απέδωσαν το «φαινόμενο ΑΓΡΕΞ» στις ενδοκυβερνητικές διαφωνίες και στη γενικότερη ασυναρτησία που επικρατεί στην πολιτι-

κή ζωή της χώρας. «Κατηγορούν τον Καφίρη ότι αυτός διόρισε τον Σακελλάρη, επειδή θέλουν να κτυπήσουν τον Σημίτη». «Πίσω από τις κατηγορίες κατά Σημίτη - Καφίρη βρίσκονται τα μέλη του Εκτελεστικού Γραφείου Τσοχατζόπουλος, Γεννηματάς, Κουτσόγιωργας» (αν είναι ποτέ δυνατόν και οι τρεις μαζί!). «Ο Ποττάκης κατηγορεί εμμέσως τους Σημίτη-Καφίρη, λόγω της γνωστής κόντρας τους». «Ο Κατσιφάρας έδωσε σε απογευματινή εφημερίδα τα στοιχεία για το παρελθόν του Σακελλάρη, επειδή ο τελευταίος τον κατηγορήσε ότι του φόρτωσε την Υψηλάντη».

Τα σενάρια αυτά ασχολούνται μόνο με την μια όψη του πλαστού νομίσματος που λέγεται ΑΓΡΕΞ και αφήνουν στην άκρη τη σημαντικότερη: τους λόγους για τους οποίους το ΠΑΣΟΚ ανασυγκρότησε αυτήν την εταιρεία το 1982 επανδρώνοντας την με άτομα υπόπτου παρελθόντος έως άσχετους και ολίγους τίμιους πλην «βλάκες» και μόνο για τη μόστρα (αυτοί οι τελευταίοι, εννοείται).

Ο μίτος που οδηγεί στην αναζήτηση αυτών των λόγων ξεκινά από τα αποτελέσματα της δραστηριότητας της ΑΓΡΕΞ. Πέντε χρόνια μετά την ίδρυσή της, η εταιρεία κατηγορείται εκτός από τα γνωστά σκάνδαλα και για τα παρακάτω:

- Δεν προώθησε τις ελληνικές εξαγωγές φρούτων σε νέες αγορές, αλλά, αντίθετα, στήριξε την δραστηριότητά της στην υπερτροφοδότηση της παραδοσιακής αγοράς του Μονάχου και αυτής του Λονδίνου, παίζοντας το παιχνίδι των μεγαλεμπόρων.

- Το γιατί προτιμά το Λονδίνο είναι προφανές: η ύπαρξη εκεί της κ. Υψηλάντη επέτρεψε να στηθεί ένα κύκλωμα το οποίο «τζιράρει» δισεκατομμύρια στο χρηματιστήριο των φρούτων. Και τα κέρδη δεν πάνε ασφαλώς στις τσέπες του ελληνικού λαού.

- Η προτίμηση στο Μόναχο αποδεικνύει και την απάτη που κρύβεται πίσω από την φράση: «προώθηση των ελληνικών εξαγωγών μέσω της ΑΓΡΕΞ»: το εκεί γραφείο της εταιρείας συγκροτήθηκε για να σταματήσει, υποτίθεται, την υπερτροφοδότηση της αγοράς του Μονάχου, με ελληνικά φρούτα, πράγμα που επέτρεπε σε μερικούς Γερμανούς χονδρέμπορους να κερδοσκοπούν σε βάρος της ελληνικής οικονομίας. Σήμερα, όχι μόνο η ΑΓΡΕΞ δεν κατόρθωσε να συντονίσει τις ελληνικές εξαγωγές φρούτων στην Γερμανία, αλλά συνέχισε και επιδείνωσε την ίδια κατάσταση.

Και ο διευθυντής της ΑΓΡΕΞ στο Μόναχο, ο κ. Ασωνίτης, μπορεί να βλέπει κάθε μέρα φορτηγά γεμάτα ελληνικά φρούτα να γυρίζουν συνεχώς έξω από την αγορά της πόλης μέχρι να σαπίσουν, ή μέχρι ο Γερμανός μεγαλέμπορος που τα παράγει επιτύχει την τιμή που θέλει. Και όσα περισσεύουν, σάπια συνήθως, θα προωθηθούν σε κάποια άλλη αγορά, όπου βέβαια οι καταναλωτές θα διαπιστώσουν ότι τα ελληνικά φρούτα «είναι τα χειρότερα». Είναι πάντως γεγονός ότι ο κ. Ασωνίτης κερδίζει επάξια τις 800.000 δραχμές που τον πληρώνουνε κάθε μήνα: τον περασμένο χειμώνα κατόρθωσε να πουλάει τα ελληνικά πορτοκάλια κατά 50% φτηνότερα από οποιαδήποτε άλλη χώρα - παραγωγό.

Θα μπορούσαμε να γράψουμε πολλά για το Μόναχο. Όπως και για το Παρίσι και την εκεί διευθύντρια της ΑΓΡΕΞ κ. Νεστορίδου. Την οποία «ούτε να ακούσουν» δεν θέλουν Γάλλοι εισαγωγείς, που την κατηγορούν για «προτίμηση ορισμένων συναδέλφων τους» στο Νότο, που κι αυτοί (τι σύμπτωση!) πουλάνε τόσο φτηνά όσο το Μόναχο και πολύ φτηνότερα από το Παρίσι. Και όταν ρωτήσαμε Γάλλους εισαγωγείς γιατί δεν τους δίνει φρούτα η ΑΓΡΕΞ μας απάντησαν με μια φράση που αν δημοσιευτεί εμπίπτει στις διατάξεις του Νόμου περί Τύπου.

Όλα αυτά —και πολλά άλλα— για τις δραστηριότητες της κ. Νεστορίδου και της ΑΓΡΕΞ έχουν καταγγελθεί επισήμως στον τότε υπουργό Εμπορίου κ. Κατσιφάρα. Ο οποίος δεν έκανε βεβαίως τίποτα.

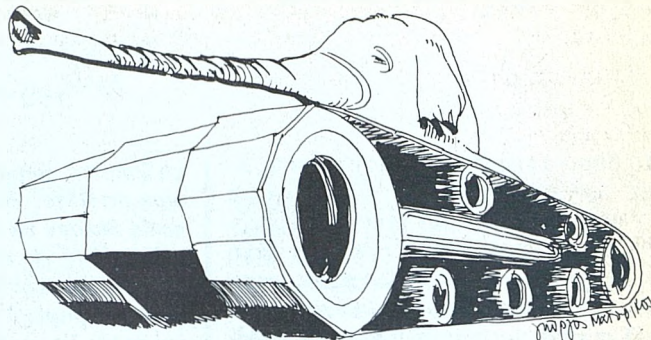
Ποιός λοιπόν είναι ο προστάτης της κ. Νεστορίδου που είναι πιο ισχυρός από τον κ. Κατσιφάρα; Και από τους κκ. Σημίτη και Ποττάκη; Τι τους φόβισε και δεν τόλμησαν να πειράξουν την ΑΓΡΕΞ και τους ανθρώπους της; Μήπως επειδή ελέγχοντας την εταιρεία θα έβγαζαν στη φόρα και τα άπλυτα της μαζί με την «ασχετοσύνη» του ΠΑΣΟΚ, ή κάτι άλλο πολύ πιο σοβαρό;

Εμείς νομίζουμε ότι το μέγεθος των δραστηριοτήτων της ΑΓΡΕΞ και ο τζίρος δισεκατομμυρίων που πραγματοποιεί οδηγεί στο δεύτερο. Εξάλλου, ο τρόπος δράσης της θυμίζει μια άλλη εταιρεία-σκάνδαλο, την ΙΤΣΟ, του καλαμποκιού. Και οι δύο εταιρείες συγκροτήθηκαν για να προωθήσουν, υποτίθεται, τις ελληνικές εξαγωγές, αλλά στο τέλος εξελίχθηκαν σε «νονούς» των εξαγωγών που μιζάρουν δισεκατομμύρια. Το θέμα είναι πού πάνε αυτά τα δισεκατομμύρια. □

Το σήριαλ των σκανδάλων θέλγει τον υπουργό Άμυνας...

του Βασίλη Ζήση

Η επίμονη σιωπή του ΥΕΘΑ στις καταγγελίες για σκάνδαλα στις προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων καθιστά την πολιτική ηγεσία του αλληλέγγυη με δύσοςμα κυκλώματα.

Κύριε διευθυντά,

Παρακολουθώ με ενδιαφέρον, αλλά και ανησυχία, εδώ και πολύ καιρό, τις επανειλημμένες αποκαλύψεις του «Αντί» για τον τρόπο που γίνονται οι προμήθειες στο στρατό και τα διάφορα σκάνδαλα που συμβαίνουν εκεί.

Είμαι τακτικός αναγνώστης του περιοδικού σας από τα πρώτα τεύχη του και αυτή μου η «ιδιότητα», μου δίνει νομίζω το δικαίωμα να σας ρωτήσω το εξής: Γιατί κοπιάζετε άδικα, σπαταλώντας το χώρο και το χρόνο σας, αλλά και την υπομονή μας; Δεν βλέπετε ότι «κτυπάτε στου κουφού την πόρτα» και κανείς δεν νοιάζεται για το πώς αγοράζονται τα πανάκριβα όπλα που πληρώνουμε από την τσέπη μας; Αν ήθελαν, τα δημοσιεύματα του περιοδικού σας, αλλά και άλλων εντύπων, προσφέρουν αρκετό αποδεικτικό υλικό για να διωχθούν οι υπεύθυνοι. Όχι μόνον δεν γίνεται κάτι τέτοιο, αλλά αντίθετα, όπως γράφετε στο τελευταίο σας τεύχος, έβαλαν και την υπόθεση των «Λέοπαρντ» στο αρχείο...

Είναι αλήθεια ότι τα ερωτήματα που απασχολούν τον αναγνώστη του περιοδικού, βασανίζουν κι εμάς. Τι νόημα έχει, άραγε, να γράφουμε συνεχώς για τα σκάνδαλα που το ένα ύστερα από το άλλο απελευθερώνουν με όλη της την ένταση τη δυσωδία που αποπνέουν οι προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων, όταν κανείς αρμόδιος δεν νοιάζεται και η ίδια ηγεσία του υπουργείου Άμυνας αδιαφορεί επιδεικτικά; Κι όταν ακόμα δεν αδιαφορεί εντελώς —βλέπε περίπτωση «Λέοπαρντ»— και παραπέμπει την υπόθεση στη Δικαιοσύνη οι ένοχοι παραδίνονται «άσπιλοι και αμόλυντοι» στην κοινωνία από κάποιον εισαγγελέα...

Ρωτήσαμε, πρόσφατα, αξιωματούχο του υπουργείου Άμυνας για το «τι σκέφτεται να πράξει η ηγεσία του για τα σκάνδαλα που έχουν αποκαλυφθεί». Να ποιά ήταν η απάντηση:

«Γιατί σας προξενεί έκπληξη το γεγονός ότι υπάρχουν και κάποιοι που τα τρώνε, σε ένα τόσο μεγάλο υπουργείο»;

Του απαντήσαμε, βέβαια, πως δεν μας εκπλήσσει πλέον το γεγονός ότι υπάρχουν «κάποιοι» που «τα τρώνε» στο στρατό. Το αντίθετο θα μας εξέπληττε σήμερα... Αλλά μένουμε στην κυριολεξία

άφωνοι από το γεγονός ότι το υπουργείο Άμυνας δεν κάνει τίποτα για τα σκάνδαλα που υπάρχουν στα συρτάρια των αρμοδίων και αφήνει ανενόχλητους όλους όσους εμπλέκονται με συγκεκριμένα στοιχεία σε αυτά. Τόση η αδιαφορία ή μήπως πρόκειται για κάτι άλλο;

Γιατί, αν ήθελε, η ηγεσία του υπουργείου θα μπορούσε να εκκαθαρίσει μια σειρά κυκλώματα που λυμαίνονται τις προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων. Έχει πολλά στοιχεία —προερχόμενα από δημοσιεύματα του «Αντί» και άλλων εντύπων— που της επιτρέπουν να ξεκινήσει την διοικητική ή την δικαστική δίωξη των ενεχομένων. Δεν το κάνει, όμως, και αφήνει τα ερωτηματικά για το ήθος των περίων ο λόγος προσώπων, να αιωρούνται στους διαδρόμους του Πενταγώνου με αποτέλεσμα όχι μόνον να δηλητηριάζεται η εμπιστοσύνη του στρατεύματος στους προϊστάμενούς του, αλλά ακόμα χειρότερο, να ενισχύεται η ήδη διάχυτη πεποίθηση πως όσα και αν κάνουν, κανείς δεν θα τους ενοχλήσει.

Γιατί, αν ήθελε η ηγεσία του υπουργείου Άμυνας, θα μπορούσε να «βάλει χέρι» στα κυκλώματα διατάσσοντας ανακρίσεις για το σκάνδαλο των αντιαεροπορικών «σκαϊγκαρντ» και των «κηροζινοφόρων». Για τους πυραύλους «ματρά» και το ξεπούλημα, έναντι πινακίου φακής, υλικού της Αεροπορίας αξίας δισεκατομμυρίων. Για το σκάνδαλο των ελικοπτέρων «τσινουκ» και το άλλο των ηλεκτρονικών αντιμέτρων.

Δεν το κάνει όμως. Μήπως, επειδή, πίσω από όλα αυτά υπάρχουν οι ίδιοι άνθρωποι και το ίδιο κύκλωμα, που λυμαίνονται τις προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων; Μήπως επειδή βασικά στελέχη του κυκλώματος φρόντισαν να «στηρίξουν» έγκωιστα την «Αλλαγή» στο στρατό, καταχωνιάζοντας τις μνημικές τους αναφορές προς τη χούντα; Μήπως επειδή αν προχωρήσει η έρευνα γι' αυτά τα σκάνδαλα και γι' αυτά τα κυκλώματα η κυβέρνηση θα εκτεθεί ανεπανόρθωτα, όχι κατ' ανάγκη επειδή έγιναν όλα με γνώση, αλλά επειδή έδειξε ασυγχώρητη επιπολασιότητα στη «διαχείριση» των υποθέσεων του υπουργείου Εθνικής Άμυνας; Γιατί περί αυτού πρόκειται: περί «διαχείρισεως» και όχι «ηγεσίας», τη στιγμή που όλα παραμένουν ως είχαν και μόνο τα πρόσωπα αλλάζουν.

Τα κυκλώματα αποκαλύπτονται

«Κύριε Διευθυντά, Διάβασα τα θέματα «Άμυνα και Προμήθειες» του τεύχους 340 του ΑΝΤΙ και θα ήθελα να συμπληρώσω μερικά πράγματα, που ίσως σας διέφυγαν.

α. Στους μεγάλους που πήραν προμήθειες για εξοπλισμούς είναι και η (σ.σ., όνομα εταιρείας που ανήκει σε πρώην αξιωματικό της Π.Α.) που πήρε φανερά προμήθεια (για την πραγματική κανέναν δεν μπορεί να γνωρίζει) 700.000 δολάρια για τα F-16 και μερικές εκατοντάδες δολάρια για τον κινητήρα της GENERAL ELECTRIC, (για το F-16) που επέλεξε πάλι ο κ. Μαρινάκης και οι περί αυτόν.

β. Ο κ. (σ.σ., όνομα ανωτάτου αξιωματικού που έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην αγορά του αιώνα) μετέβη δύο φορές στην Αμερική για θέματα «κληρονομιάς», όπως είπε, κάποιου θείου του, ενώ σε συζητήσεις του αφήνει να διαρρέει ότι η κληρονομιά ήταν 300.000 δολάρια. Τι σύμπτωση όμως να πάει για την «κληρονομιά» όταν η «αγορά του αιώνα» ήταν σε εξέλιξη; Τι σύμπτωση τα 300.000 δολάρια μαζί με τα 700.000 δολάρια του (σ.σ., το όνομα της ίδιας εταιρείας) να κάνουν το ένα εκατομμύριο δολάρια που εφημερολογείτο ότι ήταν η απαίτησή του. Η φανερή βέβαια, γιατί η πραγματική ήταν σίγουρα πιο μεγάλη.

γ. Ο κ. (σ.σ., το όνομα του ίδιου ανωτάτου αξιωματικού) εξέπληξε τους πάντες τα τελευταία 2-3 χρόνια με την οικονομική του επιφάνεια. Αγόρασε συνεχόμενο οικόπεδο στο σπίτι του στην Κηφισιά τεραστίων διαστάσεων, πάνω στο οποίο έφτιαξε γκαζόν και πισίνα αξίας, αυτών των δύο, κατά τους υπολογισμούς ειδικών, άνω των 30 εκατομμυρίων δραχμών. Έκανε δεξιώσεις... ως άλλος ευγενής, άνω του ενός εκατομμυρίου δραχμών κλπ., κλπ. Βρήκε ο άνθρωπος την κότα με τα χρυσά αυγά, ως επικεφαλής των εξοπλιστικών προγραμμάτων και της «αγοράς» ή της κομπίνας του αιώνα».

δ. Ο κ. (σ.σ., όνομα άλλου ανωτάτου αξιωματικού, φίλου και συνεργάτη του προηγούμενου) πέτυχε να βάλει στη DICA το T-34, ένα απαρχαιωμένο μοντέλο εκπαιδευτικού αεροσκάφους και το υποστηρίζει σε σημείο που δημιουργεί πολλά ερωτηματικά. Λίγοι όμως γνωρίζουν ότι η εταιρεία που το κατασκευάζει (BEECH CRAFT) αντιπροσωπεύεται στην Ελλάδα από εταιρία στην οποία μέτοχος είναι στενά φιλικό πρόσωπο του κ. (σ.σ., ο ίδιος) προερχόμενος και αυτός από την Αεροπορία.

Καταλήγοντας αναλογίζομαι και εγώ μαζί σου. Τι περιέργες συμπτώσεις με ορισμένες ανθρώπους; Και χωρίς παρεξήγηση πως συμβαίνει να τυχαίνουν πάντοτε στους ίδιους»;

Δημοσιεύουμε αυτήν την επιστολή γιατί όλα καταγγέλει διασταυρώνονται και από αρκετούς άλλους πρώην και νυν αξιωματικούς. Το υπουργείο Άμυνας γνω-

ρίζει τα ονόματα επειδή οι σχετικές πληροφορίες κυκλοφορούν ευρέως. Από τη μεριά μας επιφυλασσόμαστε να αναφερθούμε με περισσότερες λεπτομέρειες σε όλα αυτά.

Τα κυκλώματα έχουν και νονούς

Αλλά το ίδιο αποκαλυπτική με την προηγούμενη είναι και μια άλλη επιστολή.

Κύριε συντάκτη:

Μιας και ασχολείστε με τα κυκλώματα στις προμήθειες των Ε.Δ. σκέφτηκα να εμπλουτίσω τις γνώσεις σας γύρω από το «νονό» της Αεροπορίας και τον τρόπο που χρησιμοποιούν κάποιοι «έμμισθοι υπάλληλοι» μέσα στην Π.Α. (τεχνικοί, εφοδιαστές, οικονομικοί). Πολλά ίσως γνωρίζετε, αλλά δεν θα ξέρετε ότι «κυκλώματα υπάρχουν πολλά, (σ.σ., αναφέρεται το όνομα της ίδιας με την προηγούμενη επιστολή εταιρείας) όμως ένας».

Λοιπόν το «κόλλο» εφαρμόζεται σε καθημερινή βάση στο Κέντρο Εφοδιασμού Αεροπορίας (ΚΕΦΑ) και στην Διοίκηση Αεροπορικού Υλικού (ΔΑΥ). Ο πρώτος «κρίκος» του κυκλώματος ξεκινάει ένα διαγωνισμό, για ακριβώς ανταλλακτικά α/φών π.χ., που πολλές φορές δεν υπάρχει έλλειψη ή δεν τα χρειάζεται η Αεροπορία. Ζητούνται μετά προσφορές από τους Προμηθευτές υλικών που ανοίγονται την καθορισμένη ημερομηνία και ώρα (προπαντός οι τυπικότητες).

Όταν συμβεί να είναι μειοδότης ο (σ.σ., η ίδια εταιρεία) ή να υπερτερεί σε κάποιο σημείο (π.χ. χρόνος παραδόσεως), προωθείται αμέσως η προσφορά του και οι επόμενοι «κρίκοι» στην αλυσίδα φροντίζουν για άμεση κατακύρωση. Αν η προσφορά του (σ.σ., η ίδια εταιρεία) υστερεί έναντι άλλων, το κύκλωμα σταματά τη διαδικασία προμήθειας του υλικού λέγοντας ότι έγινε επαναξιολόγηση της ανάγκης και τα υλικά δεν χρειάζονται πλέον, ή καθυστερεί την κατακύρωση στον άλλο μειοδότη μέχρι να λήξει η ισχύ της προσφοράς του και να ξεκινήσουν από την αρχή με γνώστη πλέον την τιμή στον (σ.σ., η ίδια εταιρεία) που φροντίζει στη νέα προσφορά να δίνει μικρότερη τιμή».

Και στην περίπτωση αυτή είναι πολύ εύκολο για την ηγεσία του υπουργείου Άμυνας να διαπιστώσει την αλήθεια των καταγγελομένων. Μπορεί, για παράδειγμα, ο κ. Στάθης να εξετάσει, αν πράγματι το θέλει, πόσες προσφορές για ανταλλακτικά αεροσκαφών άνω των 2.000 δολ. κατακυρώθηκαν και σε ποιούς, ή ακυρώθηκαν και οι ποιοί ήταν οι μειοδότες, στην περίοδο ενός χρόνου. Θα διαπιστώσει έτσι αν ο «νονός» της Αεροπορίας δρα σε

βάρος της Αεροπορίας και του δημοσίου ή πρόκειται για ανυπόστατες κατηγορίες.

Αν θέλουν και ο κ. Στάθης και ο, ανώτερός του, ιεραρχικά κ. Χαλαμπόπουλος μπορούν να κάνουν πολλά. Αμφιβάλλουμε, όμως αν ποτέ προχωρήσουν στο ξήλωμα των κυκλωμάτων. Για, έναν απλό και μοναδικό λόγο:

Η κυβέρνηση δεν τολμά —και ούτε θέλει— να «βάλει χέρι» στα κυκλώματα των απόστρατων —εν ενεργεία αξιωματικών— προμηθευτών, που λυμαίνονται τις προμήθειες, γιατί έτσι θα διατάρασσε την εύθραυστη συγκατοίκησή της με το στρατεύμα στο Πεντάγωνο. Γιατί εκκαθάριση αυτού του κυκλώματος σημαίνει πρώτα από όλα αλλαγή νοοτροπίας σ' εκείνους τους αξιωματικούς, που από τη Σχολή Ευελπίδων ακόμα μαθαίνουν ότι αφού υπηρετήσουν σε κάποια συνοριακή μονάδα θα βρεθούν κάποτε στο Κέντρο και σε μια επιμελητεία. Και όταν με το καλό αποστρατεύονται ως «ευδοκίμως υπηρετήσαντες» ο αρχηγός τους μπορεί και να τους συστήσει σε κάποια αντιπροσωπεία όπλων για να εργαστούν ως «σύμβουλοι». (Γνωστή η περίπτωση όπου ο Ντάβος συνέστησε στον έμπορο όπλων Τσάκκο, τον στρατηγό Γ. Τσάγγο).

Για να συμβουλευούν, ασφαλώς, τους ξένους και ντόπιους εμπόρους όπλων πώς θα ελίσσονται τακτικά στους πολυδαιδαλούς διαδρόμους του Πενταγώνου για να επιτυχάνουν το στρατηγικό τους σκοπό: την πώληση κάποιου μικρού ή μεγάλου όπλου, η ανάγκη για το οποίο υπάρχει μόνο στα ταμεία των εταιριών και των προμηθευτών. Δεν τολμά λοιπόν, η ηγεσία του υπουργείου Άμυνας να θίξει τα «κακώς κείμενα». Που μετεξελίσσονται σε «καλώς κείμενα», μ' εκείνο το μαγικό ραβδί της «αλλαγής» —εννοείται των πάντων— και στην περίπτωση μας αφήνει στους αξιωματικούς την «ιδιοκτησία» της υλικής περιουσίας του στρατού.

Αλλά, για να μην εμιαστε αδίκαι προέχει να σημειώσουμε ότι η ηγεσία του υπουργείου Άμυνας ετοιμάζει ένα σχέδιο νόμου που φιλοδοξεί να απαλλάξει το στρατεύμα από τις «κομπίνες». Πώς; Διαχωρίζοντας εκείνους που θα διαπραγματεύονται την αγορά του. Έτσι στο μέλλον οι πρώτοι θα είναι αξιωματικοί και οι δεύτεροι πολιτικοί υπάλληλοι.

Μέχρι σήμερα ήταν μόνο αξιωματικοί αυτοί που και εκτιμούσαν την ανάγκη για την αγορά όπλων και στη συνέχεια διαπραγματεύονταν την αγορά. Έτσι ήταν —και είναι— πολύ εύκολο να συμπίπτουν οι προδιαγραφές ενός συγκεκριμένου οπλικού συστήματος με τις ανάγκες που εισηγούνται στην πολιτική ηγεσία οι διάφοροι επιτελείς. (βλ. περίπτωση «Λεοπαρντ», «Σκαϊγκαρντ» κλπ.).

Αφαιρώντας τώρα την διαπραγματεύση των αγορών από τους αξιωματικούς το υπουργείο Άμυνας ελπίζει ότι θα «μπλοκάρει» και τον επηρεασμό των αποφάσεων από τους εμπόρους όπλων.

Ανεξάρτητα από το ποιοί είναι οι επιδιωκόμενοι σκοποί αυτού του νομοσχεδίου πρέπει να παρατηρήσουμε ότι θα είναι πολύ αφελείς όλοι όσοι περιμένουν με τον τρόπο αυτό να εξυγιάνουν τις προμήθειες. Για τον απλούστατο λόγο ότι αν οι έμποροι όπλων έβρισκαν τρόπους να επηρεάζουν τους αξιωματικούς, γιατί να μην βρουν τρόπους «λαδώματος» και των πολιτικών υπαλλήλων;

Όσα νομοσχέδια κι αν ψηφίσει η κυβέρνηση, όσες διακηρύξεις και να κάνουν κάθε τόσο τα στελέχη της, η λύση στο πρόβλημα των προμηθειών βρίσκεται μόνο στο ξήλωμα των κυκλωμάτων και την τιμωρία των ενεχομένων.

Και με την ευκαιρία αυτή τι γίνεται με τον υπεύθυνο της «αγοράς του αιώνα» κ. Μαρινάκη και τα όσα έχουν καταγγελλεί σε βάρος του; Αληθεύουν ή όχι; Κι αν όχι γιατί δεν απαντά το ΥΕΘΑ, αφήνοντας τις αμφιβολίες να επιβεβαιώνουν τις φήμες;

Μάθαμε, πάντως, ότι τελευταία ο κ. Μαρινάκης έπαυσε να ασχολείται με την αγορά του αιώνα. Ο λόγος; Ίσως στην περίπτωση του να «μετρήσαν» εις βάρος του οι αποκαλύψεις, επειδή λέγεται ότι η πολιτική ηγεσία είναι «δυσανεστήμενη» μαζί του. Εμάς όμως δεν μας αφορά διόλου το που απονέμει την «εύνοια» ή την «δυσανεσκειά» της η πολιτική ηγεσία. Εκείνο που μας ενδιαφέρει είναι το τι θα γίνει με τα καταγγελλόμενα, θα διαταχθεί κάποια έρευνα; Γιατί μέχρι της αποδείξεως του εναντίον θα αιωρείται αναπάντητη η δήλωσή του κ. Αβέρωφ για «πιθανή έλλειψη τιμιότητας» του πρώην υπαρχηγού του ΓΕΑ.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΒΙ

Υ.Γ. Στο προηγούμενο τεύχος δημοσιεύσαμε μια απάντηση της Υπηρεσίας Πολεμικής Βιομηχανίας (ΥΠΟΒΙ) στα όσα γράφαμε στο τεύχος 351 για την ελληνική ανάμιξη στο Ίρναγκαιτ. Οι διακοπές δεν μας επέτρεψαν να απαντήσουμε αμέσως στην επιστολή της ΥΠΟΒΙ. Προχωρούμε αμέσως σήμερα. Απορώνατας, κατ' αρχήν, για ποιο λόγο ο διευθυντής της ΥΠΟΒΙ κ. Τσαγκαράκης μίληκε στον κόπο να μας απαντήσει αφού δεν διαψεύδει τίποτα από όσα δημοσιεύσαμε. Μήπως, επειδή, οι απειλούμενες από το ρεπορτάζ αποκαλύψεις αναστράψαν την υπηρεσία και την προϊσταμένη αρχή του;

Όσον αφορά τον Ισραηλινό στρατηγό Μπαρ-Αμ δεν γράψαμε ποτέ ότι επισκέφθηκε την Υ-

ΠΟΒΙ. Γράψαμε μόνον ότι συναντήθηκε και με τον γιού γνωστού υπουργού, ο οποίος είχε, αν δεν έχει ακόμα, την ισραηλινή υπηκοότητα. Δεν αποκαλύπτουμε το όνομα του υπουργού επειδή δεν είμαστε ακόμα βέβαιοι αν και στην περίπτωση αυτή η προσωπική ζωή του γιού ενός αξιωματούχου έχει σχέση με το δημόσιο συμφέρον. Κατά τα άλλα καλό θα ήταν ο κ. Τσαγκαράκης να μην σπένδει να διαψεύδει γεγονότα που αγνοεί.

Όσο για μας περιμένουμε ακόμα την απάντησή του ΥΕΘΑ στα ερωτήματα που θέσαμε με εκείνο το ρεπορτάζ:

- Πούλησε ή όχι ελληνικά όπλα και πυρομαχικά στο Ιράν η εταιρεία ΕΛΒΙΕΜΕΚ;
- Φόρτωσαν ή δεν φόρτωσαν ελληνικά πυρομαχικά για το Ιράν τα πλοία MARIE TH, BRIGIT, MORSOE, «Ελευθερία Κ» και άλλα τα ονόματα

των οποίων έχουμε στη διάθεση παντός ενδιαφερομένου.

- Ποιές είναι οι εν Ελλάδι συναλλαγές του εμπόρου όπλων και υπόπτου για πράκτορα της «Μοσάντ» Κ. Σμιτζ. Ανήκει ή δεν ανήκει στον ίδιο η ελληνική εταιρεία GRENOB που αποδεδειγμένα πούλησε όπλα στο Ιράκ;
- Η ΕΒΟ και η ΠΥΡΚΑΛ πούλησαν ή δεν πούλησαν όπλα στο Ιράν;

Ας μας απαντήσουν με ένα ναι ή με ένα όχι γιατί δεν μας ενδιαφέρει αν το υπουργείο Εξωτερικών ήταν εκείνο που τούς έδωσε άδεια εξαγωγής ή όχι. Προφανώς αν εξήγαγαν όπλα στο Ιράν θα το έκαναν παράνομα.

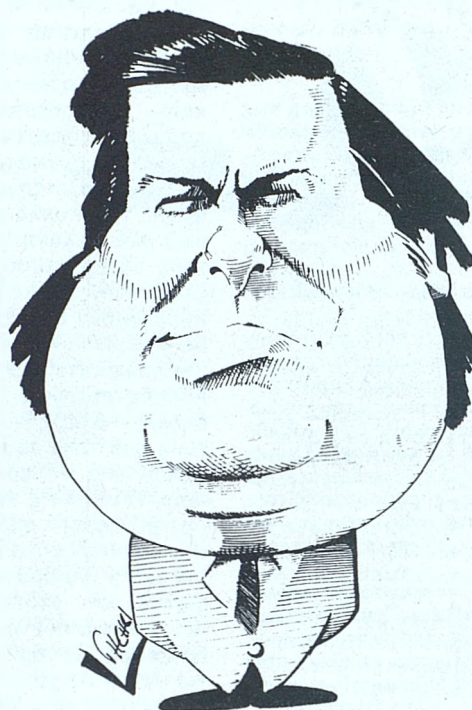
Ποιός θα απαντήσει αυτή τη φορά; Αν ο κ. Τσαγκαράκης δηλώνει αναρμόδιος τότε κάποιος άλλος πρέπει να αισθανθεί ότι ωφείλει να απαντήσει σε αυτές τις απορίες...

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΜΙΛΤΙΑΔΗ ΕΒΕΡΤ:

Ο Καραμανλής δεν έχει πει την τελευταία του λέξη...

Ο ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΕΒΕΡΤ:

- μιλάει για τις πολιτικοϊδεολογικές του καταβολές και προσδιορίζει το σημερινό πολιτικό του στίγμα
- τοποθετείται απέναντι στις εμφυλιοπολεμικές ψυχώσεις και στα μετεμφυλιακά πλέγματα και βιώματα
- κρίνει τον Κων. Καραμανλή και το έργο των κυβερνήσεών του
- αποκαλύπτει τους άμεσους πολιτικούς στόχους του
- ξεκαθαρίζει και οριοθετεί τις σχέσεις του με τον Κων. Μητσοτάκη
- παίρνει θέση για την αντιηγετική αμφισβήτηση μέσα στη ΝΔ και για τα εσωκομματικά θέματα
- μιλάει για τις προοπτικές της ΝΔ και για το κυβερνητικό της πρόγραμμα.

Το ANTI δημοσιεύει στο τεύχος του αυτό την πιο κάτω συνέντευξη, που παραχώρησε ο δήμαρχος Αθηναίων, ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΕΒΕΡΤ στο συνεργάτη μας ΠΑΝΟ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟ.

Η συνέντευξη συνέπεσε χρονικά με μια σειρά από γεγονότα που εκδηλώθηκαν στον εσωκομματικό περίγυρο της ΝΔ και καταδεικνύουν ότι «μεσούντος του θέρους» αναζωοπνώνονται οι αντιηγετικές κινήσεις και επαναδρομολογούνται οι ανάλογες διεργασίες στο κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης, εν όψει των πρώτων μηνών του φθινοπώρου, που προβλέπεται ότι θα είναι ιδιαίτερα «θερμοί» για τον κ. Κων. Μητσοτάκη.

Ενδεικτικά αναφέρουμε: το κείμενο των υπογραφών, που κυκλοφόρησε «για την ενότητα της ΝΔ». Τις εσωκομματικές τριβές που προκαλεί ήδη η, διατυπωθείσα και επίσημα, πρόθεση του κ. Μητσοτάκη να προχωρήσει σε ευρείες μεταβολές στη στελέχωση των κομματικών οργάνων, προς την κατεύθυνση της αντικατάστασης των βουλευτών από εξωκοινοβουλευτικούς, καθώς και τα «πυρά» που ρίχνονται από εφημερίδες του χώρου, κατά της ηγεσίας της ΝΔ. Είτε «κατά μέτωπον» και με «ομοβροντίες» (του τύπου της «Ακρόπολης»), είτε με «πλαγιοβολές» (του τύπου της «Καθημερινής»).

Κάτω από αυτές τις συνθήκες το κείμενο της συνέντευξης του κ. Έβερτ κινήθηκε σε δύο άξονες. Ο πρώτος αφορά όλα τα εσωκομματικά θέματα της ΝΔ. Στο δήμαρχο Αθηναίων τέθηκαν αντίστοιχα ερωτήματα, στα οποία απάντησε ο ίδιος, ξεκαθαρίζοντας την προσωπική του στάση απέναντι στα ζητήματα αυτά, καθώς και απέναντι στον αρχηγό της ΝΔ.

Γύρω από το δεύτερο άξονα, τέθηκε μια σειρά άλλων ερω-

τημάτων προς τον κ. Έβερτ, που αποσκοπούσαν στο να αναδείξουν βασικά στοιχεία από την πολιτική του φυσιογνωμία, ικανά να δώσουν από μόνα τους το κεντρικό πολιτικό στίγμα ενός στελέχους της ΝΔ, που έχει βαθιές καταβολές στο δεξιό χώρο και φιλοδοξεί να αποτελέσει στο μέλλον την ανώτατη ηγετική του έκφραση.

Μέσα από τις απαντήσεις, που δίνει ο δήμαρχος Αθηναίων στα ερωτήματα αυτά, μπορεί ο αναγνώστης να αποκομίσει μια αντιπροσωπευτική εικόνα για το πώς τοποθετείται η νέα γενιά των πολιτικών του συντηρητικού χώρου, η οποία αναδείχθηκε στις μεταδικτατορικές κυβερνήσεις του Κων. Καραμανλή, απέναντι στη ζώσα πολιτική ιστορία του τόπου. Αλλά και για τον τρόπο με τον οποίο αυτή η γενιά βιώνει σήμερα και αντιλαμβάνεται τα «πεπραγμένα» της εξουσίας της ευρύτερης παράταξης στην οποία ανήκει, τις τελευταίες δεκαετίες.

Εκείνο που πρέπει να υπογραμμισθεί ιδιαίτερα, πριν ολοκληρωθούν να προλεγόμενα της συνέντευξης, είναι ότι στις αναφορές του Μ. Έβερτ στην μεταπολεμική περίοδο, ο ευρύτερος χώρος της Αριστεράς, έχει διατυπώσει ήδη τον αντίλογό του, με τρόπο που σέβεται την αντικειμενική ιστορική μαρτυρία και δεν προδίδει τα γεγονότα.

Το ANTI δεν θεώρησε σκόπιμο να επαναλάβει τον αντίλογο αυτό. Γιατί εκτός από το ότι είναι σαφέστατα γνωστός, θα βρισκόταν επιπλέον έξω από τα όρια και το νόημα αυτής της συνέντευξης.

Π.Π.

ΑΝΤΙ: Κύριε Έμπερτ, ανδρωθήκατε πολιτικά μέσα στο δεξιό χώρο, εφ' όσον προέρχεστε από τα «σπλάχνα» του. Πολύ νέος αναπτύξατε πολιτική δραστηριότητα στην οργάνωση νεολαίας της ΕΡΕ, σε μία εποχή, που ήταν έντονα τα πλέγματα του αντικομμουνισμού και οι μετεμφυλιακές ψυχώσεις. Στις τελευταίες όμως δημοτικές εκλογές παρουσιάσατε μια εικόνα συμφιλιωτική και εκφράσατε την αντίθεσή σας στα διχαστικά συνθήματα. Τι έχετε κρατήσει, λοιπόν, από το παρελθόν και τι έχετε απορρίψει; Έχετε αναθεωρήσει παλαιότερες απόψεις σας; **ΕΜΠΕΡΤ:** Κατ' αρχήν, είτε ως μέλος της ΕΡΕ, είτε ως Νεοδημοκράτης υπήρχε για μένα ένα βασικό στοιχείο, το οποίο προσέδωσε ο Καραμανλής. Το στοιχείο του ριζοσπάστη. Ριζοσπάστης είναι αυτός που εξελίσσεται, που δεν δέχεται δεδομένες καταστάσεις. Συνεπώς η εξέλιξη, μέσα σε αυτόν τον πολιτικό χώρο, είναι φυσιολογική και προέρχεται από την ίδια την ιδεολογία, την οποία επρόκειτο ο Καραμανλής.

Γιατί πιστεύω ότι, αν ζητούσες από τον Καραμανλή να δώσει τη μορφή της ιδεολογίας της ΕΡΕ, θα έδινε μια παραπλήσια της ΝΔ.

ΑΝΤΙ: Ο Καραμανλής σε λόγους του παλιούς επανειλημμένα έχει πει ότι «δεν υπάρχουν αριστεροί, δεξιοί, κεντρώοι». Αυτό είναι ένα λάιτ μοτίβ του Καραμανλή, ακόμα από την εποχή της ΕΡΕ. Βέβαια αυτό είναι μια κουβέντα. Το θέμα είναι σε ποιά εποχή τα λες και σε ποιά βαθμό αυτά έχουν αντικειμενική υπόσταση. Γιατί μπορεί να λεγόντουσαν στα μπαλκόνια, αλλά στην πράξη υπήρχε μια καθαρά δεξιά πολιτική.

ΕΜΠΕΡΤ: Ο Καραμανλής δεν τα είπε, απλώς, αυτά. Τα έκανε και πράξη...

ΑΝΤΙ: Επί ΕΡΕ;

ΕΜΠΕΡΤ: Επί ΕΡΕ...

ΑΝΤΙ: Αυτό θέλει συζήτηση...

ΕΜΠΕΡΤ: Να το συζητήσουμε... Πρώτον, ο Καραμανλής χρησιμοποίησε, σε πολύ μεγάλο βαθμό, στελέχη προερχόμενα από τον κεντρώο χώρο. Δεύτερον, στον οικονομικό τομέα προχώρησε σε μέτρα, τα οποία και σήμερα ακόμα θα εθεωρούντο σοσιαλιστικά, όπως πχ. η κρατικοποίηση διαφόρων εταιρειών ή η πολιτική που ασκήθηκε μέσω του ΟΓΑ. Ο Καραμανλής είχε την έννοια της κοινωνικής πολιτικής και της θεωρίας ότι ένα μέτρο πρέπει να το κρίνεις κάθε φορά ανάλογα με το αν αποδίδει στο λαό, ανεξάρτητα με το αν τρέφεται προς τα δεξιά ή τα αριστερά. Δεν πάμε στο θέμα του κομμουνισμού. Όχι ότι ο Καραμανλής δεν πολέμησε τον κομμουνισμό. Αλλά ο Καραμανλής ήταν εκείνος που έκλεισε όλα τα ξερνήσια. Τα βρήκε γεμάτα... Και αν δει κανένας τι βρήκε το 1955 και πού φθάσαμε το 1961, θα διαπιστώσει και εκεί μέτρα που δεν είχαν τολμήσει να πάρουν ούτε οι κυβερνήσεις της Ενώσεως Κέντρου.

Ωστόσο πρέπει να επισημάνουμε ότι κάθε πολιτική είναι υποχρεωμένος να την προσαρμόζει μέσα στο γενικότερο πλαίσιο του κλίματος που επικρατεί. Και στο εσωτερικό της χώρας, αλλά και στο διεθνές επίπεδο. Δεν μπορούσε πχ. το 1958-59 καμιά χώρα να έρθει να κάνει μέσα από το Δυτικό μπλοκ ή και από το Ανατολικό τα «παιχνίδια» που μπορεί να κάνει τώρα. Ήταν,

λοιπόν, δεδομένο και το διεθνές σκηνικό, αλλά και το εσωτερικό σκηνικό. Ακόμη η σύγκρουση του Καραμανλή με τα ανάκτορα δείχνει το ανεξάρτητο μυαλό του προς την έννοια της Δεξιάς κλπ., όπως την τοποθετεί κάποιος για την τότε ΕΡΕ, του 1959, του '60 και του '61.

ΑΝΤΙ: Το θέμα θέλει πάρα πολύ συζήτηση.... Και πρέπει να ξαναγυρίσουμε στο σημείο από το οποίο αρχίσαμε. Και να μιλήσουμε ανοικτά. Γιατί σε όλα όσα είπατε προηγουμένως, μπορούμε να κάνουμε από την τρέχουσα κριτική της Αριστεράς, πολλές παρατηρήσεις. Δέκα αστερίσκους σε κάθε κουβέντα που ειπώθηκε πριν. Να μην παραποιούμε τα πράγματα...

Έχω αναθεωρήσει

ΑΝΤΙ: Ας αφήσουμε λίγο την ιστορική αναφορά, για να επανέλθουμε στον Μ. Έμπερτ.

ΕΜΠΕΡΤ: Εγώ προσωπικά επηρεάστηκα και από την επταετία. Όπως επηρεάστηκε και πολύς άλλος κόσμος από όλες τις χώρες. Και από την Αριστερά και από το Κέντρο και από τη Δεξιά. Όταν ο Θεοδωράκης ήρθε και είπε, μετά την πτώση της δικτατορίας, «Καραμανλή ή τάνκς» μπορεί να πει κανείς ότι δεν είχε επηρεασθεί από τα βιώματα της επταετίας; Για μένα λοιπόν, αυτά τα 7 χρόνια της υποχρεωτικής αποχής από την πολιτική, αποτέλεσαν μια βασική περίοδο για αναθεώρηση των απόψεών μου.

ΑΝΤΙ: Έχετε, λοιπόν, αναθεωρήσει απόψεις; Έχετε κάνει κάποια αυτοκριτική;

ΕΜΠΕΡΤ: Σαφώς, σαφώς...

ΑΝΤΙ: Πιστεύεται ότι ο χώρος της Δεξιάς έχει κάνει την αυτοκριτική του για το παρελθόν; Στο μέτρο που έχει ευθύνες για τη διαχείριση πολλών θεμάτων, κοινωνικών, οικονομικών, εθνικών. Εφ' όσον κυβερνούσε τόσα χρόνια... Γιατί από την πλευρά της η Αριστερά έχει κάνει την αυτοκριτική της. Οξέυατη και «σπαρτακτική» —θα μπορούσαμε να πούμε— αυτοκριτική, που την έφερε σε διάλυση... Κατ' αρχήν δέχεστε ότι η Αριστερά έχει κάνει την αυτοκριτική της; **ΕΜΠΕΡΤ:** Ναι, αλλά όχι σε όλη της την έκταση. Όχι σε όλες τις διαστρωματώσεις της μέσα στο χώρο. Ορισμένα κομμάτια της την έχουν κάνει... Διότι πχ. εγώ μπορώ να πω σήμερα ότι έκανα κάπου λάθος. Έχει τη δύναμη ένα μέλος του ΚΚΕ να αναγνωρίσει λάθη συγκεκριμένων ενεργειών; Λάθη τακτικής αναγνωρίζει. Δεν απαρνείται τον τρόπο με τον οποίο επιχείρησε να καταλάβει την εξουσία.

ΑΝΤΙ: Όχι, έχει γίνει αυτοκριτική...

ΕΜΠΕΡΤ: Μόνο από ορισμένους μέσα στο χώρο. Με την ίδια έννοια έχει γίνει αυτοκριτική και από ορισμένους στο δικό μας χώρο. Αλλά όχι σε βάθος. Γιατί η αυτοκριτική δεν είναι ένα ουσιαστικό στοιχείο της ιδεολογίας του χώρου μας. Αναγνωρίζεται το λάθος, πιστεύω, και προσπερνάται. Είναι μια διαφορετική ιδεολογική αντίληψη για το πώς διορθώνεις τα σφάλματα...

ΑΝΤΙ: Δηλ. να τα λέμε μεταξύ μας, αλλά να μην τα πούμε παραξέω και μας πάρουνε «χαμπάρι»... Αυτό είναι; **ΕΜΠΕΡΤ:** Όχι, εγώ, υπάρχουνε ορισμένα

πράγματα που τα έχω πει και προς τα έξω. Αναγνωρίζω τα λάθη... Δεν είναι κακό να αναγνωρίζεις τα λάθη, το θέμα είναι κάτω από ποιά οπτική γωνία το αναγνωρίζει ο καθένας και τι έκταση δίνει στο συγκεκριμένο λάθος.

Το στίγμα του Χατζιδάκι

ΑΝΤΙ: Ο Μάνος Χατζιδάκις πριν από λίγο καιρό στο γήπεδο του Παναθηναϊκού βγήκε και είπε ορισμένα πράγματα. Παρουσίασε ένα συγκροτημένο πολιτικό λόγο, που δεν θα μπορούσε να έχει λόγο, που δεν θα μπορούσε να έχει αρθρωθεί μέσα από τον ευρύτερο πολιτικό χώρο στον οποίο ανήκετε. Εσάς, σας εκφράζουν τα όσα είπε;

ΕΜΠΕΡΤ: Εκείνο που με εκφράζει είναι ότι σε μια εκδήλωση, την οποία οργανώνει ο Δήμος και της οποίας —ως εκ τούτου— έχω την πολιτική ευθύνη, δεν διανοούμαι να έρθω να κάνω σε οποιονδήποτε Χατζιδάκι, έλληνα κριτική για το τι θα πει. Όπως δε διανοούμαι να το κάνω και με το ραδιόφωνο...

ΑΝΤΙ: Σας εκφράζουν αυτά που είπε;

ΕΜΠΕΡΤ: Σε ορισμένα σημεία ναι!...

ΑΝΤΙ: Όπως...

ΕΜΠΕΡΤ: Πχ. στο σημείο που λέει, ερχόμαστε και λέμε «μη το ένα», «μη το άλλο», «μη το τρίτο», αλλά τι έχουμε προσφέρει εμείς στην κοινωνία για να λέμε συνέχεια το «μη» ή το «όχι»... Συνεπώς υπήρχαν ορισμένα πράγματα που ήταν σωστές επισημάνσεις του Χατζιδάκι. Μπορεί να ήταν λίγο υπερβολικός. Αλλά ήταν σωστές. Βέβαια ορισμένες άλλες, θα μπορούσε να τις είχε αποφύγει. Ότι πχ. ο νέος πέφτει στα ναρκωτικά, γιατί η πολιτική εξουσία ή η κοινωνία —γενικότερα— δεν μπορούν να του δώσουν εκείνο το οποίο πιστεύει. Νομίζω ότι δεν είναι έτσι. Γιατί τα ναρκωτικά, δυστυχώς, κυκλοφορούν ανεξάρτητα από το πολιτικό, κοινωνικό ή οικονομικό επίπεδο των ατόμων.

ΑΝΤΙ: Τα βλέπετε λίγο τεχνοκρατικά...

ΕΜΠΕΡΤ: Όπως τα βλέπει πχ. ο κ. Δροσογιάννης.

ΕΜΠΕΡΤ: Είναι ενδεχόμενο. Εμείς είμαστε πραγματιστές και ρεαλιστές στην τοποθέτησή μας. Και αναζητούμε κάθε φορά, να πιάσουμε κάτι το συγκεκριμένο. Νομίζω ότι είχε στοιχεία υπερβολής. Αλλά το βασικό δεν είναι αν θα συμφωνήσω εγώ, με το κείμενο του Χατζιδάκι, ή αύριο του Θεοδωράκη. Το θέμα είναι εάν εγώ δίδω το δικαίωμα σε οποιονδήποτε αναθέτω μια δουλειά να έρθει να πει αυτό που θέλει να πει. Στο ραδιόφωνο, δεν εννοώ να παρέμβω... Εδώ υπάρχει μια αλλαγή σε σχέση με το παρελθόν. Γιατί στο παρελθόν, δεν μπορούσα να διανοηθώ ότι μπορεί να υπάρχει ραδιόφωνο το οποίο να μην ελέγχω. Εδώ υπάρχει σαφώς μια διαφοροποίηση. Και εδώ έρχομαι να ομολογήσω ότι ήταν σφάλμα. Σφάλμα όχι ηθικής. Σφάλμα πραγματικό...

Η «πτωματολογία»

ΑΝΤΙ: Μετά το '74 μια ομάδα νέων πολιτικών της ΝΔ, με κυριότερο εκπρόσωπο εσάς, έβγαζε σε έντυπο, τη «Νέα Πολιτική». Στο οποίο σε κάποιες επετείους, όπως τα Δεκεμβριανά, δινόταν μεγάλη έκταση σε αυτό που λέμε

ΑΝΤΙ: Πάντως δεν ήταν η εποχή, που θα έπρεπε να μετρήσουμε πόσα πτώματα ή κάθε παράταξη έστειλε στα νεκροταφεία.
ΕΒΕΡΤ: Η «Νέα Πολιτική» δεν μετρήσε πτώματα. Αλλά σε έναν καταγισμό βιβλίων, που βγήκαν τότε και έριχναν τις ευθύνες από τη μία πλευρά, είχε το δικό της λόγο. Χωρίς μίσος και χωρίς πάθος. Ανάλυση γεγονότων έκανε. Από την άλλη πλευρά, δεν είναι δυνατόν, εν ονόματι της συμφιλίωσης, να αφήνεις να διαστρεβλώνεται η αλήθεια.

Γιατί εγώ πιστεύω ότι υπήρξαν λάθη από τη μία πλευρά, αλλά υπήρξαν πάμπολλα, και ίσως περισσότερα, από την άλλη.

ΑΝΤΙ: Αυτή η φιλολογία που παρήχθη εκείνη την εποχή, ήταν μια απότιση φόρου τιμής στο εθνικό έργο που επιτέλεσε αυτό το μέρος του ελληνικού λαού, που λέγεται Αριστερά. Και σ' αυτό απαντήσατε εσείς στη «Νέα Πολιτική» με την «πτωματολογία»;

ΕΒΕΡΤ: Το μόνο το οποίο υπήρχε ήταν ότι από τη μία πλευρά βρισκόντουσαν οι «ήρωες» και από την άλλη οι «προδότες». Και μια προσπάθεια ταύτισης της δικτατορίας με όλη τη Δεξιά. Όλα αυτά ήταν αναληθές γεγονότα. Και μια προσπάθεια να εμφανισθεί ένα σύστημα —όπως το φιλελεύθερο, το δυτικό— ότι είναι το «στραβό», το «επάραιο», εκείνο που δημιουργεί ανελευθερία στον άνθρωπο. Ενώ το άλλο, που υπαρκτού σοσιαλισμού, είναι το ιδανικό. Όλα αυτά ήταν ανακρίβειες. Και ιστορικές και παρούσες ανακρίβειες. Δεν υπήρχε «πτωματολογία».

ΑΝΤΙ: Είπαμε όμως ότι η Αριστερά έχει κάνει ήδη την αυτοκριτική της.

ΕΒΕΡΤ: Αυτοκριτική έκαναν ορισμένοι, μόνο, μέσα στην Αριστερά. Και εν πάση περιπτώσει δεν την έκαναν οι οργανικά ενταγμένοι μέσα στο μεγαλύτερο σχηματισμό του χώρου, που έχει το συντριπτικό βάρος της εκπροσώπησης του, δηλ. το ΚΚΕ. Εγώ δεν ενεργούσα ως ένα άτομο, ως δηλ. ο Μιλτιάδης Έβερτ. Προσπιζόμενος ένα συγκεκριμένο χώρο, προκαλούμενος ότι δήθεν όλες οι «αμαρτίες» προέρχονται από το χώρο αυτό.

Γιατί πήγαμε από το ένα άκρο, να πέσουμε στο άλλο. Και βρήκαμε την ευκαιρία μιας χούντας ορισμένων αξιωματικών για να βγάλουμε τα απωθημένα μας και να ζητήσουμε ρεβανσισμό.

Έπρεπε να έχει αναγνωριστεί η Εθνική Αντίσταση

ΑΝΤΙ: Δεν θα μπορούσε η ΝΔ να έχει αναγνωρίσει την Εθνική Αντίσταση, επί των κυβερνήσεών της;

ΕΒΕΡΤ: Ήταν μεγάλο λάθος αυτό. Τεράστιο λάθος. Την Εθνική Αντίσταση έπρεπε να την είχε αναγνωρίσει και η ΕΡΕ ακόμη.

«πτωματολογία», με δημοσίευση φωτογραφιών κλπ. Έχετε αλλάξει γνώμη, τώρα, για όλα αυτά;

ΕΒΕΡΤ: Θα σας πω, κατ' αρχήν, γιατί λέγαμε για το παρελθόν. Εγώ, πρέπει να ξέρετε ότι έχω βγάλει δύο περιοδικά. Το ένα ήταν «Ο Πρωτοπόρος», όργανο της νεολαίας της ΕΡΕ και το άλλο η «Νέα Πολιτική». Όταν έβγαλα τον «Πρωτοπόρο», στο πρώτο φύλλο, το κύριο άρθρο, έλεγε «ότι δεν είμαστε ούτε δεξιά, ούτε συντήρηση». Αυτό το 1962-1963. Όσον αφορά τη «Νέα Πολιτική» το περιοδικό αντέδρασε σε μια προσπάθεια, που έγινε αμέσως μετά τη δικτατορία, με σκοπό να επιρριφθούν όλα τα σφάλματα στη «Δεξιά» κλπ. Δηλ. πήγε να ξεκινήσει έναν ρεβανσισμό. Και αντίδραση σε αυτόν τον «ρεβανσισμό» ήταν οι παρεμβάσεις της «Νέας Πολιτικής».

ΑΝΤΙ: Και μόνον η ΕΡΕ;

ΕΒΕΡΤ: Ενώ οι άλλοι έπρεπε να έχει μπει ένα όριο και να έλεγε ότι μέχρι την ημέρα που κατέβηκε η γερμανική σημαία από την Ακρόπολη, το επίσημο κράτος αναγνωρίζει όποιον αγωνίστηκε κατά του κατακτητού.

ΑΝΤΙ: Αντ' αυτού τι έγινε;

ΕΒΕΡΤ: Έγιναν αυτά που έγιναν... Εγώ τα δέχομαι. Θέλω όμως να υπογραμμίσω ότι πρέπει να ξεχωρίσουμε τα πράγματα. Δε σημαίνει ότι η «δεξιά καπετάνιος», που ποτέ μνηστέ κατά των Γερμανών, νομιμοποιείται γι' αυτόν ακριβώς το λόγο και για πιθανά εγκλήματα που διέπραξε στον εμφύλιο. Αυτό ισχύει και για τη μια και για την άλλη πλευρά. Είναι δύο χωριστές ενέργειες. Δεν σημαίνει, στη ζωή σου, ότι επειδή έκανες μια σωστή ενέργεια, νομιμοποιείσαι να κάνεις και μια εσφαλμένη...

ΑΝΤΙ: Δηλ. ο τρόπος με τον οποίο αντιδρούσε ο χώρος της ΝΔ, μετά το 1974, απέναντι σε τέτοια ιστορικά γεγονότα, ήταν κατά τη γνώμη σας σωστός;

ΕΒΕΡΤ: Κοιτάξτε, όταν έρχεται ένας Καραμανλής, ο οποίος αναγνωρίζει το ΚΚΕ, δίδει ελευθερίες, δεν έχει κανένα λόγο να έρθεις —όπως έκανε η Αριστερά— και με κατεβατά βιβλίων να υπενθυμίζεις το παρελθόν! Γιατί υπενθυμίζοντας το παρελθόν, δημιουργείς αντισώματα.

Κανονικά, η μέν Δεξιά έκανε το λάθος ότι χρησιμοποίησε τον «μπαμπούλα» του κομμουνισμού για να κυβερνήσει, η δε Αριστερά, από το 1974 και πέρα, όταν ο «μπαμπούλας» αυτός διαγράφεται από ένα χώρο, έρχεται και λέει: «όχι, ελάτε να τα ξαναθυμηθούμε!...». Γιατί; Διότι νόμιζε ότι τότε αυτή η υπενθύμιση τη συνέφερε. Ε, αυτό —επαναλαμβάνω— δημιουργεί αντισώματα.

ΑΝΤΙ: Βέβαια, πρέπει να δεχθούμε ότι όλη η συζήτηση δεν είναι για το τι έγινε στον εμφύλιο. Αλλά για την πολιτική που ασκήθηκε από τις μετεμφυλιακές κυβερνήσεις στην Ελλάδα. Και αυτές οι κυβερνήσεις ήταν της Δεξιάς.

ΕΒΕΡΤ: Εγώ πιστεύω ότι την επομένη της δικτατορίας η Αριστερά έκανε ένα μεγάλο λάθος. Πχ. στο Πανεπιστήμιο δεν μπορούσε να εμφανισθεί ένας φοιτητής και να πει «ανήκω στη ΝΔ». Αμέσως, δεν αποκαλούσαν «φασίστα». Αυτό λοιπόν δημιουργούσε αντισώματα. Έτσι, ενώ υπήρχε μια πολιτική για συμφιλίωση, από την πλευρά της ΝΔ, από την άλλη πλευρά είπαν όχι.

ΑΝΤΙ: Ναι, αλλά αυτή την πολιτική της ΝΔ εκλήθη να την υλοποιήσει ο, κατά τα άλλα συμπαθής, κ. Μπάκος!...

ΕΒΕΡΤ: Κοιτάξτε, το 1974-1981, παρ' όλο που σε ορισμένες περιπτώσεις ακολουθήσαμε μια κομματική πολιτική —όχι, βέβαια, σαν κι αυτή του ΠΑΣΟΚ— δεν εδιώχθη κανένας... Ποιος Έλληνας διώχθηκε;

ΑΝΤΙ: Θυμάστε μια εκπομπή που είχε κάνει ο Λιναρδάτος στην τηλεόραση για την Εθνική Αντίσταση, επί ΝΔ. Και σηκώθηκε ο σύμπας κόσμος... Επειδή διέπραξε τη «βεβήλωση» να μιλήσει για τους καπετάνιους του ΕΛΑΣ σε μια επετειακή εκπομπή!

ΕΒΕΡΤ: Αυτό μπορεί να είχαν παρουσιασθεί αλλά ήταν λεπτομέρειες. Η γενική πολιτική που ακολουθούσαν οι κυβερνήσεις της ΝΔ, όχι μόνο δεν περιελάμβανε διώξεις, αλλά είχε μια σαφέστατη κατεύθυνση για τη συμφιλίωση. Όπως πιστεύω, ότι η πολιτική του Καραμανλή —με τα σφάλματα που έγιναν και, εγώ, τα αναγνωρίζω— ήταν μια πολιτική σταδιακή που αναγνώριζε ότι δεν μπορούν να μας κυνηγάνε οι καταστάσεις του παρελθόντος. Γι' αυτό έρχεται η ΝΔ. και λέει «τι μιλάτε για τις μετεμφυλιακές

κυβερνήσεις της Δεξιάς και δεν βλέπετε ό,τι τα πιο σκληρά μέτρα τα πήραν οι κεντρώες κυβερνήσεις μετά τον εμφύλιο. Είτε λεγότανε Σοφούλης, είτε Γ. Παπανδρέου...».
ΑΝΤΙ: Και τα ανάκτορα;
ΕΒΕΡΤ: Μα, εδω μιλάμε για τους υπεύθυνους πρωθυπουργούς. Τι ήταν, ανεύθυνοι; Έβαζαν την υπογραφή τους! Δεν ήτανε παιδάκια!

Η κοινωνική και η οικονομική πολιτική

ΑΝΤΙ: Ο Καραμανλής όμως άσκησε και μια κοινωνική και οικονομική πολιτική. Εσείς, σήμερα, ως δήμαρχος της Αθήνας, δεν νομίζετε ότι πολλά από τα προβλήματα που έχει το Λεκανοπέδιο και η Αθήνα, οφείλονται σε μια «αναπτυξιακή» αντίληψη που είχε ο Καραμανλής και οι κυβερνήσεις του στη δεκαετία του '50;
ΕΒΕΡΤ: Κάθε κυβέρνηση πρέπει να την κρίνουμε μέσα στην περίοδο στην οποία ενήργησε και να λαμβάνουμε υπόψη τις συνθήκες. Όλες οι μεγάλες πόλεις πέρασαν από το πρόβλημα που περνάει σήμερα η Αθήνα. Και απλώς διορθώθηκαν. Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο άρχισαν να ξανακτιζονται. Όλες έγιναν «μαμούθ», όλες έγιναν βιομηχανικές, όλες απέκτησαν κλίμακα πολύ μεγαλύτερη από την Αθήνα. Και τη δεκαετία από το '70 και πέρα άρχισαν μια σταδιακή βελτίωση. Να πούμε για το Λονδίνο; Για τη Νέα Υόρκη; Για τόσες άλλες πόλεις;

Όταν έφθασαν σε κάποιο υψηλό σημείο οικονομικής ανάπτυξης και ξεπέρασαν τα προβλήματα της πείνας, άρχισαν να βλέπουν τα άλλα προβλήματα. Άρχισαν να βλέπουν την κοινωνική αντίληψη του προβλήματος. Και τις διόρθωσαν τις πόλεις τους. Και τις έκαναν πιο ανθρώπινες. Πάντως όλες πέρασαν από την ίδια διαδικασία. Για τη δική μας περίπτωση, μην ξεχνάτε τις συνθήκες υπό τις οποίες βρισκόταν η Ελληνική Οικονομία μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά τον εμφύλιο. Ο Παπανδρέου, στο βιβλίο του «Η στρατηγική της οικονομικής ανάπτυξης» στην πρώτη σελίδα —το έχει γράψει το 1961— δίνει με χαρακτηριστικό τρόπο το πώς ξεκίνησε αυτός ο τόπος, γύρω στο '48-'49. Έπρεπε να κινήσεις την οικονομία. Να δημιουργήσεις την υποδομή. Να πας να φτιάξεις εργοστάσιο στο Βόλο, όταν δεν υπήρχε λιμάνι, δεν υπήρχε ρεύμα, δεν υπήρχε τίποτα; Έπρεπε να φτιάξεις πρώτα το εργοστάσιο, αυτό να δημιουργήσει παραγωγή, να δημιουργήσει εισόδημα; Οικονομική ανάπτυξη και στη συνέχεια να δημιουργήσει επένδυση υποδομής στην περιοχή, την επαρχία, για να μπορείς να πας και να φτιάξεις αποκέντρωση.

ΑΝΤΙ: Και λοιπόν; Αυτά έγιναν. Και μετά τι είδαμε; την Ελλάδα των εργολεβών;
ΕΒΕΡΤ: Έπρεπε να δημιουργηθεί ο πλούτος. Για να κάνεις τα σχολεία έπρεπε να έχεις χρήματα. Έπρεπε να έχεις ισοζύγιο πληρωμών. Να η δήθεν «κοινωνική πολιτική του ΠΑΣΟΚ» που οδήγησε τον εργαζόμενο σήμερα!...

ΑΝΤΙ: Δεν μιλάμε για κοινωνική πολιτική. Μιλάμε για μοντέλο ανάπτυξης. Τώρα, το 1987, δεν επιβάλλεται να ξέρουμε τι λάθη έγιναν, που βρισκόμαστε και τι θα κάνουμε στο μέλλον; Έγιναν τέτοιες προβλέψεις, από την παράταξη σας στο παρελθόν; Είχε συνολική αντίληψη για τα προβλήματα του τόπου;

ΕΒΕΡΤ: Μια κυβέρνηση μπορεί να «τρέχει» πέντε, επτά, οκτώ, δέκα χρόνια ταχύτερα απ' ό,τι τρέχει ο πολίτης. Δεν μπορεί όμως να τρέχει και 20 χρόνια μπροστά. Χωρίς να του εξυπηρετεί τα άμεσα προβλήματά του.

Γιατί ο λαός την εψήφισε για συγκεκριμένους λόγους, με συγκεκριμένη εντολή. Και η εντολή της δεκαετίας του 1950-1960, ήταν «Πεινάμε, δεν έχουμε να φάμε!...». Τότε δεν είχε λύσει, ο πολίτης, βασικές βιολογικές του ανάγκες. Γι' αυτά είχε ψηφίσει τον Καραμανλή ο κόμμος. Βέβαια, ένας πολιτικός πρέπει να βλέπει και μπροστά. Αλλά δεν μπορεί να αμελεί το άμεσο πρόβλημα.

Βεβαίως, πρέπει να έχεις αντικειμενικό στόχο. Και εγώ για την Αθήνα, το είπα προεκλογικά και παρεξηγήθηκα. Πιστεύω ότι η Αθήνα έχει δύο μεγάλα βασικά προβλήματα: το ένα είναι ότι έχει μια τεράστια ανεργία, η οποία συνεχώς αυξάνει. Συνεπώς πρέπει να βρεις στον πολίτη θέσεις εργασίας.

Από την άλλη πλευρά, πρέπει να μη δημιουργηθούν στο Λεκανοπέδιο άλλες βιομηχανίες. Και, μάλιστα, να φύγουν ορισμένες από τις υπάρχουσες. Εγώ λοιπόν, προτείνω κίνητρα ή και πίεση, για να φύγει η βιομηχανία προς την επαρχία, και δημιουργία στην Αθήνα ενός κέντρου παροχής υπηρεσιών. Τραπεζικών σε διεθνές επίπεδο, συνεδριακών, ασφαλιστικών κλπ.

Οι εκλογές του 1985

ΑΝΤΙ: Πριν από δύο χρόνια κατεβήκατε και εσείς με τη σημαία της ΝΔ, στις εκλογές του 1985. Και το μεγάλο «πυροτέχνημα» της προεκλογικής εκστρατείας ήταν τα αφορολόγητα αυτοκίνητα. Δηλ. τα καταναλωτικά πρότυπα. Πώς την κρίνετε σήμερα αυτή την αντίληψη;

ΕΒΕΡΤ: Νομίζω, ότι το μέτρο αυτό καθ' αυτό, ήταν λανθασμένο. Και παρασύρθηκε ο Μητσοτάκης προς μια λανθασμένη κατεύθυνση. Αλλά η οικονομική φιλοσοφία του Μητσοτάκη είχε υπόβαθρο. Έλεγε ότι το εισόδημα έχει συμπίεστεί σε τέτοιο σημείο, που η οικονομία έχει «καθίσει». Πρέπει, λοιπόν, να αυξηθεί το διαθέσιμο εισόδημα, να δημιουργηθεί ζήτηση στην αγορά, η ζήτηση αυτή να δημιουργήσει παραγωγή, η παραγωγή να δημιουργήσει επένδυση και όλο αυτό να δημιουργήσει οικονομική ανάπτυξη και να μειώσει, αποτελεσματικά, και την ανεργία. Άλλο, λοιπόν, αν το συγκεκριμένο σύνθημα ήταν λανθασμένο. Η φιλοσοφία όμως ίσχυε τότε και ξαναίσχυει και σήμερα.

Τα εσωκομματικά

ΑΝΤΙ: Πριν από λίγες μέρες κυκλοφόρησε ένα κείμενο 480 στελεχών του χώρου, «για την ενότητα της ΝΔ», που στρεφόταν κατά της ηγεσίας Μητσοτάκη. Γράφτηκε ότι ενθαρρύνετε την κίνηση αυτή. Αληθεύει;

ΕΒΕΡΤ: Για μένα σε ένα μεγάλο κόμμα ο διάλογος είναι θεμιτός και επιβεβλημένος. Εφ' όσον όμως γίνεται μέσα από τα κομματικά όργανα. Όταν η κριτική δεν γίνεται μέσα από τα όργανα αυτά δε με βρίσκει σύμφωνο. Εγώ πάντως, μια και με ρωτάτε, ούτε γνώριζα τίποτα, εκ των προτέρων, ούτε κανένα από τα στελέχη αυτά με είχε ενημερώσει για την όλη κίνηση.

ΑΝΤΙ: Πώς βλέπετε τη ρήξη «Ακροπόλεως» και Μητσοτάκη;

ΕΒΕΡΤ: Το θέμα αυτό αφορά προσωπικά τον αρχηγό του κόμματος και την εφημερίδα. Δεν υπάρχει ευρύτερο παραταξιακό πρόβλημα.

ΑΝΤΙ: Την τελευταία εβδομάδα υπήρξαν δημοσιεύματα στα οποία η ηγεσία της ΝΔ εμφανίζεται διατεθειμένη να προχωρήσει σε «αποκεφαλισμούς» στις ερχόμενες εκλογές. Βγάζοντας από τη «λίστα»

πολλούς σημερινούς βουλευτές «μη αρεστούς» και κυρίως εμποδίζοντας εσάς και τους άλλους δύο δημάρχους Ανδριανόπουλο και Κούβελα (για προφανείς λόγους ισορροπιών) να επανέλθουν στη Βουλή. Τι έχετε να πείτε γι' αυτά;

ΕΒΕΡΤ: Θεωρώ ότι αυτές οι πληροφορίες διοχετεύονται σκοπίμως από άλλα κέντρα προς τον Τύπο, για να δημιουργήσουν θέμα στο εσωτερικό της ΝΔ. και να βλάψουν το κόμμα. Δε νομίζω ότι ευσταθούν.

Η επάνοδος στη Βουλή

ΑΝΤΙ: Θα είσατε υποψήφιος βουλευτής στις ερχόμενες εκλογές;

ΕΒΕΡΤ: Όπως έχω ξαναπεί, είμαι πολιτικός και ενεργώ ως πολιτικός. Ακόμα, λοιπόν, και στη θέση του δημάρχου, η σκέψη μου είναι πάντοτε πολιτική. Οστόσο δεν ήρθα στο δημαρχείο για να ολοκληρώσω τη σταδιοδρομία μου σαν δήμαρχος. Δεν πρόκειται όμως να φύγω αν δεν αισθανθώ ότι έχω εκπληρώσει το έργο μου. Κατά συνέπεια, η απάντησή μου είναι: εξαρτάται από το χρόνο των εκλογών και από το έργο που θα έχω επιτελέσει.

ΑΝΤΙ: Κι αν υποθέσουμε ότι τελικά δεν σας βάζει στη «λίστα» ο κ. Μητσοτάκης;

ΕΒΕΡΤ: Η άρνηση του Μητσοτάκη να δεχθεί τον Έβερτ, θα αποτελέσει «όπλο» στα χέρια των πολιτικών μας αντιπάλων. Οι οποίοι θα αρχίσουν να υποστηρίζουν — και αυτή τη φορά σε προεκλογική περίοδο — ότι «σπαράσσεται η Ν.Δ.» κλπ. Δε νομίζω ότι θα μπορούσε να διανοηθεί κάτι τέτοιο ο κ. Μητσοτάκης... Το κόμμα μας χρειάζεται ενότητα και στην προεκλογική μάχη πρέπει να ρίξει όλες τις δυνάμεις του, για τη νίκη.

ΑΝΤΙ: Βλέπετε τον κ. Μητσοτάκη πρωθυπουργό;

ΕΒΕΡΤ: Αν γινότουσαν τώρα εκλογές, με το υφιστάμενο εκλογικό σύστημα, η ΝΔ. θα τις έπαιρνε... Πρέπει όμως να λάβουμε υπόψη μας ότι δύο βασικές παράμετροι, που θα επηρεάσουν άμεσα το εκλογικό αποτέλεσμα, δηλ. ο χρόνος των εκλογών και το εκλογικό σύστημα, βρίσκονται στα χέρια του Α. Παπανδρέου.

Έχω παράπονο

ΑΝΤΙ: Πώς είναι σήμερα οι σχέσεις σας με τον κ. Μητσοτάκη;

ΕΒΕΡΤ: Έχει δημιουργηθεί η εικόνα ότι βρίσκομαστε στα μαχαίρια. Αυτό δεν αποτελεί πραγματικότητα... Εγώ, έχω όμως ένα παράπονο... Ίσως να έχει κι αυτός, αλλά δεν το ξέρω... Το δικό μου παράπονο, πάντως, είναι ότι, ενώ είμαι βασικό στέλεχος του κόμματος, δεν ερωτώμαι για τη χάραξη της πολιτικής της ΝΔ. Εξ' αυτού, λοιπόν, είμαι υποχρεωμένος να λέω, δημόσια, με διαφόρους τρόπους τη θέση μου. Στα σημεία που διαφοροποιούνται οι θέσεις μου αυτές προσαθεί να δημιουργήσει εντυπώσεις μερίδα του συμπολιτευόμενου την κυβέρνηση Τύπου.

Η αλήθεια είναι ότι δεν συμφωνώ με την τακτική του κόμματος σε ορισμένα θέματα. Από την ώρα όμως που θα κληθώ, όχι σαν δήμαρχος, αλλά σαν Έβερτ, να εφαρμόσω κάτι, θα το κάνω...

Εκείνο που δεν καταλαβαίνουν πολλοί είναι ότι η δυνατότητα της διαφοροποίησης είναι η δύναμη της ΝΔ.

ΑΝΤΙ: Γίνονται και παραβιάσεις;

ΕΒΕΡΤ: Γίνονται...

ΑΝΤΙ: Για την περίπτωση του κ. Αναστάση Παπαληγούρα, τι έχετε να πείτε;

ΕΒΕΡΤ: Άλλοι είχαν γράψει χειρότερα... Το κείμενο βέβαια του Παπαληγούρα είχε ορισμένες αιχμές... Πιστεύω όμως ότι δεν έ-

πρεπε να φθάσουμε στην πειθαρχική δίωξη. Και το είχα πει στον κ. Μητσοτάκη: από την ώρα που δέχεσαι άλλα πρόσωπα όπως ο Θαν. Κανελλόπουλος, ο Γ. Βαρβιτσιώτης, εγώ, κ.ά. να εκφράζουν πιο προχωρημένες απόψεις, δεν γίνεται να διαγράψεις τον Παπαληγούρα. Γιατί δεν τους διαγράφεις κι αυτούς;

ΑΝΤΙ: Μήπως ήταν για «παραδειγματισμό» προς τους υπόλοιπους;

ΕΒΕΡΤ: Νομίζω ότι το κίνητρο ήταν η φασαρία που δημιουργήθηκε στον Τύπο. Υπήρξε μια φάση εκνευρισμού και κακών συμβουλών προς τον κ. Μητσοτάκη.

Το πρόγραμμα

ΑΝΤΙ: Η Ν.Δ. μπορεί να δώσει λύση στα προβλήματα του τόπου;

ΕΒΕΡΤ: Μπορεί να δώσει πολύ καλύτερες λύσεις από το ΠΑΣΟΚ, γιατί έχει και τα κατάλληλα στελέχη και την κατάλληλη πολιτική. Και είναι σε θέση να δημιουργήσει πολύ καλύτερο ψυχολογικό κλίμα στον κόσμο.

ΑΝΤΙ: Διαφωνήσατε με το πρόγραμμα της Ν.Δ.;

ΕΒΕΡΤ: Το πρόγραμμα έχει μελετηθεί... Ορισμένα μέτρα, όμως, που περιλαμβάνει, δεν μπορούν να εφαρμοσθούν από τον πρώτο χρόνο...

ΑΝΤΙ: Ένα παράδειγμα;

ΕΒΕΡΤ: Πχ. η απελευθέρωση του συναλλάγματος... Είναι σωστό το μέτρο. Αλλά δεν μπορείς να το εφαρμόσεις, αν πρώτα δεν καθλώσεις τον πληθωρισμό της χώρας μας στα επίπεδα του εξωτερικού. Πρέπει δηλ. να κάνεις πρώτα, ανταγωνιστική τη δραχμή. Δεν μπορείς να κάνεις απελευθέρωση με 16% πληθωρισμό στην Ελλάδα και 3% στην Ευρώπη.

Το «καλό» και το «καλύτερο»...

ΑΝΤΙ: Μήπως η Ν.Δ. θα πήγαινε καλύτερα με έναν άλλο αρχηγό;

ΕΒΕΡΤ: Θα σας απαντήσω με μια φράση του Καραμανλή: αναζητώντας το καλύτερο, χάνεις το καλό...

ΑΝΤΙ: Δηλ. υπάρχουν καλύτεροι;

ΕΒΕΡΤ: Κοιτάξτε... εγώ προέρχομαι από τα σπλάχνα του κόμματος. Δεν μπορώ να αμφισβητήσω τις διαδικασίες. Αν θέλεις να αμφισβητήσεις τον αρχηγό, μόνο μέσα στα όργανα του κόμματος μπορείς να το κάνεις. Σήμερα στη Ν.Δ. δεν τίθεται θέμα ηγεσίας.

ΑΝΤΙ: Κάνετε εφέτος κάποιες σύντομες διακοπές με τον Κων. Καραμανλή. Ο ίδιος τι σκέπτεται;

ΕΒΕΡΤ: Ο Καραμανλής είναι ένας άνθρωπος που ανησυχεί, από τη φύση του. Οστόσο η ανησυχία του αυτή έχει ενταθεί ιδιαίτερα εδώ και ένα χρόνο. Φοβάται για τα εθνικά θέματα. Πιστεύει ότι πολύ δύσκολα θα βγούμε από την πολιτική κρίση που μας οδηγεί σε σοβαρή εθνική κρίση.

ΑΝΤΙ: Οι σκέψεις αυτές βλέπετε να τον οδηγούν σε επάνοδο στην ενεργό πολιτική;

ΕΒΕΡΤ: Ο Καραμανλής δεν έχει πει την τελευταία λέξη, για το αν αποσύρεται ή όχι. Για να ξανάρθει πρέπει να του το ζητήσει η συντριπτική πλειοψηφία του λαού. Ο Καραμανλής δεν πρόκειται να έρθει για να στηρίξει το κόμμα που δημιούργησε ο ίδιος.

ΑΝΤΙ: Εσείς βλέπετε τον εαυτό σας να ηγείται του πολιτικού χώρου που σας εκφράζει, στο μέλλον;

ΕΒΕΡΤ: Ακούστε, οι ηγέτες δεν δηλώνονται μόνοι τους. Αναδεικνύονται... Πχ. ο Καραμανλής όταν εξρίσθη πρωθυπουργός, απέδειξε ότι ήταν ηγέτης αποκτώντας την καθολική αναγνώριση.

ΟΣΟ ΤΣΑΛΑΒΟΥΤΑΜΕ, με «νοηματικές ενότητες» πάντα, στην «κρίση» νομίζω ότι απλώς κυνηγάμε την ουρά μας. Ο φαύλος κύκλος μπορεί να γίνει ο κύκλος που θα περικλείει όλα τα γνωστικά αντικείμενα, τις δραστηριότητες αλλά και —πάνω απ' όλα— την ιδεολογία μας.

Με τη φράση αυτή ο συνεργάτης μας Νίκος Μάργαρης κλείνει το άρθρο που δημοσιεύουμε. Οικολόγος και φυσικός επιστήμονας, ο Ν.Μ. ξεκίνησε από μια «υπόθεση εργασίας»: Ότι η αριστερά έπαιξε σε κυβερνητικό επίπεδο. Η υπόθεση αυτή υπονοεί βέβαια ότι το ΠΑΣΟΚ είναι, ή υπήρξε κάποτε, αριστερά. Το θεώρημα μετά από τις τόσες πειραματικές δοκιμές στο εργαστήριο της πολιτικής δεν έχει αποδειχθεί. Αλλά και μια άλλη υπόθεση εργασίας χρειάζεται επεξεργασία: εκείνη που λέει ότι κάθε αριστερός σκέφτεται και δρα αριστερά. Και άλλα πολλά. Η αλήθεια είναι ότι ο Ν.Μ., όσο και αν κάποιες από τις «υποθέσεις εργασίας» που θέτει, αμφισβητούνται, δίνει την αφορμή για ένα διάλογο και πέρα από στερεότυπα στα οποία έχουμε πιστέι. Ο προβληματισμός αυτός, είναι σήμερα κοινός για πολλούς και από κάθε πολιτικό χώρο. Είναι λοιπόν και επίκαιρος και γόνιμος.

ΟΛΟ ΚΑΙ περισσότερο οι όροι *αριστερός*, *δεξιός*, *κεντρώος*, φαίνεται να χάνουν το νόημά τους.

ΧΩΡΙΣ αμφιβολία, στο παρελθόν, συνώνυμο του *αριστερός* ήταν το *προοδευτικός* και του *δεξιός* το *συντηρητικός*. Ακόμη, υπήρχε ουσιαστική διάκριση στις απόψεις της κάθε τάσης για το πώς θα έπρεπε να είναι διαμορφωμένη η όλη κοινωνική διάσταση.

ΒΕΒΑΙΩΣ, η ρήση «η αριστερά διαλογίζεται, η δεξιά κυβερνά» ήταν ο κανόνας. Ιδιαίτερα στη χώρα μας η αριστερά απομονωμένη και μακριά από κάθε κυβερνητική ενασχόληση είχε εξαναγκασθεί, διαμέσου αμέτρητων ταλαιπωριών και πιέσεων, στο διαλογισμό και πόνον.

ΟΜΩΣ, τα χρόνια περνούν και κάποτε έφτασε και η αριστερά να «παίζει» σε κυβερνητικό επίπεδο. Ανέλαβε την εξουσία χωρίς κυβερνητικές ευθύνες από το παρελθόν, εξαγνισμένη από κάθε διοικητική ευθύνη και με το φωτοστέφανο της πίστης σε αξίες όπως η ελευθερία, η δημοκρατία, η ισότητα.

ΔΥΣΤΥΧΩΣ, την εποχή που «έφτασε η ώρα της» η παραδοσιακή αντιπαλότητα στους στόχους και τις μεθόδους πραγμάτωσης ήταν πλέον αναχρονιστική.

ΦΥΣΙΚΑ, δεν πρόκειται να αμφισβητησω ούτε, πολύ περισσότερο, να υποβαθμίσω το γεγονός ότι η αριστερά υπέφερε τα πάνδεινα από τη σκοταδιστική μερίδα της δεξιάς. Από την άλλη πλευρά η παρουσία πραγματικών μαρτύρων και αγωνιστών στο χώρο της αριστεράς δεν επιβάλλει, ως δόγμα, και την αποδοχή όλων των απόψεων και των ενεργειών τους. Με αυτή τη λογική θα έπρεπε να θεωρούμε ως θέσφατο οτιδήποτε είναι στηριγμένο στις αρχές του χριστιανισμού μια και εκείνοι που τον δίδαξαν και τον διέδωσαν μαρτύρησαν.

ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΟΜΑΙ, προφανώς, ότι η αμφισβήτηση της προοδευτικότητας του κάθε αριστερού είναι δυνατόν να θεωρηθεί ως βέβηλη μια και οι ταλαιπωρίες του χώρου έδρασαν με εξαγνισμό. Όμως, γιατί να θεωρούμε, ως δοσμένη αρχή την κολυμβήθρα του Σιλωάμ;

ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ, δυστυχώς, περνούν, και σήμερα —όπως απέδειξαν και οι περσινές δημοτικές εκλογές— τα σκιάχτρα του είδους «σκοταδιστική δεξιά» δεν μετρούν.

Η έξοδος από την κρίση

του Ν.Σ. Μάργαρη

ΜΗΠΩΣ, λοιπόν, πρέπει να επανακαθορίσουμε τους όρους και τα δόγματα με τα οποία μεγαλώσαμε; Μήπως μια άλλη ματιά, περισσότερο αποστασιοποιημένη, θα μας βοηθήσει να ξεκαθαρίσουμε αυτά που συμβαίνουν τριγύρω μας και συνεχώς τα αναφέρουμε με τον όρο «κρίση»; Έχουμε αντιληφθεί ότι οι σημερινοί εικοσάρηδες —που στα πανεπιστήμια ψηφίζουν ΔΑΠ!— δεν πέρασαν ποτέ από τις συμπληγάδες τις οποίες πέρασαν οι μεγαλύτεροι;

ΣΥΝΕΧΩΣ ακούω για κρίσεις ιδεών και θεσμών και οι ανακατατάξεις τόσο στην πράξη όσο και στη θεωρία είναι καθημερινές. Κόμματα διαλύονται, κόμματα ιδρύονται, κομματίδια διχοτομούνται. Αν κάποιος προσπαθήσει να ξεκαθαρίσει αυτό που συμβαίνει, το μόνο που διαπιστώνει είναι μια «ρευστότητα». Φαίνεται, κατά τη γνώμη μου, ξεκάθαρα ότι προχωρούμε στην αναζήτηση νέων μορφών διαλογισμού και έκφρασης τόσο των κοινωνικών όσο και των ιδεολογικών και των πολιτικών ομάδων.

ΠΟΙΟΣ θα καθορίσει, τελικά, τους όρους *προοδευτικός* και *συντηρητικός*; Χωρίς αμφιβολία ο χώρος με την μεγαλύτερη «ρευστότητα» και το πάθος για νέες αναζητήσεις εκφράζει την αλλαγή (όποια κι αν είναι...) ενώ οι δομές που παρατηρούν με υπεροψία αναλλοίωτες και αντιδρούν στις ζυμώσεις θα παραμείνουν ακόμα λίγο μόνο χάρις στην αδράνεια που διαθέτουν.

ΑΣ ΠΑΡΟΥΜΕ, για παράδειγμα, το ραδιοφωνικό σταθμό της δημοτικής αρχής των Αθηνών. Οι συνεργάτες του καλύπτουν ένα ευρύ πολιτικό φάσμα. Οι αντιδράσεις τόσο των «προοδευτικών» όσο και των «συντηρητικών» (κατά τεκμήριο, πάντοτε!) το μόνο που δείχνουν είναι την αποστεωμένη τους αντίδραση.

ΓΙΑΤΙ, να συνεργασθούν με ένα «αντιδραστικό» δήμαρχο σκέπτονται οι «προοδευτικοί» δημοτικοί σύμβουλοι με αρχηγό τον ...«προωθημένο» Δημήτρη Μπέη; Γιατί δεν προσέλαβε δημοσιογράφους της δεξιάς, διαμαρτύρονται οι της Νέας Δημοκρατίας;

ΑΠΟ ΠΟΥ, όμως, προκύπτει η «αντιδραστικότητα» του Μιλτιάδη Έβερτ; Η απάντηση σίγουρα, στηρίζεται στο γεγονός ότι προέρχεται από την «παραδοσιακή» δεξιά. Γιατί όμως, η προέλευση να καθορίζει υποχρεωτικά, και την πολιτική και ιδεολογική σημερινή του άποψη; Γιατί πρέπει, συνεχώς, να έχουμε προκαθορισμένους ρόλους;

ΓΙΑΤΙ να θεωρείται αντιδραστικός ένας δήμαρχος που προωθεί την ελεύθερη ραδιοφωνία και όχι αυτοί που την περιορίζουν, μολονότι διαθέτουν αγωνιστικό παρελθόν και δημοκρατικές περγαμηνές;

ΕΙΝΑΙ δυνατόν, βέβαια, κάποιος να επικαλεσθεί το γεγονός ότι επί Νέας Δημοκρατίας η Ελεύθερη Ραδιοφωνία ήταν φρούτο απαγορευμένο.

ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΝ; Αν η θέση της Νέας Δημοκρατίας ήταν λανθασμένη γιατί να μη διορθωθεί;

ΑΜΦΙΒΑΛΛΕΙ κανένας ότι η Ελεύθερη Ραδιοφωνία, σαν θεσμός, είναι μέτρο «προοδευτικό» ενώ η προσπάθεια περιορισμού της «αντίδραση»;

ΑΡΚΕΤΟΙ, είναι βέβαιο, θα αμφισβητήσουν τα παραπάνω. Ακόμη και προσωπικά —όταν τα γράφω— αισθάνομαι άσχημα παίζοντας το ρόλο συνήγορου σε φορείς, των οποίων τα περισσότερα των παλαιών στελεχών τα θεωρώ τελείως αναξιόπιστα και γελοία. Όμως θα πρέπει να ξεκαθαριστεί, ότι με όσα γράφω δεν προσπαθώ να αποδείξω τη δημοκρατικότητα της Νέας Δημοκρατίας και την αντιδραστικότητα της κυβέρνησης. Εκείνο το οποίο πρέπει να τονιστεί είναι άλλο. Είναι το γεγονός ότι τα παραδοσιακά «συρτάρια» μέσα στα οποία μεγαλώσαμε δεν υπάρχουν πλέον και η χρησιμοποίηση της παρελθοντολογίας για όσα ισχύουν σήμερα είναι ατυχής. Η στοιχειοθέτηση του παρόντος πρέπει να στηρίζεται στα γεγονότα που συμβαίνουν σήμερα και όχι σε ότι ίσχυε πριν δεκαετίες.

ΠΟΣΟ, άραγε, διαφέρουν σήμερα οι απόψεις της Νέας Δημοκρατίας από εκείνες του ΚΚΕ, για παράδειγμα;

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ και με τον κίνδυνο η αποψή μου να θεωρηθεί βέβηλη, συνεχώς βλέπω σύγκλιση και δεν αναφέρομαι, προφανώς, στις παρα φύση συντεχνιακές συμμαχίες. Ούτε με παρασύρουν οι φραστικές διαφορές.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ πλευρά στη σημερινή Ελλάδα απλώς είμαστε μια επανάσταση πίσω και οι διεργασίες που συμβαίνουν ερμηνεύονται λανθασμένα επειδή χρησιμοποιούμε τις παρωπίδες του παρελθόντος.

ΥΠΑΡΧΕΙ, χωρίς αμφιβολία, «κρίση» μόνο που ερμηνεύεται —ας μου επιτραπεί να το επανατονίσω— σε λάθος βάση με επικλήση θεωριών που είτε δεν ισχύουν είτε αποδείχθηκαν λανθασμένες. Υπάρχει, ειδικά στη χώρα μας, μια περίεργη γενικότερη σύγκρουση της «κυβέρνησης - κράτους» με την «αντιπολίτευση - κόμματα» πάνω σε μία και μοναδική βάση. Το πώς θα καταφέρουμε να κερδίσουμε περισσότερες ψήφους στις επόμενες, τις όποιες, εκλογές. Όποιος θεωρεί ότι υπάρχει κάποιο πρόγραμμα ουσίας πέρα από αυτή την ανούσια σύγκρουση, κατά τη γνώμη μου είναι αφελής. Μόνος σκοπός είναι το χάιδεμα των αυτιών των ψηφοφόρων προκειμένου να τραβηχτούν τ' αυτιά των αντιπάλων στη συνέχεια. Ο «κρατισμός» με την αδράνεια που εμπεριέχει αφομοιώνει το κόμμα που γίνεται κυβέρνηση και οι ρόλοι αλλάζουν.

ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ η κυβέρνηση να τα «βρει» με το ΚΚΕ στο θέμα των προβληματικών, για παράδειγμα;

ΣΚΕΠΤΟΜΑΙ την περίπτωση όπου ο κ. Σημίτης καλεί τον κ. Φλωράκη:

«Μας λέτε ότι οι προβληματικές μπορούν να επιβιώσουν και να είναι κερδοφόρες. Μας λέτε ότι η λύση για τη «Λάρκο» είναι ο ανοξειδωτός χάλυβας. Πάρτε, λοιπόν, τη «Λάρκο» πάρτε και την επιδότηση που θα πλήρωναν οι φορολογούμενοι για τον επόμενο χρόνο και κάντε την κερδοφόρα».

ΤΙ ΘΑ ΕΚΑΝΕ, σ' αυτή την περίπτωση το ΚΚΕ; Θα είχε τη διάθεση, ως κόμμα - επιχειρηματίας, να δουλέψει τη «Λάρκο» αν όχι κερδοφόρα τουλάχιστον χωρίς ζημιές; Να αποδείξει στην πράξη αυτά που λέει στη θεωρία ότι ο εργάτης μπορεί «να πάρει την τύχη στα χέρια του» κι έτσι να καρπωθεί «την υπεραξία της εργασίας» την οποία αλλιώς κερδίζει «το μεγάλο ντόπιο και ξένο κεφάλαιο»;

ΣΙΓΟΥΡΑ, η πρόταση αυτή, είναι απλοϊκή και —γιατί όχι;— προβοκατόρικη. Από την άλλη, οι «παραδοσιακές» θέσεις σ' έναν κόσμο που αλλάζει δεν είναι αντίδραση;

ΠΡΟΣΦΑΤΑ, ο Μίκης Θεοδωράκης πηγαίνοντας προς τα Γιάννενα έκανε μια στάση στην Αμφιλοχία, αν δεν κάνω λάθος, όπου κάποιος «ορθόδοξος» κομμουνιστής ήταν κατηγορηματικός:

— Άφησε τον Γκορμπατσόφ, σύντρο-

φε, να λέει ό,τι θέλει. Αυτός είναι ένας, ε-
μείς εκατομμύρια!

ΠΩΣ όμως, είναι δυνατόν να ξεπεραστεί η «αδράνεια» που υπάρχει και εμποδίζει τις τόσο απαραίτητες διορθωτικές κινήσεις;

ΤΙ ΘΑ ΕΙΧΕ συμβεί, άραγε, αν την εποχή της διάσπασης του ΚΚΕ και της εμφάνισης του ΚΚΕ εσωτερικού ήταν στα πράγματα ο κατά τα φαινόμενα... «ευρωκομμουνιστικών τάσεων» Γκορμπατσόφ;

ΠΙΘΑΝΟΤΑΤΑ τα παραδείγματα που χρησιμοποιώ να φαίνονται «ετερόκλητα» μεταξύ τους και να μην προσφέρονται για κοινή ανάλυση. Όμως γιατί να μην είναι όλα ένα αντικείμενο και —ακόμη και σήμερα— να θεωρούνται ως «ξεχωριστά» πεδία γνώσης η Βοτανική από τη Ζωολογία, η Γεωμετρία από την Τριγωνομετρία, η Γραμματική από το Συντακτικό;

Η «ΑΝΑΠΤΥΞΗ» όπως έγινε, και μέχρι πρόσφατα, στηρίχθηκε στη διάκριση των αντικειμένων. Πιστέψαμε —και αυτό μας βόλευε— ότι τα ζώα ζουν χωρία από τα φυτά. Κάτι ανάλογο έγινε σχεδόν παντού. Μόνο μετά μετά το '60, όταν η περιβαλλοντική κρίση έκανε την εμφάνισή της, διαπιστώσαμε ότι είχαμε να κάνουμε με ένα σύνολο γεγονότων και διαδικασιών που είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένα μεταξύ τους.

Η ΛΕΞΗ «σφαιρικός» χρησιμοποιήθηκε, μετά το '70, κατά κόρο. Τι άλλο δείχνει από το γεγονός των λαθών μας του παρελθόντος; Το ότι θεωρήσαμε το σύνολο διαμερισματοποιημένο κι έτσι οι ενέργειές μας στον ένα τομέα, δρούσαν, χωρίς να το αντιλαμβανόμαστε, στον άλλο;

ΜΙΛΑΜΕ για «σταθεροποίηση» της οικονομίας και την ίδια στιγμή η αγορά «ξεφεύγει». Μιλάμε για «αποδοτικότερη» γεωργία και από τα λιπάσματα και τον ευτροφισμό μειώνεται η παραγωγή ψαριών και ο τουρισμός.

ΤΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ κινήματα που εμφανίζονται, πέρα από την «αναχωρητική» τους φύση, δεν σημαίνουν —κατά τη γνώμη μου— τίποτε παραπάνω από μια έκφραση της «νέας λογικής» που είναι απαραίτητη για την κατανόηση των όσων συμβαίνουν τριγύρω μας. Απλώς, τα προβλήματα του περιβάλλοντος έδειξαν με ξεκάθαρο τρόπο την ανάγκη της σωστής επανοποθέτησης των παραδοσιακά διαμερισματοποιημένων αντικειμένων γνώσης, οικονομίας, πολιτική, ιδεολογίας.

ΔΙΑΒΑΖΩ τις αφίσες για τους «ταξικούς» αγώνες, για διακρίσεις αριστερών δεξιών και συνεχώς αγωνιώ για το πού μπορεί να μας οδηγήσει η επιμονή μας στην παραδοχή διακρίσεων και στεγανών οι οποίες υπάρχουν μόνο ως φαντασίωση.

ΜΙΛΑΜΕ από τη μια, για «γήρανση» του πληθυσμού χωρίς να λαμβάνουμε υ-

πόψη ότι ο σημερινός εξηντάρης μπορεί να αντιστοιχεί βιολογικά, με τον πενήνταρτη του '40. Συγχρόνως, ενδιαφερόμαστε για τη μείωση της ανεργίας (να μη δουλεύουν οι συνταξιούχοι!) και την ίδια στιγμή κάνουμε εκκλήσεις για αύξηση της παραγωγικότητας.

Η ΜΙΑ ενέργεια ουσιαστικά κονταροχτυπιέται με την άλλη και στο τέλος απορούμε για τις αποτυχίες μας.

ΥΠΑΡΧΕΙ, σίγουρα, σύγχυση τόσο σε αυτά που επιδιώκουμε όσο και στους στόχους μας. Όμως, είτε το θέλουμε είτε όχι, τα πράγματα συνεχώς αλλάζουν και οι παράμετροι οι οποίες καθορίζουν τις λειτουργίες των όποιων συστημάτων απαιτούν «ολιστική» προσέγγιση.

ΠΟΣΟΙ από όσους μιλούσαν για «νέου τύπου απασχόληση» και καταπολέμηση της ανεργίας είχαν προβλέψει τις νέες θέσεις εργασίας (τρόπος του λέγειν...) οι οποίες δημιουργήθηκαν με την εισαγωγή της τεχνολογίας του βίντεο και τα αναρίθμητα «video clubs» που γέμισαν την Ελλάδα και ξεφυτρώνουν καθημερινά σας τα μανιτάρια ακόμα και στα κεφαλοχώρια;

ΟΙ ΛΥΣΕΙΣ, σίγουρα, δεν είναι στο χέρι. Όμως η πρώτη μας ενέργεια θα πρέπει να εστιαστεί στο πώς θα καταφέρουμε να ξεφύγουμε από το σημερινό φαύλο κύκλο στον οποίο έχουμε εμπλακεί, με ριζική απόρριψη των παραδοσιακών διακρίσεων και διαμερισματοποιήσεων. Τι, άλλωστε, σημαίνει ο «προϋπολογισμός μηδενικής βάσης»; Σε άλλες εποχές υπήρχε νόημα στην παραδοχή των στεγανών. Σήμερα θα πρέπει, επιτέλους, να γίνει αντιληπτό ότι η λύση είναι μία και μοναδική και θα προέλθει μόνο διαμέσου της «συνολικής αντιμετώπισης». Αν αυτή η πρώτη, βασική και απαραίτητη αρχή γίνει κατανοητή τότε τα υπόλοιπα θα είναι φυσική συνέπεια.

ΠΡΟΣΠΑΘΩ, γράφοντας τα παραπάνω, να τα «μορφοποιήσω» με κάποια λογική δομή. Δεν υπάρχει πιθανότητα, ούτε αρχή ούτε τέλος στο κείμενό μου αυτό. Όμως, συνειδητοποιώ επίσης, ότι μετά από μερικά χρόνια αρθρογραφίας έχω αντιληφτεί ότι ο πρόλογος, το κυρίως θέμα και ο επίλογος ήταν και αυτά μια «διδασκική» επινόηση καλή μόνο για να πάρουν οι μαθητές καλό βαθμό στην έκθεσή. Μία, κατά τη γνώμη μου, «πλαστή συζήτηση». Συμφωνώ, λοιπόν, με το ότι όσα έγραψα μπορεί να είναι —στην προσπάθειά μου να εντοπισθώ στις «τομές» των συνόλων— ετερόκλητα. Αλλά γιατί να μην είναι;

ΟΣΟ ΤΣΑΛΑΒΟΥΤΑΜΕ, με «νοηματικές ενότητες» πάντα, στην «κρίση» νομίζω ότι απλώς κυνηγάμε την ουρά μας. Ο φαύλος κύκλος μπορεί να γίνει ο κύκλος που θα περικλείει όλα τα γνωστικά αντικείμενα, τις δραστηριότητες αλλά και —πάνω απ' όλα— την ιδεολογία μας.

Η ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΕΙΝΑΙ ΛΕΞΗ ΡΩΣΙΚΗ

Φαίνεται ότι η διαφάνεια δεν θα μπορέσει ποτέ να βασιλεύσει στον ελληνικό τύπο, παρά τα όσα λέγονται περί του αντιθέτου. Υπέρ της διαφάνειας του Τύπου τάχθηκαν αναφανδόν τις προάλλες πέντε εκδότες, με μια επιστολή τους στον πρωθυπουργό.

Το διάβημα είναι υπονομευμένο πριν καλά-καλά ερχίσει: πρωταγωνιστές του εγχειρήματος, ο εκδότης της «Αυριανής» Γ. Κουρής και του «Ελ. Τύπου» Α. Βουδούρης — κορυφαία δείγματα και τα δύο φύλλα υψηλής δημοσιογραφίας... Λες και το πρόβλημα της διαφάνειας του τύπου και της «λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος» όπως γράφουν, προωθείται από τον εκδότη της «Αυριανής» — ή του «Ελεύθερου Τύπου» —, ως δηλαδή το πρόβλημα να έγκειται αποκλειστικά στην αυξανόμενη παρουσία του Γ. Κοσκωτά.

Ο τελευταίος, απαντώντας, τάχθηκε και αυτός με τη σειρά του υπέρ της διαφάνειας, χωρίς όμως ούτε αυτός να αναφερθεί στην «ταμπακίερα» δηλαδή το πόθεν έσχες των δικών του επενδύσεων στην Ελλάδα, οι οποίες ίσως αυξηθούν αφού για μια ακόμη φορά φέτος ο κ. Κοσκωτάς βρίσκεται στην Αμερική.

Έτσι την διαφάνεια καλείται να εφαρμόσει η κυβέρνηση του κ. Παπανδρέου, η οποία στα έξι χρόνια της διακυβέρνησής της απέδειξε ότι κάθε άλλο παρά η διαφάνεια του Τύπου είναι το μέλημά της. Έτσι τόσο το διάβημα των πέντε εκδοτών, όσο και η εσπευσμένη παρέμβαση της πλευράς Κοσκωτά, το μόνο που έχουν σαν αποτέλεσμα είναι ότι μεγαλώνουν τα περιθώρια ελέγχου της κυβέρνησης στον Τύπο. Ο κ. Παπανδρέου μπορεί τώρα να ελέγχει περισσότερα και τους «5» — που του ζητούν να πάρει μέτρα εναντίον του κυριότερου ανταγωνιστή τους — και τον κ. Κοσκωτά, τον οποίο ένας νόμος περί πόθεν έσχες στον Τύπο θα μπορούσε να τινάξει στον αέρα. Η λέξη «γκλανσοστ» (διαφάνεια) είναι αποφασιστικά λέξη της ρωσικής γλώσσας.

του Τύπου, του Ραδιοφώνου,

● Είναι η είδηση της εβδομάδας: το ίδρυμα Μπότση, που εκδίδει την **Απογευματινή**, σχεδιάζει την έκδοση καθημερινού πρωινού φύλλου, στο αμέσως επόμενο διάστημα. Με δεδομένη και την φθίνουσα πορεία του πρωινού τύπου, η απόφαση είναι καθαρά πολιτική. Η ΝΔ του κ. Μητσοτάκη έχει χάσει οριστικά την «Ακρόπολη» και πολύ φοβάται ότι δεν θα αργήσει να χάσει οριστικά και την ΝΕΑ Καθημερινή.

● Άλλες εφημερίδες εμφανίζονται, και άλλες εμφανίζουν όλο και μεγαλύτερα προβλήματα. Στην τελευταία κατηγορία ανήκει και η «Πρώτη», της οποίας το χρέος προς την «Τυποεκδοτική» λέγεται ότι φθάνει σήμερα τα 400 εκατομμύρια. Ήδη άρχισαν οι πρώτες απολύσεις από ένα κατάλογο 30 ατόμων, μέσα στον οποίο φιγουράρουν και τα ονόματα πολιτικών συντακτών, προσκείμενων στο ΚΚΕ. Αντίθετα οι πολιτικοί συντάκτες που πρόσκεινται στη ΝΔ (καλύτερα στον κ. Μητσοτάκη) παραμένουν μετά από επιλογή του ίδιου του εκδότη του φύλλου, κ. Καλογρίτσα. Το παραπέρα εκδοτικό άνοιγμα προς τον κ. Μητσοτάκη είναι η μια από τις εκδοχές που αντιμετωπίζει ο κ. Καλογρίτσας. Η άλλη είναι η ανάληψη της εφημερίδας από την «Τυποεκδοτική». Προς το παρόν αναζητείται ένας όροφος σε μεγάλο κτίριο, για να στεγασθεί η εφημερίδα. Το πολυόροφο κτίριο της οδού Πατησίων θεωρείται υπερβολικά δαπανηρό για εποχές λιτότητας.

● Με την ευκαιρία: η «Πρώτη» δεν απάντησε σ' ένα σχόλιο του προηγούμενου ΑΝΤΙ για το ρεπορτάζ της κηδείας του Αστήρη Στάγκου, στο οποίο από τα 10 πρόσωπα που εφέροντο ότι παρευρέθηκαν στην κηδεία, η εφημερίδα είχε πιάσει μόνο το ένα. Δεν πρόκειται πάντως για έλλειψη ευαισθησίας: στην εφημερίδα επικράτησε ούκ ολίγος εκνευρισμός μετά το δημοσίευμα.

● Επειδή η «Αυριανή» έφτασε στο σημείο να γράψει ότι δεν διαμαρτυρήθηκε καμιά εφημερίδα τότε που πρωτοστήθηκε το άγαλμα του Τρούμαν· επειδή επίσης έγραψε ότι τότε που πρωτοστήθηκε εκδίδονταν οι ίδιες εφημερίδες με τις σημερινές· επειδή, τέλος, πληροφόρησε «αρμοδίως» ότι το άγαλμα το ξανάστησε ο Έμπερτ, σωστό είναι να πάρει βραβείο για την κραυγαλέα στρουθοκαμηλική έως μικρονοϊκή και φασιστοειδή κάλυψη του γεγονότος.

● Πόλεμος στο Συγκρότημα **Λαμπράκη**. Τα ΝΕΑ ετοιμάζονται να κάνουν εξόρμησή από το φθινόπωρο προκειμένου να ανακόψουν την κυκλοφοριακή τους καταράκη, χωρίς να έχουν διευκρινίσει ούτε τα προβλήματα φυσιογνωμίας της εφημερίδας, ούτε τα προβλήματα εξουσίας. Η ανανέωση περιλαμβάνει προς το παρόν την αποχώρηση της Λίνας Αλεξίου από τον «Μικροπολιτικό», την μετάθεση του Π. Καψή στην εποπτεία του επαρχιακού ρεπορτάζ και την αναδιοργάνωση των οι-

κονομικών σελίδων της εφημερίδας, από την οποία απελύθη και ο Άγγελος Στάγκος, μετά από έναν καυγά γενναίο με τον Ν. Αντωνόπουλο, που ήταν απλώς η αφορμή. Εν τω μεταξύ γενικός δερβέναγας των εφημερίδων του συγκροτήματος αναλαμβάνει ο κ. **Σταύρος Ψυχάρης** του «Βήματος», και των περιοδικών του προσφάτως εξαγορασθέντος συγκροτήματος Θεοφανίδης, η **Ρούλα Μητροπούλου**.

● Αν δεν παινέσεις τον εργοδότη σου... θα πέσει να σε πλακώσει. Σε τρεις διαφορετικές σελίδες της επαινούσε η **Μεσημβρινή** τον γεν. γραμματέα τύπου κ. Κωστόπουλο. Φαντάζεται κανείς τι θα γίνει, αν στην εξουσία ανέλθουν οι ομοϊδέατες του υπαλλήλου της γεν. γραμματείας που είχε την ευθύνη της δημοσίευσης των φωτογραφιών. Γιατί προς το παρόν στην εξουσία βρίσκονται οι άτιμοι αριστοκρατικοί παρασινοφρονόι τους οποίους πληροφορεί ο υπάλληλος της γεν. γραμματείας τύπου κ. Ν. Αγγελής.

● Οι κομπλεξικοί, όλο και καταλαμβάνουν περισσότερες θέσεις στο δημοσιογραφικό επάγγελμα. Το τελευταίο κρούσμα σημειώθηκε αυτή τη φορά εναντίον της **«Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας»**. Η εφημερίδα αποκάλυψε το ντοκουμέντο των συνομιλιών Αρμακοστ - Παπούλια το 1985, και ορισμένοι έτρεξαν να γράψουν ότι το έγγραφο... κλάπηκε από το γραφείο του υπουργού Εξωτερικών. Καλό θα είναι να βγάλουν τα συμπεράσματά τους, όσοι σε όλες τις εφημερίδες ενθαρρύνουν τους κομπλεξικούς. ΣΕ ΟΛΕΣ τις εφημερίδες.

● **Αποσαφήνιση από τον Λεωνίδα Λουλούδη των όσων συνέβησαν στη «Νέα Οικολογία», σχετικά με την παραίτησή του από το περιοδικό.**

Αθήνα 10.8.87

Αγαπητό «Αντί»,

Διάβασα το σχόλιο του τελευταίου τεύχους σου σχετικά με την παραίτησή μου από το περιοδικό «Νέα Οικολογία» και φοβάμαι ότι θα πρέπει να διορθώσω ορισμένες από τις πληροφορίες σου. Πράγματι η παραίτησή μου δεν οφείλεται σε λόγους υγείας ή διότι «έγραψα ιστορία» κτλ. Υπήρξαν σοβαρές διαφωνίες με ένα τμήμα ιδιαίτερα της συντακτικής ομάδας, συνδεόμενες τόσο με την εσωτερική λειτουργία αυτής της ομάδας όσο και με την εκδοτική της πολιτική. Πρόκειται για διαφορές που προηγήθηκαν της ένταξής μου στην «Ελληνική Αριστερά» και συνεπώς δεν συνδέονται, τουλάχιστον άμεσα, με αυτήν, όπως αποφαίνεται το δικό σου σχόλιο. Έχοντας συμφωνήσει με τη συντακτική ομάδα της «Νέας Οικολογίας» να μη δημοσιοποιήσουμε τις αιτίες της διαφωνίας μας, δεν δικαιούμαι να προχωρήσω σε περισσότερες λεπτομέρειες. Θα ήθελα τέλος να προσθέσω — γιατί κι εσύ αναφέρεσαι σε αυτό το σημείο — ότι η παραίτησή μου έγινε δεκτή χωρίς ψηφοφορία.

Με φιλικούς χαιρετισμούς
Λεων. Λουλούδης

ΕΘΝΟΣ

Αποκτήσαν
σγκαλί 18 χρονών
και 42 χρονών

Ζωήρη συζήτηση Σαρτζετάκι

— Παπανδρέου χτες για
τις ύποπτες επιθέσεις

ΤΟΡΠΙΛΗ στον θεσμό του Προέδρου

Δεν έκλεισε χρόνος από το πρωτοσέλιδο αυτό δημοσίευμα του ΕΘΝΟΥΣ (25.10.1986) και σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες η «τορπίλη» έπληξε τελικά το «θεσμό του Προέδρου». Μόνο που είναι βραδυφλεγής και η έκρηξη της αναμένεται προσχώς.

Αλλά αυτή τη φορά ο Πρωθυπουργός δεν έσπευσε να καθυποχάσει τον Πρόεδρο «για τις κλιμακούμενες επιθέσεις κατά του θεσμού». Ως γνωστόν, οι θεσμοί είναι αιωνόβιοι και δεν κινδυνεύουν από τις τορπίλες. Τα πρόσωπα μόνον είναι ευάλωτα γι' αυτό και αλλάζουν...

ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΜΝΗΜΩΝ

Σ.Σ.: Διευκρινίσαμε ότι ο Αντ. Λιβάνης δεν χρηματοδότησε ποτέ την «ΝΕΑ Οικολογία». Ο κ. Α. Λιβάνης εξέδιδε κάποτε το περιοδικό «Οικολογία και Περιβάλλον», στο οποίο ορισμένα μέλη της συντακτικής επιτροπής της «Νέας Οικολογίας» ήταν συνεργάτες.

● Η πρώτη προσπάθεια δημάρχων του ΠΑΣΟΚ στον τομέα της ελεύθερης ραδιοφωνίας φαίνεται να αποτυγχάνει, και δη παταγωδώς. Από τον δήμο της Αργυρούπολης παραιτήθηκε η υπεύθυνη του ραδιοφωνικού σταθμού κ. Νέλλη Κασσιμάτη, τα δε εγκαίνια του σταθμού —που ήταν να αρχίσει να εκπέμπει μέσα στο καλοκαίρι— αναβάλλονται επ' αόριστον. Αιτία της παραίτησης, η επιθυμία των δημοτικών παρατάξεων να καταλάβουν θέσεις στην Επιτροπή που είχε την εθνη της λειτουργίας του σταθμού. Δεν έφτανε αυτό, αλλά η παράταξη του ΠΑΣΟΚ επέμενε να διορίσει στη θέση αυτή —που ήταν αμειβόμενη— ένα στέλεχος της, που υπηρετεί στο στρατό! Επί πλέον στο σταθμό θα συμμετέχουν επί ίσοις όροις και οι υπόλοιποι 6-7 δήμοι της περιοχής. Και οι διαπραγματεύσεις για τη συμμετοχή τους, θα αρχίσουν μόλις τον Σεπτέμβριο...

● Μετά το σταθμό της Αθήνας, η κλαδική δημοσιογράφων της Νέας Δημοκρατίας του κ. Μητσοτάκη, αποφάσισε να τα βάλει και με τον σταθμό του Πειραιά. Αιτιολογία, οι τηλεφωνικές συνεντεύξεις του σταθμού με τον κ. Μπούτο, τον κ. Παπαληγούρα, και πιο πρόσφατα με τον διευθυντή της εφημερίδας «Ακρόπολις» κ. Παπαδόπουλο. Ο δήμαρχος Πειραιά κ. Ανδριανόπουλος στήριξε πάντως και την ανεξαρτησία του σταθμού και τους υπεύθυνούς του, (διευθυντής είναι ο κ. Βέλλιος), οι οποίοι με τη σειρά τους έχουν βελτιώσει αρκετά τις ενημερωτικές εκπομπές.

● Τελευταία στιγμή: στην πολύ ενδιαφέρουσα συνέντευξη του κ. Μητσοτάκη που δημοσιεύει ο χθεσινός «Οικονομικός Ταχυδρόμος», ο αρχηγός της ΝΔ κάνει την αυτοκριτική του μπροστά στον Γ. Μαρίνο και τον Α. Παπαγιαννίδη. Η απορία μας είναι αν έκανε και τίποτα καλό —η ΝΔ και ο ίδιος από ένα σημείο και μετά— από το '74 ως το '81...

Τα δύο πρακτορεία και ο οργανισμός χάρτου

του Ν.Ι. Κυριαζίδη

Πολλά λέγονται αλλά λίγα είναι γνωστά για τα δύο πρακτορεία που διακινούν τις εφημερίδες και τα περιοδικά στην Αθήνα και στην υπόλοιπη Ελλάδα.

Το αστείο είναι πως και τα δύο τα διευθύνουν άνθρωποι που ακούνε στο όνομα... Παρασκευάς, με αποτέλεσμα να γίνονται πολλές παρεξηγήσεις.

Το πρώτο και μεγαλύτερο είναι το **Πρακτορείο Εφημερίδων Αθηναϊκού Τύπου Α.Ε.** που το άνδρωσε ο περίφημος Παρασκευάς Χριστοδουλόπουλος και τη δουλειά του συνεχίζει, σε μεγάλο βαθμό, σήμερα η κόρη του Μαρία. Η εταιρεία αυτή εμφανίζει καθαρά κέρδη 25,2 εκ. δρχ. το '86 με ίδια κεφάλαια 111,7 εκ. δρχ. δηλαδή έχει απόδοση κάπου 22,5%. Το σύνολο των κεφαλαίων της ήταν 798 εκ. δρχ. και το σύνολο των προμηθειών από τις πωλήσεις των εντύπων 839 εκ. δρχ. Τα πάντα της κεφάλαια (κυρίως αυτοκίνητα) μετά τις αποσβέσεις ήταν 144,2 εκ. δρχ.

Τα πρακτορεία έχουν μεγάλο αλισβερίσι με τους εκδότες. Έτσι ο Παρασκευάς Χριστοδουλόπουλος εμφανίζεται να του χρωστούν οι εκδότες 351,5 εκ. δρχ. και να τους χρωστάει αυτός 160 εκ. δρχ.

Το δεύτερο και πιο μικρό, ως τώρα, είναι το **Κεντρικό Πρακτορείο Ημερήσιου και Περιοδικού Τύπου Α.Ε.** με πρόεδρο τον Παρασκευά Παρασκευόπουλο και αντιπρόεδρο το Μ. Πικραμμένο. Το '86 δηλώνει κέρδη 5,9 εκ. δρχ. (απόδοση ιδίων κεφαλαίων 11,9%) από 19,1 εκ. δρχ. που είχε το '85. Το σύνολο των κεφαλαίων του είναι 384,1 εκ. δρχ.

Σε αυτήν την εταιρεία οι εκδότες χρωστάνε μόνο 68 εκ. δρχ.

Ανάμεσα στα δύο πρακτορεία γίνεται μεγάλος αγώνας για την προσέλκυση εκδοτών. Όπως είναι γνωστό, τα πρακτορεία παίρνουν για τον εαυτό τους και για την όλη διακίνηση του κάθε εντύπου (μεταφορά, διανομή, υποπρακτορεία, εφημεριδοπώλες, κλπ.) το ένα τρίτο περίπου από την τιμή που πουλάνε το κάθε έντυπο.

Σε πολλές περιπτώσεις και για πολύ καλούς πελάτες, ένα πρακτορείο είναι δυνατό να εισπράξει μικρότερο ποσό.

Ο μυθικός, για πολλούς, **Οργανισμός Δημοσιογραφικού Χάρτου Α.Ε.** είναι ουσιαστικά πνευματικό παιδί του Γιάννη Πετσόπουλου, ιδρυτή του **ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ**. Σήμερα τον διευθύνει ο γιος του Δ. Πετσόπουλος και πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του είναι ο Παρασκευάς Χριστοδουλόπουλος του **Πρακτορείου Εφημερίδων**. Ένας άλλος Παρασκευάς πάλι, ο **Παρασκευάς Ραδαίος** είναι η «ψυχή» της επιχείρησης.

Η επιχείρηση αυτή που εισάγει και διαθέτει δημοσιογραφικό χαρτί για τα έντυπα που κυρίως πρακτορεύει ο Παρασκευάς Χριστοδουλόπουλος έχει κεφάλαια περίπου δύο δισεκατομμύρια δραχμές (1.970,5 εκ. δρχ. για την ακρίβεια). Από αυτά μόνο τα 337,5 εκ. δρχ. είναι ίδια κεφάλαια. Οι χρηματοδοτήσεις από τις τράπεζες είτε με ενέχυρο εμπορευμάτων είτε έναντι γραμματίων, φτάνουν τα 1.177 εκ. δρχ.

Ο **Οργανισμός Δημοσιογραφικού Χάρτου** δήλωσε για το '86 καθαρά κέρδη 45,6 εκ. δρχ. δηλαδή είχε απόδοση ιδίων κεφαλαίων 13,5%.

Οι ορκωτοί λογιστές, όμως, παρατηρούν ότι τα προ φορολογίας κέρδη της χρήσης ανέρχονται σε 124,9 εκ. δρχ. και ότι από το ποσό αυτό ο **Οργανισμός** έχει αφαιρέσει κάπου 79,3 εκ. δρχ. φόρους για τις απαιτήσεις που περιμένει ότι δε θα μπορέσει να εισπράξει και τις τελωνειακές υπερημερίες που θα πληρώσει. Οι ορκωτοί λογιστές επίσης παρατηρούν ότι οι ζημιές από τους λόγους αυτούς, μάλλον δεν πρόκειται να είναι τόσο μεγάλες όσο έχουν υπολογιστεί από την εταιρεία.

Ε - φο - δια - στεί - τε το καλοκαίρι με μια ξένη γλώσσα

ΑΓΓΛΙΚΑ

ΓΑΛΛΙΚΑ - ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ

- Για ΑΡΧΑΡΙΟΥΣ ύλη 3-4 τάξεων σε τρεις μήνες.
- Εντατικά για ΠΡΟΧΩΡΗΜΕΝΟΥΣ
- LOWER και PROFICIENCY για τις εξετάσεις Δεκεμβρίου.
- Εγγραφές ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ

ΔΕΛΗΒΟΠΟΥΛΟΥ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Πρ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ 14
τηλ: 27.55.66 - 22.09.63

Στον Έβρο αφανίζεται ένας ακόμα βιότοπος

του Θύμιου Παπαγιάννη

Το Ελληνικό κοινό ακούει με ενδιαφέρον, αλλά και με κάποια επιφυλακτικότητα, τις διαμαρτυρίες και ιερρεμιάδες των οικολόγων για τις συντελούμενες ή επικείμενες καταστροφές στο φυσικό περιβάλλον του Τόπου μας. Μήπως οι φωνές είναι υπερβολικές; Μήπως οι όποιες ζημιές είναι αναπόφευκτες μέσα στην (επιθυμητή) πορεία για την ανάπτυξη της Χώρας; Μήπως δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις; Γι' αυτό και ιωθούν, όσοι νοιάζονται για τη φύση και την προστασία της, ότι δεν γίνονται πάντα πιστευτοί.

Όμως ο πλήρης αφανισμός¹ ενός σημαντικότερου Ελληνικού υγρότοπου, μεσούντος του Έτους για το Περιβάλλον, είναι ένα συγκλονιστικό γεγονός, που δεν επιδέχεται αμφισβήτηση. Και μάλιστα όταν συντελέστηκε από την ...ιδιωτική πρωτοβουλία, ενώ το Κράτος παρακολουθούσε αμέλειο και ανήμπορο τα συμβαίνοντα. Αλλά ας δούμε πώς εξελίχτηκαν τα πράγματα.

Τα γεγονότα

Τη Δευτέρα πρωί, 11 Μαΐου του 1987, ομάδες αγροτών της Κοινότητας Λουτρών Έβρου κατέλαβαν το ιχθυοτροφείο Δράνα, στη δυτική πλευρά του ποταμού Έβρου. Με γεωργικά μηχανήματα μάζωσαν και απέκλεισαν τη μπούκα τεσσάρων μέτρων που τη συνέδεε με τη θάλασσα στο δυτικό της τμήμα. Στην ανατολική πλευρά άνοιξαν μια δίοδο προς υφιστάμενο αποστραγγιστικό κανάλι, με αποτέλεσμα να αδειάσουν τα νερά. Το ότι ένα αντλιοστάσιο, που θα τα οδηγούσε προς τη θάλασσα ήταν χαλασμένο, και έτσι χιλιάδες τόνοι αλμυρού νερού διέφυγαν προς το εσωτερικό, με άγνωστες επιπτώσεις στη γεωργία και οικολογία της περιοχής, ήταν απλώς μια ατυχής σύμπτωση.

Έτσι σε λίγες μέρες, η λιμνοθάλασσα Δράνα μεταβλήθηκε σε μίαν αλατούχο έρημο, χωρίς ίχνη ζωής, εκτός από τα ψάρια που σάπιζαν στο ζεστό ήλιο.

Η ενέργεια των αγροτών, κατά τις δηλώσεις του προέδρου της Κοινότητας², οφειλόταν στην αύξηση της αλατότητας των παρακείμενων αγρών από την υπόγεια διή-

θηση των νερών της Δράνας.

Το πρωί εκείνο της Δευτέρας, συνεδρίαζε το Νομαρχιακό Συμβούλιο Έβρου, που πληροφορήθηκε έκπληκτο τα περιεργά νέα. Χρειάστηκαν δέκα μέρες για να ξανα-συνεδριάσει το Νομαρχιακό Συμβούλιο στις 21 Μαΐου και να αποφασίσει ομόφωνα τον επαναπλημμυρισμό της Δράνας και τη μελέτη του προβλήματος της αλατότητας των χωραφιών. Μια εβδομάδα μετά, στις 28 Μαΐου, μηχανήματα της Νομαρχίας ξεκίνησαν με πρόθεση ν' ανοίξουν τη μπούκα. Συνάντησαν όμως την αντίδραση των γεωργών, οπλισμένων με καραμπίνες, και έτσι εγκατέλειψαν την προσπάθεια. Μια νέα απόπειρα της Νομαρχίας είχε την ίδια τύχη.

Έκτοτε, και παρά την αποστολή από τον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ εγγράφου, που κάλυπτε πολιτικά τη Νομαρχία στην προσπάθεια να επαναπλημμυρίσει τη Δράνα έστω και με χρήση βίας, δεν πάρθηκε κανένα μέτρο για την υλοποίηση της απόφασης του Νομαρχιακού Συμβουλίου. Γίνονται όμως διαπραγματεύσεις για την εξεύρεση συμβιβαστικής λύσης και την αποφυγή της κατά μέτωπο σύγκρουσης.

Από τις 4 Ιουνίου επισήμανε τη συντελούμενη καταστροφή η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία (ΕΟΕ). Στις 6 Ιουλίου, βλέποντας ότι δεν παιρνονταν κανένα αποτελεσματικό μέτρο, οι Φίλοι των Πρεσπών κατέθεσαν επίσημη καταγγελία στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Ενώ αντίστοιχη καταγγελία απέστειλε και η ΕΟΕ στις 24 Ιουλίου. Σχετικό ψήφισμα είχαν καταθέσει και τρεις σύεδροι στο Διεθνές Οικολογικό Συνέδριο της Ζακύνθου στις 8 Ιουνίου. Γραπτή ερώτηση για το ίδιο θέμα υπέβαλε στο Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο ο βουλευτής Κ. Φιλίνης της Ελληνικής Αριστεράς στις 10 Ιουλίου. Παράλληλα, άρχισαν να πολλαπλασιάζονται οι δημοσιεύσεις στον ημερήσιο και περιοδικό τύπο.

Μετά το Οικολογικό Συνέδριο στη Σαμοθράκη (23-26 Ιουλίου), όπου το θέμα της Δράνας συζητήθηκε σε έκταση (και με ένταση) και σε όλες του τις πτυχές, μια αρκετά μεγάλη ομάδα επιστημόνων πήρε ενεργά μέρος στην προσπάθεια επίλυσης του προβλήματος.

Γιατί όμως τόσο αναστάτωση για τη Δράνα;

Η οικολογική σημασία της Δράνας

Άλλοι ειδικοί³ είναι σε θέση να αποτιμήσουν με επιστημονικά κριτήρια την οικολογική σημασία της λιμνοθάλασσας Δράνας. Όμως μερικά στοιχεία είναι χαρακτηριστικά.

Σύμφωνα με τη σύμβαση Ramsar, ο Έβρος είναι ο τρίτος σημαντικότερος υγροβιότοπος της Ελλάδας (μετά τον Αμβρακικό, τη λιμνοθάλασσα του Μεσολογίου και πριν από τη Μικρή Πρέσπα)⁴.

Η Δράνα, που αποτελεί τμήμα του υγροβιότοπου αυτού, έχει έκταση 400 εκτάρια και δέκα περίπου νησίδες. Σύμφωνα με τη μελέτη για την οριοθέτηση των υγροβιότοπων Ramsar περιλαμβάνεται όλη στη ζώνη Α, δηλαδή απόλυτης προστασίας. Επίσης προστατεύεται και από άλλες διεθνείς συμβάσεις, καθώς και από την Κυβερνητική απόφαση 1376/1980.

Και είναι φυσικό αυτό. Η Δράνα είναι τόπος αναπαραγωγής των κορμοράνων και πάρα πολλών παρυδάτιων πουλιών, καθώς και γλάρων και γλαρονιών⁵. Αποτελεί χώρο συγκέντρωσης τον Ιούλιο και Αύγουστο μεγάλων κοπαδιών ερωδιών, σημαντικού αριθμού πελεκάνων (κυρίως ροδοπελεκάνων) και 150-700 ατόμων φοινικόπτερων, όλα αυτά είδη προστατευόμενα του προσαρτήματος Ι της Κοινοτικής Οδηγίας 409/79. Επίσης παρατηρούνται εκεί και πολλά άλλα πουλιά μεγάλου επιστημονικού ενδιαφέροντος⁶, (βιβλ. 5), ενώ το χειμώνα η περιοχή συγκεντρώνει πολύ μεγάλους πληθυσμούς αποδημητικών.

Δεν είναι λοιπόν περιεργό ότι ο αφανισμός ενός τόσο σημαντικού για τα πουλιά υγροβιότοπου, που καλύπτεται μάλιστα με τόσο αδιαμφισβήτητο καθεστώς προστασίας, προκάλεσε διεθνώς οξείες αντιδράσεις. Όμως το πρόβλημα της Δράνας δεν είναι απλό και παρουσιάζει ενδιαφέρουσες πτυχές.

Πρώτη διερεύνηση και ερωτήματα

Η μελέτη σε βάθος ενός σύνθετου οικολογικού / αναπτυξιακού προβλήματος με έντονες κοινωνικές προεκτάσεις απαιτεί και γνώσεις ειδικές και χρόνο επαρκή. Μια πρώτη όμως διερεύνηση δίνει ορισμένα στοιχεία, που οδηγούν σε αναπόφευκτα ερωτήματα. Τα κυριότερα είναι τα ακόλουθα:

Η λιμνοθάλασσα Δράνα έχει μεταβληθεί

3. Και κυρίως ο Βασίλης Γκούντερ, που έχει μελετήσει σε βάθος την περιοχή.

4. Έχουν παρατηρηθεί 272 είδη πουλιών, ενώ φωλιάζουν 61 είδη.

5. Όπως στειδοφάγος, αγκαθοκαλημάν, κολημάν, θαλασσοσφυριχτής, κοκκινোসκέλης, αβοκέτα, καλαμοκανάς, πετροτριλίδα, νεροχελίδονο, ασημόγλαρος, μαυροκέφαλος γλάρος, γελογλάρονο, ποταμογλάρονο και νανογλάρονο.

6. Κυρίως αργυροπούλι, χαλικοκυλιστής, νανοσκαλίδρα, λασποσκαλίδρα, δρεπανοσκαλίδρα, ψευτομαχητής, μαυρότρυγας, πολλές άλλες τρύγγες, οχθοτουρλί, τουρλίδα.

1. Να αφανισμός, όχι υποβάθμιση ή καταστροφή.
2. Φαίνεται όμως ότι είχε υποσχεθεί την αποξήρανση από τις προηγούμενες δημοτικές / κοινοτικές εκλογές.

σε ανθρωπογενές οικοσύστημα. Μόλις το 1973 παραχωρήθηκε σε ένα ιδιώτη, που φρόντισε να την κατακλύσει με θαλάσσιο νερό για τη δημιουργία ιχθυοτροφείου, κατασκευάζοντας τη δυτική μπουκα. Μέχρι τότε, η περιοχή ήταν αλμυρόβαλτος που τότε πλημμύριζε από γλυκά νερά, τότε με αλμυρά (με N-ND ανέμους) και τότε άδειαζε (με B-BD ανέμους). Η κατασκευή αναχωμάτων και προς το εσωτερικό και προς τη θάλασσα επέτρεψε τη διατήρηση κάποιου μόνιμου νερού⁷, αλλά δυσκόλεψε την ανανέωση των υδάτων και επομένως συνέτεινε στην υποβάθμιση του οικοσυστήματος και στη μείωση της ιχθυοπαραγωγής. Άρα η Δράνα είναι χαρακτηριστική περίπτωση χώρου, που απαιτούσε προσεκτική και ενεργό διαχείριση. Υπήρξε όμως ποτέ τέτοια διαχείριση και από ποιόν φορέα; Η απάντηση είναι βέβαια αρνητική.

Οι γεωργοί των Λουτρών τονίζουν τη συνεχή υποβάθμιση των παρακείμενων χωραφιών τους και την αποδίδουν, όπως είδαμε, στην ύπαρξη αλμυρού νερού στη Δράνα. Αυτό βέβαια δεν επιβεβαιώνεται από καμιά μελέτη. Αλλά δεν είναι αλήθεια ότι τα υποβαθμιζόμενα χωράφια είχαν αποκτήσει μόλις το 1980 με αποστράγγιση περιοχών γύρω από τη Δράνα, που ήταν τότε αλμυρόβαλτοι: Μάλιστα τα περισσότερα βρίσκονται ακριβώς εκεί που παλιοί χάρτες εμφανίζουν την ύπαρξη της «Αλμυρής λίμνης». Και δεν είχε επισημανθεί από το 1982 (βλ. Γκούντερ, 3 στη βιβλιογραφία) ότι η ενέργεια αυτή, πέρα από την καταστροφή πολύτιμων βιοτόπων αναπαραγωγής και διατροφής της αβοκέτας και πολλών άλλων πουλιών, θα οδηγούσε σε ισχυρή αλάτωση των εδαφών και σε υποβάθμιση των καλλιεργειών; Όπως άλλωστε συνέβη και σε άλλα μέρη της Ελλάδας με αντίστοιχες αποξηράνσεις (πχ. Νεοχώρι Μεσολογίου).

Εικονογραφεί η περίπτωση αυτή το μοντέλο ανάπτυξης της ελληνικής γεωργίας που έχει επικρατήσει και που συνίσταται στην άκριτη μεγιστοποίηση της παραγωγής, άσχετα με το πόσο *πρόσκαιρη* θα είναι αυτή και με τις δυσμενείς επιπτώσεις που θα έχει στο φυσικό χώρο.

Η μελέτη οριοθέτησης του Δέλτα του Έβρου σύμφωνα με τη σύμβαση Ramsar (βιβλ. 5) καταρτίστηκε το 1985. Ήδη από τότε περιλαμβάνει ένα εξωφρενικό σχέδιο, που προβλέπει την αποξήρανση του μεγαλύτερου τμήματος της Δράνας και την κατασκευή δύο νέων ιχθυοτροφείων γύρω από την εκβολή του δυτικού βραχίονα του Έβρου στις νησίδες Ασάνη και Χαράβι-Ξηράδι, δηλαδή σε ένα κρίσιμότερο τμήμα του βιοτόπου, με την κατασκευή μεγάλων τεχνικών έργων (αναχώματα κλπ.). Η μελέτη διατυπώνει τις αντιρρήσεις της για την πρόταση αυτή. Όμως ποιοί άφρονες γεωπόνοι, ιχθυολόγοι, ή τεχνικοί τη συνέταξαν, με πλήρη αδιαφορία προς τη σημασία του χώρου, αλλά και προς στοιχειώδεις αρχές του κοινού νου; Και φταίνε μόνο οι γεωργοί των Λουτρών, που έστω και με παράνομες ενέργειες υλοποίησαν τμήμα ενός σχεδίου, που κάποιοι κρατικοί αρμόδιοι είχαν προετοιμάσει εδώ και αρκετά χρόνια; Και αφού είχε παρουσιαστεί επίσημα αυτό το τόσο επικίνδυνο σχέδιο, γιατί δεν ανησύχησαν έγκαιρα οι αρμόδιες για το περιβάλλον αρχές, οι μελετητές, οι οικολόγοι;

Αυτά τα πρώτα στοιχεία και τα ερωτήματα που πηγάζουν από αυτά, δείχνουν ότι υπάρχουν γύρω από το θέμα της Δράνας σοβαρές παραλείψεις και αντίστοιχες ίσως ευθύνες.

7. Με αλατότητα 50‰ μέχρι τον Οκτώβριο (βιβλ. 5), ενώ το χειμώνα 37,5‰ (βιβλ. 1).

Παραλείψεις και ευθύνες

Μια σύντομη εξέταση της βιβλιογραφίας για το Δέλτα του Έβρου δείχνει ότι γι' αυτή την τόσο κρίσιμη οικολογικά, αλλά και εθνικά περιοχή, δεν έχει καταρτιστεί καμιά ολοκληρωμένη μελέτη ανάπτυξης των φυσικών πόρων και προστασίας του περιβάλλοντος. Υπάρχουν βέβαια δύο σύντομες μελέτες για την προστασία της φύσης (βιβλ. 1 και 5), καθώς και ορισμένες αναφορές σε ειδικές επιστημονικές μελέτες και εκθέσεις. Δεν έπρεπε να έχει μεριμνήσει για μια τέτοια (σε βάθος και έκταση) εξέταση το Ελληνικό Κράτος; Δεν έπρεπε να το 'χει ενθαρρύνει (και χρηματοδοτήσει) η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων; Δεν έπρεπε να τόχουν απαιτήσει οι επιστήμονες και οι οικολογικοί φορείς;

Αλλά ποιος ευθύνεται για την προώθηση (όχι μόνο στον Έβρο) ενός στρεβλού συστήματος μονόπλευρης γεωργοκτηνοτροφικής ανάπτυξης με εντατικές μεθόδους, που, στην προσπάθεια ποσοτικής μόνο αύξησης της παραγωγής, παραγνωρίζει τη βελτίωση της ποιότητας και οδηγεί στη βαθμιαία υποβάθμιση και εξάντληση των φυσικών πόρων; Ευθύνεται μόνο κάποια συγκεκριμένη κυβέρνηση, ή και η αντίστοιχη ιδεολογία του γεωπονικού κατεστημένου της τελευταίας εικοσαετίας;

Και ως επακόλουθο της γεωργικής αυτής «ιδεολογίας» που έχει επικρατήσει, όταν οι γεωργοί των Λουτρών, εδώ και είκοσι μήνες, επισημάναν κάποιες συγκεκριμένες δυσκολίες στην υλοποίησή της από την αλάτωση των χωραφιών τους, τι μέτρα πάρθηκαν για να μελετηθεί και αντιμετωπιστεί το πρόβλημα και μέσα από τη διαδικασία διαλόγου, ώστε να μην πάρει την τωρινή εκρηκτική του τροπή; Αν αυτό δεν έγινε, (όπως υποστηρίζουν οι γεωργοί), δεν ευθύνεται η νομαρχία και οι αρμόδιες υπηρεσίες των Υπουργείων Γεωργίας και ΠΕΧΩΔΕ;

Και όταν οι ένοπλοι γεωργοί με παράνομες ενέργειες αφάνισαν ένα βιότοπο, που ανήκει στο σύνολο του Ελληνικού λαού, και αντιστάθηκαν βίαια στις αποφάσεις του Νομαρχιακού Συμβουλίου, δεν υπάρχουν ευθύνες του Κράτους (των κεντρικών και τοπικών του οργάνων), που μέχρι τώρα δεν αντιμετώπισε αποφασιστικά την κατάσταση, με όλα τα μέσα που διαθέτει και με επίγνωση της κρίσιμότητας, και της σημασίας του θέματος; Στο κάτω κάτω πρόκειται για μια ευαίσθητη εθνικά παραμεθόρια περιοχή.

Κι όταν μαθεύτηκε η καταστροφή της Δράνας, γιατί υπήρξαν τόσο λίγες και τόσο καθυστερημένες διαμαρτυρίες από τους ευαίσθητους για το περιβάλλον φορείς⁸; Και γιατί μόνο μετά το Συνέδριο της Σαμοθράκης (δηλαδή αφού πέρασαν δύο μήνες) βρέθηκαν κάποιοι άνθρωποι να πάνε επιτόπου να δουν το πρόβλημα, να συζητήσουν με τους κατοίκους, να συμβουλευθούν και να ενθαρρύνουν τη νομαρχία και τις κρατικές υπηρεσίες; Φοβάμαι με όλα αυτά ότι η ευθύνη για τη Δράνα πέφτει σε όλων μας τις κλάτες.

Κάποιες προτάσεις

Ό,τι έγινε έγινε. Τώρα όμως κάποιες συγκεκριμένες αποφάσεις πρέπει να παρθούν και να υλοποιηθούν χωρίς καθυστέρηση.

● Η Δράνα πρέπει να ξαναπλημμυρίσει αμέσως, και για λόγους αρχής και για την αποκατάσταση κάποιας δυναμικής οικολογικής ισορροπίας. Η βίαια σύγκρουση με τους γεωργούς των Λουτρών δεν είναι α-

παραίτητη. Η εκδήλωση της αποφασιστικότητας του Κράτους στην εφαρμογή του Συντάγματος και των νόμων, αλλά και στην επίλυση των συγκεκριμένων προβλημάτων των κατοίκων, θα συντελούσε σοβαρά στην επικράτηση νηφαλιότερων απόψεων. Χρειάζεται βέβαια και επιμονή και διάλογος και πειθώ.

● Επίσης αμέσως πρέπει να ξεκινήσει μια ταχύρρυθμη μελέτη (με ολοκλήρωση σε 6 μήνες) της λειτουργίας του οικοσυστήματος της Δράνας και της αντιμετώπισης των προβλημάτων αλάτωσης των γεωργικών εδαφών. Η μελέτη αυτή θα δώσει τη λύση στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι γεωργοί της κοινότητας Λουτρών, εάν βέβαια υπάρχει λύση εφικτή.

● Το ΥΠΕΧΩΔΕ θα πρέπει να προχωρήσει χωρίς διαταγμούς και δολιχοδρομίες στην οριοθέτηση των ζωνών προστασίας του δέλτα του Έβρου σύμφωνα με τις υποχρεώσεις μας από τη σύμβαση Ramsar. Ας μην προσπαθήσει να βρει το τέλειο. Ας θεσμοθετήσει άμεσα την οριοθέτηση που έχει προταθεί από την ομάδα μελέτης (βιβλ. 5) και στο μέλλον μπορούν να γίνουν οι αναγκαίες διορθώσεις και προσαρμογές.

● Έστω και αργά, πρέπει να ξεκινήσει μια σοβαρή μελέτη για την ανάπτυξη και προστασία του Δέλτα του Έβρου, με χρονικό ορίζοντα δύο ετών. Η μελέτη αυτή θα πρέπει να περιλάβει και πρόταση οριοθέτησης ζωνών προστασίας σύμφωνα με την Κοινωνική Οδηγία 409/79 για την προστασία της άγριας πτηνοπανίδας, καθώς και τις βασικές αρχές ενός διαχειριστικού σχεδίου της περιοχής. Καλό θα είναι η μελέτη να συνδυαστεί με μια απαρχή οικολογικής συνεργασίας και με την τουρκική πλευρά, πιθανώς υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

● Τέλος, θα πρέπει να αρχίσουν οι διαδικασίες για την ίδρυση ενός ενιαίου οργάνου ανάπτυξης και προστασίας του Δέλτα του Έβρου, με συμμετοχή του Δημοσίου, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των κοινωνικών και επιστημονικών φορέων. Το όργανο αυτό θα έχει συντονιστικές, αλλά και αποφασιστικές αρμοδιότητες για όλες τις δραστηριότητες στον εξαιρετικά ευαίσθητον αυτόν Ελλαδικό χώρο.

Το πρόβλημα της Δράνας εικονογραφεί την κρίσιμη καμπή που βρίσκονται σήμερα οι προσπάθειες για την προστασία της φύσης στον Τόπο μας. Η αντιμετώπισή του είτε θα παγιώσει την αντίληψη ότι η Πολιτεία ανέχεται (για μικροκομματικούς λόγους) την παράνομη καταπάτηση και τον αφανισμό όλων βιοτόπων απομένουν ακόμα, είτε θα αποτελέσει την απαρχή μιας πιο υπεύθυνης και αποφασιστικής σύζευξης των διαδικασιών ανάπτυξης με τη ζωτική ανάγκη διαφύλαξης του φυσικού μας περιβάλλοντος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Britton R.H., Hafner H., Morgan N.C., Campredon P., Tamister A., Lasserre G., Eggers H., Müller G. and Hallmann G., "Proposals for nature conservation in the Evros delta", Ministry of Coordination, Athens 1978, (66 p, unpublished report).
2. Γκούντερ Β. «Περιβαλλοντική καταγραφή του Νομού Έβρου», ΥΧΟΠ, Αθήνα 1982 (69 σ.).
3. Γκούντερ Β. «Οικολογία αναπαραγωγής της αβοκέτας και του στρειδοφάγου, στο Δέλτα του ποταμού Έβρου», διδακτορική διατριβή στο Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκη 1983 (212 σ.).
4. Hallmann B. "Guidelines for the conservation of birds of prey in Evros", Ministry of Coordination, Athens 1979.
5. Ομάδα μελέτης Έβρου «Πρόγραμμα οριοθέτησης υδροβιότοπων σύμβασης Ramsar - Δέλτα Έβρου», ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα 1986 (87 σ.).

I XENOGLOSSES EPIGRAFES STI NAXO

Μια παρουσίαση από τους
Κωστή Στ. Λεβογιάννη
και Βασίλη Ι. Φραγκουλόπουλο

«Η ελληνική γλώσσα, λοιπόν, διέρχεται μια κρίσιμη περίοδο κάμψης, όπου οι παραγωγικές και αφομοιωτικές της ικανότητες αργούν απελπιστικά και οι εκφραστικές της δυνατότητες λιμνάζουν επικινδύνως, ενώ η φυσιογνωμία της αλλοιώνεται ραγδαία και η αισθητική της υφίσταται καταστροφή πρωτοφανή, και το κυριώτερο, πλήττονται πλέον οι βαθύτεροι ρυθμοί και η εσωτερική της διάσταση».

Γιάννης Καλιόρης: «Ο γλωσσικός αφελληνισμός -πέραν του μισοξενισμού και της υποτέλειας». Εκδ. «Πολύτυπο», Αθήνα, 1984

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Το φαινόμενο της γέννησης και άνθησης των ξενόγλωσσων επιγραφών στη νεοελληνική κοινωνία συνδέεται άμεσα ή έμμεσα με τον τρόπο κοινωνικής οργάνωσης, τις μορφές των παραγωγικών σχέσεων, το υπόδειγμα ανάπτυξης και κατανάλωσης και τους μηχανισμούς εξάρτησης. Αποτελεί επιπλέον στοιχείο μιας παρασιτικής οικονομίας υπηρεσιών, που κύρια χαρακτηριστικά της είναι οι διαρθρωτικές αδυναμίες και η εξουθενωτική εξάρτηση στα πλαίσια του διεθνούς καταμερισμού εργασίας. Αποτελεί επίσης στοιχείο της γλωσσικής μας απαίδευσης, της πολιτιστικής μας κενότητας και της αδυναμίας άρθρωσης ενός ολοκληρωμένου πλέγματος αντιτάσεων απέναντι σ' αυτό που νοθεύει τον πραγματικό λαϊκό πολιτισμό μας, δημιουργικής απορρόφησης των ξενικών επιδράσεων και ανάδειξης της ιδιαιτερότητας της πολιτιστικής μας ταυτότητας και παρουσίας.

Το φαινόμενο παρουσιάζει έξαρση στις τουριστικές κοινωνικές συσπειρώσεις και όχι μόνο εκεί όπου ο νεοπολιτισμός, η επιδειξιμανία, η ξενοπληξία και ο «βλαχοδημαρχισμός» αποτελούν την κυρίαρχη «ιδεολογία». Απεναντίας, εκεί όπου παρατηρούνται αυτά τα στοιχεία η γλωσσική υποτέλεια δεν συμβαδίζει απαραίτητα με τους βαρβαρισμούς και σολοικισμούς που διαπιστώνονται στις τουριστικά υπανάπτυκτες κοινωνίες, στις οποίες οι πολιτισμικές αντιστάσεις δεν λειτουργούν και δεν αποδίδουν, επειδή ο τοπικός πολιτισμός δεν έχει διάρκεια και συνέπεια, κοινωνική καταξίωση, συνειδητή υιοθέτηση και αποδοχή.

Τα σήματα, οι διακριτικοί τίτλοι, ακόμα και οι επωνυμίες, πολλές φορές, των εμπορικών καταστημάτων είναι συμβολικά και γλωσσικά διατυπωμένα έτσι, ώστε να απευθύνονται σε μια οικουμενική πελατεία με λατινική ή αγγλοσαξωνική παιδεία και καταβολή. Συγχρόνως διαστρεβλώνεται το εθνικό και αισθητικό κριτήριο της κοινωνίας, καλλιεργείται ο άκριτος και άλογος μιμητισμός, ενισχύονται τα εθνικιστικά και τοπικιστικά στοιχεία και ακυρώνεται η διάπλαση μιας σωστής σχέσης και αντιμετώπισης των ξένων γλωσσών, στα πλαίσια αλληλεξάρτησης των σύγχρονων κοινωνιών.

Ο ιμπεριαλισμός των ξενόγλωσσων επιγραφών δεν θα αποτελούσε εχθρό (άλλωστε στην αρχαία ελληνική η λέξη «ξένος» εσημειώνει «φίλος») και θα επρόκειτο «περί όνου σκιάς», αν δεν αποτελούσε κλασικό σύμπτωμα μιας χρόνιας εθνικής ασθένειας, που αναγνωρίζεται με την εξής συγγενική ονοματολογία: ξενολατρεία, δουλοπρέπεια, ραγιαδισμός, εθελοδουλία.

Τα κοινωνικά φαινόμενα έχουν τη δική τους δομή και δυναμική, τα δικά τους παραγωγικά αίτια και επακόλουθα. Δεν εξορκί-

ζονται με τον ...απήγανο του νόμου, όπως κατά νεοελληνική συνήθεια και εξακολούθηση πιστεύουμε. (Βλέπε παρακάτω την ανάλυση του νόμου και των αποφάσεων για τις ξενόγλωσσες επιγραφές).

Το εξεταζόμενο φαινόμενο, παρά τη νεοελληνική του έξαρση, έχει παρατηρηθεί και σχολιασθεί από τον περασμένο αιώνα. Παραθέτουμε απόσπασμα του γαλλικού τουριστικού οδηγού «η Ελλάδα»¹.

«...Τι άσχημη στ' αλήθεια εικόνα. Τι απογοήτευση. Να φτάνεις ύστερα από τόσο μακρινό ταξίδι στην πατρίδα του Περικλή και του Ευριπίδη. Στην καρδιά του ελληνικού πολιτισμού, την Αθήνα... και να περπατάς στο κεντρικό δρόμο. Την οδό Αθηνάς. Και ν' αντικρύζεις από τη μια μεριά και από την άλλη θλιβερά μαγαζιά, κακά αντίγραφα του Παρισιού και του Λονδίνου, που έχουν την επιγραφή τους τα περισσότερα στα Γαλλικά, λιγότερα στα Γερμανικά και ελάχιστα στα Ελληνικά. Τι κρίμα τόσο λίγα χρόνια μετά από τον ένδοξο αγώνα για την απελευθέρωση αυτού του λαού...».

Αν ζούσε σήμερα ο ανώνυμος Γάλλος περιηγητής και περιδιάβαζε τους κεντρικούς, τουλάχιστον, δρόμους ενός τουριστικού ελληνικού νησιού, θα διαπίστωνε διαφορές ως προς τις γλωσσικές προτιμήσεις των νεοελλήνων (η Αγγλική γλώσσα έχει σήμερα την πρωτοκαθεδρία) και θα βάφτιζε την γραφίδα του σε μελανότερα χρώματα.

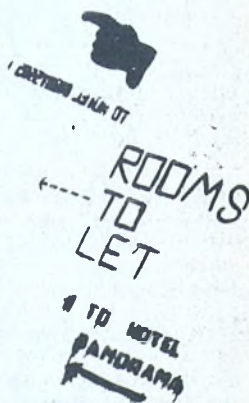
Όπως δείχνει η πινακοποίηση των ποσοτικών δεδομένων, υπάρχει βαβυλωνία επιγραφών. Σημειώσαμε δέκα επτά (17) περιπτώσεις, αριθμός καθόλου ευκαταφρόνητος. Στο ευρύ αυτό φάσμα επιγραφολογίας απεικονίζεται η απύθμενη καταφρόνηση προς το εθνικό εκφραστικό μας όργανο, ο εκχυδαϊσμός του επικοινωνιακού μηνύματος και η άναρχη στάση απέναντι σε ό,τι ενσαρκώνει την κοινή περί αισθητικής και αρμονίας αντίληψη.

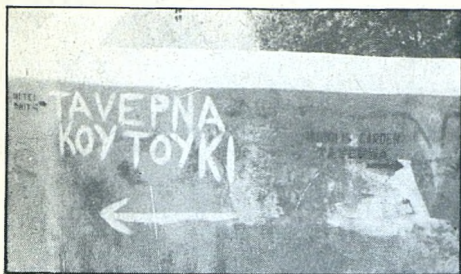
Υποσημειώνουμε ότι οι ξενικές επιγραφές στη ΝΑΞΟ —από τις οποίες άλλωστε βρήμε ολόκληρη τη τουριστική Ελλάδα— αποτελούν σύνδρομο της ανακαλυφθείσης εσχάτως ταχύτατης, αβασθής, εύκολης και ανεργμίστης οικονομικής ανάπτυξης, η οποία επικεντρώνεται κατά κύριο λόγο στον τουρισμό και στα συμπαραμαρτούντα παρακυκλώματα. (Δεν είναι τυχαίο ότι η συντριπτική πλειονότητα των επιγραφών —ξένων και ελληνικών— συνδέεται με τον τριτογενή τομέα της Ναξιώτικης οικονομίας, ενώ η ολότητα των ξένων ή ξενοειδών σχετίζεται με τουριστικά καταστήματα που απευθύνονται κυρίως στα στίφη των αλλοδαπών θερινών εισβολέων). Φυσικά θα είμασταν εξοφθάλμους παράλογοι αν είχαμε την απαίτηση να ευδοκίμει στη Νάξο κάποια ...βαρεία βιομηχανία. Η μόνη βιομηχανία που ανθεί στο πολύπαθο αυτό νησί είναι εκείνη της άκριτης επιλογής και δουλικής προσχώρησης προς ό,τι είναι ξένο ή φαίνεται σαν τέτοιο. Ένα θαυμάσιο πεδίο

Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΚΥΚΛΩΝΑ ΤΩΝ ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ

Η περίπτωση της Νάξου

α/α Επιγραφή	απόλυτος αριθμός	ποσοστό επί τοις % στο σύνολο
1. Αμιγώς Ελληνικές	131	31,6
Μη ελληνικές (από τις οποίες)	284	68,4
2. Αμιγώς ξένες	69	16,6
3. Ξένες με ελληνικό αλφάβητο	1	0,2
4. Ελληνικές γραμμένες με λατινικό αλφάβητο	9	2,2
5. Ακατάληπτες γραμμένες με λατινικό αλφάβητο	6	1,5
6. Συνδυασμός των (1 + 2)	68	16,4
7. Συνδυασμός των (2 + 4)	75	18,1
8. Συνδυασμός των (1 + 4)	8	2,0
9. Συνδυασμός των (2 + 5)	7	1,7
10. Συνδυασμός των (4 + 5)	1	0,2
11. Συνδυασμός των (1 + 2 + 4)	15	3,6
12. Συνδυασμός των (1 + 3)	6	1,4
13. Συνδυασμός ξένων με ακατάληπτες Ελλην.	1	0,2
14. ΑΝΩΝΥΜΕΣ	13	3,2
15. Συνδυασμός των (2 + 3)	1	0,2
16. Συνδυασμός ελληνικών με ακατάληπτες ξέν.	3	0,7
17. Συνδυασμός ξένων με ειδική περίπτωση ακατάληπτου	1	0,2
ΣΥΝΟΛΑ	415	100,0

Τα βέλη πάνε κι έρχονται: προς τα αριστερά TAVERNA KΟΥΤΟΥΚΙ και, αν προτιμάτε, προς τα δεξιά MANOLIS GARDEN TAVERNA.

εφαρμογής των παραπάνω είναι η πλημμυρίδα των ξενικών επιγραφών στο νησί.

Ολόκληρο το πλέγμα των ξένων, εκλατινισμένων και ξενοπρεπών επιγραφών αποτελεί μια βάση στο γλωσσικό μας έδαφος. Και επειδή, ειρήσθω εν παρόδω, είμαστε κατά της παραμονής οιασδήποτε ξένης βάσης στη χώρα, αναφωνούμε με στεντόρεια φωνή:

Έξω οι βάσεις του γλωσσικού αφελληνισμού από την πατρίδα μας (χωρίς δημοψήφισμα παρακαλούμε!). Επέστη ο χρόνος να τοποθετηθούν διπλοσκοπίες στα σύνορα της γλωσσικής μας αυτάρκειας.

Μετά από την αναγκαία εστίαση του ερευνητικού μας φακού σε μερικές από τις χαινούσες και πυορρούσες πληγές που ταλανίζουν το πολιτισμικό σώμα της σύγχρονης Ελλάδας, ας εγκύψουμε στο θέμα μας, εξετάζοντας μια από τις σκιερές πτυχές της Ναξιακής κοινωνίας των πολιτών ή ορθότερα, της κοινωνίας των πωλητών.

Η έρευνα διενεργήθηκε τις ημέρες του

Πάσχα του 1987, αλλά δημοσιεύεται τώρα επειδή οι επιγραφές έχουν «αξία χρήσης» κυρίως κατά το θέρος. Δεν καταγράψαμε, ασφαλώς, το σύνολο των επιγραφών, αλλά την πλειονότητά τους. Το δείγμα μας, ως πολυπληθές και αντιπροσωπευτικό, ικανοποιεί τις αρχές της τυχαίας δειγματοληψίας.

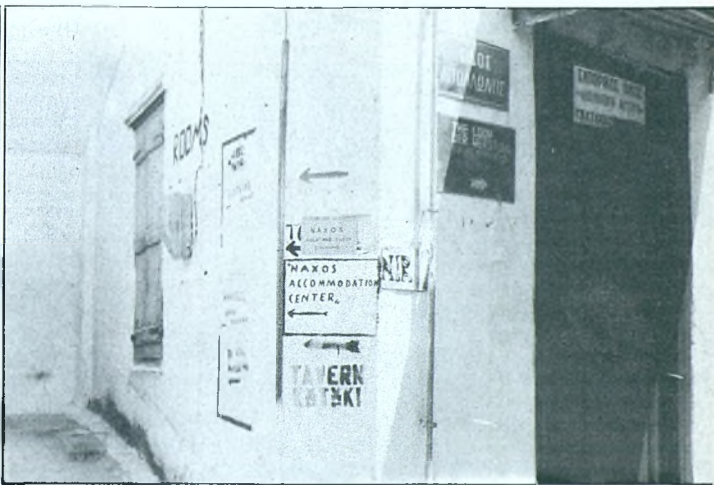
Καταγράψαμε τετρακόσιες δεκαπέντε (415) επιγραφές.

Από την άποψη της χωρικής κατανομής οι περισσότερες ξένες εντοπίζονται στο χώρο της κεντρικής παραλίας και δη στα τουριστικά καταστήματα, σ' αυτές τις σύγχρονες κυψέλες της παραοικονομίας. Αντιθέτως οι ελληνικές επιγραφές εντοπι-

- (1) τις αμιγώς ελληνικές πχ. κουρείο, περίπολους
- (2) τις αμιγώς ξένες πχ. international shop, Gift shop
- (3) τις ξένες με ελληνικό αλφάβητο πχ. ραντεβού, σάντουιτς.
- (4) τις ελληνικές με λατινικό αλφάβητο πχ. MEMNON, Faros, Eiridas.
- (5) τις ακατάληπτες γραμμένες με λατινικό αλφάβητο πχ. NISSIO TOPOULA
- (6) το συνδυασμό των (1 + 2) πχ. Είδη λαϊκής τέχνης - Lokal art
- (7) το συνδυασμό των (2 + 4) πχ. Hotel Anixis
- (8) το συνδυασμό των (1 + 4) πχ. NAXOS, PAROS, κεντρικό πρακτορείο Νάξου
- (9) το συνδυασμό των (2 + 5) πχ. free shop - Ellese
- (10) το συνδυασμό των (4 + 5) πχ. Sada Anna
- (11) το συνδυασμό των (1 + 2 + 4) πχ. Αρχαιολογικός χώρος Γρόττα - Archaeological Site Grotta
- (12) το συνδυασμό των (1 + 3) πχ. Στέλλα Μπουτίκ
- (13) το συνδυασμό ξένων με ακατάληπτες ελληνικές πχ. ΣΠΕΚΑ Books Store
- (14) τις ανώνυμες
- (15) το συνδυασμό των (2 + 3) πχ. cafe bar-ουζερί
- (16) το συνδυασμό ελληνικών με ακατάληπτες πχ. «σας προσκαλούμε στην ταβέρνα ΦΛΟΙΣΒΟΣ να περάσουμε παρέα με την κομπανία AZPA»
- (17) το συνδυασμό ξένων με ειδική περίπτωση ακατάληπτου πχ. rooms to rent (!) το ορθό, στην τελευταία περίπτωση, είναι rooms to let ή rooms for rent

Πρακτικές δουλειές και για ντόπιους: δεν χρειάζεται ακόμα, η μεταγλώττιση.

Στο σοκάκι που οδηγεί στο Κάστρο της Νάξου, τα βέλη δείχνουν πληθώρα ACCOMMODATION...

ζονται κυρίως στον περίγυρο της Χώρας και μάλιστα και σε παραδοσιακά καταστήματα ή κτίρια δημοσίων υπηρεσιών.

Η κατάταξη που ακολουθήσαμε είναι σύνθετη. Διακρίνουμε:

Από τις 415 επιγραφές οι 284 ή ποσοστό 68,4% είναι ξένες, ξενοειδείς, ξένες γραμμένες στο ελληνικό αλφάβητο, ελληνικές στο λατινικό αλφάβητο κλπ. Μόνο 131 επιγραφές ή 31,6% είναι αμιγώς Ελληνικές. Τούτέστιν, «έαλω ή νήσοις».

Όπου οι ελληνικές συνυπάρχουν με τις ξενικές επιγραφές κυριαρχούν οι δεύτερες. Αλλά όχι μόνο αυτό. Δεν παρατηρείται αντιστοιχία ανάμεσα στην ελληνική και την ξένη επιγραφή ως απαιτεί άλλωστε ο Νόμος, ο οποίος ισχύει υπό την προϋπόθεση ότι δεν άλλαξε, όπως συνήθιζε να λέγει ο διακεκριμένος νομοδιδάσκαλος καθηγητής Γεώργιος Ράμμος.

Από το σύνολο των μη αμιγώς Ελληνικών υπερέρχουν οι ξένες συν ελληνικές με λατινικό αλφάβητο (75 ή 18,1%) και έπονται οι ελληνικές συν ξένες (68 ή 16,4%).

Εντύπωση προκαλεί η ακατάσχετη λατινομειξία και η λατινότροπη γραφή που αποτελεί τον πρώτο κρίκο μιας αλυσίδας της οποίας ο τελευταίος είναι η αντικατάσταση του ελληνικού με το λατινικό αλφάβητο.

Σήμερα, γράφει ο Γιάννης Καλιόρης² «η κίνηση για την εισαγωγή του λατινικού αλφάβητου αναζωπυρώνεται, σιγά-σιγά, και οι υποστηρικτές του θεωρούν ότι οι συνθήκες γίνονται όλο και πιο πρόσφορες για να τεθεί το θέμα, κλιμακωμένο σε τόνο - ορθογραφική απλοποίηση και φωνητική γραφή».

Ο διακεκριμένος γλωσσολόγος προβαίνει στην φοβερή καταγγελία ότι «θιασώτες

του συστήματος, που κατέχουν μάλιστα θέσεις στον εκπαιδευτικό μηχανισμό ή σε ερευνητικά κέντρα και ιδρύματα, περιμένουν την κατάλληλη στιγμή για την αποφασιστική ομοβροντία καλλιεργώντας ο καθένας στον κύκλο του προφορικά και ανεπίσημα την ιδέα του αλφαβητικού εκλατινισμού».

Συνεχίζοντας τις παρατηρήσεις μας πάνω στις επιγραφές τονίζουμε την επιταχυνόμενη τάση της χρήσης των ξενισμών που είναι άλλωστε συνεπής προς την προϊούσα τουριστικοποίηση - εμπορευματοποίηση όλων των εκφάνσεων της κοινωνικής και οικονομικής ζωής.

Θυμηδία και ιλαρότητα προκαλούν πάρα πολλές κακόγουστες επιγραφές οι οποίες διακωμωδούν το γλωσσικό μας όργανο³. Όπως πχ. φαίνεται σε μια από τις φωτογραφίες, η Paraskevi Keramididas ονομάζει

το restaurant της APOLAFSIS ενώ θα μπορούσε, τουλάχιστον, να χρησιμοποιήσει την αγγλική λέξη, enjoyment για να αποφυγει την βάνausη φωνητική κακοποίηση της ελληνικής γλώσσας.

Μολονότι το θέμα μας είναι οι επιγραφές των καταστημάτων, εν τούτοις ακροθιγώς σημειώνουμε ότι οι ξενισμοί αναβλύζουν από όλα τα κύτταρα της κοινωνικής ζωής:

α. Καταλυτικό φαινόμενο αποτελούν τα ενεπίγραφα ενδύματα. Κάθε καλοκαίρι χιλιάδες νέοι και νέες, μεσήλικες, υπερήλικες, δεξιόφρονες, κεντρογενείς και αριστεροί, μεταβάλλονται σε ενεπίγραφους σημαιοφόρους του πολιτιστικού ιμπεριαλισμού τύπου Marlboro, Coca Cola, κλπ.

β. Χιλιάδες προϊόντα (εδέσματα, ποτά, είδη ταξιδιού, είδη αναψυχής, είδη θαλάσσης, πινακίδες, σκάφη, αυτοκίνητα, κάρτες, τσάντες, υποδήματα κλπ.) έχουν ξενική ονομασία εν πολλοίς ακατάληπτη.

γ. Ο προφορικός λόγος έχει κατακλυσθεί από ξενόφερτες λέξεις που ηχούν στο στόμα του λαού όπως τα παράσιτα στο ραδιόφωνο. «Η ελληνική γλώσσα, που έχει πίσω της αιώνες ιστορίας, κινδυνεύει από γλώσσες, που προήλθαν έμμεσα από αυτή», γράφει ο καθηγητής Σαράντης Καργάκος⁴. Και συνεχίζει: «Και αυτό ήταν μοιραίο κάποτε να γίνει: Είναι αστείο να ζητάμε από τον αγοραστή να «επιμένει ελληνικά» όταν το πωλητήριο βρίσκεται ξενικών προϊόντων όταν το σήμα με το δάκτυλο, το επενδεδυμένο με την ελληνική σημαία είναι μια πολύ διαδεδομένη αμερικανική συνήθεια. Η Ελληνικότητά μας πάει στις μέρες μας να γίνει ευφημισμός. Ζούμε μια πολιτική γλωσσοσκοτονίας μια και στο θέμα της γλώσσας δεν περνά η λογική της παιδείας, αλλά του ξενοδοχειακού συμφέροντος. Η τουριστική πολιτική υποσκέλισε την εκπαιδευτική.

ROOMS TO LET* και όλα είναι κατακαλόκαιρο FOOL (!) για το «πλήρες» όπως συνθίζεται η αναγραφή

Στα νησιά μας οι ξενόφερτοι ήχοι έχουν εξαλείψει τους τοπικούς φωνητικούς χρωματισμούς. Δεν υπάρχει το παλιό γλωσσικό ηχώχρωμα. Ο άλλοτε αγρότης ή ψαράς και σήμερα πωλητής τουριστικών ειδών ή υπηρεσιών χρησιμοποιεί ένα πολύχρωμο κομβολόι λέξεων, που μέσα σ' αυτές οι λίγες ελληνικές αποτελούν παραφωνία».

Όπως ήδη προειπώθηκε, εντύπωση δεν προκαλεί μόνο η μεγάλη υπεροχή των ξένων έναντι των ελληνικών επιγραφών (με τάση μάλιστα το χάσμα να ευρύνεται) αλλά και η ποιότητα, η αισθητική και η εσωτερική λογική των επιγραφών.

Εάν «αθροίσει» κανείς την ακαισθησία, την πολυμορφία, την πολυχρωμία, το πολύσχημο και πολύτροπο, την κατά το δοκούν τοποθέτηση και τον ανερμάτιστο τρόπο με τον οποίο συμφύρονται οι ξένες με τις ελληνικές επιγραφές, τότε συνθέτει ένα άκοσμο θέαμα, παράδειγμα προς αποφυγή. Εικόνα Μυκόνου, θα αποκτήσει η Νάξος, εάν συνεχισθεί αυτό το «θαύμα» της τουριστικής υποανάπτυξης.

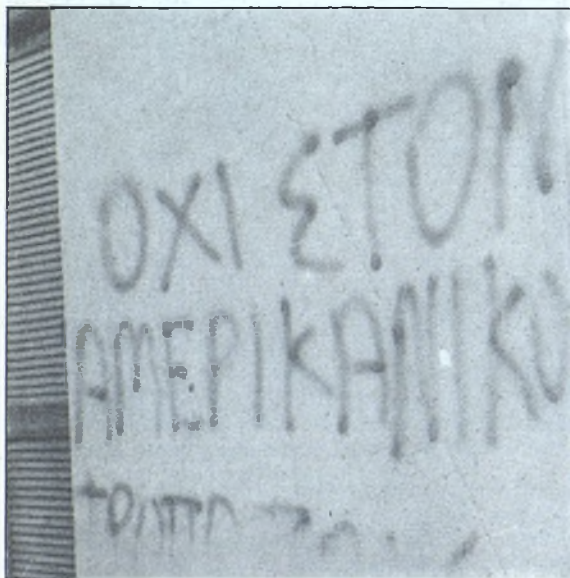
Στο σημείο αυτό διατυπώνουμε τον εξής απλό συλλογισμό. Φαινόμενα, όπως το υπό

επισκόπηση, καταλείπουν στον προσεκτικό παρατηρητή αισθήματα θλίψης και ενσταλάζουν στο νου του έναν απέραντο σκεπτικισμό. Ο περιβάλλων χώρος, ως απαραίτητο προαπαιτούμενο για την ανθρώπινη ψυχική και πνευματική ισορροπία και ολοκλήρωση, πρέπει να ικανοποιεί ορισμένους θεμελιώδεις κανόνες της αισθητικής, της αρμονίας, της ευκοσμίας και του μέτρου. Όλα τα παραπάνω, εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων, έχουν καταρρακωθεί επικίνδυνα στη Νάξο. Η υποβάθμιση, όμως, της ποιότητας της ζωής εισέρχεται ως ακυρωτικό μέγεθος στην συνάρτηση κοινωνικής ευημερίας, αφού η ευζωία ενός ατόμου αλλά και ενός λαού ως σύνολου είναι το αποτέλεσμα μιας πολλαπλασιαστικής σχέσης ανάμεσα στην οικονομική ανάπτυξη και την αναβαθμιζόμενη στο διηνεκές ποιότητα της ζωής.

Τελειώνουμε τις παρατηρήσεις μας πάνω στις ξενικές επιγραφές στη Νάξο τονίζοντας:

- Οι ντόπιοι επιχειρηματίες - ιεροφάντες της τουριστικής ανάπτυξης ως αρκесθούν τουλάχιστον στην ελληνότροπη γραφή των ονομάτων τους. Βέβαια είναι ευτράπελη η επιγραφή «Ο Gyros ta Pigadakia» αλλά είναι ακόμη πιο φαιδρό και συνιστά αμαχητί παράδοση σε ξένα πρότυπα και εκχώρηση της προσωπικότητας (στο όνομα της ενθυλάκωσης μερικών εκατοστάρικων επί πλέον) η λατινότροπη γραφή ΝΕΟΦΙΤΟΣ.

- Θα αποτελούσε παράλειψή μας αν δεν απονέμαμε δημόσιο έπαινο σε όλους εκείνους που υπερασπίζονται με σθένος της καθαρότητας της ελληνικής γλώσσας αναρτώντας τις επιγραφές τους αναλόγως. (Θυμόμαστε πολύ καλά την περίπτωση του βιβλιοπωλείου - χαρτοπωλείου και πρακτορείου εφημερίδων Βυθούλκα που αν και σε κεντρικότατο σημείο αποφεύγει τον πειρασμό της ξενολαγνείας).

Ξεχασμένες μνήμες και λησμονημένες —ακόμα σήμερα από μια πάλαι ποτέ προεκλογική περίοδο— ταμπέλες. Το σύνθημα «όχι στον αμερικανικό τρόπο ζωής» δεν ξεαναγράφηκε

από τις παλιές εκείνες ημέρες, και την ταμπέλα έχασαν τα ξεκρεμάσουν οι δραστήριοι πολίτες.

Το «ΑΝΤΙ» προτείνει στους φίλους του που ταξιδεύουν αυτόν τον καιρό ανά την επικράτεια να μας στείλουν φωτογραφίες επιγραφών, με «ιδιάζον ενδιαφέρον». Με ένδειξη του χρόνου φωτογράφισης, την τοποθεσία λήψης και το όνομα και τη διεύθυνση του φωτογράφου, στείλτε τις επιγραφές - μαργαριτάρια στα γραφεία μας.

Εμείς θα σας ανταμείψουμε με μια τρίμηνη συνδρομή ή ένα βιβλίο από τις εκδόσεις του «Πολύτυπου». Έχοντας συγκεντρώσει αρκετές από αυτές υποσχόμαστε να τις δημοσιεύουμε στις σελίδες του περιοδικού μας.

Όροι μας: να είναι τουλάχιστον 2 διαφορετικές επιγραφές σε καλοτυπωμένες και ευκρινείς φωτογραφίες. Ασπρόμαυρες ή χρωματιστές, είναι όλες δεκτές. Τολμήστε...

1. Εκδ. Hachette (Παρίσι 1856, σ. 18) από καταχώρηση στο περιοδικό «Κανονάκι» (τχ. 1, Γενάρης - Φλεβάρης 1984, σ. 20).

2. Γ.Κ.: «Ο γλωσσικός αφελληνισμός...».

3. Οι φίλοι του περιοδικού «ΑΝΤΙ» ως ετοιμάζουν από τώρα το δεύτερο τόμο του βιβλίου «Κάτι το ωραίο» με θέμα: «Ξενογλωσσες επιγραφές στην Ελλάδα».

4. Σαρ. Καργάκος, «Αλαλία», ήτοι το σύγχρονο γλωσσικό μας πανόραμα, Αθήνα 1985, σ. 106.

5. Βλ. και Μ. Γλέζος, «Το φαινόμενο της αλλοτρίωσης στη γλώσσα», Αθήνα 1977

REAL GREEK

...APOLAFSIS.

ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΡΥΘΜΙΣΗΣ

Η νομοθετική λειτουργία της πολιτείας, όταν ασκείται με τον παραδοσιακό τρόπο, με παραγνώριση των σύγχρονων αντιλήψεων και απαιτήσεων για την κοινωνική διαμόρφωσή της, προδίδει αυταρχική, λαϊκιστική και μικροπολιτική νοοτροπία και δεν διαμορφώνει τους κοινωνικούς όρους συνειδητής αποδοχής και εφαρμογής της νομοθετικής ρύθμισης. Ιδιαίτερα στο γλωσσικό ζήτημα (που μια πτυχή του αποτελεί η ελληνικοποίηση των ξενόγλωσσων επιγραφών) δεν μπορεί να γίνει αποτελεσματική νομοθετική παρέμβαση χωρίς κοινωνική συμμετοχή, συνειδητοποίηση του προβλήματος και παράλληλους τρόπους ενεργοποίησης και αντιμετώπισης.

Με το νόμο 1491 της 12/13.11.84, που φέρει τη βαρύδουπη... επιγραφή «Μέτρα για τη διευκόλυνση των ιδεών, τον τρόπο διενέργειας της εμπορικής διαφήμισης, την ενίσχυση της αποκέντρωσης και άλλες διατάξεις (κλασικό δείγμα νομοθετικής πολυρhythμίας και πληθοπαραγωγής θεμάτων άσχετης ύλης), έγινε νομοθετική επέμβαση για τη ρύθμιση του φαινομένου των ξενόγλωσσων επιγραφών, που είχε ήδη προσλάβει ανησυχητικές διαστάσεις και είχε γίνει αντικείμενο του αντιπολιτευτικού, πολιτικού και κοινωνικού λόγου, τα πρώτα χρόνια της μεταχουντικής περιόδου τότε που ψέλλιζε το λαϊκό κίνημα κάποιες νέες αναζητήσεις. Ο λόγος του όμως αρθρώνονταν συνθηματολογικά και εθνικιστικά εν προκειμένω, χωρίς ανάλυση των αιτίων του φαινομένου και κοινωνική αντιμετώπιση του.

Ο νόμος αυτός ορίζει επιγραμματικά στη διάταξη 5 του άρθρου 5 τα εξής:

«Οι επιγραφές των εμπορικών επιχειρήσεων και καταστημάτων γράφονται στα ελληνικά.

Επιτρέπεται η επιπρόσθετη αναγραφή της επιγραφής και ξενόγλωσσα».

Η διάταξη αυτή, που αποτέλεσε μια γενική «λευκή» και ατελή ρύθμιση άργησε να εξειδικευθεί και να προσδιοριστεί με σχετική κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Εμπορίου Υ.Α. 95718/3/31.1.1986.

Είχε προηγηθεί η έκδοση της Υ.Α. 20351/4/19.3.1985 των Υπουργών Εσωτερικών και Χωροταξίας «περί καθορισμού γενικών προδιαγραφών, προϋποθέσεων και διαδικασίας τοποθέτησης εμπορικών επιγραφών και διαφημίσεων κατά τις διατάξεις του ν. 1491/1984.

Η απόφαση αυτή επιβάλλει να τοποθετούνται οι επιγραφές καταστημάτων, γραφείων ή κατοικιών σε παράλληλα ή κάθετα επίπεδα στις όψεις του κτιρίου, σε θέσεις που προβλέπονται από την αρχιτεκτονική μελέτη. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει σχετική πρόβλεψη από την τελευταία, η κοινή υπουργική απόφα-

ση επιβάλλει μέγιστο συνολικό ύψος από τη στάθμη του πεζοδρομίου επιτρεπόμενη εξοχή από την όψη του κτιρίου, την απαγόρευση ανάρτησης ή τοποθέτησης σε κιγκλιδώματα εξωστών, προστεγάσματα και λειτουργικές προεξοχές των κτιρίων κλπ. (Για την τοποθέτηση επιγραφών σε πρατήρια πωλήσεων υγρών καυσίμων ισχύουν οι προδιαγραφές ειδικών διατάξεων. Στην παρούσα ανάλυση δεν ασχολούμαστε με τις διατάξεις για τις διαφημίσεις εντός πλαισίων και τις προδιαγραφές τους, που δεν εφαρμόζονται ιδιαίτερα από τους επαρχιακούς, Ο.Τ.Α.).

Η ίδια απόφαση ορίζει ότι «με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου μπορεί να καθορίζονται περιοχές όπου οι επιγραφές ή διαφημίσεις του άρθρου αυτού να είναι φωτεινές, φωτιζόμενες ή μη φωτιζόμενες, ανάλογα με τη φυσιογνωμία της πόλης, τον παραδοσιακό τους χαρακτήρα ή σε περιπτώσεις που οι περιοχές αυτές γειτνιάζουν με παραδοσιακούς οικισμούς, αρχαιολογικούς χώρους ή με χώρους ιδιαίτερου φυσικού κάλλους».

Η διακριτική αυτή ευχέρεια του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου δεν έχει ασκηθεί —και ευτυχώς— από τους Ο.Τ.Α. της Νάξου —και τους περισσότερους Ο.Τ.Α.— καθώς προέχει η ελληνικοποίηση των επιγραφών.

Εδώ οφείλουμε να παρατηρήσουμε ότι η υπουργική απόφαση επεκτείνει την εφαρμογή του νόμου σε γραφεία και κατοικίες, δεδομένης και της ελεύθερης κίνησης στα πλαίσια της Ε.Ο.Κ. Είναι αμφίβολο, όμως, κατά πόσο, η απόφαση καλύπτει γραφεία και κατοικίες που δεν στεγάζουν εμπορικές επιχειρήσεις.

Με την 95718/3/31.1.1986 απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Εμπορίου για τον «καθορισμό προϋποθέσεων και διαδικασίας προσαρμογής ξενόγλωσσων επιγραφών, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 9 του ν. 1491/84» ορίζεται ότι οι επιγραφές, που αφορούν τις εργασίες, που εκτελούνται στα καταστήματα, γραφεία ή κατοικίες ή τις επωνυμίες των εμπορικών επιχειρήσεων ή των φυ-

σικών προσώπων, στα οποία ανήκουν, πρέπει να πληρούν τις γενικές προδιαγραφές, του άρθρου 1 της κοινής απόφασης 20351/85 των Υπουργών Εσωτερικών και Χωροταξίας, καθώς και τις ειδικότερες προδιαγραφές, που καθορίζονται με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 5 του ν. 1491/1984. Η ίδια απόφαση ορίζει ότι «οι επιγραφές των καταστημάτων και οι γνωστοποιήσεις των προϊόντων που πωλούνται ή των υπηρεσιών που παρέχονται ή των εργασιών που εκτελούνται σ' αυτά γράφονται υποχρεωτικά στην ελληνική γλώσσα». Επιπρόσθετα επιτρέπεται η αναγραφή (όχι αντιγραφή που λέει η απόφαση), δίπλα ή κάτω από την ελληνική επιγραφή ξενόγλωσσας μετάφρασης με εμφανώς μικρότερα στοιχεία, με εξαίρεση τα νόμιμα κατοχυρωμένα εμπορικά ή βιομηχανικά σήματα (πχ. προϊόντα Miele) και τις ξενόγλωσσες επιγραφές που αναφέρονται στα προϊόντα ή τις επιχειρήσεις που τα παράγουν στο εξωτερικό, που διατίθενται από τα καταστήματα ή εκτελούνται σχετικές εργασίες σ' αυτά.

Σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 3 του ν. 1491/84, μέσα σε ένα χρόνο από τη δημοσίευσή του, δηλαδή μέχρι 13.11.1985, όσοι έχουν αναγράψει, αναρτήσει ή προσαρτήσει ξενόγλωσσες επιγραφές υποχρεούνται να τις προσαρμόσουν στις διατάξεις του άρθρου 5, παρ. 5, του ίδιου νόμου και με τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία απόφασης των Υπουργών Εσωτερικών και Εμπορίου. Η απόφαση αυτή, όπως είδαμε εκδόθηκε στις 31.1.1986, δηλαδή μετά την εκπνοή της προθεσμίας της υποχρεωτικής προσαρμογής (!), κατά παράβαση του νόμου. Εκτός αυτού η απόφαση «αξιοποιεί» τη νομοθετική δυνατότητα παράτασης της προθεσμίας προσαρμογής για έξη ακόμα μήνες. Εν πάση περιπτώσει η τελική προθεσμία έληξε στις 13 Μαΐου 1986 και έκτοτε η εφαρμογή του νόμου επαφίεται... στον πατριωτισμό των Ελλήνων.

ΕΥΘΥΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ - Ο.Τ.Α. - ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ο νόμος για τις ξενόγλωσσες επιγραφές και οι σχετικές υπουργικές αποφάσεις έχουν περιέλθει σε αχρησία, σε μακρύ λήθαργο, περισσότερο από ένα χρόνο, με ευθύνη της πολιτείας, των Ο.Τ.Α. και της κοινωνίας. Μια πρόχειρη απάντηση δίνεται με το ερώτημα: Τι εφαρμόζεται στην Ελλάδα;

Η ευθύνη της πολιτείας έγκειται στο ότι νομοθετική ρύθμιση δεν συνοδεύτηκε με παράλληλες διαδικασίες κοινωνικής αποδοχής και διαμόρφωσης κοινωνικής και πολιτισμικής συνείδησης, σε τρόπο ώστε ευλόγως διερωτώμαστε, σαν τον Εμμ. Ροϊδη, μήπως χρειάζεται

κάποια άλλη διάταξη νόμου, περί εφαρμογής της «κειμένης διατάξεως». Άλλωστε η ελληνική είναι η μόνη γλώσσα, όπως έλεγε ο Άλεξ. Σβώλος, στην οποία η λέξη νόμιμον διαβάζε-ται και ανάποδα. Και αυτό το έχουν καλά συνειδητοποιήσει οι Συνέλληνες.

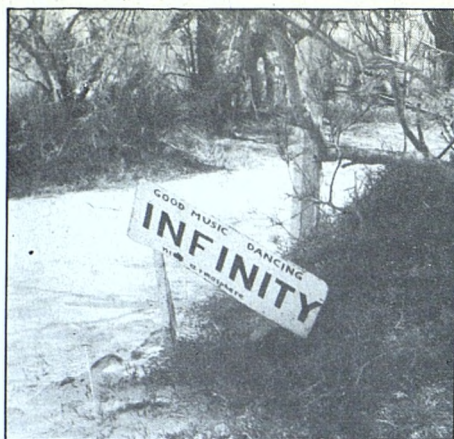
Επίσης, η ευθύνη της Πολιτείας προσδιορίζεται και στον τρόπο αντίληψης του ρόλου της Τ.Α. Στην τελευταία επιφυλάσσει το ρόλο του μηχανισμού στήριξης της κρατικής μηχανής —στην προκειμένη περίπτωση δεν συμμετείχε καν στη νομοθετική ρύθμιση η Τ.Α.— και όχι την αυτόνομη λειτουργία της, ως πρωτογενούς

μορφής λαϊκής εξουσίας, με ευρείες αποφασιστικές αρμοδιότητες.

Στα πλαίσια αυτά η ανάθεση της εφαρμογής του νόμου στην Τ.Α. δίκην κρατικού οργάνου, προδίδει την κρατική αντίληψη για την Τ.Α. και την κρατική πρόθεση να μετακυλήσει την ευθύνη εφαρμογής του νόμου στους αιρετούς εκπροσώπους των Ο.Τ.Α. Έτσι, το φαινόμενο των ξενόγλωσσων επιγραφών επιμένει και ο επιμένων (δεν)... ελληνικά!

Η ευθύνη της Τ.Α. έγκειται στην αδυναμία άρθρωσης ενός αυτόνομου, ολοκληρωμένου αυτοδιοικητικού λόγου στην κατεύθυνση της Αποκέντρωσης με Αυτοδιοίκηση. Η καλλιέργεια της μικροπολιτικής και του λαϊκισμού και η απουσία μιας σχεδιασμένης παρέμβασης στις οικονομικές και κοινωνικές λειτουργίες, την οδήγησε στη μη αξιοποίηση ακόμα και των δυνατοτήτων που της «παραχωρήθηκαν» τα τελευταία χρόνια.

Στην προκειμένη περίπτωση, η υπουργική απόφαση 95718/1986 την υποχρέωνε να δώσει ευρεία δημοσιότητα στο θέμα και να επιληφθεί για την εφαρμογή του νόμου. Φοβήθηκε, όμως, το περιβόητο πολιτικό κόστος και λιγότερο τον κίνδυνο της αυτοδικίας ή της φθοράς ξένης παρουσίας, σε περίπτωση βίαιου ξηλώματος των ξενόγλωσσων επιγραφών. Η Αστυνομία, από την πλευρά της, γιατί δεν κινήθηκε και δεν κινείται αυτεπάγγελα στη δίωξη των

Ένα παρατεταμένο κομμάτι λαμαρίνας για τη ντίσκο INFINITY και όσα υπόσχεται: GOOD MUSIC, DANCING, nice atmosphere...

παραβατών ή ανέχεται την κατ' εξακολούθηση παράβαση του νόμου;

Η οικονομική επιβάρυνση της προσαρμογής των επιγραφών στις επιταγές του νόμου είναι αμελητέα μπροστά στο κοινωνικό, αισθητικό και πολιτιστικό πρόβλημα που δημιουργεί η παρουσία τους.

(Σημειώνουμε ότι οι έννομες συνέπειες της παράβασης του «πραγματικού» του άρθρου 5 παρ. 5 του νόμου 1491/84 προβλέπονται στο άρθρο 7 παρ. 3 του ίδιου νόμου και είναι: φυλάκιση έξι μηνών και χρηματική ποινή έως τριακόσιες χιλιάδες δραχμές —σφωρευτικά— με την επιφύλαξη του άρθρου 73 του Β.Δ. 249/20.10.1958 (ΦΕΚ 31), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 19 του ν. 1080/1980 (ΦΕΚ 246). Επιπρόσθετα, δηλαδή, επιβάλλεται πρόστιμο με αιτιολογημένη απόφαση του Δημάρχου ή Προέδρου της κοινότητας).

Τέλος, η ευθύνη των κοινωνικών οργάνωσεων και του πολίτη έγκειται στη χαμηλή ανάπτυξη κοινωνικής συνειδησης, στην έλλειψη ιδεολογικής και πολιτικής θωράκισης —πέραν των σωβινιστικών, πατριδοκαπηλικών, εθνικιστικών ή συνθηματολογικών συνδρόμων.

Εκτός από αυτό, κάθε πολίτης έχει δικαίωμα πρόσβασης της προσωπικότητάς του από αισθητικά κακόγουστες προσβολές.

Οι ευθύνες που διαπιστώσαμε συνεπάγονται και αντίστοιχες υποχρεώσεις, που πρέπει αμέσως να αναληφθούν, δεδομένου ότι ο «προορισμός» του ελληνικού μετατραπτικού καπιταλισμού να παίζει το ρόλο του διαμεσολαβητικού κέντρου προοινίζεται όξυνση του φαινομένου της ξενόγλωσσας επέλασης της περιθωριοποίησης και του εκβαρβαρισμού της γλώσσας μας.

ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΑ

Θα μας αδικούσαν οι αναγνώστες μας, αν ενόμιζαν ότι το κείμενό μας αποπνέει μισοξενισμό. Τουναντίον μάλιστα. Σεβόμαστε τα ξένα πολιτιστικά ήθη, αξίες, πρότυπα και παραδόσεις μεταξύ των οποίων και τη γλωσσική. Γνωρίζουμε ότι υπάρχει αμφίδρομη ροή και επικοινωνία ανάμεσα σε γλωσσικούς πόλους. Γνωρίζουμε ότι υπάρχει ένα αέριο ρεύμα επιδράσεων της μιας γλώσσας πάνω στην άλλη. Τούτο ισχύει σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης και ιδίως σήμερα στον αιώνα της ταχύτητας. Μόνο που με την ελληνική γλώσσα συμβαίνει τούτο το εκπληκτικό. Αντί να αφομοιώνει δημιουργικά ξενισμούς, να τους ενσωματώνει στο λεξιλόγιό της και να εμπλουτίζεται με νέα στοιχεία, βλέπουμε την καθημερινή αποψίλωση της και τον εκβαρβαρισμό της.

Η ελληνική γλώσσα, πλούσια, χυμώδης, εύπλαστη, με φοβερή παραγωγική ικανότητα και συνθετική δυνατότητα, πλήττεται ανη-

λεώς από τα πάρθια βέλη της δυτικής πολιτιστικής υποκαλλιέργειας, χάνει το δυναμισμό και την έντονη παρουσία που είχε στο διεθνές προσκήνιο. Αυτή η άλλοτε ακένωτη δεξαμενή από την οποία αρδεύονταν ολόκληρα άγονα ξένα γλωσσικά εδάφη στερεύει σιγά-σιγά. Η ελληνική γλώσσα εξοστρακίζεται, επικαλύπτεται. Το νοσηρό αυτό φαινόμενο δεν είναι η αιτία αλλά το σύμπτωμα μιας ξενόδουλης παθητικής συμπεριφοράς και εξάρτησης. Η γλώσσας μας ως ιδιάζον ταυτοτικό στοιχείο του πολιτισμού μας είναι άξια σεβασμού πρώτα απ' όλα από εμάς τους ίδιους.

Αυτήν ακριβώς την παγκόσμια αιγλή και ακτινοβολία που περιποιεί τιμή σε ολόκληρο τον πολιτισμένο κόσμο, αποκάλυψε σε μνημειώδεις λόγους του σε δύο συνόδους (1957 και 1959) του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ο επίτιμος Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος, καθηγητής Ξενοφών Ζολώτας.

Παραθέτουμε απόσπασμα των λόγων που εκφώνησε. Παρατηρείστε πόσους δάνειους επιστημονικούς όρους χρησιμοποιεί η αγγλική γλώσσα από την Ελληνική.

1. ON NUMISMATIC PLETHORA¹

I always wished to address this Assembly in Greek, but I realized that it would have been indeed Greek to all present in this room. I found out, however, that I could make my address in Greek which would still be English to everybody. With your permission, Mr. Chairman, I shall do it now, using with the exception of articles and prepositions only Greek words.

Kyrie,

I eulogize the archons of the Panethnic Numismatic The-saurus and the Oecumenical Trapeza for the orthodoxy of their axioms, methods and policies, although there is an episode of cacophony of the Trapeza with Hellas.

With enthusiasm we dialogue and synagonize at the synods of our didymous Organizations in which polymorphous economic ideas and dogmas are analyzed and synthesized.

Our critical problems such as the numismatic plethora generate some agony and melancholy. This phenomenon is characteristic of our epoch. But, to my thesis, we have the dynamism to program therapeutic practices as a prophylaxis from chaos and catastrophe.

In parallel, a panethnic un hypocritical economic synergy and harmonization in a democratic climate is basic.

2. POLITICAL MAGIC AND CRYPTOPLETHORISM Kyrie,

It is Zeus' anathema on our epoch for the dynamism of our economies and the heresy of our economic methods and policies that we should agonize between the Scylla of numismatic plethora and the Charybdis of economic anaemia.

It is not my idiosyncrasy to be ironic or sarcastic but my diagnosis would be that politicians are rather cryptoplethorists.

Although they emphatically stigmatize numismatic plethora, they energize it through their tactics and practices.

Our policies should be based more on economic and less on political criteria.

Our gnomon has to be a metron between economic, strategic and philanthropic scopes. Political magic has always been anti-economic.

In an epoch characterized by monopolies, oligopolies, monopolies, monopolistic antagonism and polymorphous inelasticities, our policies have to be more orthological. But this should not be metamorphosed into plethorophobia which is endemic among academic economists.

Numismatic symmetry should not hyper-antagonize economic acme.

A greater harmonization between the practices of the economic and numismatic archons is basic.

Τα πολιτικά δικαιώματα των εργαζομένων στο Δημόσιο

Ένα πρόβλημα που από καιρό αναζητεί λύση στο πλαίσιο του δημοκρατικού πολιτεύματος

του Μιχ. Ν. Πικραμένου

Τον τελευταίο καιρό, στην επικαιρότητα βρίσκεται, το ζήτημα για την αναγνώριση πλήρων πολιτικών δικαιωμάτων στους εργαζομένους στο Δημόσιο. Οι δημόσιοι υπάλληλοι έχουν πολλαπλασιάσει τις κινητοποιήσεις τους και διεκδικούν αποφασιστικά από την Πολιτεία την αποδοχή του θεσμικού αιτήματός τους. Εξάλλου, και τα πολιτικά κόμματα έχουν εκφράσει δημόσια την υποστήριξή τους για την ικανοποίησή του. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι η κυβέρνηση κατέθεσε πρόσφατα στη Βουλή σχετική τροπολογία με τις ρυθμίσεις της οποίας αναγνωρίζονται, σύμφωνα με την πρόταση που είχε υποβάλει παλαιότερα η ΑΔΕΔΥ, πλήρη πολιτικά δικαιώματα στους δημοσious υπαλλήλους.

1. Οι διατάξεις του Συντάγματος και της κοινής νομοθεσίας για το εξεταζόμενο ζήτημα

Για πρώτη φορά στη συνταγματική ιστορία της χώρας μας κατοχυρώνεται ρητά στον καταστατικό χάρτη του 1975 ο θεσμός των πολιτικών κομμάτων. Η ρύθμισή του όπως είναι γνωστό, κατά κύριο λόγο περιέχεται στις διατάξεις του άρθρου 29, ενώ η ύπαρξή του για τη λειτουργία του πολιτεύματος επισμαίνεται σε πλήθος άλλες συνταγματικές διατάξεις. Στην πρώτη κιόλας παράγραφο του άρθρου 29 ορίζεται ότι οι Έλληνες πολίτες με εκλογικό δικαίωμα μπορούν ελεύθερα να ιδρύουν και να συμμετέχουν σε πολιτικά κόμματα. Όμως, στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου θεσπίζεται *απόλυτη απαγόρευση* για οποιασδήποτε μορφής εκδηλώσεις υπέρ πολιτικών κομμάτων από δημοσious λειτουργούς καθώς επίσης και για τους δημοσious υπαλλήλους. Η απαγόρευση αυτή δεν επεκτείνεται και στους υπαλλήλους των Ν.Π.Δ.Δ., των δημοσίων επιχειρήσεων και των Ο.Τ.Α., αφού οι παραπάνω δεν μπορούν απλώς να αναπτύσσουν «ενεργό δράση υπέρ οποιουδήποτε κόμματος».

Εκτός από την απαγόρευση για την ίδρυση ή τη συμμετοχή δημοσίων υπαλλήλων σε πολιτικά κόμματα, που προβλέπει το Σύνταγμα στο άρθρο 29 παρ. 3, υπάρχουν και άλλες διατάξεις με τις οποίες επιδιώκεται η εξασφάλιση της πολιτικής ουδετερότητας της δημόσιας διοίκησης. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 56 παρ. 1 Συντ. ορίζεται ότι οι δημόσιοι υπάλληλοι δεν μπορούν να ανακηρυχθούν υποψήφιοι ούτε να εκλεγούν βουλευτές αν προηγουμένως δεν παραιτηθούν από τη θέση τους. Εξάλλου, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 56 οι δημόσιοι υπάλληλοι δεν μπορούν να ανακηρυχθούν υποψήφιοι ούτε να εκλεγούν βουλευτές σε εκλογική περιφέρεια που υπηρέτησαν περισσότερο από τρεις μήνες κατά την τελευταία τριετία πριν από τις εκλογές.

Το νομοθετικό πλαίσιο της απαγόρευσης πολιτικών εκδηλώσεων από τους δημοσious υπαλλήλους και της θέσπισης ασυμβίβαστων για τις βουλευτικές και τις δημοτικές εκλογές συμπληρώνεται με τις σχετικές ρυθμίσεις της κοινής νομοθεσίας. Στο άρθρο 74 του Υπαλληλικού Κώδικα (π.δ. 611/1977) επαναλαμβάνεται έτσι η διατύπωση του άρθρου 29 παρ. 3 Συντ., ενώ προστίθεται εδάφιο σύμφωνα με το οποίο «απαγορεύεται εις τους υπαλλήλους η δημοσία άσκησης κριτικής των πράξεων της

Κυβερνήσεως ή των προϊσταμένων των αρχών κατά τρόπον προσδίδοντα έλλειψιν αντικειμενικότητας, δια σκοπίμου χρήσεως αβασίμων επιχειρημάτων ή του οφειλομένου σεβασμού». Ως προς τα ασυμβίβαστα παρατηρείται ότι έχει καταρτισθεί δέσμη διατάξεων, διάσπαρτων σε σειρά νομοθετημάτων, που αποκλείει την ανακήρυξη και την εκλογή των δημοσίων υπαλλήλων σε διαφορετικού χαρακτήρα εκλογικές αναμετρήσεις. Ειδικότερα, στη νομοθεσία για την εκλογή βουλευτών με συγκεκριμένη διάταξη (άρθρο 30 π.δ. 152/1985) ρυθμίζεται η παραίτηση των υπαλλήλων από τη θέση τους προκειμένου αυτοί να μετασχουν στις εκλογές ως υποψήφιοι βουλευτές.

Επίσης στο άρθρο 39 παρ. 1 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (π.δ. 76/1985) ορίζεται ότι δεν μπορούν να εκλεγούν ή να είναι δήμαρχοι ή πρόεδροι κοινοτήτων ή δημοτικοί και κοινοτικοί σύμβουλοι, εκτός των άλλων κρατικών λειτουργών, και οι δημόσιοι υπάλληλοι. Για να εκλεγούν στα παραπάνω αξιώματα απαιτείται να παραιτηθούν πριν από την ημέρα της ανακήρυξής τους (άρθρο 39 παρ. 7). Οι ρυθμίσεις του άρθρου 39 Δ.Κ.Κ. εφαρμόζονται μάλιστα ανάλογα και στην εκλογή των παρέδρων των συνοικισμών, που εκλέγονται με σκοπό την προώθηση της λαϊκής συμμετοχής στη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων (άρθρο 139 Δ.Κ.Κ.). Ως προς την εκλογή, τέλος, στα συνοικιακά συμβούλια, πρέπει να θεωρηθεί ότι ισχύει κατ' αναλογία για τα κωλύματα και τις απαγορεύσεις η παραπεμπτική ρήτρα του άρθρου 139 Δ.Κ.Κ., που αφορά την εκλογή παρέδρων συνοικιακών συμβουλίων.

Κωλύματα και απαγορεύσεις για την εκλογή των δημοσίων υπαλλήλων προβλέπονται εξάλλου και στον πρόσφατο και αδρανή ακόμη ν. 1622/1986 για την «Τοπική αυτοδιοίκηση, την περιφερειακή ανάπτυξη και τον δημοκρατικό προγραμματισμό». Επίσης στο άρθρο 27 του ν. 1622/86 ορίζεται ότι δεν μπορούν να εκλεγούν ή να είναι αιρετά μέλη του νομαρχιακού συμβουλίου και οι υπάλληλοι, οποιαδήποτε σχέση και αν έχουν με το κράτος.

2. Κριτική στο υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο

Από την περιγραφή που προηγήθηκε, προκύπτει ότι ο συντακτικός νομοθέτης εισήγαγε βασικά δύο ειδών απαγορεύσεις για τη συμμετοχή των δημοσίων υπαλλήλων στην πολιτική ζωή της χώρας: η πρώτη, που περιέχεται στο άρθρο 29 παρ. 3 Συντ. και εξειδικεύεται στη σχετική διάταξη του Υ.Κ., αφορά *γενικά τη συμμετοχή των δημοσίων υπαλλήλων σε πολιτικά κόμματα*. Η δεύτερη, που περιλαμβάνεται σε διατάξεις του άρθρου 56 Συντ., *σχετίζεται με την εκλογή δημοσίων υπαλλήλων στο Κοινοβούλιο*. Παράλληλα, η κοινή νομοθεσία έχει θεσπίσει ασυμβίβαστα και για την εκλογή τους στους Ο.Τ.Α., καθώς και στα τοπικά και τα συνοικιακά συμβούλια.

α) Ως προς τη διάταξη του άρθρου 29 παρ. 3 Συντ. μπορούν να υποστηριχθούν δύο ερμηνευτικές εκδοχές: σύμφωνα με την πρώτη, οι δημόσιοι υπάλληλοι αποκλείονται εντελώς από την ανάπτυξη οποιασδήποτε πολιτικής δραστηριότητας λόγω της ει-

δικής σχέσης που τους συνδέει με το κράτος. Ο συντακτικός νομοθέτης θεωρεί δηλαδή ότι η οργάνωση σε πολιτικά κόμματα και γενικά η ενεργή κομματική δραστηριότητα των δημοσίων υπαλλήλων θέτει σε σοβαρή δοκιμασία τη λειτουργία του πολιτεύματος, ώστε η αποτροπή τους από αυτές τις δραστηριότητες να λειτουργεί ως «διασφάλιση της συνταγματικής και πολιτικής ομαλότητας».

Σύμφωνα με τη δεύτερη ερμηνευτική εκδοχή της εξεταζόμενης διάταξης, το Σύνταγμα δεν επιτρέπεται να αντιμετωπίζεται ως σύνολο αποσπασματικών διατάξεων αλλά ως αλληλεξαρτώμενο σύστημα αρχών και κανόνων, η ερμηνεία και η εφαρμογή των οποίων πρέπει να βασίζεται και στην προσέγγιση διατάξεων που καταλαμβάνουν έμμεσα, αλλά πάντως αποφασιστικά, κάθε πρόβλημα. Έτσι, η ορθή ερμηνεία του άρθρου 29 παρ. 3 επιβάλλει τη συνεκτίμηση και άλλων άρθρων του Συντάγματος που συνιστούν το ευρύτερο πλαίσιο της ρύθμισης του προβλήματος.

Με βάση, λοιπόν, την παραπάνω προσέγγιση πρέπει πρώτιστα να συνειδητοποιηθεί το άρθρο 1 παρ. 1 και 2 Συντ. που καθιερώνει ως θεμελιώδη οργανωτική βάση του πολιτεύματος τη δημοκρατική αρχή της λαϊκής κυριαρχίας. Η αρχή αυτή λειτουργεί ως κατευθυντήριος κανόνας για την ερμηνεία των άλλων συνταγματικών διατάξεων. Έτσι κάθε φορά υπερισχύει η ερμηνευτική εκδοχή που βρίσκεται πλησιέστερα στο νόημα της δημοκρατικής αρχής. Το εννοιολογικό περιεχόμενο της δημοκρατικής αρχής καθορίζεται από τις αρχές της ελευθερίας και της ισότητας. Αυτό σημαίνει ότι κάθε πολίτης έχει το δικαίωμα αυτοκαθορισμού, μπορεί δηλαδή με τη συμβολή του να συγκαθορίσει τη βούληση του συνόλου στο οποίο μετέχει. Συνεπώς, ο αποκλεισμός του πολίτη από τη διαδικασία καθορισμού της βούλησης του συνόλου έρχεται σε αντίθεση με τη δημοκρατική αρχή που επιτάσσει την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή όλων των πολιτών στη διαμόρφωση και την εξέλιξη του πολιτικού γίγνεσθαι.

Εξάλλου η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας των πολιτών κατοχυρώνεται ρητά στο άρθρο 5 παρ. 1 Συντ., όπου ορίζεται ότι καθένας δικαιούται να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι και το άρθρο 25 παρ. 1 Συντ. ορίζει σχετικά ότι ο άνθρωπος θεωρείται όχι μόνο άτομο αλλά και μέλος του κοινωνικού συνόλου. Επομένως ο αποκλεισμός του από το πολιτικό γίγνεσθαι υποβαθμίζει τη θέση του ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και αντιστρατεύεται στην εν λόγω διάταξη που τον θεωρεί αναπόσπαστο μέλος της κοινωνίας μέσα στην οποία δρα ως ελεύθερη προσωπικότητα.

Ο καταστατικός μας χάρτης κατοχυρώνει άλλωστε και το ατομικό δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης για όλα ανεξαιρέτως τα πρόσωπα που βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια (άρθρο 14 παρ. 1 Συντ.). Είναι αξιοσημείωτο ότι η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας αντιμετωπίζει με ιδιαίτερη ευαισθησία και ανοιχτό πνεύμα το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης των δημοσίων υπαλλήλων, επισημαίνοντας ότι η ειδική σχέση που τους συνδέει με το κράτος μπορεί να οδηγήσει σε ορισμένους μόνο περιορισμούς αλλά όχι και σε ουσιαστική κατάργησή του. Προχωρεί μάλιστα σε διάκριση της εξουπηρεσιακής δραστηριότητας του δημοσίου υπαλλήλου από την υπηρεσιακή του δραστηριότητα, τονίζοντας ότι περιορισμοί υφίστανται μόνο κατά την άσκηση των υπηρεσιακών καθηκόντων του, όχι όμως και εκτός υπηρεσίας. Εκεί μπορεί, όπως άλλωστε κάθε πολίτης, να εκφράζει ελεύθερα τις πεποιθήσεις του «σεβόμενος την από την ιδιότητά του επιβαλλομένην υποχρέωσιν διακριτικότητος έναντι των τρίτων και του Κράτους...» (βλ. απόφαση 2209/1977 ΣτΕ).

Η παραπάνω θέση του ανωτάτου διοικητικού δικαστηρίου μπορεί να αποτελέσει σταθερά και γνώμονα για τη ρύθμιση της πολιτικής δραστηριότητας των δημοσίων υπαλλήλων. Ρύθμιση που να βασίζεται στην απαγόρευση μεν κάθε μορφής κομματικής εκδήλωσης κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, την ανενεργότατη όμως συμμετοχή τους στην πολιτική ζωή της χώρας. Τη λύση αυτή επιβάλλει ασφαλώς η συνδυασμένη ερμηνεία των άρθρων 1 παρ. 1, 2, 5 παρ. 1, 14 παρ. 1, 25 παρ. 1 και 29 παρ. 1, 3 του Συντάγματος.

β) Ο συντακτικός νομοθέτης επιχείρησε να διασφαλίσει την «πολιτική ουδετερότητα» των δημοσίων υπαλλήλων θεσπίζοντας —εκτός από τη διάταξη του άρθρου 29 παρ. 3 Συντ.— και *ασυμβίβαστα για την εκλογή τους στο Κοινοβούλιο*. Μάλιστα ο κοινός νομοθέτης προέβλεψε σχετικά κωλύματα και απαγορεύσεις —πάντως με ελαστικότερες προϋποθέσεις— και για την εκλογή των δημοσίων υπαλλήλων στους δήμους, τις κοινότητες, τα τοπικά και τα συνοικιακά συμβούλια.

Εδώ αξίζει να παρατηρηθεί ότι το σύγχρονο παρεμβατικό κράτος επεκτείνει διαρκώς τις δραστηριότητές του δημοσιοποιώντας ολόκληρους τομείς της οικονομίας και αναπτύσσοντας πολυσχιδή δραστηριότητα για τη λύση των κοινωνικών προβλημάτων. Αυτό σημαίνει πρακτικά ότι ένας ολοένα αυξανόμενος αριθμός πολιτών θεωρείται ότι έχει την ιδιότητα του υπαλλήλου του κράτους ή γενικότερα του εργαζομένου στο δημόσιο τομέα με όλες τις σχετικές διαβαθμιζόμενες υποχρεώσεις που συνεπάγεται αυτή η ιδιότητα. Από την άλλη μεριά, η εκσυγχρονιστική νομοθεσία που προάγει τη λαϊκή συμμετοχή και το δημοκρατικό προγραμματισμό διευρύνει τις περιπτώσεις εκλογικών αναμετρήσεων. Με βάση την εξέλιξη αυτή, ένας συνεχώς αυξανόμενος αριθμός πολιτών αποκλείεται από ένα διαρκώς μεγαλύτερο αριθμό εκλογικών αναμετρήσεων.

Ο κοινός νομοθέτης, έχοντας ως γνώμονα των επιλογών του την εφαρμογή της δημοκρατικής αρχής με τη μορφή της λαϊκής κυριαρχίας, οφείλει να αναζητήσει λύσεις που να οδηγούν στη διευρύνση του αριθμού των πολιτών που μπορούν να συμμετέχουν σε ένα όσο το δυνατόν μεγαλύτερο αριθμό εκλογικών αναμετρήσεων, καταργώντας ή περιορίζοντας τα σχετικά κωλύματα και τις απαγορεύσεις. Επιβάλλεται δηλαδή εδώ η ποιοτική διαβάθμιση των διαφόρων εκλογικών αναμετρήσεων, έτσι ώστε τα ασυμβίβαστα να περιοριστούν ιδίως στις ειδικά σπουδαιότερες αναμετρήσεις. Με την επικράτηση αυτής της αντίληψης θα είναι δυνατή η εκλογή των δημοσίων υπαλλήλων —χωρίς να απαιτείται προηγούμενη παραίτησή τους και δίχως τους άλλους χρονικούς περιορισμούς— ως δημοτικών ή κοινοτικών συμβούλων καθώς επίσης και ως μελών συνοικιακών ή τοπικών συμβουλίων. Έτσι, τα ασυμβίβαστα θα περιορισθούν μόνο για τη διεξαγωγή βουλευτικών εκλογών, που αποτελούν και τη σημαντικότερη περίπτωση προσφυγής στη λαϊκή ετυμηγορία. Αξίζει, πάντως, να τονισθεί ότι οι σχετικές απαγορεύσεις δεν πρέπει να είναι τέτοιας έκτασης που να περιορίζουν υπέρμετρα τη δυνατότητα του δημοσίου υπαλλήλου να «πολιτεύεται». Έτσι η συνταγματική διάταξη του άρθρου 56 παρ. 1, που καθορίζει ότι η επάνοδος του υπαλλήλου στην υπηρεσία επιτρέπεται ένα έτος μετά τις εκλογές, μειώνει ασφαλώς τα περιθώρια για την υποβολή υποψηφιότητας, ιδιαίτερα για τους νεότερους. Οι λόγοι είναι προφανείς: τη διάθεση για συμμετοχή στον εκλογικό αγώνα αποθαρρύνει η μη καταβολή αποδοχών για μεγάλο χρονικό διάστημα όπως και ο συνυπολογισμός του χρόνου αυτού για την συνταξιοδότηση, τις προαγωγές, τις μεταθέσεις κλπ.

Τέλος, το ζήτημα των ασυμβιβάστων συνδέεται στενά με τη ρύθμιση του άρθρου 29 παρ. 3 του Συντάγματος. Πράγματι, το δικαίωμα συμμετοχής του δημοσίου υπαλλήλου στις εκλογικές αναμετρήσεις απονεύνεται και μένει ουσιαστικά χωρίς περιεχόμενο, αν παράλληλα δεν του παρέχεται η δυνατότητα να λά-

βει μέρος στις πολιτικές διεργασίες όσο βρίσκεται εκτός του χώρου που ασκεί τα υπηρεσιακά του καθήκοντα. Η παροχή της δυνατότητας αυτής είναι απολύτως αναγκαία, αν μάλιστα ληφθεί υπόψη η οργάνωση των πολιτικών κομμάτων και ο τρόπος επιλογής των υποψηφίων βουλευτών, που επιβάλλει την ενεργό δραστηριότητα από τον οργανωμένο σε κόμμα πολίτη κατά τον ελεύθερο χρόνο του.

3. Οι προτάσεις των δημοσιοϋπαλλήλικών οργανώσεων και η συζητούμενη νομοθετική ρύθμιση

Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις των δημοσίων υπαλλήλων τα τελευταία χρόνια έχουν επανειλημμένα εκφράσει την έντονη αντίθεσή τους στο υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο που περιορίζει υπέρμετρα τα πολιτικά δικαιώματα των εργαζομένων στο δημόσιο τομέα. Το γενικό συμβούλιο της ΑΔΕΔΥ με ψήφισμά του τον Ιούλιο του 1984, αποφάσισε ομόφωνα να απευθυνθεί στην κυβέρνηση και να ζητήσει την αναμόρφωση του Υ.Κ. για την αναγνώριση πλήρων πολιτικών δικαιωμάτων στους δημοσίους υπαλλήλους. Τις ίδιες θέσεις επανέλαβε και στις αρχές του 1985. Παράλληλα με το ψήφισμα που εξέδωσε, έδειξε διατεθειμένο να διεκδικήσει αποφασιστικά την ικανοποίηση των αιτημάτων του.

Εξάλλου, τον Μάρτιο του 1986 η ΑΔΕΔΥ προχώρησε στην πραγματοποίηση του πρώτου οργανωτικού - καταστατικού συνεδρίου της. Σ' αυτό εκφράστηκε η καθολική βούληση των εργαζομένων στο Δημόσιο, τους Ο.Τ.Α. και τα Ν.Π.Δ.Δ. για ριζική μεταβολή του υφισταμένου νομοθετικού πλαισίου.

Τέλος η ΑΔΕΔΥ δεν παρέλειψε να προτείνει στην κυβέρνηση σχέδιο για την πλήρη και σαφή κατοχύρωση των πολιτικών δικαιωμάτων των δημοσίων υπαλλήλων.

Στην πρώτη παράγραφο του σχεδίου αυτού, κατοχυρώνεται ρητά η ελευθερία της έκφρασης και το δικαίωμα ίδρυσης και συμμετοχής σε πολιτικά κόμματα. Ορίζεται δε, ότι δεν επιτρέπεται καμιά διάκριση εις βάρος των υπαλλήλων λόγω των πεποιθήσεών τους. Στη δεύτερη παράγραφο απαγορεύονται οι εκδηλώσεις και η δράση υπέρ πολιτικών κομμάτων κατά την άσκηση των υπηρεσιακών τους καθηκόντων. Στις επόμενες παραγράφους προτείνεται η ρύθμιση των ζητημάτων που αφορούν την υποψηφιότητα των δημοσίων υπαλλήλων σε εκλογικές αναμετρήσεις κάθε μορφής. Η προτεινόμενη ρύθμιση είναι πράγματι εποικοδομητική για τον εκσυγχρονισμό και τον εκδημοκρατισμό του πολιτεύματός μας και ευθυγραμμίζεται με τη δέσμη των σχετικών συνταγματικών αρχών και κανόνων.

Στην τροπολογία που κατέθεσε πρόσφατα η κυβέρνηση στο νόμο για τις «προσλήψεις στον δημόσιο τομέα» ικανοποιούνται σε σημαντικό βαθμό τα θεσμικά αιτήματα των δημοσίων υπαλλήλων. Η διατύπωσή της φαίνεται ότι έχει ως βάση τη σχετική πρόταση της ΑΔΕΔΥ, διακρίνεται όμως από αυτή για την αρτιότερη νομοτεχνική επεξεργασία της. Στην τροπολογία μεταξύ άλλων, ορίζεται ότι η ελευθερία έκφρασης των δημοσίων υπαλλήλων «τελεί υπό την εγγύηση του κράτους». Ωστόσο προβλέπεται —και σωστά— η απαγόρευση διακρίσεων εις βάρος των πολιτών από τους δημοσίους υπαλλήλους εξαιτίας των οποιωνδήποτε πεποιθήσεών τους. Προβλέπεται ακόμη ότι η υπηρεσιακή τους κατάσταση δεν επηρεάζεται από τις θέσεις που υποστήριζαν σε επιτροπές, συμβούλια ή άλλα συλλογικά όργανα που έχουν συσταθεί στην κεντρική ή περιφερειακή διοίκηση ή στους Ο.Τ.Α. εφόσον δεν μετέχουν σ' αυτά με υπηρεσιακή ιδιότητα. Τέλος, όσον αφορά το χρόνο επανόδου των δημοσίων υπαλλήλων μετά τις εκλογές, αυτός τοποθετείται ένα έτος μετά την υποβολή της παραίτησης, ρύθμιση που —καθώς είδαμε— ευθυγραμμίζεται με τη συνταγματική επιταγή του άρθρου 56 παρ. 1.

Η προτεινόμενη ρύθμιση, όμως, είναι ατελής στο βαθμό που δεν επιχειρεί ποιοτική διαβάθμιση των εκλογών, αλλά επιμένει στη συνολική αντιμετώπιση όλων των εκλογικών αναμετρήσε-

ων. Ειδικότερα, τόσο τους συντάκτες της πρότασης της ΑΔΕΔΥ, όσο και την Κυβέρνηση δεν φαίνεται να προβληματίσε η περίπτωση εκλογής των δημοσίων υπαλλήλων ως δημοτικών και κοινοτικών συμβούλων (όχι, όμως, ως δημάρχων και κοινοταρχών) ή μελών των συνοικιακών και τοπικών συμβουλίων, χωρίς να απαιτείται προηγουμένως η παραίτησή τους και χωρίς να συντρέχουν οι άλλες πρόσθετες προϋποθέσεις.

Τέλος το ζήτημα της ετήσιας παραμονής εκτός υπηρεσίας όσων υπαλλήλων δεν εκλέγονται στις βουλευτικές εκλογές πρέπει να εξετασθεί σε ενδεχόμενη αναθεώρηση του Συντάγματος προς την κατεύθυνση της δραστηκής μείωσης του σχετικού χρονικού διαστήματος.

Συμπεράσματα

Δεκατρία χρόνια μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας, στη χώρα μας και έξι μετά τον διορισμό της σοσιαλιστικής κυβέρνησης του Α. Παπανδρέου το πάγιο αίτημα των εργαζομένων στο Δημόσιο για πλήρη αναγνώριση πολιτικών δικαιωμάτων φαίνεται να ικανοποιείται μόνο ως ένα βαθμό. Η διαρκής και επίμονη προβολή του εν λόγω αιτήματος από τις δημοσιοϋπαλλήλικές οργανώσεις υποχρέωσε τελικά την κυβέρνηση να καταθέσει σχετική τροπολογία στη Βουλή, το περιεχόμενο της οποίας βασίζεται στην πρόταση που είχε υποβάλλει παλαιότερα η ΑΔΕΔΥ.

Η πλήρης αναγνώριση πολιτικών δικαιωμάτων στους εργαζομένους στο Δημόσιο συμβάλλει οπωσδήποτε στον εκδημοκρατισμό και τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας ζωής. Αλλά στην εδώ προβάλλει το —καίριο— ερώτημα: σε ποιο βαθμό θα εφαρμοσθεί το νέο θεσμικό πλαίσιο αν μάλιστα ληφθεί υπόψη ότι στο απώτερο αλλά και στο πρόσφατο ακόμα παρελθόν οι εκάστοτε κυβερνήσεις πολλές φορές δεν βοήθησαν αποφασιστικά στην ουσιαστική αξιοποίηση νεοπαγών θεολών που εκσυγχρόνιζαν τη λειτουργία του πολιτικού συστήματος. Αποτέλεσμα ήταν να οδηγούνται σε αδράνεια ρυθμίσεις που όχι μόνο ευθυγραμμίζονται, αλλά και επιβάλλονται από τον δημοκρατικό - κοινοβουλευτικό χαρακτήρα του πολιτεύματος.

νηπιαγωγείο
το αστεράκι

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό αστεράκι».
- Μιά μικρή δαση μέσα στο τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο - Διδασκαλία και επίβλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.
- Έλάτε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε για τό παιδί σας.

Γκόλφω Τζελετοπούλου
Βαλσαμώνος 4 και Ασκληπιοῦ τηλ. 6447830 - 3635419.

ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Κινδυνεύει άραγε η δημοκρατία από τα ατομικά δικαιώματα;

Σε όλες τις μεταβιομηχανικές κοινωνίες με ισχυρή δημοκρατική παράδοση, αναζητάται επίμονα μια ισορροπία ανάμεσα στην ελευθερία και την ασυδοσία, η χρυσή τομή ανάμεσα στα δικαιώματα του ατόμου και την εύνομη συνύπαρξη του συνόλου. Διάρκως διεξάγεται μια μάχη ανάμεσα στην απεριόριστη ελευθερία και τον αυστηρό κοινωνικό έλεγχο. Το αποτέλεσμα της αναμέτρησης στις δυτικές κοινωνίες είναι κατά κανόνα η εξάλειψη των ατομικών ιδιομορφιών και επιθυμιών κάτω από τον παντοδύναμο νόμο που επιτρέπει και υποχρεώνει ομοιόμορφα.

● Στην Ολλανδία τις τελευταίες δύο τετραετίες, η εικόνα ήταν αρκετά διαφορετική: χρήση χασίς και μαριχουάνας νομιμοποιημένη· δίωξη μόνο των εμπόρων σκληρών ναρκωτικών και όχι των χρηστών (με την προϋπόθεση να μην έχουν διαπράξει άλλα αδικήματα)· πρόβλεψη μικρών ποινών φυλάκισης για όσους τοξικομανείς συλλαμβάνονταν· έλλειψη κοινωνικών κι επαγγελματικών διακρίσεων σε βάρος των ομοφυλόφιλων· κατοχύρωση της ευθανασίας. Όλα αυτά, μέχρι πρόσφατα.

Φαίνεται ότι τον τελευταίο καιρό η κοινωνική συναίνεση, που επέτρεψε στο ολλανδικό κράτος - προνοίας μια περισσότερο ανοιχτή αντιμετώπιση των —κοινών σ' όλες τις χώρες— κοινωνικών προβλημάτων, αίρεται. Οι Ολλανδοί αναρωτιούνται μήπως το παρατάβηξαν, και βλέπουν με σκεπτικισμό την ανεκτικότητα που επέδειξαν στο παρελθόν. Αυτό καθαυτό το γεγονός δεν είναι ανησυχητικό. Μια κοινωνία όχι μόνο δικαιούται αλλά και επιβάλλεται να εξετάζει ως σύνολο τα πεπραγμένα της. Αυτό που είναι ανησυχητικό είναι να τα θέτει με ψευδεπίγραφο τρόπο και ν' αναζητά αποδιοπομπαίους τράγους για τα πραγματικά της προβλήματα.

Το 1986, στο Ρόττερνταμ διαπράχθηκαν 64.000 κλοπές (ενώ το 1960 μόνο 8.000) και τα εγκλήματα βίας αυξήθηκαν κατά 15%. Πολλοί θεωρούν αυτή τη βία συμπεριφορά των Krakers και των αναρχικών RA-RA ως φυσική κατάληξη της τάσης των Ολλανδών να βλέπουν τους εγκληματίες σαν θύματα της κοινωνίας και να ενδιαφέρονται όχι για την παραδειγματική τιμωρία τους αλλά για την επανένταξη στο κοινωνικό σύνολο. Η ανάλυση αυτά παραγνώνει βέβαια το γεγονός ότι από το 1982, που κυβερνά τη χώρα ο κεντρο-δεξιός συνασπισμός του Ruud Lubbers, η ανεργία —φαινόμενο που πλήττει πρώτα και κύρια τους νέους— έχει φτάσει το 13%. Ψιλά γράμματα.

Με την ίδια συλλογιστική, φέτος το κοινοβούλιο ενέκρινε κονδύλι ύψους 40 εκατ. δολαρίων για την επιβολή του νόμου στις πόλεις, μέσα από την ενίσχυση της αστυνομίας. Επίσης αναγγέλθηκε η κατασκευή 3.000 συμπληρωματικών φυλακών μιας και οι 5.000 που υπάρχουν ήδη, κρίνονται ανε-

Κάθε σακκίδιο και ένας ύποπτος

παρκείς λόγω του προσεχούς «φόρτου εργασίας». Όλα αυτά τη στιγμή που η κυβέρνηση έχει περικόψει τις δαπάνες για την κοινωνική πρόνοια κατά 3,5 δις δολάρια, για την δημόσια υγεία κατά 1,6 δις και έχει περιορίσει τη μισθοδοσία των κρατικών υπαλλήλων κατά 3,9 δις δολάρια.

Ακόμη και στην αντιμετώπιση των ναρκωμανών, η φιλοσοφία των Ολλανδών αρχίζει ν' αλλάζει: η δημιουργία χώρων ειδικά για τους χρήστες χασίς και μαριχουάνας, —υπό την επίβλεψη των Αρχών— δεν αποσκοπεί, όπως παλιότερα, στην προφύλαξη τους από τον εγκληματικό κόσμο των σκληρών ναρκωτικών, αλλά στη χωρική απομόνωση δραστηριοτήτων που δεν αποδέχεται το κοινωνικό σώμα. Όσον αφορά την αντιμετώπιση των 16.000 τοξικομανών, οι «ανωρθόδοξες» λύσεις που επιχειρήθηκαν στη δεκαετία του '70 (π.χ. καφενεία σκληρών ναρκωτικών) έχουν οριστικά εγκαταλειφθεί. Οι Ολλανδοί μοιάζουν να 'χουν πειστεί ότι η ελαστική νομοθεσία τους διαιωνίζει το πρόβλημα, χωρίς να υπολογίζουν ότι και οι άλλες χώρες —που το αντιμετωπίζουν υποτιθέεται δραστικά— δεν έχουν τη λύση στα χέρια τους. Το αντίθετο μάλιστα.

Η εντονότερη δημόσια κριτική ασκείται στα ζητήματα σεξουαλικότητας και ηθών. Έτσι, τον περασμένο χρόνο, ένα σχέδιο νόμου που αφορούσε θέματα σεξ και πορνογραφίας, και που μείωνε την ηλικία συγκатаθέσεως από τα 16 χρόνια στα 12, μετά τις αντιδράσεις της εκκλησίας και πολλών γονιών τερμάτισε τη διαδρομή του στο Υπουργικό Συμβούλιο. Οι ομοφυλόφιλοι, που μέχρι πρόσφατα δεν συναντούσαν διακρίσεις στις δημοτικές και διπλωματικές υπηρεσίες, σήμερα βρίσκονται πάλι στο στόχαστρο: αντιμετωπίζουν προβλήματα στέγασης, και ως δάσκαλοι εκδιώκονται από τα σχολεία —δημόσια και ιδιωτικά. Η απαίτηση πολλών Καθολικών αλλά και της «Δημοκρατικής Εκκλησίας» του Lubber «να έ-χεις το δικαίωμα να διαλέγεις τους δασκά-

λους», συνιστά την ύψιστη και μόνη σεβαστή ελευθερία.

Εκεί όμως που η εκκλησιαστική πίστη έχει σημειώσει τη μεγαλύτερη νίκη της είναι στο θέμα της νομιμοποίησης της ευθανασίας. Η κυβέρνηση αυτή τη στιγμή επεξεργάζεται ένα νόμο σε συντηρητική κατεύθυνση, σε σχέση με την προ τριετίας πρόταση του «Δημοκρατικού Κόμματος», που προέβλεπε απλώς την θεσμοθέτηση της τρέχουσας πρακτικής: αίτηση του πάσχοντος, αόρητοι πόνοι, σύμφωνη γνώμη της οικογένειας και δεύτερη γνώμη από άλλο γιατρό.

Στις μέρες μας λοιπόν, οι Ολλανδοί αρχίζουν να πιστεύουν ότι η δημοκρατία τους κινδυνεύει από την αμφισβήτηση των κοινωνικών ρόλων και από το πλήθος των κατακτημένων —ή παραχωρημένων— ατομικών δικαιωμάτων. Την ίδια στιγμή που ο δήμαρχος του Άμστερνταμ παραδέχεται ότι «ο καιρός των υποσχέσεων έχει περάσει»· βαδίζουμε στη λεωφόρο των πληγωμένων ονείρων». Τη στιγμή που οι πολιτικοί γνωρίζουν καλά ότι ο κόσμος δεν τους πιστεύει όταν λένε ότι τα πράγματα θα πάνε καλύτερα τον επόμενο χρόνο. Καθώς οι συντηρητικές δυνάμεις αποκτούν μεγαλύτερη εξουσία, η εκκλησία ξαναβρίσκει την ισχύ της, κι αυτά εν μέσω οικονομικής κρίσης, η ολλανδική κοινωνία γίνεται περισσότερο συντηρητική. Η αντιμετώπιση των λεπτών κοινωνικών προβλημάτων και των ιδιαίτερων κοινωνικών ομάδων αποτελεί τον πιο ευαίσθητο δείκτη αλλαγών και μετατοπίσεων στον τρόπο σκέψης των πολιτών.

Είναι άγνωστο το αν και κατά πόσο θα αποτραπούν αυτές οι εξελίξεις σε μια χώρα, όπως η Ολλανδία, με παράδοση αιώνων στην αποδοχή διαφορετικών θρησκειών, απόψεων, τρόπων ζωής, προσφύγων. Πάντως οι άμεσα θιγόμενες κοινωνικές ομάδες —και όχι μόνο αυτές— είναι αποφασισμένες να παλέψουν σκληρά ενάντια στην προοπτική της ολλανδικής εκδοχής του θασερισμού. □

της Ελένης Καραντζόλα

Όταν τα ανθρώπινα δικαιώματα κρατικοποιούνται...

της Λίλιαν Αργυράκη

Ο όρος «ανθρώπινα δικαιώματα» τείνει να καταστεί στις μέρες μας το υπ' αριθμόν ένα συνθετικό προτάσεων καθημερινής χρήσης. Αρκεί να παρακολουθήσουμε μια οποιαδήποτε τοποθέτηση δημοσίου ανδρός επί οιοδήποτε θέματος, την οποιαδήποτε ώρα της ημέρας, από οποιοδήποτε μέσο μαζικής ενημέρωσης.

Το σκηνικό, όμως, το χαλάνε μερικές «ξώφαλτσες» κινήσεις «κάποιων» οι οποίοι δεν εννοούν ακόμα να κατανοήσουν την «ειδική μεταχείριση» αυτού του όρου από όσους τον χρησιμοποιούν και οι οποίοι στην προσπάθεια «υλοποίησής» του ξεπερνούν και αυτά τα εκπεφρασμένα «όρια».

Το αποτέλεσμα είναι, βέβαια, η συμπεριφορά των διαφόρων κρατικών οργάνων και υπηρεσιών να αφαιρεί το επικάλυμμα των μεγαλόστομων υποκριτικών διακηρύξεων από τους πολιτικούς προϊσταμένους τους και να εμφανίζεται έτσι γυμνή η έλλειψη περιεχομένου τους. Και το χειρότερο: η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η προσβολή της προσωπικότητας επιλεγμένων απόψεων, περνά απαρατήρητη και χωρίς καμιά διαμαρτυρία.

Χαμένη στα χιλιάδες μικρά και μεγάλα προβλήματά της, θερμόπληκτη και καταπονημένη, η ελληνική κοινωνία αδιαφορεί για τον καθημερινό βιασμό των δικαιωμάτων των πολιτών της, «αποστασιοποιείται» και σιγεί αδιαμαρτύρητα.

Το γράφουμε όλα αυτά με αφορμή το «πογκρόμ» που έγινε πρόσφατα στη Θεσσαλονίκη και που δυστυχώς απασχόλησε μόνο μια - δυό εφημερίδες κι αυτές στα «ψιλά». Θύμα του «πογκρόμ» ήταν οι ομοφυλόφιλοι της συμπρωτεύουσας και δράστες οι «αρρενωποί» αστυνομικοί της.

Ιδού λοιπόν ακριβέστερα τα περί των ο λόγος ανδραγαθήματα. Καθημερινές αστυνομικές έφοδοι γίνονται γύρω από το χώρο του πρώην στρατοπέδου Τσιρογιάννη στη Θεσσαλονίκη, —δημόσια περιοχή και τόπος συνάντησης ομοφυλόφιλων— εναντίον των θαμώνων της, οι οποίοι συλλαμβάνονται παρά την επίδειξη της αστυνομικής τους ταυτότητας, προπηλακίζονται και οδηγούνται στα πλησιέστε-

ρα αστυνομικά τμήματα, καθ' όλη τη διάρκεια της νύχτας.

Παράλληλα και σύμφωνα με καταγγελίες Αθηναίων δημοτών —τα ονόματά τους βρίσκονται στις ενυπόγραφες επιστολές τους— αντιστοιχα περιστατικά σημειώνονται και σε στέκια ομοφυλόφιλων της Αθήνας, οι οποίοι, πολλές φορές μαζί με απλούς περαστικούς, οδηγούνται με τις ίδιες διαδικασίες στα αστυνομικά τμήματα Α' και ΚΖ', όπου ακολουθεί... «ευγενική» μεταχείριση.

Με αφορμή τα παραπάνω περιστατικά αναζητήσαμε τον Γρηγόρη Βαλλιαντάτο, υπεύθυνο του Α.Κ.Ο.Ε., και τον παρακάλεσαμε να τα σχολιάσει. Να τι μας είπε:

«Η Θεσσαλονίκη, γνωστή ερωτική πρωτεύουσα της Β. Ελλάδας, τελευταία υποφέρει βουβά — και λέω βουβά γιατί η αγανάκτηση και το παράπονο των εραστών της νύχτας δεν φτάνει στα αφτιά μας. Εδώ κι ένα μήνα, γύρω από το χώρο του πρώην στρατοπέδου Τσιρογιάννη, τα παλικάρια της Ελληνικής Αστυνομίας εξαντλούν τη φαντασία και τη χυδαιότητα τους στους νυχτερινούς περαστικούς. Τρομοκρατία αμείωτη που συνεχίζεται ασύστολα και πνίγεται από την αδυναμία των θυμάτων να υποβάλουν μηνύσεις στις αυθαιρεσίες των αστυνομικών οργάνων. Ταλαιώρω ανθρωπάκια που διερωτάται κανείς αν έχουν ιδεολογική κάλυψη από το ιδιόρρυθμο ντουέτο υπουργού Β. Ελλάδας και Δημάρχου.

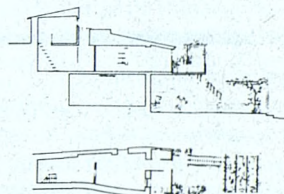
Ό,τι και να 'ναι ενώνουμε τη διαμαρτυρία μας με τον Παλαμιώτη, τις δύο γραμμές της «Ελευθεροτυπίας», την ΕΑΡ, και τις δεκάδες που τολμούν να ζητούν τον έρωτα στους δύσκολους καιρούς μας».

Εμείς περιμένουμε έστω και τώρα —και πριν είναι πολύ αργά, όταν ο έρπων φασισμός θα μας έχει τυφλώσει όλους— να υπάρξει επίσημη τοποθέτηση για όλα αυτά. Όχι βεβαίως από την ηγεσία της Αστυνομίας ή των πολιτικών προϊσταμένων της, αλλά από εκείνους τους κυβερνητικούς παράγοντες που κόπονται υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και για όλες ανεξαιρέτως τις κατηγορίες των πολιτών.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΣΠΙΤΙΑ

ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΣΠΙΤΙΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ή λέξη

Εύχαρις και βίη λογογράφου

ΓΙΩΡΓΙΤΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ: Ορίστε Γνωριμία • Ορίστε ούλοι
Γ.Θ. ΒΑΦΟΠΟΥΛΟΣ: Μήνη Γνωριμία, Θέμα • Ο Γνωριμία Θέμα
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΚΕΤΤΙΜΠΕΡΓΚ: Ο χρόνος, οι άνθρωποι, οι ιδέες (συμπεριφορά) • Θέμα
ΜΑΡΙΟΣ ΣΑΥΤΟΥΡΗΣ: 99 Έρωτες • Η Αποστολή • Η Ομορφιά
ΜΑΝΟΣ ΚΑΤΣΙΑΛΗΣ: Για την Ομορφιά • Έρωτες
ΥΠΟΤΟ ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ: Έρωτες, ο έρωτας, ο έρωτας • Έρωτες, ο έρωτας, ο έρωτας
ΓΙΩΝΝΗΣ ΤΡΑΠΟΥΖΗΣ: Έρωτες, ο έρωτας, ο έρωτας
ΑΛΕΚΟΣ ΦΑΛΙΑΝΟΣ: Έρωτες, ο έρωτας, ο έρωτας
ΜΑΡΟ ΛΟΥΚΑ: Μήνη Γνωριμία
ΧΟΥΤΟ ΧΟΥΤΟ ΠΑΝΤΟΥ: Έρωτες, ο έρωτας, ο έρωτας
ΜΑΡΚΟΣ ΚΑΡΑΓΙΩΓΙ: Έρωτες, ο έρωτας, ο έρωτας
ΦΡΑΝΤΣ ΚΑΡΛ: Έρωτες, ο έρωτας, ο έρωτας
Κ.Τ. ΜΥΡΤΗΣ: Έρωτες, ο έρωτας, ο έρωτας
ΣΑΜΟΥΕΛ ΜΗΚΚΕΤ: Έρωτες, ο έρωτας, ο έρωτας
ΜΑΝΟΣ ΣΤΡΑΤΑΝΙΔΗΣ: Έρωτες, ο έρωτας, ο έρωτας
ΚΩΣΤΑΣ ΡΕΤΣΙΝΗΣ: Έρωτες, ο έρωτας, ο έρωτας
ΘΑΝΑΣΙΣ ΚΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ: Έρωτες, ο έρωτας, ο έρωτας
Ρομαντισμός και έρωτας • Έρωτες • Έρωτες, ο έρωτας, ο έρωτας
ΒΑΣΙΛΕΑΣ ΚΑΡΑΛΗΣ: Έρωτες, ο έρωτας, ο έρωτας
ΚΩΣΤΑΣ ΡΙΣΑΚΗΣ: Έρωτες, ο έρωτας, ο έρωτας
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΤΣΙΝΗΣ: Έρωτες, ο έρωτας, ο έρωτας
Κ.Α. ΚΑΡΑΓΙΩΓΙ: Έρωτες, ο έρωτας, ο έρωτας
ΤΕΡΕΖΙΤΣ ΣΙΑ: Έρωτες, ο έρωτας, ο έρωτας

Ιούλιος-αύγουστος '87

66

δελτίο τεύχος: 893. 350

ΓΑΛΛΙΑ:

Ένας νέος κύκλος αγώνων

βάζει τέρμα στη μακριά πορεία του νεοφιλελευθερισμού

Μια συζήτηση της Ελένης Νικολοπούλου με τον Benjamin Coriat

Ο Μπένζαμιν Κοριά προέρχεται από τη γενιά του Μάη '68 και είναι γνωστός τόσο στη Γαλλία όσο και στο εξωτερικό από τη συγγραφή πολλών εργασιών και άρθρων που αναφέρονται στην οικονομία της εργασίας, τον ταιλιορισμό, τον φορντισμό, τις νέες τεχνολογίες, τις σχέσεις μισθωτής εργασίας κλπ. Είναι καθηγητής των Οικονομικών Επιστημών στο Πανεπιστήμιο Παρίσι VII (Jussieu) και διευθύνει το ερευνητικό κέντρο GERTTD (ομάδα μελετών και έρευνας πάνω στην εργασία, τις τεχνικές και την ανάπτυξη). Στη χώρα μας έχουν μεταφραστεί τα βιβλία του: «Ο εργάτης και το χρονόμετρο» και «Επιστήμη, Τεχνική και κεφάλαιο».

Ανήκει στη Σχολή της Θεωρίας της Regulation (ρυθμισμός) που μαζί με άλλους Γάλλους θεωρητικούς όπως Boyer, Lipietz κ.ά. μελετούν κυρίως το πέρασμα από το φορντισμό —που είναι το μοντέλο καπιταλιστικής συσσώρευσης στην πλήρη ανάπτυξη του (1945-1975)— στη σημερινή κρίση, επικεντρώνοντας το κύριο βάρος τους στην ανάλυση του τρόπου ρύθμισης των κοινωνικών σχέσεων της μισθωτής εργασίας.

Οι πρόσφατες απεργιακές κινητοποιήσεις φοιτητών, μαθητών και εργαζομένων στη Γαλλία κατά της νεο-φιλελεύθερης πολιτικής του Σιράκ μας έκαναν να στραφούμε σε μερικά σύγχρονα προβλήματα της εποχής μας που πραγματικά είναι περίπλοκα και πολυσύνθετα. Δεν θα σταθούμε στο ιστορικό των γεγονότων που άλλωστε έχει εξαντληθεί από τον ελληνικό Τύπο: φέτος το Γενάρη μέσα από μια συζήτηση με τον B. Coriat προσπαθήσαμε να θίξουμε μερικές πτυχές τους, όπως:

- τη σημασία και το «μήνυμα» των αγώνων ενάντια του νεο-φιλελεύθερου ρεύματος·
- τη σημερινή κρίση του καπιταλιστικού μοντέλου συσσώρευσης·
- τη δομική και οργανωτική κρίση του συνδικαλιστικού κινήματος·
- τις νέες μορφές οργάνωσης εργασίας·
- τη στάση των συνδικάτων και του γαλλικού εργατικού κινήματος απέναντι στην κρίση και τα σύγχρονα προβλήματα των νέων τεχνολογιών·
- την πιθανότητα ανάδυσης ενός νέου μοντέλου ανάπτυξης στηριγμένου σε νέες κοινωνικές συμμαχίες, νέες πολιτικές συμπεριφορές και στρατηγικές από τα κοινωνικά υποκείμενα.

ΕΡ.: Ειπώθηκε ότι το κίνημα του '68 ήταν πολιτικοποιημένο ενώ το φοιτητικό κίνημα του '86 ήταν περισσότερο κορπορατίστικο για το λόγο ότι η νεολαία δεν αμφισβήτησε τις αξίες της σύγχρονης κοινωνίας. Ακόμα ειπώθηκε ότι οι φοιτητές και οι μαθητές δεν μάχονταν για μια ουτοπία όπως το '68 αλλά για μια ηθική. Ποια είναι η γνώμη σας;

ΑΠ.: Η απάντησή μου σ' αυτή την ερώτηση θα είναι διπλή. Πρώτα απ' όλα, είναι σωστό να πούμε ότι το κίνημα του 1986 πρόβαλλε περισσότερο μια σειρά ηθικών αξιών παρά πολιτικές προτάσεις. Αυτές οι ηθικές αξίες ήταν «Δικαιοσύνη», «Ισότητα» —με την έννοια της ισότητας των πιθανοτήτων για την είσοδο στο πανεπιστήμιο— και «Αλληλεγγύη». Αυτό φαίνεται καθαρά στις διεκδικήσεις του κινήματος. Ωστόσο, μπορούμε να πούμε πως το κίνημα δεν ήταν πολιτικοποιημένο; Δεν το νομίζω, στο μέτρο που κάθε στιγμή το κίνημα μπόρεσε να εκτιμήσει το συσχετισμό των δυνάμεών του, μπόρεσε να βρει τρόπους να ενοποιηθεί και να νικήσει. Αν δεν είναι πολιτική το να μπορέσει ένα κίνημα να οργανωθεί σε 3 χρόνους —πρώτα να συγκεντρώσει τους φοιτητές, μετά τους φοιτητές και τους μαθητές και τέλος τους φοιτητές, τους μαθητές και τα συνδικάτα— τότε διερωτώμαι τι είναι πολιτική! Αυτό που κυρίως αξίζει να σημειώσουμε είναι πως το κίνημα έγινε ένας «μεγάλος μαϊτρ τακτικής».

Κατά δεύτερο λόγο, στο βάθος, οι διεκδικήσεις στηριγμένες σε ηθικές αξίες ήταν διεκδικήσεις βαθιά πολιτικές στη συγκεκριμένη περίπτωση γιατί επρόκειτο να αντισταθούν στη «φιλελεύθερη» φιλοσοφία ενός προσχέδιου νόμου που σκόπευε να θεσμοθετήσει την επίλογό για την είσοδο στα

πανεπιστήμια, υψηλά διδάκτρα εγγραφής και τέλος να ενισχύσει την ιδιωτικοποίηση στη χρηματοδότηση του πανεπιστημίου. Αν το να αντιπαρεταθείς σε αυτούς τους τρεις αντικειμενικούς σκοπούς του «φιλελευθερισμού» της κυβέρνησης δεν είναι πολιτική, τότε, ακόμα μια φορά, διερωτώμαι τι είναι πολιτική!

Πράγματι υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στο κίνημα του '86 και του '68. Αφορούν κατά βάθος την έννοια ή την ιδέα της «πολιτικής» που υπάρχει πίσω από τα δύο κινήματα. Το κίνημα του '86 είναι πιο προσδιορισμένο, πιο περιορισμένο. Χτυπάει σε σημεία καλά στοχευμένα. Αντίθετα, το κίνημα του '68 άγγιζε τα προβλήματα στο σύνολό τους, όπως για παράδειγμα τη διαίρεση ανάμεσα στη χειρωνακτική και διανοητική εργασία. Αυτές οι διαφορές στο «αγωνιστικό πεδίο» είναι που εξηγούν ότι το κίνημα του '68 μπόρεσε να επιφέρει μια άμεση νίκη με την έννοια των διεκδικήσεων, ενώ οι νίκες του '86 έχουν ευρύτερη σημασία, είναι περισσότερο πιο ιδεολογικές, αλλά δεν μεταφράστηκαν στην άμεση υλοποίηση των αντικειμενικών στόχων που είχαν καθοριστεί.

ΕΡ.: Ποια ήταν η φιλοσοφία του νόμου του Ντεβακί και γενικά της κυβερνητικής πολιτικής σχετικά με τα πανεπιστήμια;

ΑΠ.: Η γενική φιλοσοφία ήταν πρώτα απ' όλα να εισάγει μια νόμιμη αρχή επιλογής στην είσοδο στα πανεπιστήμια καταργώντας την αξία του εθνικού διπλώματος (του μπακαλορέα) που εξασφάλιζε αυτόματα την είσοδο.

Κατά δεύτερο λόγο, η φιλοσοφία ήταν να προσανατολίσει τα πανεπιστήμια προς την ιδιωτικοποίηση και τον ανταγωνισμό καταργώντας τα εθνικά διπλώματα. Αυτή η

πολιτική απέναντι στα πανεπιστήμια βρίσκεται σε πλήρη συνάφεια με την υπόλοιπη πολιτική της κυβέρνησης του Σιράκ. Από τότε που ήλθε στην εξουσία, το Μάρτη του 1986, ανέπτυξε μια σειρά πρωτοβουλιών με σκοπό την ιδιωτικοποίηση (είχε ήδη προηγουμένως αναπτύξει το ζήτημα των ιδιωτικοποιήσεων στην προεκλογική εκστρατεία). Οι πρωτοβουλίες του Σιράκ ήταν κυρίως η απο-εθνικοποίηση ενός σημαντικού αριθμού εθνικοποιημένων βιομηχανικών μονάδων και τραπεζών και ακόμα περισσότερο προσανατολίστηκε σ' ένα φιλελευθερισμό με την κλασική έννοια του όρου, ακολουθώντας την Θάτσερ και τον Ρήγκαν, αν και με έναν τρόπο πιο ήπιο, προσαρμοσμένο στη Γαλλία.

Σ' αντίθεση με αυτήν τη φιλελεύθερη πολιτική φιλοσοφία, το κίνημα του «αντι-φιλελευθερισμού» του 1986 διεκδικούσε: την ελεύθερη είσοδο στα πανεπιστήμια με βάση το μακαλορέα, τη διατήρηση των εθνικών πανεπιστημιακών διπλωμάτων, τη διατήρηση του πανεπιστημίου σαν υπηρεσία δημόσια και την άρνηση του ανταγωνισμού των πανεπιστημίων.

ΕΡ.: Είναι φανερό πως η κυβέρνηση Σιράκ προσπάθησε να εφαρμόσει ένα εκπαιδευτικό μοντέλο νεοφιλελευθερισμού που να στηρίζεται στη λογική του ανταγωνισμού στην αγορά εργασίας και να έρχεται σε κάποια συνάφεια με το γιαπωνέζικο και το αμερικανικό μοντέλο. Πιστεύεται πως τέτοιου είδους μοντέλα νεοφιλελεύθερης διαχείρισης θα εφαρμοστούν τελικά στη γαλλική κοινωνία;

ΑΠ.: Δεν πρόκειται μόνο για το πανεπιστήμιο, αλλά επίσης και για τον εργασιακό χώρο. Πρέπει να διακρίνουμε ανάμεσα στην κρατική επίθεση της κυβέρνησης και την πρακτική των επιχειρήσεων.

Όσον αφορά την πρακτική των επιχειρήσεων (όταν η αριστερά ήταν στην εξουσία δεν άλλαξε θεμελιακά την κατάσταση, ήταν πολύ ανεκτική σε αυτό το σχέδιο) εδώ και δέκα χρόνια αναπτύχθηκαν σε όλους σχεδόν τον τομέις, δημόσιους και ιδιωτικούς, απόπειρες νεοφιλελεύθερης διαχείρισης της εργατικής δύναμης. Βέβαια, με άνιση τύχη αλλά και με επιτυχίες αναμφισβήτητες. Κύρια εισάχθηκαν: ο τύπος της χρηματοικής αμοιβής μετά από αυθαίρετη αξιολογική κρίση εκ μέρους των ιεραρχικά ανώτερων της επιχείρησης, ο τύπος του κατακερματισμού και της ευλυγισίας της εργατικής δύναμης, πολλαπλασιάζοντας τις πρόσκαιρες εργασίες. Αυτοί οι τύποι ήταν αποτέλεσμα ενός προσανατολισμού της διαχείρισης των επιχειρήσεων κυρίως με άξονα τη λογική της αγοράς.

Όσον αφορά την κυβερνητική πολιτική βρισκόμαστε στον ίδιο γενικό προσανατολισμό. Κατά κάποιο τρόπο, η σοσιαλιστική κυβέρνηση επιτάχυνε τα πράγματα μέσα από το σύνθημα και το πρόγραμμα του «εκσυγχρονισμού». Το πρόγραμμα αυτό, όπως ορίστηκε και εφαρμόστηκε από τη σοσιαλιστική κυβέρνηση, σήμαινε την άμεση αποδοχή των αναγκών της αγοράς ως διαχειριστικής αρχής, την Ευρώπη σαν άξονα αναφοράς μιας ανταγωνιστικής γαλλικής οικονομίας, ενώ παράλληλα αξιοποιούσε τη λειτουργία της διαχείρισης και του μνατζμεντ των διευθυντών των επιχειρήσεων. Κοντολογίς, όλες οι καθαρά φιλελεύθερες

αξίες περιέχονταν στην έννοια του «εκσυγχρονισμού» που έβαλε μπροστά η σοσιαλιστική κυβέρνηση.

Θέλω να διευκρινίσω πως δεν είμαι απαραίτητα αντίθετος στον εκσυγχρονισμό εν γένει αλλά διατηρώ επιφυλάξεις όσον αφορά το φιλελεύθερο περιεχόμενο που έδωσαν στην έννοια του «εκσυγχρονισμού» οι κυβερνώντες σοσιαλιστές.

Η κυβέρνηση Σιράκ προσπάθησε να πάει ακόμα πιο μακριά ξεκινώντας από τις πολιτικές προγραμματικές της δηλώσεις που είναι εξαιρετικά σκληρές: ιδιωτικοποίηση στα κανάλια της τηλεόρασης και των φυλακών, αλλαγή του κώδικα της απόκτησης της γαλλικής ιθαγένειας με σκοπό να αρεί η αυτόματη απόκτησή της (σύμφωνα με τον ισχύοντα νόμο) από τους νέους που οι γονείς τους δεν είναι Γάλλοι αλλά που γεννήθηκαν και ζουν στη Γαλλία.

Αυτές οι πολιτικές προγραμματικές δηλώσεις και οι συνακόλουθη πρακτική προκάλεσαν το κοινωνικό κίνημα που ξέφυγε. Και ξαφνικά, η κυβέρνηση Σιράκ, υποχρεώθηκε να επιβραδύνει και να μετριάσει τους νεοφιλελεύθερους μετασχηματισμούς και τελικά να τους κατευθύνει διαφορετικά.

Συμπερασματικά, θεωρώ πως υπάρχει ένα κίνημα νεοφιλελεύθερης διαχείρισης στις επιχειρήσεις που έχει ήδη σημειώσει άνοδο και θα συνεχίσει σε αυτήν την κατεύθυνση· αντίθετα, το κράτος θα πρέπει να είναι πολύ πιο επιφυλακτικό σε σχέση με αυτό τον τύπο της διαχείρισης.

ΕΡ.: Θα μπορούσαμε να πούμε πως οι φοιτητές κέρδισαν στο μέτρο που απαιτήσαν έμπρακτα να σταματήσει η νεοφιλελεύθερη πολιτική της κυβέρνησης Σιράκ;

ΑΠ.: Η απάντησή μου σ' αυτή την ερώτηση θα είναι λίγο παράδοξη. Θεωρώ πως αυτό που κέρδισαν οι φοιτητές και οι μαθητές είναι το «στάτους - κβο» μέσα στα πανεπιστήμια. Κέρδισαν κυρίως για τους άλλους, επιφέροντας ρήγματα στη φιλελεύθερη ιδεολογία. Αλλά για τους αυτούς τους κέρδισαν μόνο το «στάτους - κβο». Αυτό σημαίνει πως το γαλλικό πανεπιστήμιο για μια σειρά από λόγους παραμένει σε πολύ άσχημη οικονομική θέση, σε άσχημη ηθική και σε όχι καλή κατάσταση από άποψη παραγωγής γνώσης.

Επιχειρώντας ένα σύντομο απολογισμό των Γενικών Φοιτητικών Συνελεύσεων, το Μάρτη 1987, στις οποίες συμμετείχα, επισημαίνω τα εξής:

- Σε επίπεδο συμμετοχής η επιτυχία τους είναι αναμφισβήτητη. Πάνω από εξήντα πανεπιστήμια της Γαλλίας (σε συνολικό αριθμό 80) έλαβαν μέρος με αντιπροσώπους τους. Όμως, και αυτό είναι το αδύνατο σημείο των Φοιτητικών Κινητοποιήσεων, οι περισσότεροι από αυτούς δεν εκπροσώπουν σημαντικό αριθμό φοιτητών.

- Όσον αφορά τις αλλαγές στα πανεπιστήμια δεν αναπτύχθηκε ουσιαστικός διάλογος.

- Ωστόσο, παρέμεινε μια ουσιαστική πλευρά του θέματος: η αυτοοργάνωση και η αυτονομία των φοιτητών από τις Συνδικαλιστικές Οργανώσεις. Οι φοιτητές συνεχίζουν τον αγώνα τους με μια σειρά κινητοποιήσεων στην περίοδο των εγγραφών στα Πανεπιστήμια από τον Ιούνιο μέχρι το Σεπτέμβριο 1987.

ΕΡ.: Υποστηρίζετε την άποψη, ότι η σημερινή εποχή είναι μετα-ταιηλορική. Πώς το στηρίζετε αυτό; Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της κοινωνίας που ζούμε σήμερα; Ποια είναι η αλληλουχία ανάμεσα στον ταιηλορικό - φορντισμό και στην αυτοματοποίηση, σαν κοινωνικές μορφές οργάνωσης της εργασίας;

ΑΠ.: Αυτό το σημείο πρέπει πραγματικά να το προσέξουμε. Σε δύο τρία άρθρα μου έχω αναφέρει πως είμαστε στην περίοδο του μετα-ταιηλορισμού. Αλλά θέλω να επιστήσω την προσοχή σε αυτό το σημείο. Χρησιμοποιώ την έκφραση του «μετα - ταιηλορισμού» με μια εκδοχή πρακτικά αντίθετη από τη συνήθη εκδοχή αυτών που μιλούν για τη μετα-βιομηχανική κοινωνία. Αυτοί που μιλούν για τη μετα-βιομηχανική κοινωνία — και μερικές φορές με την έννοια του μετα-ταιηλορισμού — εννοούν πως από εδώ και πέρα η βιομηχανία παίζει ένα δευτερεύοντα ρόλο, πως είναι λάθος να μιλάμε για εκμετάλλευση εργασίας, γιατί οι συνθήκες σχηματισμού της αξίας έχουν τελειώσει κοινωνικοποιηθεί, και πως το νέο μοντέλο του παραγωγικού εργαζόμενου είναι ο τεχνικός με το «λευκό κολάρο». Έτσι, σε γενικές γραμμές, η μεταβιομηχανική κοινωνία συναρτάται με τη σοσιαλδημοκρατική θεώρηση της κοινωνίας και το σοσιαλδημοκρατικό τρόπο διακυβέρνησής της.

Όταν μιλώ για μετα-ταιηλορισμό σε μια προοπτική τελείως διαφορετική, αναφέρω-μαι στο εργοστάσιο μετα-ταιηλορικού τύπου. Κατά τη γνώμη μου, το εργοστάσιο μετα-ταιηλορικού τύπου αντιστοιχεί σε ένα συνδυασμένο αριθμό πραγμάτων: στην άνοδο της αυτοματοποίησης που έρχεται να προστεθεί στον κλασικό τομέα του ταιηλορισμού (λέω προστεθεί και όχι υποκατασταθεί) στη διαίρεση του εργοστασίου ανάμεσα στο «μητρικό» εργοστάσιο και τα «υπεργολαβικά» εργοστάσια, διαίρεση που διασκορπίζει ένα μέρος της εργατικής δύναμης ενώ ο ταιηλορισμός τη συγκεντρώνει· και στις τεχνικές ελέγχου της εργασίας πολύ πιο «εγγύτερες» με τη συνδρομή ή της πληροφορικής ή πιο συχνά του «κοντινού ελέγχου» που υλοποιείται κύρια στις αυτόνομες ομάδες εργασίας, τις συμμετοχικές παρεμβάσεις, τη μορφή «μεταφοράς της ευθύνης» στους εργαζομένους, σύμφωνα με την οποία η διεύθυνση τους καθιστά υπεύθυνους για την ποιότητα του προϊόντος που παράγουν. Έτσι, για μένα, το εργοστάσιο μεταταιηλορικού τύπου χαρακτηρίζεται από τρεις θεμελιακούς παράγοντες:

- από τις «εγγύτερες» και «ανανεωτικές» μεθόδους κοινωνικού ελέγχου,
- από τη μαζική χρήση της πληροφορικής και της αυτοματοποίησης, και
- από τη διαίρεση «μητρική» ενότητα / ενότητες «υπεργολαβικές» που έχει σαν σκοπό να αποκεντρώσει και να διασκορπίσει ένα μέρος των εργαζομένων.

Το μετα-ταιηλορικό εργοστάσιο όπως το εννοώ, δεν είναι απαραίτητα πιο «ανθρώπινο» από το λεγόμενο αμιγές ταιηλορικό εργοστάσιο. Είναι μια νέα κοινωνικο-τεχνική μορφή παραγωγής, γεννημένη από την ιδιαίτερη αντίθεση της σημερινής κρίσης.

Αν η αλληλουχία μεταξύ του ταιηλορισμού / φορντισμού και της αυτοματοποίησης

σης συνοδεύεται από ένα μετασχηματισμό του εργοστασίου σε ό,τι αφορά τα μέσα κοινωνικού ελέγχου, στην οικονομική και πολιτική λογική που θεμελιώνει αυτό το μετασχηματισμό η αλληλουχία εγγράφεται στη συνέχεια του ταιηλορισμού.

ΕΡ.: Σήμερα, αντιμετωπίζουμε μια κρίση του μοντέλου συσσώρευσης του κεφαλαίου διαφορετική από την κρίση του '30. Στα πλαίσια της Σχολής της Θεωρίας της Ρύθμισης, στην οποία ανήκετε, πώς εξηγείτε αυτή τη διαφορά;

ΑΠ.: Συνοπτικά, θα πω μόνο το εξής (για περισσότερες λεπτομέρειες παραπέμπω σε γραπτές εργασίες μου): Βασικά, η κρίση του '30 συνδέεται με την εμφάνιση νέων τρόπων παραγωγής, που χαρακτηρίζουμε «φορντικούς», ενώ οι νόρμες της εργατικής κατανάλωσης δεν επέτρεπαν να απορροφηθεί η αύξηση της παραγωγής και των προϊόντων. Επρόκειτο για μια κρίση αναντιστοιχίας ανάμεσα στις νόρμες παραγωγής και τις νόρμες κατανάλωσης. Αυτή η αναντιστοιχία λύθηκε με την αύξηση της νόρμας εργατικής κατανάλωσης, με την εφαρμογή του έμμεσου μισθού, με τη συστηματική αύξηση της αγοραστικής δύναμης διαμέσου της αυτόματης τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών και της μετακύλισης μέρους από τα κέρδη παραγωγικότητας στους μισθούς. Το φορντικό μοντέλο, έχοντας την αφετηρία του στο ξεπέρασμα της κρίσης του '30 θα γνωρίσει τη μεγαλύτερη του εξάπλωση και ανάπτυξη μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, σε όλη τη διάρκεια της περιόδου των περιφημων «τριάντα ενδόξων χρόνων». Η παρούσα κρίση είναι εντελώς διαφορετική στο μέτρο που δεν οφείλεται στην αναντιστοιχία ανάμεσα στις νόρμες παραγωγής και τις νόρμες κατανάλωσης. Είναι μια κρίση εξάντλησης του μοντέλου συσσώρευσης στο σύνολό του, όπου εξαντλούνται οι νόρμες παραγωγής (τα κέρδη παραγωγικότητας δηλαδή δεν μπορούν πλέον να αποκτηθούν κάτω από τις ίδιες συνθήκες) και παράλληλα μένουν στάσιμες οι νόρμες κατανάλωσης.

ΕΡ.: Οι κοινωνικοί θεσμοί όπως ο καλύτερος μισθός του εργάτη, η κοινωνική ασφάλιση, κλπ. που διασφάλιζαν την αγοραστική δύναμη των εργαζομένων από τον πληθωρισμό, ήταν αποτέλεσμα κοινωνικών εργατικών αγώνων, αλλά και ο φορντισμός σε μοντέλο συσσώρευσης του κεφαλαίου τους είχε ανάγκη για να μπορέσει να διανείμει τα κέρδη παραγωγικότητας και να επιφέρει έτσι μια σχετική ισορροπία ανάμεσα στις νόρμες παραγωγής και τις νόρμες κατανάλωσης. Μερικοί υποστηρίζουν πως οι διεκδικήσεις των μισθωτών, εκείνη δηλαδή η στρατηγική του κινήματος που είναι προανατολισμένη στην αύξηση των μισθών, είναι υποταγμένη στη λογική του κεφαλαίου ή το εξυπηρετεί. Ποια είναι η άποψή σας;

ΑΠ.: Πιστεύω πως πρέπει να προσέξουμε πολύ σε αυτό το σημείο. Δεν θα πω σε καμιά περίπτωση πως οι κοινωνικές διεκδικήσεις εξυπηρετούν τη λογική του κεφαλαίου. Δεν αποδέχομαι τις φονξιοναλιστικές απόψεις μερικών μετα-κεϋνσιανών θεωρητικών και μάλιστα μερικές φορές, μεταμαρξιστών. Αυτό που πιστεύω χωρίς καμιά αμφιβολία είναι πως υπάρχει πάντα μια σχέση ανάμεσα στις κοινωνικές διεκδική-

σεις και την καπιταλιστική ρυθμισμό στο σύνολό της.

Στη σημερινή περίοδο, για παράδειγμα, αυτή η σχέση στρέφεται γύρω από τη νεοφιλελεύθερη διαχείριση και την απόρριψη της από το κοινωνικό κίνημα. Σε άλλες χρονικές περιόδους, για παράδειγμα μετά το New Deal, είναι ξεκάθαρο ότι το κεφάλαιο αφού έκανε παραχωρήσεις στους μισθωτούς και αποδέχτηκε το δυνάμωμα του συνδικαλισμού —και αυτά μετά από ένα κοινωνικό κίνημα— έψαξε να βρει τρόπους αναδιπλώσης. Έτσι, όταν το κεφάλαιο έκανε παραχωρήσεις στους μισθωτούς, η αναδιπλώση του ήταν η προσάθετη ανάκαμψη της εσωτερικής αγοράς για να αντισταθμιστούν οι απώλειές του. Όταν έκανε παραχωρήσεις στη δύναμη του συνδικάτου, η αναδιπλώσή του ήταν να κάνει τα συνδικάτα να παίξουν ένα ρόλο κοινωνικού ελέγχου στην εργασία. Για παράδειγμα, στις Ηνωμένες Πολιτείες μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η αναγνώριση του δικαιώματος της απεργίας ανάμεσα σε δύο διαπραγματευόμενες εργασιακές συμβάσεις συνοδεύτηκε από τη δέσμευση του συνδικάτου να εμποδίσει την απεργία κατά τη διάρκεια των εργασιακών αυτών συμβάσεων.

Όταν το κεφάλαιο οδηγείται στο να κάνει παραχωρήσεις στους εργαζόμενους δεν τις κάνει ποτέ απλώς γιατί έτσι τυχάνει, αλλά μετά από σκληρές συγκρούσεις και μέσα από αναδιατάξεις στους συσχετισμούς δύναμης. Το κράτος-πρόνοιας γεννήθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες μετά από μακρόχρονους εργατικούς αγώνες στη διάρκεια της εποχής του '30, (προσανατολισμένους κυρίως στο πρόβλημα της ανεργίας) που χτυπήθηκαν άγρια μπροστά στα εργοστάσια Ford στο Ντητρόιτ από πληρωμένους μπράβους) της εργοδοσίας. Αυτό που πρέπει να καταλάβουμε καλά είναι πως το κράτος-πρόνοιας ήταν το αποτέλεσμα της κοινωνικής βίας και όχι ένα δώρο του κεφαλαίου. Στη Γαλλία, το κράτος-πρόνοιας, είναι το αποτέλεσμα των αγώνων της Αντίστασης, στα πλαίσια της οποίας οι κομμουνιστές και άλλες προοδευτικές δυνάμεις έπαιξαν έναν αποφασιστικό ρόλο. Ακόμα, αυτό το κράτος-πρόνοιας, προήλθε από την ανάγκη να ανασυγκροτηθεί μετά τον πόλεμο μια κοινωνική συναίνεση με τους κομμουνιστές και τους σοσιαλιστές, που ο καθένας τους έφτανε στο 30%

του εκλογικού σώματος —ποσοστά που εκφράστηκαν στις εκλογές του 1945. Απέναντι σε αυτή την κατάσταση το γαλλικό κεφάλαιο δεν μπορούσε να μην κάνει παραχωρήσεις.

Αλλά, το κεφάλαιο δεν κατορθώνει πάντα να αναδιπλωθεί στο τέλος μιας φάσης των κοινωνικών συγκρούσεων. Έχοντας κάνει μια σειρά παραχωρήσεων μπορεί να βρεθεί αντιμέτωπο με εμπόδια που έχουν σχέση με τον ανασχηματισμό των κερδών του. Σε κάποιο βαθμό, μπορούμε να θεωρήσουμε πως τα εμπόδια αυτά είναι μια από τις αιτίες του νεοφιλελεύθερου κύματος που αναπτύχθηκε μετά από τις διάφορες παραχωρήσεις που έγιναν μετά το 1968. Το κεφάλαιο δεν μπόρεσε να αντισταθμίσει τις παραχωρήσεις που έκανε με τη συσσώρευση του, λαμβανομένου υπόψη του τρόπου με τον οποίο αναπτύχθηκε η κρίση του φορντισμού.

ΕΡ.: Πώς κρίνετε τη θεωρητική άποψη που εκφράστηκε κυρίως από τον Μαρκούζε, ότι στα πλαίσια της σοσιαλδημοκρατικής κεύνσιανής πολιτικής του «Κράτους-Πρόνοιας» υπάρχει ένα αναπόφευκτο προτσές ενσωμάτωσης της εργατικής τάξης στο καπιταλιστικό σύστημα;

ΑΠ.: Δεν συμμερίζομαι καθόλου αυτήν την «αμερικανο-κεντρική» άποψη, που υποκαθιστά την εργατική τάξη σαν υποκείμενο κοινωνικής αλλαγής, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση του Μαρκούζε, με την κοινωνική κατηγορία των φοιτητών και των διανοουμένων. Η θέση μου είναι πως ακόμα και σήμερα, στις βιομηχανικές χώρες, η εργατική τάξη είναι το κεντρικό υποκείμενο της κοινωνικής αλλαγής. Αυτό που άλλαξε, είναι το ότι η εργατική τάξη σαν υποκείμενο κοινωνικής αλλαγής σε διάφορες χρονικές στιγμές πέρασε στο πεδίο των διαπραγματεύσεων και των συμφωνιών με το κεφάλαιο και αυτό μέσα από μια σχέση διαφορετική με τους τύπους δράσης της, που σε άλλες χρονικές στιγμές ήταν αγώνας και εισβολή στην κοινωνική σκηνή, απόρριψη των υπαρχουσών θεσμών κοινωνικής ρύθμισης. Σε αυτήν την «αίωρηση» της εργατικής τάξης, τότε σαν υποκείμενο διαπραγματευτικό και τότε σαν υποκείμενο απόρριψης του καπιταλιστικού τρόπου ρύθμισης, η σημερινή κατάσταση στη Γαλλία φαίνεται να αντιστοιχεί στην επιστροφή της εργατικής τάξης ως υποκειμένου απόρ-

οιφής κάποιων μηχανισμών της καπιταλιστικής ρύθμισης.

Ωστόσο, είναι καθαρό ότι και άλλες κοινωνικές κατηγορίες παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στην κοινωνική αλλαγή στο πλευρό της εργατικής τάξης — κύρια η νεολαία, το γυναικείο κίνημα, οι οικολόγοι. Αυτό είναι αναμφισβήτητο. Η εργατική τάξη δεν είναι πια το αποκλειστικό υποκείμενο κοινωνικής αλλαγής. Και αυτό είναι το καινούργιο. Παιζει μεν ένα ρόλο κεντρικό όσον αφορά το σύνολο των μισθωτών, αλλά παράλληλα με αυτήν έχουν αναδυθεί και άλλα υποκείμενα κοινωνικής αλλαγής που έχουν επιβάλλει την ιδιαιτερότητά τους. Έτσι, από εδώ και πέρα, οι ενδεχόμενες συμμαχίες της εργατικής τάξης τοποθετούνται διαφορετικά και πρέπει να στοχεύσουν και σε άλλες στρατηγικές της κοινωνικής αλλαγής. Ας πάρουμε την περίπτωση των «Πράσινων» στη Γερμανία. Πράγματι, είναι ένας αναμφισβήτητος «λειτουργός» — αν και ειδικός — της κοινωνικής αλλαγής στο πρόβλημα το πυρηνικό και γενικότερα το οικολογικό. Αλλά οι συλλογικές διαπραγματεύσεις στη μεταλλουργία και οι απεργίες που έγιναν για τη μείωση του ωράριου εργασίας έγιναν με οδηγό το γερμανικό συνδικάτο της μεταλλουργίας και το συνδικαλιστικό κίνημα. Πιστεύω πως ένα από τα μεγάλα προβλήματα της εποχής μας στις βιομηχανικές χώρες συνίσταται στη συνάντησή και στους τρόπους ενοποίησης αυτών των διαφορετικών κοινωνικών «λειτουργιών».

ΕΡ.: Στη Γαλλία σταθήκαμε μάρτυρες σε ένα πέρασμα της σκυτάλης από το φοιτητικό μαθητικό κίνημα στις μεγάλες κινητοποιήσεις των σιδηροδρομικών. Αυτό δεν εκφράζει την αλληλουχία μιας διευρυνόμενης κοινωνικής δυσανεξίας απέναντι στο φιλελευθερισμό του Σιράκ;

ΑΠ.: Χωρίς καμιά αμφιβολία! Ακόμα και αν πρόκειται για ξεχωριστά κινήματα, —η σπουδαστική νεολαία από τη μια πλευρά και οι μισθωτοί του δημόσιου βιομηχανικού τομέα από την άλλη— υπάρχει μια αλληλουχία στο μέτρο που οι φοιτητές και οι μαθητές έδειξαν, πώς μπορούν να χτυπήσουν την κυβέρνηση Σιράκ και το φιλελευθερι-

ΑΠ.: Όσον αφορά τους απεργούς δεν τράβηξαν τα άκρα. Πήγαν όσο πιο μακριά μπορούσαν με σταθερότητα, για να φέρουν σε πέρας τις βασικές τους διεκδικήσεις. Από την πλευρά της εξουσίας τα πράγματα είναι λίγο διαφορετικά, στο βαθμό που αναμφισβήτητα αυτή πόνταρε στη φθора και την αντιλαϊκότητα του κινήματος. Ήταν εύκολο για την κυβέρνηση να ποντάρει στην αντιλαϊκότητα του απεργιακού κινήματος — πρώτα των σιδηροδρομικών, μετά των εργαζομένων στην υπηρεσία ηλεκτρισμού και στο μετρό — τη στιγμή που οι απεργίες αυτές πραγματοποιούντο σε περίοδο ψύχους και γιορτών Χριστουγέννων και Πρωτοχρονιάς, όταν ο κόσμος μετακινείται πολύ. Η τακτική της κυβέρνησης Σιράκ επικεντρωνόταν σε αναγγελίες ότι η ίδια και η διεύθυνση των δημόσιων αυτών υπηρεσιών μόλις έκαναν σημαντικές παραχωρήσεις και ότι αυτή τη φορά δεν μπορούσαν να κάνουν περισσότερες. Την τακτική αυτή την ευνοούσε το γεγονός πως οι περισσότεροι Γάλλοι κρατιόνταν απληροφόρητοι για την πραγματική κατάσταση των διαπραγματεύσεων. Όμως αυτοί που ήταν πληροφορημένοι ήξεραν καλά πως στα σημεία που οι απεργοί έδιναν αποφασιστική σημασία σε σχέση με την έκβαση της σύγκρουσης αυτοοργανώνοντας τις δυνάμεις τους με τρόπο εξαιρετικά ενδιαφέροντα και να ανοίξουν έτσι το δρόμο στους σιδηροδρομικούς οι οποίοι προσέδωσαν τη μαζικότητα. Πρόκειται πράγματι για μια αντιφιλελεύθερη αλληλουχία.

ΕΡ.: Οι απεργοί - σιδηροδρομικοί και ο Σιράκ εμφανίστηκαν να τραβούν το νήμα μέχρι τα άκρα τη στιγμή που ο πρώτος μιλούσε για την αντιλαϊκότητα των απεργιών και εξαπέλυε την απειλή του εναντίον του απεργιακού κινήματος ενώ οι απεργοί επέμεναν σταθερά στον αγώνα τους. Με αφορμή αυτά τα γεγονότα, εκφράστηκε στο γαλλικό Τύπο η άποψη πως το 1968 επαναλαμβάνεται και πως ο αγώνας των εργαζομένων σηματοδοτεί την ήττα της κυβερνητικής πολιτικής του Σιράκ. Πώς κρίνεται αυτήν την άποψη;

κρουσης, οι διαπραγματεύσεις δεν προχωρούσαν παρά ελάχιστα.

Τελικά, το κόμμα του Σιράκ τράβηξε τα άκρα οργανώνοντας διαδηλώσεις εναντίον των απεργών, διαδήλωσης που παρουσιάστηκαν σαν διαδηλώσεις από τους «χρήστες». Και αν είναι αλήθεια ότι κάποιοι «χρήστες» ήταν δυσανεκτικοί, από τις καθημερινές δυσκολίες που προέκυπταν οι απεργίες, οι διαδηλώσεις, «καπελωμένες» από το κόμμα του Σιράκ, δεν είχαν καθόλου λαϊκή επιτυχία παρά την έκταση των υλικών μέσω που επιστράτευαν οι οργανωτές τους (π.χ. αυτοκίνητα στη διάθεση των κατοίκων της επαρχίας για να έλθουν στο Παρίσι). Και φτάνοντας στο τέλος των συγκρούσεων, τα τελευταία γκάλοπ δείχνουν πως στην πλειοψηφία τους οι Γάλλοι κατανοούσαν τους απεργούς και δεν επιδοκίμαζαν την τακτική φθοράς, που ακολουθούσε η κυβέρνηση. Υπήρξε λοιπόν μια προσπάθεια κοινωνικής έντασης και αποτελεί έκπληξη το γεγονός να βλέπουμε ένα κόμμα εξουσίας να επιλέγει αυτή τη λύση για να κάνει την κατάσταση να εκραγεί.

Κατά τη γνώμη μου, δεν έχει σημασία να μάθουμε αν η σημερινή κατάσταση αναγγέλλει ή όχι την επανάληψη του '68. Αντίθετα, αυτό που ενδιαφέρει να δούμε, είναι το ότι η σημερινή κατάσταση ξαναβάζει στην ημερήσια διάταξη τις πολιτικές δυνατότητες του κοινωνικού κινήματος, το οποίο με διεκδικήσεις νέου περιεχομένου αμφισβητεί το φιλελευθερισμό. Η ανάλυση του γαλλικού κοινωνικού κινήματος το Δεκέμβριο του '86 — και αυτή είναι η σημασία του — δείχνει ότι αρχίζει παράλληλα με ένα νέο κύκλο κοινωνικών αγώνων, το τέλος στη μακρά πορεία του φιλελευθερισμού που εδώ και δέκα χρόνια (Θάτσερ, Ρήγκαν) επιβλήθηκε στις βιομηχανικές χώρες. Ακόμα και αν σήμερα ο απολογισμός των τελευταίων απεργιών δείχνει ότι οι απεργοί τελικά απέκτησαν λίγα σε σχέση με τις άμεσες διεκδικήσεις τους, αντίθετα — και αυτό πρέπει να δούμε — κέρδισαν την επιστροφή τους στη δημόσια σκηνή, επιτιθέμενοι στο φιλελευθερισμό, στην κυρίαρχη κοινωνικο-πολιτική ιδεολογία η οποία εδώ και μια δεκαετία κατόρθωσε να αναχαιτίσει το κοινωνικό κίνημα.

Εξάλλου η κυβέρνηση Σιράκ κατάλαβε καλά το μήνυμα των τελευταίων απεργιών. Ενώ μέχρι πολύ πρόσφατα, ο Σιράκ εμφανιζόταν σαν ο πρωταθλητής του φιλελευθερισμού τώρα υποχρεώνεται να πάρει την απόφαση να αναθεωρήσει και να αποσύρει εν μέρει τα νεο-φιλελεύθερα σχέδια που σκόπευε να εφαρμόσει. Η κυβέρνηση Σιράκ είναι αναγκασμένη να αναγνωρίσει πως η συγκυρία έχει βαθιά μετεξελιχθεί, σε λίγο χρονικό διάστημα, σε ό,τι αφορά την ευαισθησία και το βαθμό αποδοχής από τους Γάλλους της προσπάθειας φιλελευθεροποίησης της κοινωνίας — μιας φιλελευθεροποίησης που σαν οργανωτικό εγκέφαλο έχει την κυβέρνηση Σιράκ.

ΕΡ.: Ποια είναι η θέση των γαλλικών συνδικάτων απέναντι στη σημερινή κρίση; Ποιες είναι οι αντιπροτάσεις τους; Μπορούν να προωθήσουν νέες πολιτικές συμπεριφορές για μια άλλη εργατική κοινωνική πολιτική; Πώς απαντάει η εργοδοσία;

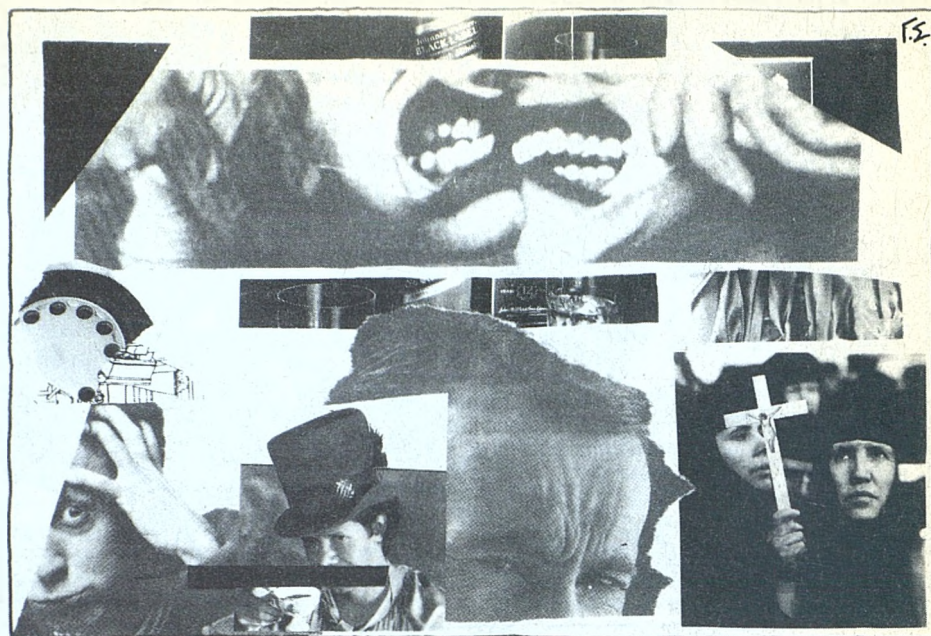
ΑΠ.: Το ζήτημα είναι ότι τα διάφορα συνδικάτα δεν έχουν την ίδια ανάλυση για τη σημερινή κρίση.

Χονδρικά μπορούμε να πούμε πως η CGT —το συνδικάτο που πρόσκειται στο Γαλλικό Κομμουνιστικό Κόμμα— θεωρεί ότι η κρίση μπορεί να ξεπεραστεί με μια απλή αναπαραγωγή του παλιού μοντέλου ανάπτυξης, δηλαδή, αναθερμαίνοντας την εσωτερική κατανάλωση και, ενδεχομένως, αν είναι απαραίτητο, εφαρμόζοντας προστατευτισμό (δηλαδή προστατεύοντας την εσωτερική αγορά με επιβολή δασμών στα εισαγόμενα προϊόντα). Η CGT δεν έχει καμιά αληθινή νεωτεριστική πρόταση για την έξοδο από τη σημερινή κρίση. Περιορίζεται να υπερασπίζεται το παλιό διεκδικητικό μοντέλο μερικές φορές προσαρμόζοντάς το. Πιστεύει ότι πρέπει προπάντων να μην γίνει καμιά παραχώρηση στα παλιά κεκτημένα δικαιώματα αλλά αντίθετα να προεκταθούν. Από τη μεριά μου, πιστεύω πως αυτή η θέση δεν μπορεί να στηριχτεί γιατί η αναπαραγωγή του παλιού μοντέλου ανάπτυξης δεν είναι πλέον δυνατή· δεδομένου δε ότι το άνοιγμα της γαλλικής οικονομίας είναι ανεπίστρεπτο, οι προστατευτικοί χειρισμοί δεν είναι πλέον λύση για την αναθέρμανση του μοντέλου συσσώρευσης.

Αντίθετα, η CFDT —το συνδικάτο που πρόσκειται στο Γαλλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα— έχει καθαρά συνειδητοποιήσει ότι είναι αδύνατο να παραταθεί το παλιό μοντέλο ανάπτυξης. Εν τούτοις, η CFDT γνώρισε μια περίπλοκη εξέλιξη που οδήγησε τα διευθυντικά της στελέχη —ιδιαίτερα το Γενικό Γραμματέα της Edmond Maire— να σκεφτούν ότι το καπιταλιστικό σύστημα δεν μπορεί να ξεπεραστεί. Με αυτόν τον τύπο προσέγγισης, τα κεντρικά συνθήματα της CFDT εγγράφονται σε μια λογική «ρεφορμιστική» με την κλασική έννοια του όρου. Και στις προτάσεις της η CFDT αποδειχνεται ακόμα πιο «εκσυγχρονιστική» από μερικές ομάδες της εργοδοσίας. Αυτό προκάλεσε ανησυχία και αβεβαιότητα στα οργανωμένα μέλη της. Συνοψίζοντας θα πω, ότι στις προτάσεις της για την έξοδο από την κρίση, η CFDT από τη μια μεριά προσπαθεί να απομακρυνθεί από τις παγιές της διεκδικήσεις που ήταν προσαρμοσμένες σε ένα μοντέλο ανάπτυξης που σήμερα δεν μπορεί να παραταθεί, αλλά από την άλλη μεριά αποδέχεται και εμβαθύνει τη λογική των καπιταλιστικών μηχανισμών αγοράς, έτσι όπως υπάρχουν.

ΕΡ.: Σήμερα μπορούμε να πούμε ότι η κρίση του συνδικαλιστικού κινήματος πλήττει τις αναπτυσσόμενες χώρες. Αν κατά την άποψή σας, αυτό το φαινόμενο αληθεύει, σε τι συνίσταται αυτή η κρίση; Στη Γαλλία πώς βλέπεται τη δομική και οργανωτική κρίση του συνδικαλιστικού κινήματος;

ΑΠ.: Ναι, υπάρχει αναμφισβήτητη αποδυνάμωση του συνδικαλιστικού κινήματος στη Γαλλία. Οι αιτίες είναι πολύπλοκες. Προσωπικά, νομίζω, πως η κεντρική αιτία προκύπτει από την αδυναμία λειτουργίας του τύπου των συνδικαλιστικών διεκδικήσεων που ήταν προσαρμοσμένες στο φορντικό μοντέλο συσσώρευσης, δηλαδή επικεντρωμένες σε οικονομικές αυξήσεις, στο μέτρο που το μοντέλο αυτό σήμερα δεν μπορεί να παραταθεί δομικά. Στο σύνολό τους οι συνδικαλιστικές οργανώσεις αυτή τη στιγμή αποδειχνόνται ανίκανες να εξασφαλίσουν την επεξεργασία νέων διεκδικήσεων, παίρνοντας υπόψη τα προβλήματα που συνδέονται με τη φορντική / ταιλορική κρίση και κυρίως το πρόβλημα της μαζικής ανεργίας. Αυτή η ανικανότητα να σκεφτούν και να επεξεργαστούν νέες διεκδικήσεις είναι σαφώς η αιτία για την απώλεια της αξιοπιστίας τους.

Πέρα από αυτή την οικονομική κατά βάση αιτία, πρέπει εξίσου να αναφερθούμε στις πολιτικές και ιδεολογικές πτυχές του ζητήματος. Πραγματικά, μετά το 1968, λίγο-λίγο προχώρησαν και καταστάλαξαν στον κόσμο η ιδέα της αυτόνομης διαχείρισης των διεκδικήσεων τους —μερικές φορές μάλιστα χωρίς να τις μεταφέρουν στα συνδικάτα. Για παράδειγμα, στις τελευταίες απεργίες των σιδηροδρομικών, οι συντονιστικές επιτροπές βάσης επιβλήθηκαν έξω από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις με συχνή προσχώρηση ενός μέρους των οργανωμένων μελών αυτών των οργανώσεων. Με την έννοια αυτή, οι διεκδικήσεις που προβάλλονται διαφοροποιούνται αισθητά από τις παραδοσιακές αντίστοιχες του συνδικαλιστικού κινήματος και έτσι εξηγούνται οι σημερινές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα συνδικάτα, σε ό,τι αφορά την αναγνώρισή τους σαν αυθεντικών εκφραστών και αντιπροσώπων του εργατικού κινήματος. Αυτό εκφράστηκε άμεσα, μέσα από τις συντονιστικές επιτροπές βάσης.

Η γαλλική εργοδοσία μπόρεσε μερικές φορές να εκμεταλλευθεί την κατάσταση, προσπαθώντας να ικανοποιήσει η ίδια μερικές εργατικές διεκδικήσεις και διαίρωντας έτσι τους εργαζομένους. Αλλά αν η εργοδοσία μπόρεσε πρόσφατα να εκμεταλλευθεί αυτές τις πρωτοβουλίες αυτό συνδέθηκε με το γεγονός ότι αμβλύθηκε και έγινε περισσότερο «εύθραστη» η συναίνεση διεύθυνσης —συνδικάτων στις επιχειρήσεις. Άμβλυνση που από τη μια μεριά στην άλλη μπορεί να στραφεί εναντίον της εργοδοσίας.

ΕΡ.: Το συνδικαλιστικό κίνημα προσπαθεί να θέσει υπό κρίση και να διαπραγματευθεί τον εργοδοτικό έλεγχο σε ό,τι αφορά τις επιλογές και τους ρυθμούς των επενδύσεων στον τομέα των νέων τεχνολογιών. Η εργοδοσία αρνείται

να συμμετέχει σε πραγματικές διαπραγματεύσεις στον τομέα αυτό. Τι σημαίνει αυτό για τη δύναμη του συνδικαλιστικού κινήματος και του κεφαλαίου, αντίστοιχα;

ΑΠ.: Αν το συνδικαλιστικό κίνημα προσπαθεί να ασκήσει έναν έλεγχο στις επιλογές και τους ρυθμούς των επενδύσεων στον τομέα των νέων τεχνολογιών, στη Γαλλία αυτό δεν το κατορθώνει πρακτικά ποτέ. Η πρωτοβουλία στον τομέα αυτό ανήκει στους εργοδότες. Εν τούτοις, στην περίπτωση μερικών διαπραγματεύσεων σε κλάδους —κύρια στο χώρο της τυπογραφίας και του τύπου— όπου υπάρχει ισχυρός επαγγελματικός συνδικαλισμός, τα συνδικάτα μπόρεσαν να παρέμβουν στους τρόπους εφαρμογής των νέων τεχνολογιών, στα αποτελέσματά τους στο επίπεδο των συνθηκών εργασίας. Αλλά οι παρεμβάσεις τους δεν αφορούν καθόλου τις επιλογές εισαγωγής νέων τεχνολογιών.

Αναμφισβήτητα, η δύναμη της εργοδοσίας ενισχύθηκε από αυτή τη φάση των τεχνολογικών αλλαγών, στο μέτρο που παρακάμπουν τις γραμμές εργατικής αντίστασης χωρίς το συνδικαλιστικό κίνημα να καταφέρει να αντιπαρατεθεί αποτελεσματικά.

ΕΡ.: Έχει εκφραστεί η άποψη πως ο καρπορατισμός είναι το αναγκαίο κακό του συνδικαλισμού, πως αποτελεί αρνητικό σημείο για τη σύνθεση και την ολικότητα των κοινωνικών αγώνων. Ποια είναι η γνώμη σας;

ΑΠ.: Πιστεύω πως μπορεί να υπάρξει καρπορατισμός με / ή χωρίς συνδικαλισμό. Καρπορατισμός υπάρχει όταν διαφεύγει από τους μισθωτούς μια συνολική προοπτική, όταν δεν υπάρχει μια οπτική για τον τύπο της κοινωνίας που θα εύχονταν να δημιουργήσουν, όταν υπάρχει έλλειψη ενός συνόλου βασικών διεκδικήσεων προς τις οποίες θα συγκλιναν οι αγώνες. Ο καρπορατισμός οδηγώντας τις διάφορες κατηγορίες των μισθωτών να επικεντρώνουν τις διεκδικήσεις τους πάνω από όλα στην υπεράσπιση των δικών τους συμφερόντων, έχει σίγουρα σαν αποτέλεσμα να διεξάγονται μερικοί κοινωνικοί αγώνες σε βάρος κά-

ποιων «περιθωριοποιημένων» μισθωτών. Αυτό είναι αρνητικό σημείο για τη σύνθεση και τη συνολικότητα του συνδικαλιστικού κινήματος. Σπεύδω να πω πως το κοινωνικό κίνημα του '86 δεν ήταν καθόλου κορπορατιστικό. Ακόμα και αν οι διαφορετικές κατηγορίες των μισθωτών έβαλαν μπροστά τις διεκδικήσεις τους —και αυτό είναι φυσικό— η πορεία τους είχε μια συνολική οπτική με διπλό αντικειμενικό σκοπό:

Πρώτον, να κάνουν να αποτύχει η προσπάθεια της φιλελεύθερης διαχείρισης των επιχειρήσεων και της εργασιακής δύναμης.

Δεύτερον, να ξεκινήσουν και πάλι τις διαπραγματεύσεις για τις απαραίτητες αλλαγές σε μια περίοδο κρίσης, τη στιγμή που εδώ και αρκετό χρόνο η ολοκληρωμένη συλλογική διαπραγμάτευση είχε υποχωρήσει και την είχε αντικαταστήσει η μονόπλευρη εργοδοτική ή κυβερνητική πρωτοβουλία.

ΕΡ.: Στην Ελλάδα οι εργαζόμενοι αντιμετωπίζουν μια συρρίκνωση στις αποδοχές τους εξαιτίας του πληθωρισμού και των μέτρων λιτότητας. Υπάρχει μια ανάλογη κατάσταση στη Γαλλία;

ΑΠ.: Μπορούμε να απαντήσουμε καταφατικά. Οι κλασικοί κανόνες συστηματικής αύξησης της αγοραστικής δύναμης στη βάση της τιμαριθμικής προσαρμογής των μισθών και της μεταβίβασης ενός μέρους των κερδών παραγωγικότητας στους μισθούς, τροποποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια στη Γαλλία. Από την άποψη του πραγματικού εισοδήματος των μισθωτών, η μείωση της αγο-

ραστικής δύναμης είναι σχετικά μικρή, της τάξης του 1 μέχρι 3 και 4% (μερικές φορές και περισσότερη για διάφορες κατηγορίες μισθωτών). Αντίθετα, αυτό που είναι «συμβολικά» σημαντικό είναι το γεγονός ότι σε κάποιες διαπραγματεύσεις των μισθωτών επικυρώθηκαν από τη μια μεριά μια μερική τιμαριθμική αποπροσαρμογή των μισθών και από την άλλη μια απόρριψη της αρχής της μεταφοράς των κερδών στους μισθούς.

Δεν είναι καθόλου σίγουρο για την ώρα πως αυτή η «συμβολική» επίθεση στους κλασικούς κανόνες σχηματισμού των μισθών καταλήγει σε μαζική μείωση της αγοραστικής δύναμης. Οι τελευταίες συγκρούσεις στο δημόσιο βιομηχανικό τομέα έδειξαν πως οι εργαζόμενοι αντιτίθενται —και στη διάρκεια του 1986 έγιναν μερικές αντισταθμίσεις, δόθηκαν δηλαδή στο τέλος του χρόνου κατ' αποκοπή συμπληρωματικές αυξήσεις.

ΕΡ.: Η τελευταία μου ερώτηση θα 'ναι λίγο «μελλοντολογική». Μπορούμε να ελπίζουμε ότι μέσα από τη σημερινή κρίση μπορεί να αναδυθεί κάτι το καινούργιο, ένα άλλο ίσως μοντέλο ανάπτυξης και ποιο θα 'ταν αυτό;

ΑΠ.: Πρόκειται για την ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΡΩΤΗΣΗ της σημερινής κοινωνίας μας. Είναι μια ερώτηση εξαιρετικά δύσκολη. Έχω ήδη αρχίσει λίγο να την απαντώ. Εάν παραδεχτούμε ότι υπάρχουν νέοι κοινωνικοί λειτουργοί και νέα αντικείμενα κοινωνικής αλλαγής, μπορούμε να αρχίσουμε να ορίζουμε την πρωτοτυπία της σημερινής κρίσης. Τι διακρίνουμε σε αυτήν; Διακρίνουμε κατ'

αρχήν τη συνέχεια της κρίσης εργασίας (κρίση της επαναλαμβανόμενης και κατακερματισμένης εργασίας στις διεκδικήσεις των μισθωτών για τις συνθήκες εργασίας τους). Κατά δεύτερο λόγο βλέπουμε τη μείωση του εργάσιμου χρόνου να αποτελεί όλο και περισσότερο ζήτημα της ημερήσιας διατάξης, λαμβανομένου υπόψη και του προβλήματος της ανεργίας. Και τρίτο τα προβλήματα της ποιότητας του περιβάλλοντος και γενικότερα της ποιότητας ζωής, καθώς και οι κοινωνικές επιλογές σε σχέση με τις νέες τεχνολογίες, γίνονται κεντρικά ζητήματα.

Μπορεί να αναδυθεί ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης μέσα από τη σύγκλιση αυτών των διαφορετικών απόψεων; Δεν υπάρχει απάντηση παρά μόνο στο μεσομακροπρόθεσμο διάστημα. Από την πλευρά μου πιστεύω πως κάτω από την πίεση της κρίσης, η πρωτοβουλία των διαφόρων κοινωνικών λειτουργιών κάμφθηκε πολύ και το κεφάλαιο σχεδόν μονοπωλούσε την κατάσταση. Η ελπίδα μου, αν και σε αυτό το σημείο θεωρώ πως είναι πρόωρο να την ορίσω, έγκειται στο γεγονός ότι βρισκόμαστε στην αρχή μιας αντιστροφής της πρωτοβουλίας ή, εν πάση περιπτώσει, σε μια ανακατανομή της.

Νομίζω ότι το κοινωνικό κίνημα του Δεκέμβρη του '86 προσανατολίζεται σε αυτήν την αντιστροφή, αν και η ανάλυση που πρέπει να κάνουμε οφείλει να συνεχιστεί. Γιατί αν αυτή η αντιστροφή σταθεροποιηθεί πολλά πράγματα θα γίνουν πιθανά! .

ΑΙΟΛΟΣ

Τό βιβλίο περιέχει έννιά διηγήματα που έγραψαν οι κλασικοί συγγραφείς Ντεφοέ, Σκότ, Πούσκιν, Δουμάς, Μεριμέ, Ντίκενς, Λέ Φανού, Στόουκερ, Ντάνσαν, γοητευμένοι απ' τη μαγεία και την άνατριχιαστική, αίνιγματική όμορφιά του θαυμαστού αυτού συμβόλου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ-ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Σόλωνος 114, 106 81 Αθήνα, ☎ 363.02.14

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΤΟ ΝΕΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΤΗΣ

ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΦΑΚΙΝΟΥ Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΑΣΙΝΗ

ΣΕ 3η ΕΚΔΟΣΗ

Εκδόσεις Καστανιώτη

ΕΠΙΣΤΗΜΙΝΟΥΜΕ

Ο φαύλος κύκλος

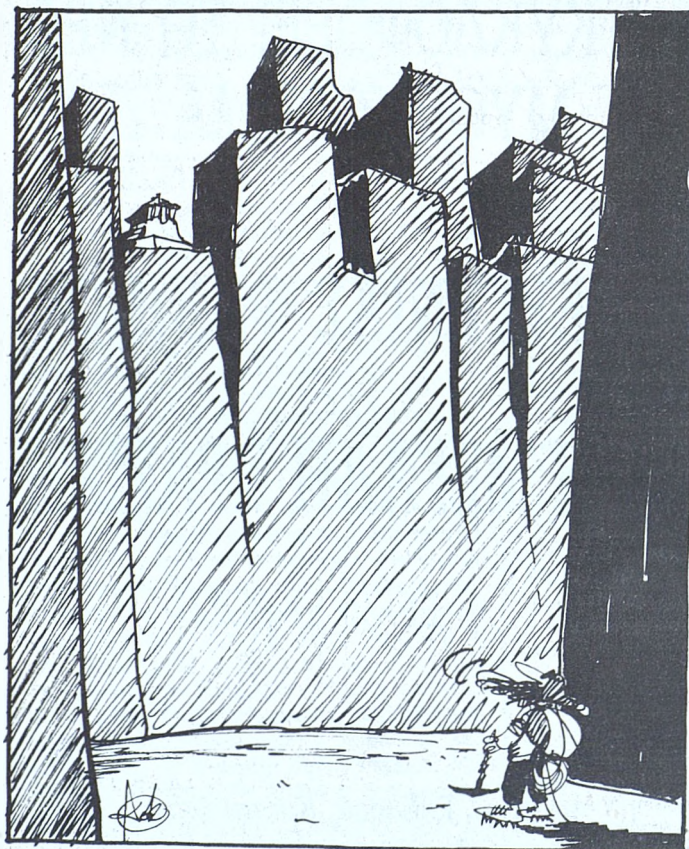
Είναι πρόεδρος κρατικού οργανισμού, και προηγουμένως διετέλεσε σύμβουλος υπουργού. Από την γνωστή φουρνιά στελεχών του ΠΑΣΟΚ που κατέλαβαν τα πόστα μετά το '81: αλαζονεία και έλειψη κουλτούρας, δύο πράγματα που βαδίζουν χέρι-χέρι. Από εκείνα τα στελέχη που προτίμησε να έχει δίπλα του ο Κύριος Α. Παπανδρέου, προκειμένου να αποφύγει τους πονοκεφάλους που θα του δημιουργούσαν οι «σκεπτόμενοι».

Στο υπουργείο, διετήρησε την αλαζονεία του, και εκμεταλλευόμενος κυρίως τις κομματικές του διασυνδέσεις, έκανε ό,τι ήθελε, περίπου. Σιγά - σιγά άρχισαν να κυκλοφορούν πολλές φήμες για οικονομικές ατασθαλίες. Άλλες φήμες μιλούσαν για κακές συνήθειες, που κόστιζαν ακριβά, και επιπλέον έγιναν κάποτε αντιληπτές από μερίδες του κρατικού μηχανισμού. Αλλά το σκάνδαλο —λέγανε ακόμη και στελέχη του ΠΑΣΟΚ— κουλουρώθηκε.

Καθώς όμως στο ΠΑΣΟΚ μηχανισμοί ελέγχου δεν υπάρχουν, αφού ύψιστος νόμος είναι η θέληση του αρχηγού, κανείς δεν φρόντισε να απομακρύνει τον άνθρωπο αυτόν από το κόμμα. Όσοι υπήρξαν προϊστάμενοί του, θέλησαν να απαλλαγούν από αυτόν, χωρίς όμως να απαλλαγούν από τις ανθρώπινες αδυναμίες τους: είτε γιατί είδαν το πρόβλημα και συναίσθηματικά, είτε γιατί φοβήθηκαν ότι αν τον έδιωχναν εντελώς το σκάνδαλο θα ξεσπούσε, τον διόρισαν επικεφαλής του οργανισμού.

Αλλά ο οργανισμός αυτός διαχειρίζεται και χρήματα. Και μάλιστα πολλά. Ο άνθρωπός μας μπλεγμένος στις ανθρώπινες αδυναμίες του και σε ένα φαύλο κύκλο από τον οποίο δεν μπορεί να βγει με τίποτα, χώθηκε ακόμη πιο μέσα στα σκάνδαλα. Και τα τελευταία ετοιμάζονται να ξεσπάσουν, αν δεν ξέσπασαν ήδη, κινδυνεύοντας να παρασύρουν και τους πολιτικούς του προϊσταμένους, που δεν έφταιξαν, αν εξαιρέσει κανείς τους διαταγμούς τους να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα ριζικά.

Οι τελευταίοι υποτίμησαν και κάτι άλλο: ότι είναι δύσκολο να βγει κανείς από ένα φαύλο κύκλο. Αντί να πάρουν την πρωτοβουλία, και να παρουσιασθούν οι ίδιοι σταυροφόροι της καθάρσης, κινδυνεύουν να μπλεχτούν στη δίνη του φαύλου κύκλου.

Του Γ. ΑΚΟΚΑΛΙΔΗ

Σημειωματάριο με ειδήσεις...

● Την Κυριακή που πέρασε, 9 του μηνός και ώρα ενάτη της νυκτός ντάλα πανσέληνο η *Αργειακή Πολιτιστική Εταιρεία* οργάνωσε μουσική εκδήλωση με τραγούδια του Μεσαίωνα, αναγεννησιακά και μπαρόκ πάνω στο κάστρο του Άργους. Το χάσαμε... Πάει κι αυτό, πέρασε. Του χρόνου με υνείες. Για τα άλλα συμβάντα της αυγουστιάτικης πανσέληνου η στήλη δηλώνει αναρμόδια αφού σκοπός της είναι η καλλιέργεια του πνεύματος και μόνον. Αν άλλα περιμένατε όπως αρχίσαμε, προσπεράστε γρήγορα. Αυτά αλλού, όπως λέμε...

● Στο Ηράκλειο της Κρήτης, αφού γιόρτασαν κι αυτοί ρομαντικά την πανσέληνο στο Δημοτικό Κηποθέατρο με νιαουρίσματα σε «πρώτη παγκόσμιο εκτέλεση» με τις *Γάτες του Νίκου Δήμου*, συνεχίζουν τις μέρες που μας έρχονται με κινηματογραφικές προβολές και άλλα ωραία και ενδιαφέροντα: θεατρικές παραστάσεις με το *Θέατρο Τέχνης*, («Πέρσες» στις 21 και στις 22, «Ήχος του Όπλου» της *Α. Αναγνωστάκη* στις 23), «Καφε-Θέατρο» του Ηρακλείου (στις 24 και 25 με έργα *Δωριάδη*, *Αναγνωστάκη* και *Σκούρη*) και τη «*Σκηνή*» με το έργο «Σε φιλώ στη μούρη» του *Γ. Διαλεγμένου* (από τις 26 ως τις 28). Στις 31 του μηνός θα κλείσουν πανηγυρικά και με γλέντι κρητικό το φετινό τους φεστιβάλ. «*Κάστρο και πουν' οι πύργοι σου...*».

● Από τις 20 ως τις 31 του Αυγούστου θα γίνουν μεγάλα πανηγύρια και συναντήσεις που διοργανώνουν οι απανταχού Ευρώπης αμφισβητίες νέοι στην Αρμενιστή της Χαλκιδικής. Το εγχείρημα παρουσιάζει ενδιαφέρον γιατί θα συναχθούν εκεί νεολαίοι από δεκατρείς ευρωπαϊκές χώρες που διαδηγώνουν την πρόθεσή τους να αναζητήσουν νέες μορφές έκφρασης και να διατυπώσουν νέες προτάσεις ζωής, στον παλιό, γερασμένο κόσμο μας. Από τους επώνυμους έχουν κληθεί: Τόνι Μπεν, Φρίντερ Γουλφ, Πιερ Ζυκιέν κ.ά. Άγγλοι, Γάλλοι, Πορτογάλλοι, θα ανήγγελλε ο ντελάλης —αν υπήρχε. Λεπτομέρειες θα μάθετε στο τηλέφωνο 21.72.22 της Θεσσαλονίκης. Καλή αντάμωση!

● Από τις 19 ως τις 29 του μηνός θα γίνει η έκθεση Βαλκανικής χειροτεχνίας στο Βόλο, με έμφαση στην ανάδειξη στοιχείων Παραδοσιακής Αρχιτεκτονικής. Όσοι χτίζετε σπίτια στο Πήλιο, κατηφορίστε να δείτε παραδείγματα.

● Η Σαντορίνη συγκέντρωνε πάντα τους ζωγράφους και τοπιογράφους που δοκίμαζαν την τέχνη τους στο έντονο φως της. Τώρα κατάρτηξε να είναι τόπος -σύμβολο για τα στίφη των τουριστών. Και οι ζωγράφοι άλλαξαν τη σχέση τους με το νησί. Μαθαίνουν λοιπόν ότι στο «*γραφικό χώρο του Restaurant-Bar "Selene"*», με την υπέροχη θέα προς την καλδέρα και το υφαιστείο» ο ζωγράφος *Χρήστος Λάμπρου* θα παρουσιάσει τη δουλειά του, μήνα Αυγούστου του '87. Όσοι βρεθείτε στα Φηρά δοκιμάστε τους μεζέδες και γράψτε μας τις εντυπώσεις σας από την έκθεση. Τα θέματα μάλλον δεν έχουν σχέση με την καλδέρα. Το δελτίο πληροφορεί. «*Τα έργα έχουν σαν θέμα τον εσωτερισμό (;) τον άνθρωπο μέσα από την ποίηση και το τοπίο μέσα από την αίσθηση*». Αλλά ο ζωγράφος δεν κάθεται ήσυχος. Άλλο δελτίο μας πληροφορεί ότι από 12 μέχρι 20 Αυγούστου ο ίδιος ζωγράφος θα εκθέτει στο Μορφωτικό Κέντρο της Ιθάκης, στο Βαθύ, έργα του «*εμπνευσμένα από την καθημερινότητα και την παράδοση με επίκεντρο τον άνθρωπο, το συναισθηματικό και την έκφραση*». Είναι η πρώτη φορά που εκθέτει στην Ιθάκη ο κ. *Χρήστος Λάμπρου*. Ίσως καταλάβει επιτέλους *Ιθάκες τι σημαίνουν...*

● Μία σημαντική είδηση που δεν είναι καλοκαιρινή. Αναγγέλλεται η επανέκδοση των «*Κρητικών Χρονικών*», του λαμπρού επιστημονικού περιοδικού που ξεκίνησε πριν από 40 χρόνια ο *Ανδρέας Καλοκαιρινός*. Εύγε στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, που πήρε την πρωτοβουλία μετά και από την παραχώρηση του τίτλου από τον ιδρυτή των «*Κρητικών Χρονικών*». Καλός ο δρόμος, που ξεκίνησε κιόλας με τον τόμο αρ. 26 (ΚΣΤ) της νέας περιόδου...

● Το διήμερο 15-16 Αυγούστου στη *Δημόκορη* Πωγωνίου θα γίνει παραδοσιακό πανηγύρι στην πλατεία του χωριού. Θα σερβιριστεί ο *κοφτός* και ο *καβρομάς* και θα χορέψουν και τα δύο συγκροτήματα της αδελφότητας. Βάζω στοιχήμα: κανένας απ' όσους μας διαβάσουν δεν θα βρεθεί εκεί ούτε και γω. Του χρόνου;

● Το ίδιο διήμερο (15-16 Αυγούστου) θα παρουσιασθεί στο Δημαρχείο Λεχαινών το βιβλίο «ΛΕΧΑΙΝΑ, ο τόπος, τα σπίτια» που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις του περιοδικού «Εκ παραδρομής» και της «Πολιτιστικής Ομάδας Φράγμα». Πρόκειται για ένα πλούσια εικονογραφημένο τόμο με κείμενα που έγραψε η λαογράφος *Ελένη Ψυχogiού* για την ιστορία, την κοινωνία και την αρχιτεκτονική παράδοση των Λεχαινών και της περιοχής.

● Με την ευκαιρία της έκδοσης του βιβλίου θα γίνουν παράλληλα εκθέσεις φωτογραφίας και ντοκουμέντων καθώς και έκθεση βιβλίου Ηλείων συγγραφέων. Όσοι λοιπόν βρεθούν στα Λεχαινά εκείνες τις μέρες ας περάσουν κι από το Δημαρχείο. Κι ας μην φοβηθούν τη ζέστη. Υπάρχουν αναψυκτικά και... κλιματισμός! Εί! λοιπόν. Εκεί κάποιον θα βρεθούν φέτος. Του χρόνου; Α! όχι και του χρόνου...

● **Συνεδριακές** προαναγγελίες. Από τώρα, ετοιμαστείτε:

● Το περιοδικό «Σύγχρονη Εκπαίδευση» ετοιμάζει διήμερο διαλόγου για το τρίτο δεκαήμερο του Νοέμβρη με θέμα: «Λόγος και Αντίλογος στον "Εθνικό Διάλογο για την Παιδεία"». Πληροφορίες στα τηλέφωνα 88.23.762 - 88.32.493. Καθυστερημένα. Ο κ. Τρίσης, τότε, (αν δεν βρίσκεται στο μεταξύ σε διάλειμμα μετά από παύση και μέχρι νεωτέρας επαναπροληψέως στην κυβέρνηση) θα ασχολείται με άλλα. Ίσως να τον απασχολεί τότε το πρόβλημα διακομιδής των οστών του Κοσμά του Αιτωλού ή η επιλογή χώρου για την ανέγερση αδριάντος του Μπακούιν. «Τζετζελές, να γίνεται...» όπως συνηθίζουν να λένε οι φίλοι του στο υπουργείο.

● Ένας αναγνώστης, ο Γερσάκιος Σκλαβούνος, μας καταγγέλλει με γράμμα του ότι ένα άλλο συνέδριο με θέμα «Χώρος και Ιστορία» που πρόκειται να συνέλθει στην Σκόπελο από 7-9 Σεπτεμβρίου, οργανώθηκε «εν κρυπτώ και παραβύτω». Όπως αναφέρει σε επιστολή του στη σχετική ανακοίνωση: «Χωρίς να αναφέρεται προθεσμία υποβολής περίπτωσης εισήγησης και τελικής εισήγησης για όποιον ενδιαφέρεται, όπως συμβαίνει με όλα τα συνέδρια, κάπου αναφέρεται ότι τα ενδιαφέροντα των προσκαλεσμένων ομιλητών...»

Ο κ. Γερ. Σκλαβούνος αναφέρει και άλλα γι' αυτό το Συνέδριο ή Συμπόσιο που οργανώνεται υπό την αιγίδα του τμήματος Αρχιτεκτονικής του ΑΠΘ και του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας με χρηματοδότηση των Παν. Θεσσαλίας, ΥΠΠΟ, Υφ. Νέας Γενιάς, ΤΕΕ και ΕΤΒΑ.

Τι γυρεύεις φίλε μας! Αυτός είναι ο «Χώρος» και αυτή η «Ιστορία» του...

● Αύρα στον αυγουσιاتیκο καύσωνα. Ο γνωστός μας *Ίακχος* ετοιμάζει, φαίνεται, γραμματική, να θεραπεύσει την «αγγραματοσύνη των νεοελλήνων». Δείγμα πρώτο, στον *Ταχυδρόμο* της 6ης Αυγούστου, σελίδα 1-1-4: «Έχουμε και κείνην την περίφημη γενική του... *συμβούλιου*, και ξανά του *συμβούλιου* και κανείς δεν βρέθηκε να τους πει ότι όταν η λήγουσα είναι μακρά η προπαραλήγουσα δεν τονίζεται, άρα είναι του *συμβούλιου* και όχι του *αγράμματος συμβούλιου*». Εκπτώσεις, είναι! ας το καταπιούμε και αυτό. Να διορθώσει όμως κι ο «Ταχυδρόμος» τη σελίδα περιεχομένων του, όπου η ένδειξη: «η εβδομάδα του *Ίακχου*» με τον τόνο δηλ. στην προπαραλήγουσα κτλ... Εκτός και αν συμφωνεί ότι ο τόνος του *Ίακχου* είναι ανεξέλεγκτος. Εν πάσει περιπτώσει ο Μουφλουζέλης τα ξέρει καλύτερα.

● Μικρή η γεύση που σας έδωσα από όσα συμβαίνουν από την πανσέληνο μέχρι το δεκαπενταύγουστο. Αλλά τόχετε λίγο κι αυτό; Και τι περιμένατε τελοσπάντων; Αφήνουμε να γράψουν κι άλλοι για τα όσα πολλά, σημαντικά και αξιόλογα συμβαίνουν στο τόπο μας.

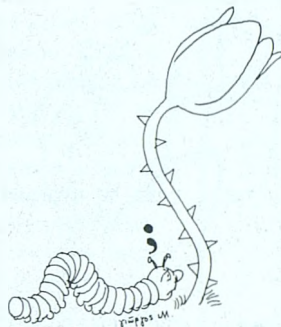
...και χωρίς ειδήσεις

● Βιαστικά μάζενα χαρτιά, σημειώσεις και δελτία τύπου και νάσου! φτάνει μια γειτονοπούλα που της είχαν κόψει το νερό ενώ ο καύσων επήρχετο. «Τι να το κάνεις το νερό; Εσύ παιδί μου, είσαι όλο δροσιά», πετάχτηκε ο αναιδής της παρέας. Μετά τις σχετικές ενέργειες στην ΕΥΔΑΠ, έφυγε παραπονούμενη ότι όλες οι ατυχίες, αυτήν καταδιώκουν στη ζωή. «Μα έχεις δέκα προσόντα και πάλι γκρινιάζεις». Αχάριστη και αναιδής όπως όλοι οι προνομιοῦχοι ζήτησε να της τα απαριθμήσουμε.

● Αλήθεια τι λες στις περιπτώσεις αυτές; ● Άνοιξα τις εγκυκλοπαιδείες και τα λεξικά, συμβουλευτήκα την σοφία των προγόνων, ρώτησα δεξιά και αριστερά για να καταλάβω στο τέλος ότι οι άνθρωποι δεν έχουν προσόντα —ούτε και κουσουρία. Είναι αυτοί που είναι. Απλώς εμείς βρίσκουμε, όχι δέκα αλλά εκατό προσόντα —ή κουσουρία, εξαρτάται— εκεί που θέλουμε να τα κολήσουμε. Κερδισμένοι είναι αυτοί που διακρίνουν τις χάρες στους άλλους. Οι υπόλοιποι είναι ζυγιστές στην γεφυροπλάστιγγα του Δήμου και μίζεροι καταμετρητές χρεωγράφων.

Τελοσπάντων, ως το δέκα, τουλάχιστον, μάθαμε να μετράμε... Ένα, δύο, τρία...

● Όταν διάβασα το βιβλίο της Άλκης Ζέη αναπαράστησα σε 348 σελίδες, την εικόνα που με κυνηγούσε. Τράβηξα πολλές μολυβιές και μια φορά κάπου, που λέει «για τίποτα πια δεν ξέρει τι είναι σωστό». Πού να είναι κρυμμένη η αλήθεια του καθενός;

● Αλλά σε όλα αυτά θα ήθελα να κρατηθώ για πολύ, αφήνοντας στην άκρη τη δουλειά και τις υποχρεώσεις.

● Γυρνά σελίδα: Ήθελα να ξαναφέρω στο μυαλό μου τη συνάντησή μου με την Ηλεκτρίτσα. Είναι μια μικρή μου φίλη, Μοσχοβίτισσα. Ελληνάκι δηλαδή που οι περιστάσεις το έφεραν να ζει στη Σοβιετία. Είναι από τα πιο γλυκά και συμπαθητικά πλάσματα που ξέρω και τώρα που το καλοσκέφτομαι τρομάζω στη σκέψη πως η Ηλεκτρίτσα μεγαλώνει χρόνο με το χρόνο —έτσι όπως τη συναντούμε κάθε καλοκαίρι στις ελληνικές της διακοπές— και σε λίγο θα είναι μεγάλη και θα ξεμακρύνει από τις κουβέντες που έχουμε ως τώρα.

● Το εξομολογούμαι: αρέσουν και σε меня τα παιδιά. Είναι ανυπόκριτα, σε κυτούν κατάισια στα μάτια και οι απορίες τους είναι δοκιμασία της δικής σου επιτήδευσης. Αυτά είναι γνωστά και πολλοί από μας ακριβώς επειδή είναι γνωστά και τετριμένα τα αγνοούμε. Εμείς μιλάμε για τα μεγάλα και τα σπουδαία, χωρίς περίσκεψη, χωρίς αιδώ.

● Θέλησα να μάθω, για την Σοβιετία από τον πιο έγκυρο παρατηρητή που έτυχε να συναντήσω. Ήξερα πως η μικρή μου φίλη καταλαβαίνει τη λέξη «γκλασνόστ» καλύτερα από κάθε άλλον.

Η «διαφάνεια» είναι μια λέξη που την ξέρουν καλά μόνον τα παιδιά. Έμαθα λοιπόν πως ενώ για τον Μπρέζνιεφ κυκλοφορούσαν εκατοντάδες ανέκδοτα, για τον Γκορμπατσόφ, η φίλη μου ήξερε μόνον τρία. Και μάλιστα το ένα απ' αυτά ήταν παραλλαγή του άλλου. Τι δηλεί άραγε ο μύθος;

● Πες-πες, κατάλαβα πως εμείς εδώ στην Ελλάδα περνάμε την «περίοδο Μπρέζνιεφ» — της

πλήρους αδράνειας και της παραίτησης. Η περίοδος Παπανδρέου, είναι το αντίστοιχο της περιόδου Μπρέζνιεφ.

● Τι ανέκδοτα λένε τώρα οι πιτσιρίκοι στη Μόσχα για τον Γκορμπατσόφ; Το πρώτο είναι εντελώς παιδικό και κάπως δυσκολομετάφραστο. Σας το μεταφέρω:

— Τι γίνεται όταν διασταυρωθεί μια *αρκούδα* (*Μίσσα*, στα ρωσικά) και μια *καμήλα* (*Γκορμπ*, στα ρωσικά): Και η απάντηση:

— *Μίσσα Γκορμπατσόφ...*

● Αλλά το καλύτερο είναι αυτό: Μια μέρα καθόταν στο δάσος, έξω από την ντάτσα του, ο Στάλιν μαζί με φίλους του από το πολιτμπύρο. Πιάνει μια μπουκάλια βότκα ο μουστάκις και την ανοίγει για να προσφέρει να πιουν όλοι. Και τότε, μέσα από τις φυλλωσιές, πετάγεται ένας πιτσιρίκος, αρπά το μπουκάλι, του δίνει μια και το σπάει.

— *Ε, τι κάνεις εκεί; Ποιός είσαι εσύ;* του λέει ο Στάλιν.

Και ο μικρός στέκεται προσοχή, σηκώνει ψηλά τη σφιγμένη γροθιά του και λέει θαρρετά και υπερήφανα:

— *Πιονιέρος Μίσσα Γκορμπατσόφ...*

● Μου είπε και άλλα ανέκδοτα αλλά ήταν τα πιο πολλά για τον ηρωικό Ιβάν Βασίλιεβιτς Τσαπάγιεφ και τον υπασπιστή του Πέτια, από τα χρόνια της Επανάστασης. Ιστορίες που είναι κάπως σαν τις δικές μας των *Ποντίων*.

● Είπα Ποντίων και θυμήθηκα τον κύριο *Κάρολο Παπούλια* που έλεγε στον άλλο κύριο, τον αμερικανό Άρμακοστ ότι έχουμε ζήτημα (!) Ποντίων που μας δημιουργεί προβλήματα με τον Γκορμπατσόφ και ότι στην ελληνική κυβέρνηση εκτιμούν ότι η σοβιετική εξωτερική πολιτική δεν έχει αλλάξει.

● Στην οργή! Πάλι στην πολιτική θα το γυρίσω. Νομίζω ότι κάποια μέρα πρέπει να φροντίσω ώστε να συναντηθεί ο κύριος Κάρολος Παπούλιας με τη μικρή Ηλεκτρίτσα. Αλλά και γιατί; Να πικράνω το παιδί και να νομίζει ότι αναστήθηκε ο Μπρέζνιεφ;

Άφετε τα παιδιά στην ησυχία τους να παίζουν.

Τα παιδιά στα παιχνίδια τους και οι Πόντιοι στα υπουργεία τους...

ΑΝΤΙ-ΣΤΡΟΦΕΣ

Ἡ γενέθλιος ἡμέρα τῆς musca cucularia

Φίλε κ. Διευθυντά,

το συναρπαστικό κείμενο του συνεργάτου σας κ. Μιχάλη Κοπιδάκη Ἡ γενέθλιος ἡμέρα τῆς ἑταίρας Πασιφίλης (ΑΝΤΙ, τεύχος 340, σελίς 36) προσέφερε, αναντιρρήτως στους ἀναγνώστες σας μοναδικές καὶ ἀπολαυστικότητες στιγμές.

Δέν θά ἀποτολήμῃσω νά ἀποτιμήσῃσω τήν ποιότητα μιᾶς μεταφράσεως τῶ ὄντι γλαφυρᾶς (γιά τήν ὁποία, ἄλλωστε, οἱ εἰδικοί φιλόλογοί μας ἔχουν τόσα καί τόσα νά μᾶς ποῦν), οὔτε νά σχολιάσῃσω τό συγκλονιστικό γεγονός ὅτι ἡ Πασιφίλη (ἑταίρα μέν, πλήν Κορινθία) ἀναδεικνύεται εἰς κορυφαίαν ἐπιστολογράφον: ὑπάρχει πάντα καιρός, μεμονωμένοι ἐρευνητές, ἤ (ἐν ἀνάγκῃ) καί κάποια ἀπό τίς φιλοσοφικές μας σχολές, νά προβοῦν στήν δέουσα ἀποκατάσταση.

Θά περιοριστῶ, λοιπόν, σέ μία ἢ δύο πραγματικές παρατηρήσεις (διευκρινήσεις θά ἔπρεπε, ἴσως, νά ἔλεγα), γιά θέματα πού, ἐνδεχομένως, δημιούργησαν ἀπορίες σέ ὀρισμένους ἀναγνώστες σας.

Καί πρῶτα πρῶτα γιά τήν ταυτότητα τοῦ σπανίου ἐντόμου musca cucularia, τό ὁποῖον τόσο ἐπιμόνως ἀναζητοῦσε στήν Αἴγυπτο ὁ βαρῶνος Friedrich von Lügenkerl - Betrügelein, ἐντομολόγος, ἀρχαιολάτρης καί πρῶτος νομεύς τοῦ χειρογράφου. Ὁ ἀναγνώστης ξενίζεται πληροφορούμενος, ὅτι ἐνῶ ὁ ἐν λόγῳ βαρῶνος ἀναζητοῦσε ἀπεγνωσμένως τό σπανιότατο, πράγματι, ἐντομο musca cucularia, ταυτοχρόνως τό ἀπελάμβανε (ἐν ἀγνοίᾳ του, φυσικά) ὡς καρύκευμα στό καθημερινό του πιλάφι! Τί συνέβη, λοιπόν, ἐν προκειμένῳ;

Ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νά διευκρινήσῃσω ὅτι ἡ musca cucularia θά ὀφείλε νά κατέχει τήν τρίτη θέση στήν οἰκογένεια τῶν Μουσικιδῶν, ἀκριβῶς μετά τήν musca brava (ἡ ὁποία ἔπεται τῆς musca autumnalis), καί πρό τῆς διαβοήτου musca domestica —τῆς γνωστότατης, δυστυχῶς, οἰκιακῆς μύγας,

πού προηγῆται τῆς musca luteola καί τῆς musca vomitoria.

Αὕτῃ ἀκριβῶς ἡ θέση τῆς ἀναφερόμενης ὑπό τοῦ φιλερῶνου κ. Κοπιδάκη musca cucularia, μᾶς ἐρμηνεύει ἱκανοποιητικά τό ἐκ πρώτης ὄψεως ἀνεξήγητο γεγονός (τό δυσεξήγητον, ἔστω), πῶς δηλαδή ὁ διάσημος ἐντομολόγος βαρῶνος Friedrich von Lügenkerl - Betrügelein, ἐνῶ ἀναζητοῦσε στήν Αἴγυπτο τοῦ 1931 τήν ἀνωτέρω σπανίαν μύγα, τήν ἀπελάμβανε ταυτοχρόνως στό πιλάφι του!

Ἡ δευτέρα παρατήρησή μου ἀφορᾷ στόν ὑδρόφιλο μελανογάστορα, οἱ ἔρευνες ὡς πρὸς τόν ὁποῖον (ἀπό τόν ἴδιο βαρῶνο), χρησιμοποιήθηκαν (κατά τόν Κοπιδάκην) ἀπό ἀχρεῖους ἐπιτελεῖς τοῦ Χίτλερ, γιά τήν βελτίωση τῆς ἀρείας φυλῆς. Πρόκειται προφανέστατα περί lapsus τῆς φωτοσύνθεσης (ἤ, καί τοῦ ἀντιγραφῆως τοῦ ἀρχικοῦ χειρογράφου πού ἐδόθη στό περιοδικό σας, δεδομένου ὅτι ὁ κ. Κοπιδάκης κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τά κρατοῦντα καί ἐκεῖνα τοῦ συρμού, δέν χρησιμοποιεῖ —φεῦ!— γιά τά κείμενά του ἡλεκτρονικόν ὑπολογιστή μετά τοῦ ἀναλόγου ἐκτυπωτοῦ, ἀλλά —ἀλλοίμονον!— τήν χεῖρα του. Τό ὀρθόν, λοιπόν, ἐν προκειμένῳ (τό ἀντιλαμβάνεται κανεὶς ἀμέσως), εἶναι πῶς πρόκειται ὄχι περί τοῦ ὑδρόφιλου, ἀλλά ἀπεναντίας τοῦ Hydrophobus melanogaster, ὅπου ἀνήκει καί ἡ εὐφύμως γνωστή μύγα τῶν φρούτων, ἡ περιώνυμος Drosophila melanogaster.

Τίποτα δέν μᾶς ἐμποδίζει νά φανταστοῦμε ὅτι αὕτῃ ἀκριβῶς τήν drosophila ἀπελάμβανε ἐν ἐπιδορπίῳ (καί ἀφοῦ εἶχε στό μεταξύ καταβροχθίσει στό κυρίως γεῦμα τήν musca cucularia), ὁ ἐντομολόγος βαρῶνος Friedrich von Lügenkerl - Betrügelein:

Δέξασθε, κλπ.

Ἡλίας Χ. Παπαδημήτρακόπουλος

Ἡ κυκλοφορία τῶν κλεψίτυπων

Απὸ τα βιβλία ἔμαθα πού βρίσκεις σέ κάθε βιβλιοθήκη καί σέ ἐκδόσεις γιά εὐρεία κατανάλωση τὸν Πλούταρχο καί τὸν Λασκαράτο. Βιογραφίες καί χαρακτηριστιολογία. Ἠρώες καί ἐπιφανεῖς ἄνδρες. Παρακολουθεῖς τὸ βίο τους καί ἐκτός ἀπὸ ὅσα μαθαίνεις ἀπὸ τὸν Πλούταρχο γιά τὴ μοῖρα τῶν ἀνθρώπων καί τὸ ποῖο πρότυπο ζωῆς νὰ ἀκολουθήσεις —ἢ κάποτε νὰ ἀποφύγεις— πληροφορεῖσαι καί γιά τους χαρακτήρες ἐκείνων τῶν μακρινῶν προπατόρων, γιά τα χαρίσματα, τίς ἀρετές καί τίς ιδιοτροπίες τους. Μπορεῖς ἔτσι νὰ στήσεις μπροστά σου μία σειρά ἀπὸ φαντασιακούς ἀνθρώπους, καί νὰ συνομιλήσεις μαντεύοντας τί θα σοῦ ἀποκριθοῦν. Πρόκειται γιά συγκεκριμένους τύπους ἀνθρώπων πού με τὴ δική σου συμπληρωματικότητα στα ἀφηγούμενα— τί κάνουν τὸ πρωὶ καί τί τὸ μεσημέρι —ἀναπλάθεις με ἐνᾶργεια τὸ πορτραῖτο τους ἀλλὰ ἀκόμα καί τὸ παρουσιαστικό τους.

Ἔτσι, μέχρι πρόσφατα μιλοῦσαμε γιά τους ἀνθρώπινους χαρακτήρες. Ὑστερα πάλι ὁ δικός μας ὁ Λασκαράτος —γιά νὰ μὴν καταφεύγουμε τώρα στα ξένα πρότυπα— μᾶς περιέγραψε σειρά ἀνθρώπων τύπων πού συναντοῦσε στα καντοῦνια τῆς Κεφαλλονιάς. Ομαδοποιοῦσε συμπεριφορές, χρωμάτιζε κάπως πιο ἐντονα μερικά ἀπὸ τα χαρακτηριστικά, συγκολλοῦσε τὸ υλικὸ καί κατέγραφε ὅλες τίς κατηγορίες ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς του. Μέχρι πρόσφατα —μια γενιά πρὶν— μπορούσαμε ἀκόμα νὰ ἐντάξουμε τους συγκεκριμένους ἀνθρώπους τοῦ κύκλου μας καί νὰ τους ἀντιστοιχίσουμε σέ μία ἀπὸ τίς σελίδες τοῦ Λασκαράτου. Ἔτσι, οἱ παπποῦδες μας ἤξεραν γενικά τους ὁρους πού προέκυπταν ἀπὸ συγκεκριμένες περιπτώσεις καί ρυθμίζαν ἀνάλογα τὴ στάση τους καί τὴ συμπεριφορὰ πού ἀρμοζε ἄλλωστε καί στο δικό τους χαρακτήρα.

Προσπάθησα νὰ ξαναδιαβάσω αὐτὰ τα βιβλία. Ὁ Πλούταρχος εἶναι ἓνα ωραῖο παραμῦθι ἀλλὰ δὲν μῆκα στον κόπο νὰ ἀναζητήσω τα σύγχρονα ἀνάλογά του. Λίγο γιὰτί θα ἦταν ψευταράκος ὁ γέρο - Πλούταρχος, λίγο γιὰτί ξεχάστη-

καν για τα καλά όλα τα στραβά και όλα τα σωστά της εποχής του και οι άνθρωποι μικρύναν πολύ στις πραγματικές τους διαστάσεις. Με όλα αυτά, στο τέλος ο Πλούταρχος έφτασε να μην μου είναι πια χρήσιμος.

Περίεργο. Αποφάσισα να φυλλομετρήσω τον Λασκαράτο. Στην αρχή βαρέθηκα. Τα βρήκα όλα εκείνα τα γραφτά του κοινότοπα και ανιαρά. Αλλά, έτσι όπως έμενε σε γενικές κατηγορίες ανθρώπινων χαρακτήρων, παρακινήθηκα στο προσφιλές μου τεστ και άρχισα να ονοματοποιώ κάθε μικρό του δοκίμιο. Σιγά - σιγά άρχισα να καταλαβαίνω πως είναι επίκαιρος· με το δικό του τρόπο βέβαια.

Νομίζω πως έχει συμβεί το εξής: όλοι οι φίλοι μου και ίσως όλοι οι νεοέλληνες έχουν διαβάσει το Λασκαράτο. Βέβαια, από καιρό έχει λείψει από τα ράφια των βιβλιοπωλείων το έργο του αλλά ίσως να τρέχουν όλοι στις βιβλιοθήκες. Ίσως πάλι να υπάρχει και κάποιο κλειστό κύκλωμα πλασιέ που κυκλοφορεί κλεψίτυπα κάτω από τη μύτη μας χωρίς κανείς να το καταλαβαίνει. Κάτι περίεργο πάντως συμβαίνει. Έκανα μια ανακάλυψη και οφείλω να την κοινοποιήσω!

Όλοι μας κάπου χωρούμε, σε κάποια σελίδα των χαρακτήρων σου. Αλλά υπό όρους. Ενώ δηλαδή δεν υπάρχει σταθερή συμπεριφορά που να ανταποκρίνεται στην ουσιαστική περιγραφή των ανθρώπινων τύπων, όλοι, κατά καιρούς και περιστάσεις, φορούν ένα ρόλο και παριστάνουν έναν ανθρώπινο τύπο. Όλοι επικαλούνται το χαρακτήρα και τον τύπο τους. «Είμαι γεναιόδωρος», «είμαι καχύποπτος», «είμαι κοινωνικός», «είμαι ακοινώνητος», «είμαι διακριτικός», «είμαι μετριοπαθής», «είμαι...». Ατέλειωτος ο κατάλογος. Νομίζω πάντως ότι κάπως διαφορετικά είναι τα πράγματα. Δεν είμαστε τίποτα από όλα αυτά. Ίσως μάλιστα να μην είμαστε ούτε μια μίξη από όλα αυτά. Το βέβαιο είναι ότι έχουμε γίνει όλοι φτυστοί και πανομοιότυποι. Αποχρωματισμένοι και ασπόνδυλοι αναζητούμε ένα πρόσωπο. Στις σελίδες των βιβλίων και στις ηρωίδες της «Δυναστείας» συναντούμε τα πρότυπα. Οι μάσκες είναι αραδιασμένες σε ένα ράφι. Δεν έχουμε παρά να κάνουμε μια απλή κίνηση. Τις ξεκρεμούμε και τις φοράμε προσωπίδα. Τώρα έχουμε να επικαλεστούμε έναν χαρακτήρα. Και από τις τρυπούλες, στη θέση που ανοίγονται και αντιστοιχούν, στα μάτια όταν κοιτάζουμε μέσα στον καθρέφτη φαίνεται το γνωρίστηρο και αρυτίδωτο πρόσωπο, ο τύπος, ο χαρακτήρας που αποφασίσαμε πως είναι ο πιο θελκτικός και πλάνος για να εκτεθεί στη θέα που προσφέρουν οι δύο μικρές τρυπούλες στη μάσκα των συντρόφων μας και των δικών μας φίλων.

Π. Καμπίτης

Αμφιβολές εκπροσωπήσεις

του Βασίλη Καραποστόλη

Όσο βαθιά κι αν εισδύσει κανείς στην κοινωνική εμπειρία του μέσου Έλληνα δεν θα βρει ένα στρώμα γαλήνης. Σε κάθε βήμα θα συναντά την ταραχή της ανησυχίας, άλλοτε πιο οξυμένη, άλλοτε μετριασμένη προσωρινά, και πάντα γύρω απ' ό,τι θα έπρεπε, σύμφωνα με τα διατεταγμένα να μην εμπνέει καμιά ανησυχία. Κι όμως η καθημερινότητα διαρκώς διαψεύδει τις συμβάσεις και τις καθιστά ύποπτες. Τι κρύβεται πίσω απ' αυτό που εμφανίζεται τώρα μπροστά μας; Να το μόνιμο και κυριαρχικό ερώτημα που διαπερνά την εμπειρία παραδίνοντας την σε ό,τι εξωσυμβατικό, ανορθολογικό μπορεί να της φανεί χρήσιμο, από την προκατάληψη μέχρι τη φαντασίωση. Τίποτα δεν είναι ικανό να εγγυηθεί πως τα εμφανιζόμενα είναι έτσι όπως εμφανίζονται και πως κυρίως *αυτοί* που διεκδικούν με την παρουσία τους την προσοχή ή την εμπιστοσύνη μας, είναι, πράγματι, αυτοί που δηλώνει η παρουσία τους. Αν είναι έτσι προκύπτει σοβαρό πρόβλημα εκπροσωπήσεων. Είναι αμφίβολο αν κάποιος, μέσα στα λόγια και στα αρχινισμένα έργα του, ανήκει σε κάτι έξω απ' αυτόν, σε μια γενικότητα στην οποία υπακούει και η οποία είναι πιο έγκυρη από τον ίδιο. Ανήκει, άραγε, ο επαγγελματίας στο επάγγελμά του, το άτομο στην ομάδα συμφερόντων του, ο ιδεολόγος στην ιδεολογία του, ο λειτουργός στο λειτουργήμα του, ο πολιτικός στην πολιτική, ο ιερέας στην εκκλησία; Ή μήπως όλες αυτές οι ζωντανές μονάδες αποσπώνται, σε ένα βαθμό από τις γενικές κατηγορίες έτσι που ένας τεχνίτης να μην είναι «εντελώς» τεχνίτης, ένας εργάτης «εντελώς» εργάτης, ένας δικαστής «εντελώς» δικαστής;

Αυτό που βεβαιώνει η καθημερινή εμπειρία είναι ακριβώς ότι ανάμεσα στο πρόσωπο και στο απρόσωπο σύνολο ανοίγεται πάντα μια απόσταση, όχι όμως για να μείνει τελικά διάφανο το πρώτο. Οι αμφιβολίες παραμένουν· αυτός που ξεφεύγει από τους καθορισμούς του, αθετώντας υποχρεώσεις, παραβιάζοντας τύπους, ελισσόμενος μέσα στην πιο απροσδόκητη ελευθεριότητα που παρέχει ο ίδιος στον εαυτό του, χάρη σε μια γενικότερη, προφανώς, απουσία ελέγχων, αυτός ο *ad hoc* νομοθέτης της συγκυρίας, δεν φαίνεται να είναι πρόσωπο. Όσοι νομίζουν πως έχουν μπροστά τους

τη μοναδικότητα και τη συνοχή ενός προσώπου σφάλουν. Όταν το πλησιάζουν και απευθυνθούν σε ό,τι το χαρακτηρίζει ως ξεχωριστή περίπτωση, βασιζόμενοι στις ενδείξεις της συμπεριφοράς, θα διαπιστώσουν πως αμέσως με το άγγιγμά τους χάνεται.

Μπορεί να μην εκπροσωπεί ένα σύνολο, αλλά αυτό καθόλου δεν σημαίνει πως είναι ένα πρόσωπο, με το οποίο αρμόζει να αποκατασταθεί ειδική σχέση συνεννόησης, διαφορετική απ' ό,τι με έναν τυπικό εκπρόσωπο. Μόλις γίνει μια τέτοια απόπειρα, οι ταλαντώσεις, τα ψεύδη, οι παραπλανήσεις με δύο λογία το «υπόλοιπο» αφερεγγυότητας του εκπροσώπου, βρίσκει να ακουμπήσει σε μια άλλη πλατιά κατηγορία δικαιολόγησης: «έτσι έχουν τα πράγματα». Δεν είναι υπαίτιος κανείς, κανείς δεν αναλαμβάνει το εαυτό του για το καλύτερο ή το χειρότερο, και ο καθένας δεν ανήκει παρά μόνο σε μια γενικευμένη αρνητικότητα που φορτώνει με ανεπάρκειες τους εαυτούς. Αντί για πρόσωπα κυκλοφορούν τα σύμβολα μιας κοινωνικής μοίρας. Φιγούρες περιπλανώμενες έξω από κάθε πλαίσιο, στο κατόπι του οφέλους τους, συνεπείς αποκλειστικά στην οργάνωση των στόχων τους, που βασίζονται στο ότι όλα μοιάζουν δυνατά.

Αυτό τουλάχιστον είναι ανάγκη να ισχυριστεί πως ο κόσμος είναι μια δυνατότητα και η κοινωνία μια λεία. Δεν θα πρέπει, έπειτα απ' αυτό, να μας παραξενεύσει το ότι πίσω από τα ερωτηματικά που παρεμβάλλονται στις κοινωνικές σχέσεις, λανθάνει ανέπαφη η βεβαιότητα πως στην Ελλάδα «γνωρίζομαστε» στη συνενοχή. □

Η συλλεκτική οικονομία

του Δημήτρη Ψυχογιού

Λίγα δυστυχώς γνωρίζουμε γι' αυτόν τον βασικό τομέα της παραδοσιακής οικονομίας. Για το στάρι και τη σταφίδα, για τις καλλιεργητικές μεθόδους και την οργάνωση της κτηνοτροφίας, για τον όγκο της παραγωγής και την παραγωγικότητα κατά τον 19ο αιώνα βρίσκουμε στοιχεία και περιγραφές που μας επιτρέπουν ν' αναστηλώσουμε και να κατανοήσουμε ως ένα βαθμό τις παραγωγικές διαδικασίες. Όμως ο χωρικός δεν έπαψε ποτέ να είναι κυνηγός και συλλέκτης, όντας ταυτόχρονα γεωργός ή κτηνοτρόφος. Αν αυτή η πτυχή μας είναι ελάχιστα γνωστή, οφείλεται στο ότι οι οικονομολόγοι ή δημόσιοι άνδρες που στη διάρκεια του 19ου ή και του 20ου αιώνα ασχολήθηκαν με τους γεωργούς και τους κτηνοτρόφους είχαν πάντα στραμμένη την προσοχή τους στην εμπορευματική πλευρά της οικονομικής δραστηριότητας του χωρικού. Αδιαφορώντας για ό,τι αφορούσε τη ζωάρκεια και την αυτάρκεια του οίκου του, αδιαφορούσαν μοιραία και για τις συλλεκτικές του δραστηριότητες - εκτός από κείνες που οδηγούσαν τελικά σε εμπορευματικά κυκλώματα κι ανήκαν επομένως στην αρμοδιότητα του δεκατιστή και του τελώνη.

Όμως χωρίς αυτά που «δωρεάν» παράγει η φύση και που ο άνθρωπος απλώς καταβάλλει τον κόπο να τα μαζέψει, να τα συλλέξει, η χωρική οικονομία δεν μπορεί να υπάρξει. Χωρίς ξύλα από το λόγγο δεν θα μπορέσει η γυναίκα να μαγειρέψει, δεν θα ζεσταθούν το χειμώνα, δεν θα φτιάξουν καλύβα. Χωρίς τα ξύλα από το δάσος δεν θα χτίσει σπίτι, δεν θα μπορέσει να φτιάξει αλέτρι. Χωρίς το ρετσίνι από τα πεύκα το κρασί θα χαλάσει. Χωρίς τα καλάμια, τη λυγαριά, την ιτιά, τα βούρλα, την κρυνιά, τα σπάρτα, πλήθος αντικείμενα απαραίτητα στην παραγωγική διαδικασία και στην καθημερινή ζωή θα έλειπαν. Αν δεν μαζέψει αυτοφυές χόρτο ή κλαρί, τα οικόσιτα ζώα δεν θα βγάλουν το χειμώνα. Τα χόρτα του βουνού και του κάμπου είναι απαραίτητα συμπλήρωμα στην τροφή. Το κυνήγι συνεισφέρει κι αυτό, όπως και το μάζεμα των σαλιγκαριών ή το ψάρεμα στη λίμνη, στο ποτάμι, στο βάλτο που έχει χέλια. Το χαμομήλι, το τσάι του βουνού, το φασκόμηλο είναι απαραίτητα για το χειμώνα ενώ πλήθος άλλα βότανα στα χέρια εμπειρικών γιατρών θα ανακουφίσουν πραγματικά η καθ' υποβολήν όσους πάσχουν. Άλλα πάλι στα χέρια μάγων και μαγισσών θα βοηθήσουν την άτεκνη, αυτή που τα παιδιά της πεθαίνουν, την άλλη που δεν καταφέρνει να γεννήσει τον πολυπόθητο γιό.

Το δάσος, ο λόγγος, η ποταμιά, το βουνό, ο βάλτος είναι οι τόποι της συλλεκτικής και κυνηγετικής δραστηριότητας του χωρικού. Αν αυτά δεν υπάρχουν (δίπλα στα χωράφια, τα αμπέλια ή τα λιβάδια) η κοινότητα δεν μπορεί να σταθεί, όπως δεν μπορεί να σταθεί αν δεν υπάρχει νερό. Πρόκειται για τους κατ' εξοχήν μαγικούς τόπους, στους γεμάτους νεράιδες, ξωτικά, ζουδία, τους τόπους όπου κινδυνεύεις αν βρεθείς μόνος τη νύχτα, ακόμη και τη μέρα. Το αλέτρι κι η αξίνα δεν τους έχουν ε-

ξημερώσει, ο παπάς δεν τους έχει αγιάσει. Πρέπει κανείς να πάρει τα απαραίτητα και να φύγει, αφήνοντας τη φύση ν' αναπληρώσει μόνη της αυτό που της στέρησαν. Κάπου δημιουργεί την ενοχή της κλοπής αυτή η δραστηριότητα: παίρνεις κάτι που δεν το έχεις φτιάξει εσύ — ίσως γι' αυτό οι νεράιδες και τα ξωτικά τιμωρούν.

Η κοινότητα όμως παίρνει τα μέτρα της για να προστατεύσει τον κοινό πλούτο, κυρίως τον δύσκολα αναπαραγόμενο και πρωταρχικής σημασίας δασικό πλούτο: το *κουρί* ή *μπαλταλίκι*, το κοντινό στο χωριό τμήμα του δάσους που χρησιμεύει για να προμηθεύονται οι κάτοικοι τα αναγκαία για το χειμώνα ξύλα, αφιερωνόταν σε κάποιο άγιο,

«έτιθετο υπό θείαν προστασίαν. Ουδείς έπετρέπετο νά ύλοτομήσῃ ἐν αὐτῷ ἢ νά τό χρησιμοποίησῃ ὡς βοσκή ἢ νά τό φθεῖρῃ ἄλλως πῶς, διότι οὕτως ἐτίθετο ἐν κινδύνῳ ἡ ἐπάρκεια τοῦ καυσίμου ξύλου, τοῦ ἀναγκαίου διὰ τὰς ἀνάγκας θερμάνσεως τόν χειμῶνα. Ἀκόμη καί αὐτά τὰ ξηρά καί καταπεσόντα δένδρα δέν ἐπετρέπετο νά ἀποκομισθοῦν, ἀλλά ἀφήνοντο ἐπὶ τόπου νά σαπίσουν. Κατά μῆνα Ὀκτώβριον, μετὰ τό πέρας τῶν ἀγροτικῶν ἐργασιῶν «ἀπολοῦσαν τό λόγγο», ἀφηνον δηλαδή ἐλευθεράν τήν ξύλευσιν διὰ νά ἀποκομίσῃ ἕκαστος τὰ καυσόξυλα, τῶν ὁποίων εἶχεν ἀνάγκην κατά τήν χειμερινήν περίοδον. Πρὸς τοῦτο ὠρίζετο τακτὴ διάρκεια τῆς ξυλεύσεως, λ.χ. ἕνα εἰκοσαήμερον... Διωρίζετο ἐπίσης καί «σημειωτῆς», ὁ ὁποῖος ἐκρατοῦσε λογαριασμόν ποῖος ἐξυλεύθη καί πόσα φορτώματα ἔλαβεν ὥστε νά μή γίνεταί κατάχρησις. Μετὰ τήν λῆξιν τῆς προθεσμίας πᾶσα ἐπαφή μέ τό δάσος ἔληγε, ἀφήνετο δέ τοῦτο ἐν ἡσυχίᾳ μέχρι τοῦ ἐπόμενου ἔτους. Τά τοιαῦτα ὑπό προστασίαν δάση... ὠνομάζοντο κουριά. Κάθε χωριό εἶχε τό κουρί του, συνήθως βακούφικον... Κάθε κουρί εἶχε τόν θρύλον του» (Γρίσπος, 1973, 129-130).

που το προστάτευε από όσους δεν θα είχαν τη διάθεση να υποταχθούν στους συλλογικούς καταναγκασμούς.

Παρόμοιοι περιορισμοί υπάρχουν και για τα κοφτολιβάδα, τους «λειμώνες θεριστού χόρτου», κατά την επίσημη ορολογία. Στο Συρράκο κανείς δεν έχει δικαίωμα να βοσκήσει το κοφτολιβάδο ή να κόψει χόρτο απ' αυτό μέχρι τα μέσα Ιουλίου ώστε να μεγαλώσει το χόρτο, να προμηθευτούν οι «ραφτάδες», οι εδραίοι κάτοικοι του χωριού που δεν μετακινούνται το χειμώνα, την αναγκαία ποσότητα για να συντηρήσουν τις γίδες τους. Μετά, «αμπολιέται», αφήνεται ελεύθερη η χορτονομή. Τέτοια δικαιώματα προφανώς αναγκάστηκε να προστατεύσει από τη βουλμία ιδιωτών το κράτος εξαιρώντας από τη διανομή των εθνικών γαιών διάφορες τοποθεσίες που χρησίμευαν ως κοφτολιβάδα κοινοτήτων (Κοφινάς - Παναγιωτόπουλος, 1998, Α', 45).

Η προστασία του δάσους και του λόγγου για τις ανάγκες της κοινότητας είναι βέβαια περιορισμένης έκτασης και αφορά μικρά μόνο τμήματα, κοντινά στο χωριό. Στα υπόλοιπα, η βοσκή και η ξύλευση είναι ασύδοτη. Οι νόμοι επιβάλλουν περιορισμούς αλλά ποιος να ελέγξει την τήρησή τους; Το κράτος ενδιαφέρεται κυρίως να εισπράττει τα νόμιμα δικαιώματά του —γιατί και ορισμένες από τις συλλεκτικές δραστηριότητες φορολογούνται— παρά να προστατεύσει την αναπαραγωγή του φυσικού πλούτου. Το *ρόγγισμα* θ' απαγορευθεί ως «καλλιεργητική»

Το κείμενο αυτό είναι προδημοσίευση από το βιβλίο του Δημήτρη Ψυχογιού με τίτλο «Προίκες, φόροι, σταφίδα και ψωμί» (οικονομία και οικογένεια στην αγροτική Ελλάδα του 19ου αιώνα), που θα κυκλοφορήσει σύντομα από το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.

πρακτική από τους χρόνους της Αντιβασιλείας κιόλας, αλλά δεν θα εκλείψει. Πρόκειται για ληστρική εκμετάλλευση του δάσους, ένα βήμα μόνο απόσταση από τη συλλογή, με καταστροφικές όμως συνέπειες για το δάσος ή το λόγγο: ο βουνήσιος χωρικός που δεν διαθέτει βόδια θα κάψει ένα κομμάτι δάσους και πάνω στη στάχτη θα σπείρει χωρίς να οργώσει (culture sur brulis το αποκαλούν οι ανθρωπολόγοι, ρόγγι οι χωρικοί της Ρούμελης). Η στάχτη λειτουργεί σαν λίπασμα και θα εξασφαλίσει κάποια σοδειά τον πρώτο χρόνο, μικρότερη τον δεύτερο και τον τρίτο. Τότε το ρόγγι θα εγκαταλειφθεί και θα δημιουργηθεί ένα άλλο παραπέρα (Γρίσπος, 1973, 34 και 194). «Τό ρόγγισμα χάλασε τὰ βουνίσια χωριά της Ρούμελης. Ρόγγι έδω, ρόγγι έκει, ξεπλύθηκε ό τόπος από τίς βροχάδες καί δέν έκανε ούτε ρίγανη, άχρηστος καί γιι τή γεωργία καί τήν κτηνοτροφία» (Λουκόπουλος, 1938, 132).

Γι' αυτό οι χωρικοί θα καταφύγουν σε ακόμη πιο αυστηρά μέτρα ορισμένες φορές για να προστατεύσουν πλέον όχι απλώς τη δυνατότητά τους να συλλέγουν αλλά την ύπαρξη του χωριού. Απαγορεύουν στο κουρί κάθε δραστηριότητα που μπορεί να βλάψει το δάσος: υλοτομία, ξύλευση, βοσκή, κλαδονομή. Κι αναθέτουν ξανά στις υπερκόσμιες δυνάμεις την προστασία του. Θα το λειτουργήσει ο παπάς, θα διαβάσει ευχές, θα βάλει ίσως και «ύψωμα» (κομμάτι της λειτουργίας, του αγίου άρτου) μέσα σε τρύπα στον κορμό «επιλεγέντος γηραιού και υψικαρήνου δένδρου», που θα την κλείσει με κερί. Το δέντρο θα κλείσει την πληγή και θα απορροφήσει το ύψωμα, θα ονομαστεί «ύψωμένο δέντρο». Είναι έτσι απαραίηαστο και προστατεύει «όχι μόνο έ αυτό αλλά καί τό δάσος όλόκληρον έντός του όποιου φύεται, αλλά καί τό χωρίον ή τά περίξ χωρία από τόν κίνδυνον ένσκήψεως επιδημιών λοιμωδών νόσων» (Γρίσπος, 1973, 145).

Στο δάσος μέσα κρύβονται και τα αγριομέλισσα που αναζητούν οι μελισσοκυνηγοί. Υπάρχουν βέβαια και σε σπηλιές και σ' απάτητα βράχια αλλά οι πέτρες δεν σπάζουν για να φθάσει ο μελισσοκυνηγός στις κερήθρες, «μένουν αιώνια έκει μέσα καί τά λέει ό κόσμος στοιχειωμένα», μας πληροφορεί ο Λουκόπουλος (1938, 405). Οι μελισσοκυνηγοί είναι επαγγελματίες. Στήνουν καρτέρι στην πηγή ή το ρέμα και περιμένουν να δουν σμήνος να πάει να πιεί νερό. Παρακολουθούν μια μέλισσα με το μάτι μέχρι να τη χάσουν και μετακινούνται στο σημείο που εξαφανίστηκε. Περιμένουν να ξαναδούν κάποια, μεταφέρονται πάλι στο σημείο που τη χάνουν από τα μάτια τους και σιγά - σιγά φτάνουν στο δέντρο που κατοικεί το μέλισσι. Ο μελισσοκυνηγός θα πελεκήσει με το τοκεούρι ένα σταυρό για να κάνει κατοχή («είναι νόμος άγραφος... σταυρωμένο μέλισσι τό άναγνωρίζουν γιά ξένο καί δέν τό πειράζουν») και το φθινόπωρο θα το ζαλίζει με καπνό, θα κόψει το δέντρο, θ' ανοίξει την κουφάλα, θα το τρυγήσει και το μέλι του (που οι χωρικοί το εκτιμούν περισσότερο από αυτό των μελισσών στις κυψέλες) θα πάει για πούλημα (ό.π., 406).

Το άγριο μέλι είναι από τα σπάνια συλλεγόμενα αγαθά που καταλήγει στο εμπόριο και το κράτος απαξίωσε να φορολογήσει. Άλλα, όχι μόνο φορολογούνται, αλλά βρίσκονται και σε τιμητική θέση στους πίνακες εξαγωγών, όπως τα βαλανίδια ή μάλλον τα «κύπελλά» τους, που τριμμένα και ξεραμένα θα εξαχθούν για να χρησιμοποιηθούν στη βυρσοδεψία. Από τον Ιούλιο ως τον Σεπτέμβριο μαζεύουν τα βαλανίδια στο Ξηρόμερο (ο Αστακός οφείλει την ανάπτυξη του ακριβώς στην εξαγωγή τους), στην Εύβοια, στην Αχαΐα, τη Λακωνία, την Αττική, την Τζιά, κλπ. Οι «χαμάδες», τα πρώτα - πρώτα βαλανίδια που πέφτουν μόνα τους από το δέντρο και δεν έχει κανείς παρά να σκύψει να τα μαζέψει, είναι κι η καλύτερη ποιότητα. Μόνο που οι ενδιαφερόμενοι να σκύψουν είναι πολλοί: Στο Ξηρόμερο, το μεγάλο δάσος με βαλανιδόδεντρα που βρίσκεται κοντά στον Αχελώο, θα χωριστεί σε τμήματα, ένα για κάθε χωριό της περιοχής, για να λείψουν οι συγκρούσεις. Κατά παρέες και συγγενολόγια, οι χωρικοί μετακινούνται στο δάσος την εποχή της συγκομιδής για

να μαζέψουν τον καρπό που δεν καλλιέργησαν. Στο δάσος της Πλαγιάς, χωριού γειτονικού προς τη Ζαβέρδα, απέναντι από την Λευκάδα, οι αρχηγοί των οικογενειών θα υπογράψουν το 1891 από κοινού συμβόλαιο που καθορίζει τους όρους συγκέντρωσης του βαλανιδόκαρπου. Ανάμεσα στα άλλα διαβάζουμε ότι οι πληρεξούσιοι που διορίζουν πρέπει «νά διορίζωσι μισθίους φύλακας πρός φύλαξιν του παραγομένου βαλανιδόκαρπου εις τήν περιφέρειαν τής κοινότητος μέχρι τής συλλογής του, ήτις άρχεται τήν 20ήν Αυγούστου έκάστου έτους καί νά μήν έπιτρέψωσιν εις ουδεμίαν οικογένειαν τής κοινότητος νά έχει περισσotέρας τής μιās βαλανιδιάς έπ' όνόματί της... καί νά έχει τό δικαίωμα έκάστη οικογένεια νά συλλέγη βαλανάδιον εκ των λοιπών βαλανιδოდένδρων, καί νά μή έπιτρέπωσι εις ουδέν μέλος τής κοινότητος νά λαμβάνει έργάτας πρός συλλογήν βαλανιδόκαρπου, ούτε εις ουδέν ξένον μέλος». Συλλεκτική οικονομία και μισθωτή εργασία δεν συμβιβάζονται.

Από το 1857 ως το 1871 οι εμπορικοί πίνακες δείχνουν ότι εξαγονται κάθε χρόνο 80.000 - 140.000 οκάδες τριμμένα κύπελλα βαλανιδιών αξίας 1.000.000 - 2.300.000 δραχμών (*Οικονομική Επιθεώρησης*, 1874, 351 - 356). Φυσικά πολύ περισσότερες οκάδες βαλανιδιών καταναλώνουν κάθε χρόνο οι απαραίητοι σε κάθε σπίτι χοίροι που θα σφαχτούν τα Χριστούγεννα. Αυτές όμως δεν έχουν μετρηθεί.

Το πουνάρι δεν είναι μόνο ο αγαπημένος θάμνος του γιδιού (μόνο αυτό μπορεί να φάει τ' αγκαθωτά φύλλα του), το πολύτιμο για τον τσοπάνο δέντρο που θα χρησιμέψει για το μεσημεριανό στάλο των ζώων. Κάποιο μικρό ζωύφιο αφήνει πάνω στα φύλλα του και στους βλαστούς του τα αυγά του και σχηματίζει έτσι «σφαιρικά έρυθράς στιλβούσας έξογκώσεις, κόκκους, τόσο χαρακτηριστικούς ώστε τό έρυθρόν χρώμα νά όνομασθή κόκκινον», ισχυρίζεται η εγκυκλοπαίδεια. Άσχετα με το αν πράγματι αυτό το λίκνο εντόμων μας χάρισε τη λέξη «κόκκινο», το γεγονός είναι ότι το «κρεμέζι» ή «πρινοκόκκι», ή «ροδάμι», όπως ονομάζεται, αποτελεί πολύτιμη βαφική ύλη ιδίως για τα φέσια, που τους χαρίζει έξοχο χρώμα και εξάγεται στην Τυνησία που ξέρουν να εκτιμούν τα βαθυκόκκινα καλοβαμμένα φέσια. Χρησιμοποιείται όμως και στη βυρσοδεψία. Ειδικεύονται στη συλλογή του κυρίως οι χωρικοί της Λακωνίας και της Αρκαδίας, γύρω από τον Πάρωνα, που εκστρατεύουν στα πουναρατόπια την άνοιξη. Το πρινοκόκκι όμως το ανταγωνίζεται η μεζικανίκη «κοκκινιλία» μας πληροφορεί η *Οικονομική Επιθεώρηση* (ό.π.) και τα γίδια δεν τ' αφήνουν να προοδεύσει. Έτσι, οι εξαγωγές έχουν πτωτική τάση κι από τις 9.000 σχεδόν οκάδες, αξίας 260.000 δραχμών που εξαγόταν το 1863, το 1871 θα εξαχθούν μόνο 750 οκάδες αξίας 16.000 δραχμών. Η αγορά όμως μιας άλλης φωλιάς εντόμων, που με το όνομα «κικίδιο» (υπάρχει και η «κακατσίδα», με ίδιες ιδιότητες και προέλευση) χρησιμοποιείται για την κατασκευή μελανιού και παρουσιάζεται στα φύλλα ορισμένων ειδών δρυών, δεν εμφανίζεται να έχει κάμψη (παρά το γεγονός ότι, όπως και σ' όλα τα προηγούμενα, εμφανίζονται μεγάλες διακυμάνσεις στις ποσότητες που εξαγονται: η συλλογή δεν μπορεί να εγγυηθεί το ύψος της σοδειάς) κι αφήνει κάπου 40.000 δραχμές στις αρχές της δεκαετίας του 1870 για ίσες περίπου οκάδες. Πολύ φτηνότερη από το πρινοκόκκι λοιπόν κι επομένως δεν αντικαθιστά το διαφυγόν κέρδος των χωρικών της Λακωνίας (γιατί αυτοί κυρίως μαζεύουν και το κικίδιο και οι Ξηρομερίτες).

Οι χωρικοί μαζεύουν ακόμη χρυσόξύλο, θάμνο που χρησιμοποιείται στα βαφεία για το κίτρινο χρώμα του. Μαζεύουν ακόμη το γνωστότερο αυτό χάρη στα Αμπελάκια, ριζάρι (αν και ορισμένοι υποστηρίζουν ότι το ριζάρι καλλιεργείται) που φέρνει μέχρι και 450.000 δραχμές συνάλλαγμα στη χώρα. Μαζεύουν γλυκόρριζα που θα χρησιμοποιηθεί στη φαρμακευτική, τη ζαχαροπλαστική και για να αρωματίσει τον καπνό της πίπας: μέχρι και τη δεκαετία του 1960 το εγγλέζικο βαπόρι που ερχόταν στο λιμάνι της Κυλλήνης για να φορτώσει την αυτοφυή στην Ηλεία ρι-

ζα ήταν το καλοκαιρινό αξιοθέατο της περιοχής. Όλες αυτές οι συλλεκτικές δραστηριότητες των χωρικών έχουν το κοινό χαρακτηριστικό ότι δεν σχετίζονται με την οικιακή οικονομία, ούτε με κάποια τοπική αγορά: όπως και η σταφίδα, έτσι και τα κυπελλάκια του βαλανιδιού και τα αυγά των εντόμων στο πουρνάρι κατευθύνονται στην παγκόσμια αγορά και αποτελούν απαντήσεις στη δική της ζήτηση. Φυσικά, και για το σπίτι θα μαζευτούν βαφικές ύλες σε μικρές ποσότητες για να καλυφθούν οι ανάγκες που υπάρχουν. (Σχετικά με τη βαφική και τις χρησιμοποιούμενες ύλες βλέπε Αποστολάκη, 1952 και Λουκόπουλο, 1927, 14-15).

Για την οικιακή οικονομία οι αγριελιές έχουν πολύ μεγαλύτερη σημασία. Όχι μόνο γιατί τα αυτοφυή τούτα δένδρα μπορούν εύκολα να κεντρωθούν και να ημερέψουν ή να ξερριζωθούν τα πιο μικρά και να μεταφερθούν δίπλα στ' αμπέλι ή τη σταφίδα, αλλά και γιατί στην ανάγκη ο καρπός τους θα φαγωθεί, θα δώσει λάδι για να αρτυθούν τα χόρτα ή για το φωτισμό (Καραναστάσης, 1952, 244). Και το ζωικό βασίλειο όμως συνεισφέρει με τα πετεινά τ' ουρανού για να εξασφαλιστεί η ζωάρκεια: στη Μάνη, το κυνήγι των ορτυκιών εξασφαλίζει τροφή για ένα μήνα: «τά κακόμοιρα πουλιά είναι τόσο βαριά πού τ' αφάνουν καί τ' σκοτώνουν μέ τ' αμπαστούνια» (Αμπού, 116). Στα ορεινά της Αιτωλίας τις τσίχλες τις πιάνουν μ' αγκίστρια στα οποία βάζουν δόλωμα σκουλήκια κι είναι τόσο πολλές που τις παστώνουν για κατοπινή χρήση (όπως κάνουν κι οι Μανιάτες για τα ορτύκια) — κατά μείζονα λόγο αν τις πιάσουν στη διάρκεια της αυστηρής νηστείας του σαρανταήμερου (Λουκόπουλος, 1925, 123).

Η αυτόματη προσφορά της φύσης, η αντιμετώπισή της δηλαδή από το χωρικό σαν άμεσο προϊόν (ως παραγωγικό αντικείμενο δηλαδή και όχι σαν μέσο παραγωγής σύμφωνα με τον γνωστό διαχωρισμό του Μαρξ) δεν εξαντλείται στην παροχή τροφίμων, ξυλείας και εμπορεύσιμων ή αυτοκαταναλωμένων βαφών. Η λυγαριά δίνει την πρώτη ύλη για σβάρνες, διάφορους τύπους καλαθιών, καλύβες. Από τα καλάμια θα γίνουν φράχτες, στέγες, τοίχοι, στηρίγματα κλημάτων, μαντριά. Τα βούρλα είναι απαραίτητα για τα δεσίματα και τ' αρμαθιάσματα. Το ψαθί ή η φτέρη θα χρησιμοποιηθούν στις καλύβες. Η ίσκα, ψύχα παρασιτικού μύκητα των δρυών, βρίσκεται σε κάθε σπίτι και κάθε ταγάρ: αρκεί μια σπιθα από στουρναρόπετρα για να την ανάψει και να εξασφαλίσει στο χωρικό φωτιά. Το ρετσίνι είν' αναγκαίο όχι μόνο για το κρασί αλλά και για τη φωτιά, σαν προσάναμμα.

Ανήκει όμως στα κατ' εξοχήν (μαζί με το βαλανίδι) εμπορευματικά προϊόντα της συλλεκτικής δραστηριότητας. Το ίδιο και το κατράμι, που βγαίνει με απόσταξη από το πεύκο: είναι απαραίτητο στη ναυπηγική της εποχής για τη στεγανοποίηση των σκαφών, το καλαφάτισμα και το παλάμισμα, για την αδιαβροχοποίηση υφασμάτων που θα χρησιμοποιηθούν στα καράβια αλλά και στη σταφίδα για να την προφυλάξουν από τη βροχή. Φούντες από κυπαρίσσι ή πεύκο χρησιμοποιούνται για το ράντισμα της σταφίδας με γαλαζόπετρα πριν εισαχθούν οι μηχανικοί ψεκαστήρες (Ψυχογιός Ντ., 1979, 1067). Ίσως θα έπρεπε να περιλάβουμε και τη συλλογή σταχίων δημητριακών, «πορτάδας» από τη σταφίδα, «χαμάδας» από τις ελιές, στις συλλεκτικές δραστηριότητες: δεν πρόκειται βέβαια για δωρεάν παραγωγή της φύσης, αλλά οι φτωχοί ή ακτήμονες, που επωφελούνται από τη συλλογή των υπολοίπων της σοδειάς, δεν έχουν εργαστεί για την παραγωγή του αγαθού που αποκτούν με αυτόν τον τρόπο.

Ο κατάλογος των συλλεκτικών και κυνηγετικών δραστηριοτήτων των χωρικών κάθε άλλο παρά κλείνει μ' όσα αναφέραμε. Κάθε περιοχή έχει τις δικές της ιδιομορφίες ως προς τα αγαθά που συλλέγει και τη συγκεκριμένη χρήση τους, ανάλογα με την οικολογία της (η συλλογή είναι η κατ' εξοχήν υποταγμένη στο περιβάλλον δραστηριότητα), τις ανάγκες της, την παραγωγική της κατεύθυνση. Η μελέτη των μορφών και της σημασίας της για τους χωρικούς αποτελεί ένα από τα βασικά καθήκοντα της οικονομικής ανθρωπολογίας του ελλαδικού χώρου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αμπού Ε., *Η Ελλάδα του Όθωνα*, Αθήνα.
 Αποστολάκη Α., 1952, «Βαφική, βαφικά ύλα και χρήσεις αυτών», *Λαογραφία*, ΙΔ', 71-124
 Γρίσπος Π., 1973, *Δασική ιστορία της νεωτέρας Ελλάδος*, Υπ. Εθνικής Οικονομίας, Γεν. Διεύθυνσις Δασών, Αθήνα.
 Καραναστάσης Α.Μ., 1952, «Οι ζευγάδες της Κω», *Λαογραφία*, ΙΔ', 201-303
 Κορινάς Γ.Ν. και Παναγιωτόπουλος Ι.Δ., 1898, *Κώδις της περί δημοσίων κτημάτων νομοθεσίας*, Α' - Β', Αθήνα.
 Λουκόπουλος Δ., 1927, *Πώς υφαίνονται και ντύνονται οι Αιτωλοί*, Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων, Αθήνα.
 Λουκόπουλος Δ., 1938, *Αγροτικά της Ρούμελης*, Αθήνα.
 Ψυχογιός Ντ., 1979, «Τα Χτήματα», *Ηλεκτά*, τ. ΛΑ-ΜΑ.

Στη σειρά
«ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ»
 κυκλοφορούν:

ΘΡΗΝΟΣ (Γιάννη Σπανδωνή)

ΓΡΑΙΚΟΙ (Γιάννη Σπανδωνή)

ΠΡΟΣ ΑΓΝΩΣΤΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ (Γιάννη Σπανδωνή)

Ο ΕΤΡΟΥΣΚΟΣ (Μίκα Βάλταρι)

Ο ΠΟΛΙΤΗΣ ΠΑΙΗΝ (Χάουαρντ Φαστ)

Η ΜΑΣΚΑ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΑ (Μαίρης Ραινώ)

*

Εκδόσεις ΚΑΛΕΝΤΗ
 Κολοκοτρώνη 15 - 1ος όροφος
 Τηλ.: 3234270 - 3231781
 105 62 ΑΘΗΝΑ

για τις διακοπές σας
 τέσσερα μεγάλα βιβλιοπωλεία
 στην καρδιά της Θεσσαλονίκης
 σας περιμένουν...

1 ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 4
 ΤΗΛ. 228 682

3 ΤΟ ΚΑΤΩ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
 ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 6, ΤΗΛ. 271 853

2 ΕΓΝΑΤΙΑ 150
 ΤΗΛ. 235 916

4 ΤΟ ΣΠΙΤΑΚΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
 ΚΑΡΟΛΟΥ ΝΤΗΛ 3, ΤΗΛ. 239 746
 το μοναδικό παιδικό βιβλιοπωλείο

Βιβλία, χιλιάδες βιβλία για σας και
 τα παιδιά σας από 30 δρχ.
 Χιλιάδες βιβλία για μικρούς και μεγάλους,
 συντροφιά στα βουνά και στις θάλασσες.

28 ΧΡΟΝΙΑ ΚΟΝΤΑ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ

Το πρόβλημα: λάσπη ή σούπα;

Στη φωτογραφία, ένας κόκκος άργιλου σε μεγέθυνση με ηλεκτρονικό μικροσκόπιο.

του Πανεπιστημίου της Γλασκώβης Crains - Smith.

Η άργιλος είναι από τα πολυπλοκότερα και πιο παράξενα υλικά πάνω στη γη. Δημιουργείται από την αποσάθρωση των πετρωμάτων και το κύριο χαρακτηριστικό της είναι ότι αποτελείται από κόκκους και ότι

έχει «περιεργες» ηλεκτρικές ιδιότητες. Π.χ. εάν κάποιος χτυπήσει ένα σβώλο από πηλό με ένα σφυρί, τότε ο σβώλος αρχίζει να εκπέμπει υπεριώδη ενέργεια που διαρκεί έναν ολόκληρο μήνα!

Η βασική πρόταση της καινούργιας θεωρίας είναι ότι η άργιλος μπορεί να αναπαράγει τον εαυτό της! Δηλαδή μπορεί να αναπαράγει τη διάταξη των διαφόρων κόκκων (ατόμων) μέσα της. Αυτή η διαδικασία είναι ένας πρωτόγονος τρόπος «γέννας».

Ήδη οι επιστήμονες υποστηρίζουν ότι ο διαχωρισμός της ύλης σε ζωντανή και μη ζωντανή είναι τεχνητός και αυθαίρετος. Επίσης ότι η μη ζωντανή ύλη μεταπίπτει στη ζωντανή βαθμιαία και όχι απότομα. Δηλαδή υπάρχουν υλικά που δεν είναι ούτε ζωντανά ούτε μη ζωντανά!

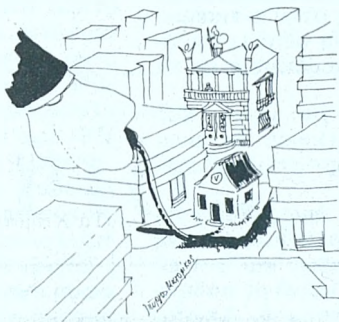
Με βάση αυτά, η νέα θεωρία

θέτει το ερώτημα για το ποια είναι η πηγή της ζωής: η (προαιώνια) «σούπα» ή η λάσπη. Ακόμη φαίνεται να συνδέεται και με την άλλη ανακάλυψη (κι αυτή έχει ηλικία μόνο μερικών μηνών) της πιθανότητας να παρασκευαστεί υπεραγωγίμη ύλη σε θερμοκρασία δωματίου! Οι πιθανές εφαρμογές της υπεραγωγιμότητας δηλαδή της διάβασης του ηλεκτρικού ρεύματος χωρίς αντίσταση, μέσα από ένα υλικό είναι ασύλληπτες. Οι ανακαλύψεις αυτές της διεθνούς επιστήμης (για την άργιλο ο Σκωτσέζος επιστήμονας, για την υπεραγωγιμότητα ένας Ελβετός που έγιναν τους τελευταίους 10 μήνες και που είναι σχεδόν άγνωστες στον πολύ κόσμο, θα έχουν ίσως τεράστιες πολιτικές και κοινωνικές επιπτώσεις.

Πηγές: International Herald Tribune, 31 Ιουλίου '86, σ. 7 και 7 Μαΐου '87, σ. 12.

Όπου τα ταπεινά δεν θα κληρονομήσουν τίποτα

του Νίκου Βρατσάνου
αρχιτέκτονα

γικό της Νέας Φιλαδέλφειας θα ασχοληθούμε;». Δεν πρόκειται όμως για την πρώτη ρηγμάτωση στην ιδιαίτερη ιστορική «φυσιογνωμία» του Δήμου αυτού. Εδώ και μερικά χρόνια, η Δ.Ε.Π.Ο.Σ. (Δημόσια Επιχείρηση Πολεοδομίας) αντικαθιστά επιμέρους σύνολα «προσφυγικών» σπιτιών με τερατόμορφα πολυώροφα οικοδομήματα, συνεπώς στη δημοφιλή πολιτική της Στέγασης για τις Μάζες. Και ήδη πολυκατοικίες έχουν κτιστεί σε όλο το μήκος της λεωφόρου Δεκελείας, του κεντρικού δρόμου της Νέας Φιλαδέλφειας. Ένα από τα τελευταία δείγματα που έχουν μείνει στη λεωφόρο, προτίθενται να γκρεμίσουν οι εμπνευστές του Διαγωνισμού.

Αν θεωρούσαμε το Δημοτι-

κό Συμβούλιο αφελές, θα πιστεύαμε ότι ζήτησε το λαμπρό παράδειγμα του Δήμου Αθηναίων ο οποίος άφησε το Δημαρχείο της οδού Αθηνάς χάριν της απρόσωπης «γυάλας» της οδού Λιοσίων.

Επειδή όμως η ελληνική πραγματικότητα μας έχει κάνει αργωστέμενα δύσπιστους, υποπτευόμαστε μερικά άλλα πράγματα και οδηγούμεθα σε ετερόκλητες απορίες, όπως: Θεωρεί ο Δήμος Νέας Φιλαδέλφειας ότι η αναβάθμιση των δυτικών, νοτιών και λοιπών περιοχών οδηγεί στην «εικόνα» της Κυψέλης; Άραγε η νέα γενιά Νεο-Φιλαδελφιστών γυρίζοντας το βράδυ από τις πολυτελείς καφετέριες της Δεκελείας, αισθάνεται άσχημα να αντικρύζει τα «προσφυγικά»; Λέτε να επιζητεί μετά από τρεις γενεές η εικόνα του «Τουρκομερίτη» και της παράγκας του; Μήπως τελικά η πρόθεση του Δήμου απηχεί μια σκέψη σβυσίματος από τη συλλογική μνήμη ορισμένων ενοχλητικών φάσεων και όψεων αυτής (και όχι μόνον) της περιοχής;

Αν πράγματι συμβαίνει το τελευταίο, τότε μετά από εμβριθή μελέτη του Όργουελ, σκεφτήκαμε και προτείνουμε άλλες μεθόδους, πιο δραστηκές και κυρίως πιο οικονομικές από τους δαπανηρούς διαγωνισμούς, όπως: Να εξαληφθεί η λέξη «πρόσφυγας»

και τα παράγωγά της από το λεξιλόγιο της ευρύτερης περιοχής. Να εξοντωθούν και οι τελευταίοι επιζώντες της Μικρασιατικής Καταστροφής, που επιμένουν να την βρίσκουν στα ανθισμένα κηπάριά τους κι όχι στα μπαλκόνια της Δ.Ε.Π.Ο.Σ. Τέλος, να καταργηθεί το πρόθεμα «Νέα» από το όνομα του Δήμου: τι τη χρειαζόμαστε τη Νέα Φιλαδέλφεια; Σάμπως θυμάται κανείς την Παλιά; (την «original») όπως θα έλεγαν και οι οπαδοί της τοπικής Π.Α.Ε.).

Αλλά βέβαια, δεν θα μπορούσε κανείς να έχει απαιτήσεις από τα Δημοτικά Συμβούλια. Ωστόσο, θα έπρεπε κάποτε να ζητηθούν ευθύνες και κάποια ψήγματα κοινωνικής συνειδήσης από όλους εμάς, τους επώνυμους «ειδικούς» που λαμβάνουμε μέρος σε τέτοιους διαγωνισμούς, θα δεχτούμε τόσο αφήγιστα να νομιμοποιήσουμε με τη συμμετοχή μας ένα σκεπτικό που έρχεται σε αντίθεση με όλα όσα τυρβάζουμε περί Προστασίας, Παράδοσης και Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς; Κι αν ναι, η πρότασή μας σε ποιο ύψος θα εντάσσεται; Σ' αυτό των πολυκατοικιών της Δεκελείας, ή σ' αυτό των «προσφυγικών»; Εκτός αν ψελίσουμε τη βολική μας δικαιολογία: «Εγώ ...απλώς δουλεύω εδώ...».

Ποίηση και Τηλεόραση

του Ηλία Γκρη

Σ' ένα κόσμο συναλλαγών
η ποίηση δε συναλλάσσεται
Κλείτος Κύρου

Σύνθετο και αντιφατικό πρόβλημα, όπως δείχνει με την πρώτη ματιά, είναι αυτό της σχέσης (;) ποίηση - τηλεόραση, εφόσον η οποιαδήποτε προσέγγιση προϋποθέτει κάποια εμβάθυνση στους δύο χώρους.

Το μεν ένα, η τηλεόραση, ως μηχανισμός έξωθεν επιβολής και παραγωγής αξιών, το δε άλλο ως είδος τέχνης, άρα ως μια μορφή κοινωνικής συνείδησης καθ' εαυτήν.

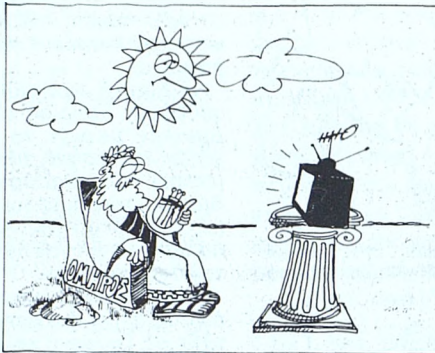
Έχουμε αμέσως μιαν ειδοποιό διαφορά: διαφορά ποιότητας ανάμεσα στην τηλεόραση και την ποίηση. Σχηματικά θα έλεγα, ότι το μεν πρώτο, επιβάλλει ως μηχανισμός, αξίες και «αξίες» το δε, είναι η αυτοσυνείδηση της λειτουργίας και αξίας του.

Ειδικότερα κοιτώντας τα πράγματα, η ποιητική λειτουργία προϋποθέτει βαθύτατη συνείδηση της ανθρώπινης αγωνίας και οδύνης, απέναντι στον αόρατο μα τόσο αισθητό μηχανισμό εξουσίας, που κυριαρχεί στη σύγχρονη ζωή. Μηχανισμό, που εμπλέκεται καταλυτικά στη βαθιά και σύνθετη διαδικασία της αποξένωσης.

Οι κώδικες επικοινωνίας, ποίησης και αναγνώστη, κινούνται με τη μυσταγωγία μιας εσώτερης ευαισθησίας. Το καίριο του λόγου, είναι το στοιχείο αυτοπροσδιορισμού της ποίησης, που βρίσκεται διαρκώς σε αναζήτηση μιας ζωντανής αμφίδρομης σχέσης. Αυτή η μυσταγωγία, που απαιτεί τη μοναξιά και το σκίρτημα του στοχασμού από το δέκτη-αναγνώστη, εμφανίζεται να φθίνει στην εποχή μας. Βασική αιτία, είναι η εισβολή του υπερκαταναλωτισμού και του θεάματος που διευρύνονται μέρα με τη μέρα στο κοινωνικό σώμα. Η αθρόα εξάπλωση της βιντεομανίας, η αναγωγή της ποδοσφαιρομανίας σε κυρίαρχη μορφή ψυχαγωγίας και ενασχόλησης του πολίτη, υποκαθιστούν επικίνδυνα τον ανθρώπινο στοχασμό.

Ο λόγος της ποίησης, αντιμετωπίζει μια δυσπιστία στη σύγχρονη ζωή του θεάματος. Στη χειρότερη περίπτωση, αντιμετωπίζεται ως ασύμφορο και εμπορεύσιμο είδος, άρα άχρηστο μέσο στον αδυσώπητο νόμο της προσφοράς και ζήτησης που δεσπόζει στο δელταστικό πανόραμα του κέρδους - και της αισχροκέρδειας. Ίσως, γιατί πάντα στις περιόδους παρακμής μιας κοινωνίας το θέαμα ήταν αυτό που υπερτερούσε του πνεύματος. Το γνωστό «άρτρον και θεάματα» αναγεννιέται σε μια εκλεπτυσμένη εκδοχή του.

Κι αυτό, παρότι η ποίηση παρακολουθεί όλες τις εκφάνσεις της ζωής, μέσα από τις συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες: μιλάω για τρόπους διαβίωσης, οικονομικές και διαπροσωπικές σχέσεις, τε-

χνολογική εξέλιξη, ήθη και παραδόσεις, που αποτελούν τις συντεταγμένες του κοινωνικού «γίγνεσθαι». Η ποίηση πάντοτε υπήρξε το μυαλό, το αίμα και η καρδιά της εποχής της.

Βλέπω την ποίηση να αναδεικνύεται μπροστά μας και μέσα μας, με τη συνείδηση του εαυτού της ως συστατικό στοιχείο μιας περιβάλλουσας ομορφιάς και ασχήμιας, ως καταληκτική μαρτυρία και διαμαρτυρία της εποχής.

Η τηλεόραση, προϊόν της ακμάζουσας τεχνολογίας που λειτουργεί ως μυστικοπαθής μηχανισμός —στη χώρα μας με συμπτώματα προϊούσας νεύρωσης— παρουσιάζει το αξεπέραστο προσόν να εισβάλλει εκ του ασφαλούς στην αντικειμενική πραγματικότητα. Να φωτίζει την όψη πραγμάτων και φαινομένων ή να τα συσκοτίζει.

Πρόκειται, δηλαδή, για μέσο, που δομικά-λειτουργικά μπορούσε να είναι «μηχανισμός συνείδησης» στην καλύτερη περίπτωση.

Η εμπορική διάσταση όμως, που προσέλαβε η τηλεόραση, μετεξελισσόμενη σε μοχλό εξαχρείωσης ηθών και έκπτωσης ηθών, μετέτρεψε το κοινό σε παθητικό αποδέκτη πειθαναγκασμού. Απώτατος στόχος, η ψυχή και η καρδιά του θεατή.

Η τηλεορατική επίθεση στη σύγχρονη ζωή, έχει αποβεί σε βάρος της γνώσης. Τελευταία οι δείκτες για τη διακίνηση του βιβλίου, συνηγορούν σε όχι και τόσο ευχάριστα... νέα. Στατιστικές μετρήσεις αποκαλύπτουν, ότι η πεζογραφία και ιδίως η ποίηση, έχουν πληγεί σοβαρά από την «επιδρομή» της Τ.Β., ενώ μικρότερη ζημιά έχουν υποστεί τα βιβλία που απαιτούν εξειδικευμένη γνώση (μελέτες, επιστήμες κλπ.).

Αρκεί να θυμηθούμε, άλλωστε, το περιβόητο διαφημιστικό της τηλεόρασης τελευταία, σύμφωνα με το οποίο:

«Όταν δε βλέπετε τηλεόραση, διαβάστε ένα βιβλίο».

Σα να έλεγε δηλαδή, όταν χορτάσετε από την τηλεόραση και αποβλακωθείτε, ε, τότε ανοίξτε ένα βιβλίο. Είναι το καλύτερο... υπνωτικό!

Συνειδητά ή ασυνειδητά γινόμαστε μάρτυρες μιας τηλεορατικής θύελλας από κακογουστιά και φτήνεια. Προγράμματα που διατυμπανίζουν ότι «πιάνουν» ζωντανά την επικαιρότητα, αποτελούν

στην ουσία την πιο χυδαία εκδοχή της πληροφόρησης και ψυχαγωγίας.

Βέβαια, στο πώς διαμορφώνεται το «πνευματικό» κλίμα στην τηλεόραση, πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη, και ο ρόλος που επιφυλάσσει η κρατική εξουσία στην ΤV και αν αυτός ο ρόλος, ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις και τις βαθύτερες κοινωνικές διεργασίες του καιρού μας.

Τελικά είναι, και σε ποιο βαθμό, ψυχαγωγικός, διαπαιδαγωγικός ή επιμορφωτικός ο σκοπός της τηλεόρασης;

«Ένα μεγάλο ποσοστό του κοινού της —γράφει ο Γ. Κάρτερ— θεωρεί την τηλεόραση σαν μέσο ψυχαγωγίας. Αξίζει να σημειωθεί, ότι το ποσοστό αυτό, είναι πάντα ανάλογο με το επίπεδο μόρφωσης των θεατών της. Στο Κεντάκυ, μια παλιότερη έρευνα, απόδειξε, ότι το 89% αυτών που έχουν τηλεόραση, την έχουν για διασκέδασή τους και στη Βοστώνη το 45%. Στη Γαλλία —προσθέτει ο Γ. Κάρτερ— μόνο το 24% πιστεύουν, ότι ο ρόλος της τηλεόρασης είναι ψυχαγωγικός».

Είναι σημαντικό, να τονιστεί ότι στην Ελλάδα το ποσοστό εκείνων που βλέπουν ψυχαγωγικό το ρόλο της τηλεόρασης, φτάνει στο 55%-60%. Έτσι εξηγείται η τεράστια ακροαματικότητα των «αλήστου μνήμης» εκπομπών «θυρωρός» 40%, «η γειτονιά μας» 40-42%, ενώ το «Πόλεμος και Ειρήνη» στην YENEA το 1981 είχε καθλωθεί στο 20-23%.

Ακόμη, ένα 50% αυτών που έχουν τηλεόραση, ομολογούν πως διαβάζουν λιγότερο από τότε που την απέκτησαν. Η τηλεόραση λοιπόν, είναι αντι-γνώση.

Σημαντικός παράγοντας στη διαμόρφωση αυτού του κλίματος, είναι η διαφημιστική παρεμβολή στη διάρκεια τηλεοπτικών προγραμμάτων. Στην εποχή του μάρκετινγκ, ο θεατής οδηγείται υποσυνείδητα στο βιασμό της ελεύθερης βούλησής του. Ωθείται και ενσωματώνεται μέσα στο χειραγωγημένο ιστό του καταναλωτισμού. Η προβολή ενός απρόσιτου μαγικού κόσμου, που πλάθει τη διαφήμιση, εγκλωβίζει το άτομο - δέκτη συναισθηματικά και νοητικά. Η διαδικασία αποδυνάμωσης των εσωτερικών αντιστάσεων του ατόμου, γίνεται εύκολη υπόθεση, που καταλήγει στην «πλήση εγκεφάλου».

Στόχος αυτής της δαιμόνιας έμπνευσης είναι η αυτόματη κινητοποίηση των στερεοτικών απωθημένων του δέκτη - καταναλωτή. Η μεθοδική ενεργοποίηση των επιθυμιών, προβάλλεται περισσότερο ως νοοτροπία μιας όψιμα καπιταλιστικής επίφασης νεοπλουτισμού, παρά ως εκπλήρωση των φυσικών αναγκών. Κάπως έτσι, νομίζω, ότι ανοίγει ο δρόμος της αποπνευματοποίησης με ταυτόχρονη έξοδο από τον εσώτερο εαυτό μας. Ενώ, την απομάκρυνση από τη βαθύτερη ουσία της ύπαρξης, που προορίζεται να ανανε-

ώνει και ελέγχει τις βασικές ανάγκες, το συναίσθημα, το όνειρο και τη διανοητική λειτουργία.

Φαίνεται, πως η «ψυχολογία της διαφήμισης», είναι αποτελεσματικό όπλο αποπνευματοποίησης και αλλοτρίωσης. Σε χώρες, όπως η Γερμανία, Αγγλία, Ιαπωνία κ.ά. οι τηλεοπτικές διαφημίσεις ξεκινούν από 9% και φτάνουν στο 25% των συνολικών διαφημίσεων της κάθε χώρας. Στην Ελλάδα, χώρα δορυφόρο στον ευρύτερο αναπτυγμένο καπιταλισμό, οι τηλεοπτικές διαφημίσεις έφτασαν το 1986 στο 49,7% του συνόλου των διαφημίσεων της χώρας.

Πρόκειται για τρομακτικό ποσοστό, που φανερώνει δύο πράγματα:

α) τη δυναστική επιβολή της τηλεόρασης στο χώρο των διαφημίσεων, σε βάρος του Τύπου, και

β) την ευκολία να πλασάρεται ο «παράδεισος» του υπεραναπτυγμένου καπιταλισμού, στο γόνιμο έδαφος της μικροαστικής επιβεβαίωσης.

Είναι το έδαφος, που πατάει σήμερα, η γιγαντιαία κερδοσκοπία της τηλεόρασης. Αρκεί να τονιστεί προς τούτο, ότι ενώ το 1984 οι διαφημιστικές δαπάνες ήταν 6,5 δισ. δρχ. το 1986 εκτινάχτηκαν στα 11,5 δισ.

Καλά τα λεφτά, θα πει κανείς, για να είναι πνευματικός ο ρόλος της Τ.Υ.!!! Καλά λεφτά σίγουρα, που καθαγιάζουν μian εκφασίζουσα αντίληψη όπως: «αυτά θέλει ο λαός»!

Σε αυτό το ζοφερό σκηνικό, πάντως, που μετατρέπει το κοινό σε απαθή μάζα

αλλοτριωτικής συμπεριφοράς, προβάλλει η ανάγκη για προσφυγή στην αθωότητα της ποίησης.

Ο λόγος των ποιητών του καιρού μας, είναι το προσκλητήριο —θα 'λεγα— στην ανθρωπιά που χάσαμε όλοι. Ό,τι ονομάζεται, επισημαίνεται ή υπονοείται στον ποιητικό λόγο αποτελεί μian αντίρροπη δύναμη στη χρεωκοπία των αξιών και στη βία της εξουσίας.

Η αποπνευματοποίηση της Τηλεόρασης, την κάνει εχθρική απέναντι στην ποίηση, που παραμένει η άγρυπνη συνείδηση ενός κόσμου οδηγούμενου στον εκβαρβαρισμό.

Και αν προβάλλεται κάποτε, ένα βιβλίο ή κάποιος ποιητής, πάντα κατ'οικονομία, αυτό δε μειώνει σε τίποτα τα παραπάνω. Άλλωστε είναι πασιγνώστο, πως η οποιαδήποτε προβολή της ποίησης, είναι αποτέλεσμα διαπροσωπικής, οικονομικής ακόμα και ...σεξουαλικής ανταλλαγής που εναρμονίζεται άριστα στο ευρύτερο κλίμα παρακμής και σήψης.

Νεόκοποι επιβήτορες της εξουσίας κατά κανόνα και ασπόνδυλοι κάλαμοι αυτοχρίζονται ειδικοί και χυμούν ως τυμβωρύχοι στο ανυπεράσπιστο σώμα της ποίησης. Έτσι βλέπουμε συνήθως, μικρόψυχες προσεγγίσεις σε βιβλία και ισχνές αποτιμήσεις με «δυο καλά λόγια» για να διεκπεραιωθεί και η ...ποίηση, μέσα στον κυκεώνα της ασύστολης αμετροέπειας.

Εάν ο μεσαιώνας εξέπνευσε φέρνοντας σπερματικά την εκρηκτική λάμψη της αναγέννησης, ο σημερινός κόσμος φαντά-

ζει αδρανής μες στη βραδυφλεγή αυτού-πνώςή του. Γι' αυτό βλέπω ως αφελή, τουλάχιστον, την όποια μεταφυσική προσφυγή σε μεσαιωνικούς λόγους και λυτρωτικές εικόνες, που σε κάνουν να ...ξεχνιέσαι!

Το «επιθετικό» πλέγμα της τηλεορατικής παραγωγής, δεν αφήνει περιθώρια, για παρηγοριά αφού είναι αυτό που ανατροφοδοτείται από την ύπουλη διαδικασία του πιο έσχατου λαϊκισμού που γνώρισε ο τόπος.

Να θυμηθούμε μόνο, τα λόγια του Υπουργού Παιδείας Α. Τρίτση:

«Σήμερα στα χωριά, δε μιλάνε τη νεοελληνική γλώσσα αλλά τη γλώσσα της Τ.Υ. που αν ήταν στη δικαιοδοσία μου θα την είχα κλείσει».

Και βέβαια, τα λόγια ενός Υπουργού, με τις πιο σημαίνουσες, από εθνική σκοπιά, αρμοδιότητες, δεν είναι σε καμιά περίπτωση άλλοθι απέναντι στο γενικότερο αμοραλισμό της εξουσίας.

Απλώς —θα 'λεγα— πως αν ήταν δυνατό να γίνει αυτό, με την κρατούσα κατάσταση της Τ.Υ., θα ήταν η μεγαλύτερη προσφορά στην ιστορία του τόπου. Κι αυτό με γνώση του κινδύνου να θεωρηθώ «αιθεροβάμων»!!

□

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Το κείμενο αποτελεί μια επεξεργασμένη μορφή εισήγησης, που έγινε το Μάη στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων.

● Συμβουλευτήκα το βιβλίο του Γ. Κάρτερ «Τηλεόραση - θέσεις και καταθέσεις».

Κυκλοφόρησε ο καλοκαιρινός

ΘΟΥΡΙΟΣ

Νέο σχήμα, πλούσια ύλη

Αφιέρωμα στο έιτζ

Ο φόβος νικά το πάθος. Συνεντεύξεις με νέους

Δυο κόσμοι αντιμέτωποι

Μιλούν ο Αρχιεπίσκοπος Σερραφείμ

και ο Γρ. Βαλλιανάτος (ΑΚΟΕ)

Κείμενα των Ν. Μώρου, Ζ. Γεωργίου,
Μουσάτι, Τζ. Μπερλιγκουέρ, Μάγκρι κ.ά.

Γελοιογραφίες

Κ. Μητρόπουλου, Δ. Καμμένου, Στάθη

Ράδιο-φονία εκ προμελέτης

Μιλούν οι ερασιτέχνες

ΕΚΑΜ: Το φακέλλωμα των νηπίων

Τί γίνεται στην Κορέα;

Γκορμπατσόφ και Δ' Διεθνής

Άρθρα για τη νεολαία και την Άριστερά

Κυκλοφορεί στα κεντρικά περίπτερα
βιβλιοπωλεία και στα ...νησιά

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

Η ΑΔΙΑΧΩΡΗΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΕΝΑΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ
ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ ΜΕ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΕΚΔΟΣΗ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1985

Ο συγγραφέας διερευνά τη
μεταπολεμική ελληνική
κοινωνία μέσα από ένα διάλογο
με το μυθιστόρημα του Δ.
Χατζή «Διπλό βιβλίο».

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ».

Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΑΛΚΗ ΖΕΗ:
Η αρραβωνιαστικιά
του Αχιλλέα
Μυθιστόρημα
Εκδόσεις ΚΕΔΡΟΣ
Αθήνα 1987

Μα, να ξαφνικά το πήρα απόφαση, είδα τι καλό μου συμβαίνει κι είπα έτσι για λίγο να ξεχάσω όλα τ' άλλα να μπορέσω να ξεδιπλωθώ και να φτιάξω ένα πρόσωπο.

Τη μέρα που της μίλησα για το κορίτσι με τον πυράκανθο, είπε πως τώρα ένιωθε τι θα πει να ζεις σε ξένον τόπο, να σου συμβεί κάτι και να μην μπορείς να τρέξεις στη μάνα σου, στους φίλους σου που ξέρεις από μικρό παιδί.

Τις αποφάσεις για τη ζωή της, ήτανε τα ίδια τα γεγονότα που τις παίρνανε. Αναλογίζεται τη στιγμή που θα πρέπει ν' αποφασίσει μόνη της, τι κουράγιο θα βρει.

...με συγχώρεσε. Εγώ δεν συγχώρεσα τον εαυτό μου. Αυτή την «πράξη» μου δεν θα την ξεχάσω ποτέ στη ζωή μου, γιατί, αν δεν ήτανε ο δάσκαλός μου, θα την είχα εκτελέσει κι η ντροπή θα κολλούσε για πάντα στο δέρμα μου.

Έχω κουράγιο! Θέλω, δεν θέλω, σφίγγω τα δόντια. Τι άλλο να κάνω;

Δεν προλάβαμε, η γεννή μου δεν πρόλαβε...

Σπάνια έχεις το αίσθημα της πλήρους ικανοποίησης όταν κλείνεις ένα βιβλίο. Το αίσθημα αυτό, μια ανάσα ανακούφισης ότι εβίωσες πραγματικές καταστάσεις και αληθινά αισθήματα, σε κυριεύει όταν κλείνεις την «Αρραβωνιαστικιά του Αχιλλέα» της Άλκης Ζέη. Το πιο σημαντικό δεν είναι βέβαια να σταθείς στην τεχνική, στην αναγνώριση μιας ρεαλιστικής αναπαράστασης ή στην επιτυχή διαπλοκή των συμβάντων. Η αλήθεια του βιβλίου, η χυμώδης ζωή σε συναρπάζει και θα είναι μίζερο να αναζητάς αδυναμίες. Όταν διαβάζεις ένα βιβλίο του αντιστέκεσαι ή το περνάς αδιάφορα. Για να πούμε μίαν αλήθεια, στις πρώτες σελίδες νομίζεις πως σιγά-σιγά θα ξαναπέσεις στις ίδιες εκείνες εξιλεωτικές και ύπουλα «κριτικές» —δηλαδή τελικά αποθεωτικές— σελίδες μιας αριστερίζουσας φιλολογίας— πράγματα βαρετά πια και ειπωμένα από πολλούς —άλλοτε αδέξια και άλλοτε με μαεστρία.

Η Άλκη Ζέη κατάφερε επιτέλους να καταστρώσει μια αληθινή βίβλο για τη γεννή της και την εποχή της. Και αν στις τρεις πρώτες σελίδες σε πιάνει ο πανικός για άλλο ένα χαμένο απόγευμα, σιγά-σιγά απορροφείσαι από την ίντριγκα όχι της περιπέτειας αλλά της αλήθειας. Αντιστέκεσαι μέχρι τις τελευταίες σελίδες με τις αντιρρήσεις σου, διαλέγεις με τις αντιφάσεις σου και τους προσεταιρισμούς που κάνεις για κάθε ήρωα της πινακοθήκης που έχει αναπλάσει με τόση ενάργεια η συγγραφέας. Όμως η διεργασία αυτού του διαλόγου είναι συνεχής και κλείνοντας τις σελίδες αυτού του βιβλίου έχεις την ικανοποίηση πως έχει αποδοθεί η πλήρης δικαιοσύνη: η ηρωίδα είσαι εσύ ο ίδιος —αδιάφορα άνδρας ή γυναίκα— και ομολογείς την δική σου αλήθεια στο ακέ-ραίο.

Η αφήγηση αναφέρεται στην περιπέτεια των ταραγμένων τελευταίων σαράντα χρόνων: από την κατοχή ως την δικτατορία. Θα μπορούσε κανείς να διακινδυνεύσει ότι χρειάζεται να έχεις προηγούμενα αναδιφήσει σε όλες τις αποφάσεις του κόμματος, σε όλη την αντιστασιακή ιστοριογραφία μιας τεσσαρακονταετίας για να παρακολουθήσεις τις περιπέτειες της ηρωίδας, να κατανοήσεις τις καταστάσεις και να ελέγξεις την αλήθεια της συγγραφής. Όμως η τιμιότητα του βιβλίου δεν αφήνει τις αμφιβολίες να πλανώνται.

Αποφασίζοντας να αφηγηθεί όσα έζησε και είδε από μια σπαραγμένη εποχή και μια σπαραγμένη γεννή η Άλκη Ζέη επέλεξε να υποβάλει την αλήθεια της στην οπτική ματιά των άλλων:

Λαχανιαστά φλας-μπακ και ένα μωσαϊκό από μικρές ψηφίδες διάσπαρτες που κάποτε μπερδεύουν πρόσωπα, χρόνους, συμπεριφορές. «Πού να καταλάβεις τώρα εσύ τι συνέβη στη γεννή αυτή, πού να καταλάβεις τώρα τι έγινε στην Ελλάδα»: Αντίσταση, Δεκέμβρης, Εμφύλιος, Προσφυγιά, Τασκένδη, Δικτατορία.

Και συγχρόνως όλα αυτά να είναι απλώς οι αφορμές που προσφέρει η Ιστορία για να δοκιμαστεί η ανθρώπινη συμπεριφορά. Τι μπόρεσε να καταλάβει ο Ζαν Πωλ; Αλλά τι μπορούσε να καταλάβει και ο Αχιλλέας; Ο Ντιντιέ μήπως; Ο καθένας από τους ήρωες τι μπορούσε να καταλάβει τελικά από την αλήθεια της διχασμένης ηρωίδας;

Δεν πρόλαβε η γεννή μας... Πάνε τώρα να ξανακάνουν όλα τα πλάνα...

Από κάποια άποψη οι φράσεις αυτές είναι κλειδιά στον αγώνα της συγγραφής να οργανώσει το υλικό της.

Αν όμως για τη συγγραφέα μπορεί να είναι χαρά το άκουσμα επαίνων ότι έδωσε την πλήρη αλήθεια και κέρδισε τον αναγνώστη, άλλο τόσο μπορεί η Άλκη Ζέη να χαίρεται όταν ακούσει από όσους διάβασαν το βιβλίο της πως επιτέλους έδειξε αυτούς τους κατατρεγμένους και σπαραγμένους της γενιάς της στην πλήρη αλήθεια τους: σαν ανθρώπους με όλα τα χαρίσματα της αδύναμης ανθρώπινης φύσης: γυμνούς, ανυπόκριτους, να κλαίνε και να λυγίζουν κρατώντας ό,τι πιο πολύτιμο διατηρείται στην ανθρώπινη φύση: Την συμπόνια και το άγγιγμα της συντροφικότητας. Τόση πίκρα, τόσος σπαραγμός και στο τέλος το κείμενό της να μην υποχωρεί ούτε στο μελό, ούτε στο πομπώδες ούτε στην ευτέλεια ούτε στην χλεύη της ανθρώπινης αδυναμίας. Η Άλκη Ζέη κέρδισε τη μάχη που είναι αποδεκτή μόνο στις «ενώπιος ενωπίω» εκμυστηρεύσεις.

Κάπου σημειώνει: «Για τίποτα πια δεν ξέρει τι είναι σωστό». Και είναι και δεν είναι έτσι. Η Άλκη Ζέη μας έμαθε να καταλάβουμε, μας βοήθησε να κατανοήσουμε πως όλα ήταν σωστά. Τίποτε δεν μπορούσε να είχε γίνει αλλιώς. Αυτή ήταν η αληθινή ζωή και η αληθινή ιστορία της.

Κλείνεις το βιβλίο και μπορείς να πεις ανοιχτά χωρίς ούτε να υποκρίνεσαι, ούτε να απολογείσαι: «Ευχαριστώ».

Χρ. Νησιώτης

ΙΣΜΑΗΛ ΚΑΝΤΑΡΕ

«Ποιός έφερε τη Ντορουντίν;»
Μεταφ. Μ. Σοφιανού
Εκδ. «Ροές», Αθήνα 1987

Ο Ισμαήλ Κανταρέ είναι ο κορυφαίος συγγραφέας της Αλβανίας γνωστός σε πολλές χώρες και στην Ελλάδα όπου έχουν μεταφραστεί έργα του.

Μια συνοπτική σκιαγράφηση του μεγάλου συγγραφέα της γειτονικής χώρας μπορεί να βρει ο αναγνώστης στην εισαγωγή του βιβλίου όπου προτάσσεται μια πολύ ενδιαφέρουσα συνέντευξη που προχώρησε ο Κανταρέ το 1986 στη «Μοντ».

Για το μυθιστόρημά του «Ποιός έφερε τη Ντορουντίν;» το «LIRE» παρατηρεί: «Δεν είναι συγχρόνως το φαινόμενο κατά το οποίο οι γαλλικές εκδόσεις μας παρέχουν τη δυνατότητα να διαβάσουμε ένα αλβανικό θρίλερ. Τούτο εδώ είναι ιδιαίτερα επιτυχημένο. Οφείλουμε να πούμε ότι ο δημιουργός του είναι ένας ειδικός της αστυνομικής λογοτεχνίας. Ως την τελευταία σελίδα μας ταραξί, μας κρατά σε αγωνία, με τούτη την εξιστόρηση του ολοκαυτώματος μιας οικογένειας, σε κάποια κωμωπολή της μεσαιωνικής Αλβανίας».

ΠΟΠΗ ΜΑΡΝΕΛΗ - ΠΙΤΟΥΛΗ

Η πολιτεία και ο
δημιουργός της
Εκδ. «Δωδώνη», Γιάννινα 1986.

Με πολύ ευαισθησία, η συγγραφέας καταγράφει τα νεανικά της βιώματα από την πολιτεία της και την οικογένειά της. Η ιστορία της μικρής πόλης Ηγουμενίτσας, με περιγραφές των σημαντικών και ασήμαντων λεπτομερειών της καθημερινότητας, των ανθρώπων και του τοπίου. Μια χρονογραφία που δίνει πιστά το πνεύμα του τόπου και της εποχής.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΙΡΟΦΥΛΛΑΣ

Αυτοί οι ωραίοι τρελοί
Μυθιστορηματικές βιογραφίες
Εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1986

Με τις βιογραφίες των Π. Γιαννόπουλου, Γ. Βιζυνοπού, Μ. Μητσάκη, Γ. Χαλεπά, Κ. Καρυωτάκη, Ν. Λαπαθιώτη και Ρώμου Φιλύρα, ο συγγραφέας ανασταίνει μίαν εποχή (έχουν όλοι λίγο-πολύ συμπέσει χρονικά) και δίνει κάποιες πτυχές της ιδιορρυθμίας του βίου τους.

ΓΙΑΝΝΗΣ Ε. ΔΙΑΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Στα σύνορα της φωτιάς
«Αχαικές εκδόσεις», Αθήνα 1987

Οδοιπορικό που περιέχει τις συγκλονιστικές εμπειρίες, που ο συγγραφέας έζησε στη Χιλή, την Παραγουάη, την Αργεντινή, τη Βραζιλία, την Ουρουγουάη, τη Βολιβία και το Περού.

Περιλαμβάνονται συνεντεύξεις προσωπικοτήτων (Αλαν Γκάρσια, Παζ Εστενσόρο, Όσκαρ Νιμέρε, Κάρλος Πρέστες, κ.ά.), οικονομικούς πινάκες και πολλές φωτογραφίες από τις χώρες που περιηγήθηκε ο συγγραφέας.

ΛΟΤΗ ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ - ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Σπίτι για πέντε

Εικονογράφηση: Εύη Τσακνιά

Η ζωή των παιδιών με γονείς χωρισμένους που δημιουργούν νέα οικογένεια, καθώς και η συμβίωση ετεροθαλών αδελφών, είναι θέμα που λίγο έχει τολμήσει να θίξει και να χειριστεί η σύγχρονη ελληνική παιδική λογοτεχνία. Εκείνο όμως που κάνει ενδιαφέρον το βιβλίο δεν είναι μόνο το θέμα αλλά και η γραφή του. Γεμάτο κωμικά επεισόδια και κάποιες τραγικές στιγμές, ζωντανεύει τους χαρακτήρες. Δυσκολίες, προβλήματα και απρόοπτα δίνονται με χιούμορ και τελικά κυριαρχεί η αισιοδοξία και η αγάπη για τη ζωή.

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΛΙΣΑΡΗΣ

Ο καιρός και η βλάστηση

Ποίηση

Εκδ. Διογένης, Αθήνα 1987

Δείγμα γραφής:

Οι μέρες με διεκπεραιώνουν / με παίρνουν τα νερά τους που αποσύρονται / οι νύχτες με σκεπάζουν παντοτινά / δε γίνεται να τις αποτινάξω.

ΚΩΣΤΑΣ ΛΟΓΑΡΑΣ

Υπόπτοι δρόμοι

Εκδ. «Σιγαρέτα» Αθήνα 1986

Δώδεκα μικρά αφηγήματα για την «άλλη» ζωή της Πάτρας. Το πνιγνό κλίμα της επαρχίας πνιγνό για τους μη ενσωματωμένους: για τους περιθωριακούς ή για όσα συμβαίνουν στο περιθώριο και το ημίφως. Η γραφή λιτή, χωρίς φλυαρίες αλλά και χωρίς ένταση - ίσως εξ αιτίας μιας πιεστικής αυτοπειθαρχίας.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΛΥΔΑΚΗΣ

Οι Έλληνες Ναϊφ Ζωγράφοι

Έκδοση του «Ιδρύματος Παναγιώτη και Εφης Μιχελή», Αθήνα 1987

Μια πρώτη παρουσίαση των Ελλήνων Ναϊφ από τις αρχές του 19ου αιώνα μέχρι σήμερα.

Στο μελέτημα γίνεται ανάλυση του όρου «ναϊβισμός» και αντιπαράθεση του προς τον «πρωτογονισμό», την τέχνη των παιδιών και τη λαϊκή τέχνη. Στη συνέχεια παρουσιάζονται χρονολογικά οι έλληνες εκπρόσωποι του ύφους αυτού και εντοπίζονται οι ιδιομορφίες και το δυναμικό τους. Στο τέλος του βιβλίου παρατίθενται ονομαστικό λεξικό και σχετική βιβλιογραφία.

Γ. ΜΠ. ΚΡΟΟΥ

Οι μυστικές ιδιότητες των φυτών

Μετάφραση Γ. Βαμβακά, Εκδόσεις Παμπουνάκη, Θεσσαλονίκη 1987

Αναφέρεται στα φυτά που χρησιμοποιούνται στη θεραπευτική, στην αλχημεία, στη μαγεία, την αστρολογία, κλπ., στους σύγχρονους και σε παλιότερους πολιτισμούς. Σε αυτά περιλαμβάνονται και τα διάφορα ναρκωτικά που ήταν συνυφασμένα με τη λατρεία θεοτήτων, τα αφροdisιακά, κ.ά.

Ο ΟΣΙΜΑ ΤΩΝ ΤΕΛΕΤΩΝ

του Ηλία Κανέλλη

Από το περασμένο Σάββατο 8/8 ως τη Δευτέρα 10/8 το φεστιβάλ της Πάτρας διοργάνωσε μια σειρά προβολών με ταινίες του Ναγκίσα Όσιμα ενώ ο Γιαπωνέζος σκηνοθέτης ήρθε ο ίδιος στην Πάτρα όπου παραβρέθηκε στις προβολές και έδωσε μια συνέντευξη Τύπου, σε μια προσπάθεια να κάνει ευρύτερα γνωστό το στίγμα της δημιουργικής του δουλειάς και στην πατρίδα μας.

Ο Όσιμα άρχισε να κάνει ταινίες το 1959 στην Ιαπωνία. Έντονα πολιτικοποιημένος, στα πρώτα του έργα καθρεφτίζει με μωμό ρεαλισμό την εικόνα της καπιταλιστικά αναπτυσσόμενης Ιαπωνίας με διάθεση ανατρεπτική. Πολύ σύντομα «τα σπάει» με τις μεγάλες εταιρείες παραγωγής χωρίς ωστόσο να εγκαταλείπει το πάθος του. Παράλληλα καλλιεργεί το στυλ για το οποίο έγινε αργότερα παγκόσμια γνωστός. Μελετώντας την ιστορία και τη δομή ανάπτυξης της κοινωνίας που ζει, στηρίζει τη γραφή του στην τελετουργία της αναπαράστασης (που ιδιαίτερα καλλιεργήσε το παραδοσιακό ιαπωνικό θέατρο, το «μπούνρακου»), στη σεξουαλικότητα που επιδρά στη διαμόρφωση της κοινωνικής συμπεριφοράς, χρησιμοποιεί σύμβολα, αναφέρεται στις επιδράσεις που έχει στο κοινωνικό σώμα η ανάπτυξη και η επιρροή του δυτικού πολιτισμού, ενώ επιδιώξει του πάντα είναι η πρόκληση: πρόκληση μέσω της κριτικής του αλλά και μέσω των αφηγηματικών του επιλογών.

Έτσι, ριζοσπάστης της κινηματογραφικής αφήγησης, εντελώς διαφοροποιημένο από το μοντέλο του γαπωνέζικου κινηματογράφου που είχε υπ' όψη της η δύση (μοντέλο που κυρίως εκπροσωπούσαν οι Όζου - Μιζογκούτσι κι έκανε τον Ευρωπαίους κριτικούς να μιλούν χρησιμοποιώντας τον όρο *ιαπωνικότητα*) τον γνωρίσαμε τη δεκαετία του 1970 με έξι ταινίες: Τον «Απαγχονισμό», το «Ημερολόγιο ενός κλέφτη», το «Αγόρι», την «Τελετή», την «Αυτοκρατορία των αισθήσεων» και την «Αυτοκρατορία του πάθους». Χρησιμοποιώντας δια-

φορετικές τεχνικές, συνθέτοντας τις, αναφέρεται στα αίτια διαμόρφωσης της κοινωνικότητας, στο συλλογικό ασυνείδητο και την αντίστοιχη συλλογική ενοχή για ένα κόσμο των ταμπού, της εκμετάλλευσης και της συνεπαγόμενης αλλοτρίωσης, στον απεγκλωβισμό του φανταστικού, στην οδυνηρή πορεία του ανθρώπου προς την απελευθέρωση της σεξουαλικότητας και συνακόλουθα της έκφρασης, προτείνει την ανατροπή και την ποίηση της. Τα κίνητρά του, βέβαια, εντοπίζονται σε μια ουμανιστική θεώρηση της ζωής.

Η δυτική κριτική τον αποδέχθηκε. Εντυπωσιασμένη κυρίως από τη διαφοροποίησή του προς την ιαπωνικότητα αγκάλισε τις έξι αυτές ταινίες, τονίζοντας κυρίως την κοινωνική τους διάσταση. Η δεκαετία του '70 με τον απόηχο του γαλλικού Μάη και των κοινωνικών κινήματων πίστευε πολύ στην πολιτική. Με τον ίδιο άλλωστε τρόπο αγκαλιώθηκαν και άλλοι σκηνοθέτες με παράλληλους προβληματισμούς (Φερρέρι, Αγγελόπουλος).

Η συνέχεια ωστόσο δεν επιφύλασσε την ίδια γοητεία. Οι δύο επόμενες ταινίες του Όσιμα («Καλά Χριστούγεννα κύριε Λώρενς», «Μαξ αγάπη μου»), γυρισμένες στην Ευρώπη, κρατούν από το σύνολο της βιωμένης προβληματικής του σκηνοθέτη μόνο την επίφαση της σεξουαλικότητας και στηρίζονται στην πρόκληση. Οι σύνθετες δομές εγκαταλείπουν την προβληματική της αφήγησης, στη θέση της ιδεολογίας ορθώνονται ιδεολογήματα. Η κριτική παύει να θαυμάζει, έρχεται η περίοδος της ρήξης· η περίοδος της ήττας των ιδεών της επανάστασης και —για την τέχνη— η περίοδος κατάρρευσης των ρευμάτων της *modernity*.

Ο Όσιμα δεν φαίνεται ότι μπορεί να προσαρμόσει την πρότασή του στη νέα εποχή. Το δημιουργικό του παρόν βάζει, έτσι, άμεσα το πρόβλημα στο οποίο καλείται να απαντήσει η κριτική: Μήπως ο Γιαπωνέζος σκηνοθέτης έχει υπερτιμηθεί;

Το Φεστιβάλ της Πάτρας τη φετεινή χρονιά είναι θεματολογικά εντοπισμένο στον ερωτισμό και τον έρωτα. Ο Ναγκίσα Όσιμα είναι δημιουργός μιας «σκληρής» ερωτικής ταινίας («Αυτοκρατορία των αισθήσεων», 1976), για την οποία ο Δ. Αγραφιώτης επεσήμανε ότι αναδειχνει το ερωτικό πάθος σε όλη του την καταστροφική μονομέρεια: το πάθος που τυφλώνει δείχνοντας μια τελειότητα ανύπαρκτη...

Η ταινία αυτή, μολονότι κόπια της ήταν εύκολο να βρεθεί στις αποθήκες των γραφείων διανομής (και μάλιστα σε πολύ καλή κατάσταση, απ' όσο γνωρίζουμε), δεν επιλέχθηκε να προβληθεί στο κοινό της Πάτρας. Σημάδι αβυσσάνιστης επιλογής ή σκόπιμη παράλειψη για να μη σοκαριστεί το κοινό της Πάτρας, δεν παύει να είναι μια ανακολουθία που η διοργάνωση του φεστιβάλ χρεώνεται.

ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΟΣΙΜΑ

Η συνέντευξη Τύπου που παραχώρησε στην Πάτρα ο Ναγκίσα Όσιμα υπήρξε περισσότερο μια συμβατική αποτίμηση της κινηματογραφικής του πορείας παρά η ευκαιρία να προβάλει ο καλλιτέχνης μια έντονη προσωπικότητα, δικαιολογώντας τη φήμη του. Στα όσα αρκετά κοινότυπα και χιλιοακουσμένα ειπώθηκαν ξεχωρίζουν οι απόψεις του για:

● τις θεματολογικές και στυλιστικές συγγένειες του έργου του με την ευρωπαϊκή σχολή.

— Ο ίδιος δεν μπορεί να θεωρησώ τον εαυτό μου τυπικό Ιάπωνα — δεν υπάρχουν τέτοιοι στην Ιαπωνία. Τα μικρά παιδιά μαθαίνουν για την αρχαία Ελλάδα, διδάσκονται *Σαίξπηρ* κλπ. Πρωτακούν ευρωπαϊκή μουσική κι όχι παραδοσιακή γιαπωνέζικη. Μέχρι τα είκοσι τους χρόνια συνεχίζουν να επηρεάζονται από το δυτικό πολιτισμό. Είναι ένα μίγμα ιαπωνο-δυτικής κουλτούρας.

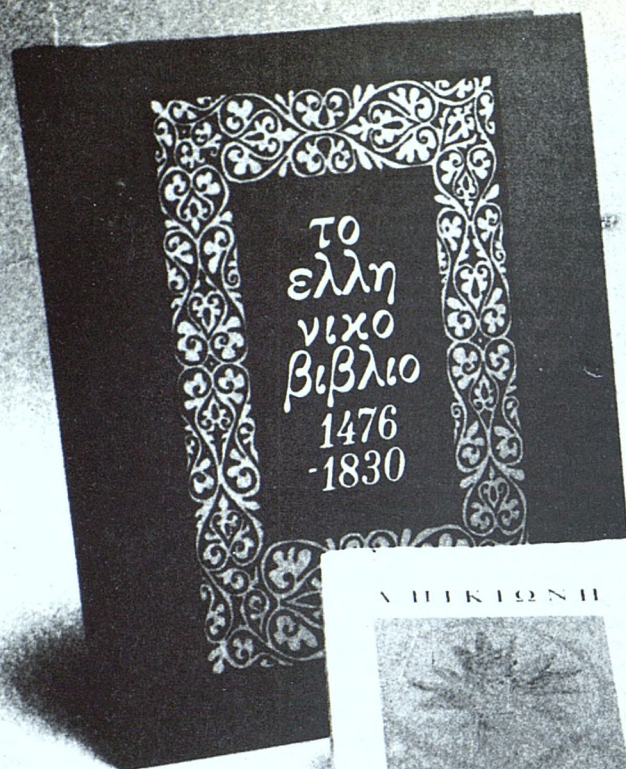
Έστω και ασυνείδητα οι Ιάπωνες απορρίπτουν την εθνική τους κατάρτιση και στρέφονται στη δυτική κουλτούρα. Ο Όζου, για παράδειγμα, στα παιδικά του χρόνια ήθελε να τον φωνάζουν Τζάιμς. Πρότυπό του είχε αρχικά αμερικανικές ταινίες, κατόπιν στράφηκε σε ιαπωνικά θέματα. Το ίδιο συνέβη με τον Γιούκο Μισίμα.

● τις επιρροές του από τον Μπρέχτ.

— Στο πανεπιστήμιο διδάχθηκα Μπρέχτ. Πιστεύω ότι η λογική του διαφέρει από τα έργα του. Όταν όμως τα έργα προδίδουν τη λογική, αυτό είναι η τελειότητα. Παρ' όλα αυτά η επίδρασή του στο έργο μου είναι ανύπαρκτη.

● για την πολιτική, με αφορμή τη φράση του σε παλιά συνέντευξη: «Δεν έχουμε ανάγκη την πολιτική για να ζήσουμε».

— Μην πιστεύεται τι λέω στις συνεντεύξεις μου. Αν αρχίζαμε μια πολιτική συζήτηση ίσως και να τσακωνόμασταν.

**Από τις εκδόσεις
της Εθνικής Τραπέζης
της Ελλάδος
και του Μορφωτικού της
Ιδρύματος**

λογος-δικηλογος-δικηλογος-δικηλογος

ΤΑ ΣΥΝΑΙΝΕΤΙΚΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ

● Από τον Γραμματέα Ενημέρωσης της ΝΔ, βουλευτή Βασιλή Κοντογιαννόπουλο, πήραμε το ακόλουθο γράμμα:

Φίλε κύριε Διευθυντά,
Στο τελευταίο τεύχος του περιοδικού σας καταχωρείται δημοσίευμα υπό τον τίτλο «ITCO —το συναινετικό σκάνδαλο», στο οποίο διατυπώνεται η άδικη και ατεκμηρίωτη άποψη, ότι και αυτό το σκάνδαλο θα συγκαλυφθεί «κοινή συναινέσει» ΠΑΣΟΚ και ΝΔ. Η ΝΔ όχι μόνο δεν συναινεί σε συγκαλύψεις σκανδάλων, αλλά απεναντίας, αγωνίζεται με πάθος για την ταχεία και προς κάθε κατεύθυνση εκκαθάριση των σκανδάλων, που δηλητηριάζουν την κοινωνική και πολιτική ζωή μας. Τρανή απόδειξη το πρόσφατο διάβημα του Προέδρου μας κ. Κώστα Μητσοτάκη για την εφαρμογή του άρθρου 29 του Κώδικα Ποινικής - Δικονομίας ώστε τα σκάνδαλα να περιέλθουν, για την ταχεία και ασφαλή εκκαθάριση, στην δικαιοδοσία της Ολομέλειας του Εφετείου Αθηνών.

Να σημειωθεί ότι το διάβημα αυτό αφορούσε και το σκάνδαλο καλαμποκιού, στο οποίο άλλωστε έχουν αναφερθεί διεξοδικά και επίμονα οι βουλευτές της ΝΔ σ' όλες τις σχετικές συζητήσεις στη Βουλή και έχουν κατατεθεί επίσημα στοιχεία τα οποία στοιχειοθετούν ποινικά αδικήματα.

Φιλικά

Βασίλης Κοντογιαννόπουλος
Γραμματέας Ενημέρωσής

ΣΣ. Αντί ο κ. Κοντογιαννόπουλος να σταλάττει το χρόνο του —και το χρόνο μας— επαναλαμβάνοντας τετριμένους βερμπολισμούς του τύπου «η ΝΔ αγωνίζεται με πάθος για την ταχεία εκκαθάριση των σκανδάλων» θα ήταν προτιμότερο να μας εξηγούσε γιατί είναι «άδικα και ατεκμηρίωτα» όσα γράφουμε στο τεύχος 351 για το «συναινετικό σκάνδαλο της ITCO και του καλαμποκιού».

Αν η ΝΔ και ο κ. Κοντογιαννόπουλος ήθελαν να είναι πειστικοί, στην επιστολή που μας έστειλαν έπρεπε να διαμεύσουν, με συγκεκριμένα στοιχεία, όσα αποκαλύψαμε. Ότι, δηλαδή, σε όσους καρπώθηκαν τα κέρδη από την παράνομη αγοραπωλησία του καλαμποκιού από την ITCO συμπεριλαμβάνονται και χρηματοδότες του κόμματος του κ. Μητσοτάκη, όπως ο κ. Μαργέλος της GRANO-MAR.

Αντίθετα, ο Γραμματέας Ενημέρωσής της ΝΔ απέφυγε το σκόπελο "GRANO MAR - Μαργέλος". Να το έκανε άραγε, μόνο επειδή ο κ. Μαργέλος συμπεριλαμβάνεται στους χρηματοδότες του κόμματος του, ή και επειδή χαιρείται της εκμυστήρευσης και προστασίας του Θεού;

Αλλά φοβούμαστε ότι τα γεγονότα έχουν ξεπεράσει τον κ. Κοντογιαννόπουλο. Λίγες μόνο ημέρες μετά το δημοσίευσμά μας για

την ITCO ο εισαγγελέας Πλημμελειοδικών Αθηνών κ. Πρ. Λεγκός επιβεβαίωσε εμμέσως την «άδικη και ατεκμηρίωτη άποψη μας» για την κοινή συναινέση στη συγκαλύψη των σκανδάλων, θέτοντας στο αρχείο την υπόθεση των «Λεοπαρντ». Την ίδια στιγμή βεβαίως που γίνεται προσπάθεια να ξεχαστούν και οι υποθέσεις Καραχάλιου και Μαυράκη.

ΤΟ Α.Σ.Κ.Ε.

● Με συνημμένη μια προκήρυξη του ΑΣΚΕ για προβλήματα της Τρίπολης σε γράμμα του «έναν (α-νώνυμος) δημόσιος υπάλληλος» παραπονείται γιατί σε άρθρο του Τχ. 346 με τίτλο «οι δραστηριότητες των ΕΚΤΟΣ και οι ευχές των ΕΝΤΟΣ» δεν έγινε αναφορά και για το Αγρονιστικό Σοσιαλιστικό Κόμμα Ελλάδας (ΑΣΚΕ) και επισημάνει:

Η απορία μου λοιπόν για την οποία ζητώ επεξήγηση είναι, γιατί δεν έγινε αναφορά στο κόμμα αυτό, τη στιγμή που καλά γνωρίζετε ότι το κόμμα αυτό έχει λάβει μέρος στις δύο τελευταίες εκλογές (εθνικές και ευρωεκλογές), καθώς και στις δημοτικές, στις οποίες μάλιστα συγκέντρωσε ποσοστό ψήφων περισσότερο της ΕΣΠΕ του κ. Παναγιώλη, για ΕΔΑ κλπ. δεν μιλάμε, εντελώς άγνωστο στο ευρύ εκλογικό σώμα και χωρίς δεκάλεπτο στην τηλεόραση.

Ήταν κατά συνέπεια παράλειψη του ρεπόρτερ η μη αναφορά σ' αυτό ή έγινε για κάποιον άλλο συγκεκριμένο λόγο.

Ένας δημόσιος υπάλληλος

ΣΣ. Ήταν παράλειψη...

«ΚΑΤ' ΕΥΘΕΙΑΝ ΕΚΛΟΓΕΣ...»
Τα προβλήματα κηδεμόνευσης του συνδικαλιστικού κινήματος στο χώρο των εκπαιδευτικών —και όχι μόνον σ' αυτόν— θίγει με γράμμα του ο Κ. Νάκος από το Αγρίνιο. «Δεν χρειάζονται γενικές συνελεύσεις, κατ' ευθείαν ψηφοφορία» σημειώνει ο αναγνώστης μας για να εικονογραφήσει την επικρατούσα κατάσταση στο Σ.Κ. Και συνεχίζει:

Κύριε Διευθυντή
Είναι γεγονός ότι σήμερα το Σ.Κ. βρίσκεται σε μια πολύπλευρη και πολύμορφη κρίση. Από τη μια οι εξωθεν επεμβάσεις (κρατικές, κομματικές, κλπ.) και από την άλλη η ιδέα περί του τι είναι και πώς ασκείται σήμερα ο συνδικαλισμός από τους ίδιους.

Σε πρόσφατη συνδικαλιστική εκδήλωση του κλάδου μας, η εικόνα που επικράτησε ήταν περίπου η εξής:

Η σχετική πλειοψηφία των συναδέλφων ήταν απύσχα ή τελικά απύσχα από την αίσθηση, η δε μειοψηφία παρούσα, χωρίς να παρακολουθεί ενεργά τις εργασίες. Οι παρατάξεις δια των «φωτισμένων» εκπροσώπων τους να προσπαθούν να καθοδηγήσουν το «πλήθος», και τα «κουκιά» έτοιμα για κάθε είδους ψηφοφορίες.

Ένα άλλος παράγοντας νομίζω είναι το ότι, οι πολιτικοποιημένοι αλλά όχι (εστω έντονα)

κομματικά ενταγμένοι, δεν έχουν αναλάβει πρωτοβουλία, ώστε να παλέψουν για τη συσπείρωση σε γενικότερα ζητήματα, αλλά και στα ειδικότερα του χώρου, χωρίς κομματικές γραμμές, αλλά με γνώμονα το συμφέρον του κλάδου, της παιδείας και της κοινωνίας γενικότερα, με τα πολιτικά και πολιτιστικά κριτήρια που σίγουρα διαθέτουν.

Αξίζει να αναφερθεί ακόμα και ο παράγοντας εκείνος του ατομικού βολέματος, του «γιατί να βγάλω εγώ τα κάστανα από τη φωτιά» που τελικά δεν έχει γίνει ακόμα κατανοητό ποιον βολεύει πιο πολύ, τον έτσι σκεπτόμενο εργαζόμενο, ή το κράτος και τις συγκεκριμένες δομές. Για το ποιος ευθύνεται για τη δημιουργία και αναπαραγωγή της νοοτροπίας αυτής, σίγουρα πρέπει να απασχολήσει το Σ.Κ.

Θα μπορούσαν να αναφερθούν και άλλοι παράγοντες, ειδικά κάθε εργασιακού χώρου, αλλά και γενικότεροι. Έτσι επεμβάσεις κρατικές, κομματικές αλλά και άλλων ειδών γίνονται ευκολότερες και πιο επιτυχείς για τις δυνάμεις που είναι ενάντια στον Σ.Κ. αλλά και στην κοινωνική πρόοδο γενικότερα.

Διάλογος ουσιαστικός μεταξύ των εργαζομένων δε γίνεται, απλώς διάβασμα κομματικών γραμμών από το βήμα, καταγραφή ψήφων κάθε χώρου. Αλλά κάπου-κάποιος που κάτι «βλέπουν», διαφοροποιούνται. Ποιός είναι ο βαθμός και η ταχύτητα διαφοροποίησής τους και τι πρέπει να γίνει ώστε να εκφραστεί προς τη σωστή κατεύθυνση της πάλης ενάντια στην κηδεμονία του Σ.Κ. και την προώθηση της αυτονομίας και αυτοδυναμίας του; Νομίζω ότι προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει να στοχεύει ένας ουσιαστικός διάλογος μεταξύ των εργαζομένων, που πρέπει να αρχίσει από τους ίδιους σε κάθε εργασιακό χώρο.

Έτσι η ρήση «τι την θέλουμε τη συνέλευση; κατ' ευθείαν εκλογές...» εκφράζει μόνο το συνάδελφο που με αφέλεια είπε, ή μήπως είναι η γενικότερη κατεύθυνση που επιθυμούν να οδηγηθεί (και οδηγείται...) το Σ.Κ., κάποιες (ή όλες) οι κομματικές παρατάξεις που σήμερα δρουν στους εργασιακούς χώρους;

Ευχαριστώ
Κώστας Νάκος

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟ ΚΕΝΟ

● Το πρόβλημα «δραπέτευσης» από την Αριστερά θίγει ο Κ. Μαγκλιβέρας με μερικές εύστοχες παρατηρήσεις του:

Κύριε Διευθυντά,

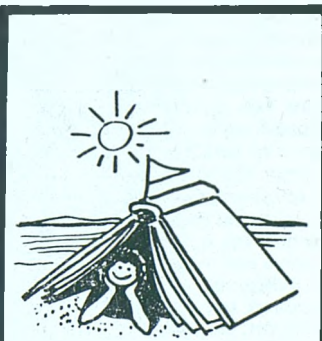
Η κρίση που διέρχεται εδώ και αρκετό καιρό η Αριστερά, έχει επισημανθεί, πολύ σωστά, από το περιοδικό σας και από άλλα έντυπα του χώρου. Η μη αύξηση του αριθμού των ψήφων που έλαβε η Αριστερά κατά τις εκλογές των τελευταίων ετών φανερώνει μια αδιάψευστη στασιμότητα στην εισροή νέου αίματος. Τα αρνητικά αποτελέσματα αυτής της

στασιμότητας ήδη έχουν κάνει την εμφάνισή τους.

Δυστυχώς η Αριστερά σήμερα έχει χάσει πια τη λάμψη της. Δεν μπορεί να κατακτήσει τη νεολαία, ίσως διότι επί σειρά ετών ο ιδεολογικός μηχανισμός και οι τρόποι προσεγγίσεως της νεολαίας έμειναν αμετάβλητοι, με αποτέλεσμα να μη γίνουν έγκαιρα αντιληπτές οι θεμελιώδεις αλλαγές που υφίσταται η σημερινή νεολαία. Οι έννοιες και οι παραστάσεις παρέμειναν απαράλλακτες.

Με άλλα λόγια υπάρχει ένα ιδεολογικό κενό (όπως πολύ σωστά παρατηρεί ο κ. Α. Πανταζόπουλος στην κριτική του για το «Μαρινέστο» του Γκλόρις στο τεύχος Ιουνίου του «Πολίτη») και μια έλλειψη πελατείας. Για την επιτυχή αντιμετώπιση της κρίσεως είναι απαραίτητη η ύπαρξη μιας νέας, πρωτότυπης ιδεολογίας, έστω ουτοπικής, απαλλαγμένης από κάθε σύνδεση με το οποιοδήποτε παρελθόν, προορισμένη αποκλειστικά για τη νεολαία και ικανή να την αποσπάσει από κάθε «γλυκιά παγίδα», που τόσο έντεχνα στήνει το κατεστημένο. Μια ιδεολογία στην οποία οι νεολαίοι θα βρουν διέξοδο και στήριγμα, γνωρίζοντας ότι είναι αντάξιά τους.

Αυτή η ιδεολογία θα αποτελέσει το έναυσμα για την προσέλκυση πελατείας, χωρίς όμως οι ιθύνοντες να αποβλέπουν σε μια πρόσκαιρη σχέση, η οποία πχ. να διαρκεί μόνο κατά τη διάρκεια των φοιτητικών χρόνων. Πρέπει να υπάρχει μια συνέχεια, μια ολοκληρωμένη διαδρομή. Και αυτό θα επιτευχθεί μόνο όταν η πελατεία διαπιστώσει πως ο συνδετικός της κρίκος με την Αριστερά, δηλαδή η ιδεολογία, είναι εύκαμπτη, προσαρμόζεται εύκολα στις

Καλές
διακοπές
με ένα καλό
βιβλίο

ΙΑΝΟΣ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 7

εκάστοτε επικρατούσες κοινωνικές συνθήκες και βέβαια είναι αξιόπιστη, χωρίς να προσπαθεί να εξυπηρετήσει μεμονωμένα συμφέροντα ή προσωπικές φιλοδοξίες.

Είναι προτιμότερο η Αριστερά να χάσει ορισμένους ώριμους στην ηλικία ψηφοφόρους για να κερδίσει ένα ποσοστό της νεολαίας. Είναι αλήθεια πως με τον τρόπο που έχει διαμορφωθεί η ελληνική κοινωνία (υψηλός δείκτης υπολειτουργίας ανεργίας, διαρκής αγώνας για την απόκτηση όλο και περισσότερων υλικών αγαθών, έλλειψη πνευματικής δημιουργίας και πρωτοτυπίας κλπ.) δεν προσφέρεται για την καλλιέργεια άλλων ιδεολογιών εκτός από εκείνων που έχουν ως κεντρικό τους σημείο τον εύκολο υλικό πλούτο.

Πιστεύω, όμως, ότι ένα μικρό, έστω, μέρος της νεολαίας το οποίο δεν έχει ακόμη διαβρωθεί, είναι έτοιμο να δεχθεί και να υπηρετήσει μια νέα ιδεολογία που δεν θα τον προδώσει. Μέσα, λοιπόν, από αυτό το ανθρώπινο δυναμικό θα μπορούσε να ανανεωθεί η Αριστερά.

Με τιμή

Κωνσταντίνος Μαγκλιβέρας

Η ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΟΥ ΙΚΑ

● Για την ανεπάρκεια του ασφαλιστικού συστήματος του ΙΚΑ, εξειδικεύοντας την για την περίπτωση της, η Μ. Κοραΐδου από τη Νίκαια, μας γράφει:

Αγαπητό «ΑΝΤΙ»

Είναι πια γεγονός αναμφισβήτητο η επίθεση που ετοιμάζει η Κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ εναντίον των εργαζομένων. Σε καιρούς που η ακρίβεια συνεχίζει την τραγική ανοδική της πορεία αγκαλιά με την ανεργία, διάλεξε η Κυβέρνηση να ανεβάσει τον αριθμό ενοήμων για κατώτατη σύνταξη από 4.050 (δηλ. 13,5 χρόνια δουλειάς) σε 4.500 (15 χρόνια δουλειάς). Κι ενώ η Κυβέρνηση βλέπει ότι με το διανεμητικό-αναδιανεμητικό σύστημα που χρησιμοποιεί το ΙΚΑ το χρεοκόπησε, προσπαθεί με αντεργατικά σοφίσματα να φορτώσει στην πλάτη μας τις δραματικές συνέπειες που προκάλεσε με την κακοδιαχείριση και κακοδιοίκηση της ηγεσία του ασφαλιστικού μας φορέα. Είναι τρομερό, άνθρωποι οι οποίοι, όπως προκύπτει από τα μέτρα που εισηγούνται, παριστάνουν τον σοσιαλιστή, διανοήθηκαν την μη καταβολή των εισφορών από τους εργοδότες μας να χρησιμοποιήσουν σε βάρος μας με τη διακοπή ασφαλιστικών παροχών, για κάτι που εξ ολοκλήρου είναι φταιχτές οι ίδιοι, αφού στα καθήκοντά τους είναι η συγκέντρωση εισπραξιών των εισφορών. Αλλά τι να περιμένεις από «σοσιαλιστές» οι οποίοι με ένσημα 13 χρόνων δουλειάς, σαρκαστικά σου λένε, δεν δικαιούσα σύνταξη ΚΙ ΟΥΤΕ ΣΟΥ ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΥΜΕ ΤΙΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ ΠΟΥ ΠΛΗΡΩΣΕΣ. Έτσι τσέπουν πάνω από 700.000 δρχ. εισφορές των εργαζομένων και 1.200.000 δρχ. του εργοδότη, δηλαδή κάπου 1.900.000 δρχ., και

πετάνε τα περήφανα γηρατειά στο δρόμο, οδός Αιτιάς αριθμός Θάνατος. Ούτε ίχνος ανθρωπιάς, για το ανθρώπακι ερείπιο κι ας του πήρε το χρηματικό μόχθο του 13 χρόνων σκληρής δουλειάς, την ελπίδα ότι εξασφάλιζε για τα αδυσώπητα γηρατειά μια τρύπα να χωθεί και ένα ξεροκόματο να βουτήξει σε κρύο νερό.

Είμαι εργαζόμενη με 50.000 δρχ. μισθό ακαθάριστο. Για τη σύνταξη μου, κύρια και επικουρική, πληρώνω με τον εργοδότη μου ποσοστό 20,25%! Πάνω στις ακαθάριστες αποδοχές μου, ήτοι 141.770 δρχ. το χρόνο, για σύνταξη που δεν θα υπερβαίνει τις 50.000 δρχ. στην καλύτερη περίπτωση, δηλ. το 100% των αποδοχών μου. Κι αυτό όταν ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες (και θυγατρικές Κρατικών Τραπεζών) ΜΟΝΟ ΜΕ 36.000 δρχ. το χρόνο, στα 35 χρόνια δουλειάς ΚΙ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΑΠΟ ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ, σου δίνουν 20.000 δρχ. σύνταξη, 1.500.000 δρχ. νοσοκομειακή κάλυψη και 27.000.000 δρχ. εφάπαξ, που σημαίνει τόκους το μήνα 337.000 δρχ. ΑΦΟΡΟΛΟΓΗΤΕΣ. Σκέψου ποιο ΜΥΘΙΚΟ ασφαλιστικό πρόγραμμα εξασφαλίζουν με 141.750 δρχ. ασφάλιστρα το χρόνο. Για να συλλάβεις το μέγεθος και την έκταση της εκμετάλλευσης σε βάρος μου από το ΙΚΑ - ΚΡΑΤΟΣ στη συνταξιοδοτική μου εισφορά, σου γνωρίζω ότι για τις 50.000 δρχ. σύνταξη που θα μου δώσει με 45 χρόνια δουλειάς (αφού άρχισα στα 20 μου χρόνια να δουλεύω) αρκούσε με το σύστημα της αποταμιευτικής αξιοποίησης των εισφορών μου μόλις το 0,50% από το ποσοστό του 20,25% που μου κατακρατεί για συνταξιοδοτική εισφορά. Και να πώς: 50.000 δρχ. x 0,50% x 14 μήνες (χρόνος) x 40 χρόνια δουλειάς (βγάξω τα 5 χρόνια για τυχόν ανεργία) ισόν περίπου... 7.000.000 δρχ. κεφάλαιο (από εισφορές και τόκους με 15% επιτόκιο) δηλαδή μου έρχεται από τόκους με το χαμηλότερο επιτόκιο ταμειολογίου πάνω από 74.000 δρχ. το μήνα κι όχι 50.000 δρχ. που θα πάρω από το ΙΚΑ, το οποίο για τις «υπηρεσίες» του δηλ. την εισπραξη θα πάρει το 19,75% από το 20,25% των κρατήσεων! Κι όμως δε λέγεται αισχροκέρδεια. Βλέπεις το ΙΚΑ δεν έχει ούτε την ανθρωπιά, ούτε το φιλότιμο να πει ας δώσω από τις 141.750 δρχ. τις 36.000 δρχ. σε ασφαλιστική ιδιωτική εταιρεία, να πάρει κι ο φουκαράς ο εργαζόμενος 27.000.000 δρχ. εφάπαξ και να ξεφορτωθώ από τη νοσοκομειακή μου κάλυψη κι ας πάρει και 20.000 δρχ. σύνταξης να φύγει από το κεφάλι μου ο ασφαλισμένος τελειώς. Εμ δεν το κάνει. Διότι η εξαθλίωση του εργαζόμενου είναι το μεγάλο μυστικό της πολιτικής και του δουλεμπορίου της εργασίας με το ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ.

Που 'ναι το Σύνταγμα και η ισοτιμία των πολιτών. Άλλος να 'χει το δικαίωμα της συμφερότερης επιλογής για την εξασφάλιση των γηρατειών του κι ο εργαζόμενος ΥΠΟΧΡΕΟΥΤΑΙ ΜΕ ΝΟΜΟ να πληρώνει τα τριπλάσια και να α-

πολαμβάνει το 1/1000 συγκριτικά.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Μάγδα Κοραΐδου

Η ΜΟΝΑΡΧΙΑ ΜΑΣ

Με αφορμή το άρθρο του καθηγητή της Φιλοσοφίας στην ΠΑΝΤΕΙΟ, Αυγούστου Μπαγιόνα, στο τεύχος αρ. 349 της 19 Ιουνίου 1987 με τίτλο «Οι γενικές εξετάσεις, τα προβλήματα της νεολαίας και η αριστερά», ο Γ. Καββαδίας μας γράφει:

Δε θα σταθώ στις προτάσεις του κ. καθηγητή για την αναβάθμιση των γενικών εξετάσεων, που και σοβαρές αλλά και σεβαστές είναι αφού προέρχονται από έναν πανεπιστημιακό δάσκαλο.

Το σημείο που θα επιμείνω είναι η φρασολογία που ο κ. καθ. Α. Μπαγιόνας μετέρχεται στο πρώτο μισό του άρθρου του. Είχα την υπομονή και την επιμονή να ανθολογήσω τις παρακάτω εκφράσεις με τις οποίες ο κ. καθηγητής «στολίζει» την εκλεγμένη κυβέρνηση της χώρας.

Έχουμε λοιπόν:

— «Πασοκική μοναρχία»: 9 φορές (!)

— «Πασοκικός θρόνος»: 4 φορές (!) αλλά και «μοναρχική ρητορική» «παρακοιμώμενος και παρατρεχάμενοι αυλικόι του πασοκικού θρόνου» κ.ά.

Ανακύπτουν συνεπώς μερικά ζητήματα:

1ον) Προφανώς ο κ. Μπαγιόνας θεωρεί ότι απευθύνεται σε μια κυβέρνηση η οποία δεν είναι αιρετή, αλλά σε μια μοναρχία (ελέω τίνος αλήθεια;).

2ον) Είναι δυνατόν ένας πανεπιστημιακός δάσκαλος (σημ. σχολής Πολιτικών Επιστημών) να διανθίζει το κείμενό του με χαρακτηρισμούς που ούτε στην πιο εξαλλή στήλη της πιο εξαλλής εφημερίδας της Δεξιάς δεν απαντώνται; Είναι άραγε αυτό το πολιτικό επίπεδο στο οποίο θέλει να ανεβάσει (;) τους μαθητές του;

3ον) Αν και οι προτάσεις του κ. καθηγητή είναι πράγματι σοβαρές, πώς θα μπορούσαν αυτές να γίνουν στα σοβαρά αποδεκτές όταν το πρώτο μισό του άρθρου του χαρακτηρίζεται από το τόσο χαμηλό επίπεδο του;

4ον) Η παρατήρηση αυτή αφορά στο ΑΝΤΙ.

Αν και την ευθύνη των ενυπογράφων άρθρων έχουν φυσικά οι συγγραφείς (στην περίπτωση αυτή ο κ. Μπαγιόνας), αναρωτιέμαι αν τέτοια άρθρα δεν έχουν επίδραση και στη γενική εικόνα του περιοδικού το οποίο, κατά τη γνώμη μου, είναι όαση στον ελληνικό Τύπο.

Τελειώνοντας, και για να μην κλένω τον πολύτιμο χώρο σας έχω να παρατηρήσω το εξής. Η κριτική όσο σκληρή και να είναι, και κακόπιστη πολλές φορές, δεν πρέπει να πέφτει στο επίπεδο της χυδαριότητας όπως στην περίπτωση του άρθρου του κ. Μπαγιόνα.

Πάσα κριτική δεκτή.

Με τιμή

Γ. Καββαδίας

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Υπεύθυνος, σύμφωνα με το νόμο: ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ Δεινοκράτους 131 115 21 Αθήνα
- Σύμβουλος Δημοσίων Σχέσεων και διαφημίσεων: ΘΕΜΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
- Γραμμатея Λογιστήριο: ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Μοντάζ: ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ Δεινοκράτους 131 Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμς: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ Δεινοκράτους 131 Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση: «ΝΕΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ» Α.Ε. Μπουμπουλίνας 16 Τηλ. 27.94.550

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξάμ. 1.100 δρχ. - Ετήσια 2.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 7.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμην: δολ. 14
ετήσια: δολ. 28
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμην: δολ. 17
ετήσια: δολ. 34

ΚΥΠΡΟΣ

εξάμην: δολ. 15
ετήσια: δολ. 30

ΕΥΡΩΠΗ

εξάμην: δολ. 19
ετήσια: δολ. 38

ΑΜΕΡΙΚΗ

εξάμην: δολ. 22
ετήσια: δολ. 44

- Εμβάσματα, επιταγές: ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ Δημοχάρους 60 115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 100
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 200

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

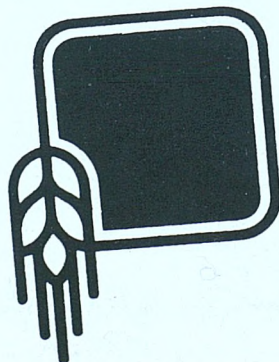
- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας: Περιοδικό «ΑΝΤΙ» Δημοχάρους 60 τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε. Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720 546 22 Θεσσαλονίκη

ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ '96

INK

ΑΡΡΟΤΙΚΗ
ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ

Michel
TOURNIER

Ο ΤΣΑΛΑΠΕΤΕΙΝΟΣ

Μετάφραση
ΘΑΝΑΣΗΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΛΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΞΑΝΤΑΣ

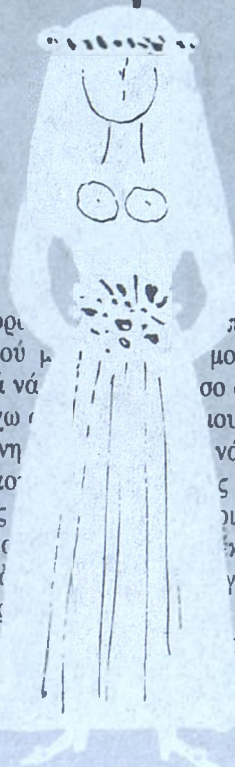
ΕΛΕΝΗΣ ΑΝΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΡΩΤΑΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ

ΟΤΑΝ
ΝΕΡΑΙΑΙΣ
ΚΥΒΕΡΝΟΥΣΑΝ
ΤΟΝ
ΚΟΣΜΟ
Εξάντας

ΚΩΣΤΑΣ ΤΑΧΤΣΗΣ Τό τρίτο στεφάνι

“

Δέ μπορώ, όχι, δέ μπορώ...
Τί πληγή είν' αυτή που μ'
άμαρτίες έχω κάνει για νά
ρά; Ός πότε θά τήν έχω
πότε θάμαι υποχρεωμένη
πω τή μούρη της, ν' άκο
Δέ θά βρεθεί επιτέλους
νός νά τήν πάρει, ν' άπο
μα τής φύσεως, πού μ' έ
μ' έκδικηθεί - πού χαί
έκεινοι πού δέν μ' άφησ

πια!...
μου; Τί
σο σκλη
ιου; Ός
νά βλέ
ς πότε;
ιστια-
κτω-
για νά
δούν
η!...

”

100 Ή ΧΙΛΙΑΔΑ

Εξάντας

Φώντας Λάδης

ΑΝΘΡΩΠΟΙ
ΚΑΙ ΚΟΥΚΛΕΣ

ΕΞΑΝΤΑΣ
NOIR